Pjotr Nikolajevitch

Krasnov

FRA ZARØRNEN TIL DEN RØDE FANE

1

1894
1914

Pjotr Nikolajevitch Krasnov

Fra zarørnen til den røde fane

1: 1894-1914

eBibliotek 1800

2026

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Pjort Nikolajevitch Krasnov: *Fra zarørnen til den røde fane (bd. 1)* er baseret på originaler, som (på udgivelsestidspunktet) er public domain i lande hvor ophavsret er baseret på ophavsmandens død+70 år samt i USA.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Opholder du dig i et land uden for EU, bør du dog tjekke de lokale ophavsretsbestemmelser, før du videredistribuerer værket.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Pjotr Nikolajevitch Krasnov: *Fra zarørnen til den røde fane (bd. 1)* is based upon sources in the public domain in countries where copyright is based upon Life+70 years, and in the USA (at the time of publishing).

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

If you are outside the EU, you are advised to check the local copyright laws before copying and/or redistributing this ebook.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.*

Tidsoversigt

Der er ikke direkte oplyst noget om tidsfølgen i *Fra zarørnen til den røde fane*, men ud fra oplysninger om historiske begivenheder, oplysninger om personernes alder på givne tidspunkter, samt de – ret få – faktiske datoer, der findes, kan man opstille følgende omtrentlige tidsskema for handlingen i de enkelte dele:

1. bind:

Prolog: Februar 1918. *(Det skildrede refererer til begivenheder i slutningen af 6. bog)*
1. del: 1894 – 95
2. del: 1902 – 14

2. bind:

3. del: Juli 1914 – sommer 1915
4. del: september 1915 – 1. maj 1916 *(egentlig slutter bogen først et par måneder senere, da Tatjana Nikolajevna får meddelelse om Karpovs død i et slag på denne dato).*
5. del: Oktober 1916 – marts 1917
6. del: Ult. marts 1917 – februar 1918

3. bind:

7. del: Februar 1918 – marts 1920
8. del: Vinteren 1920 – 1921

Prolog

Det er vel sjældent lykkedes nogen at presse et så broget selskab af repræsentanter for de forskelligste stillinger, klasser, anskuelser, nationaliteter, ja tilmed racer sammen i et rum på 20 kubikmeter, som det tilfældigvis skete på en lille sydrussisk jernbanestation.

Det var imidlertid på den tid, da den fuldstændig vanvittige russiske hær ganske pludselig havde opgivet sine stillinger og i vild tumult, uden at bryde sig om vej og retning, strømmede hjem, på den tid, da der i alle større byer indførtes en blodig terror, og man kun i Sydrusland kunne håbe at finde redning og en menneskelig tilværelse.

På et af Sydruslands store jernbaneknudepunkter var en del rejsende blevet siddende, som alle ville med hurtigtoget til Rosnov. I Moskva havde de endnu kunnet løse billet. Men dér var det allerede blevet meddelt dem, at toget muligvis ikke ville nå Rosnov. Der cirkulerede det rygte at Don-kosakkerne og deres ataman Kaledin ikke havde anerkendt sovjetregeringen og nu marcherede løs mod Moskva. Et eller andet sted skulle der føres underhandlinger, og derfor måtte der regnes med indstilling af jernbanedriften.

Voronesha nåede man dog. Men snart efter kørte toget pludselig igen tilbage og nåede det omtalte knudepunkt, hvor der blev meddelt passagererne, at det var udelukket at komme videre, og at toget måtte løbe tilbage til Moskva. En kæmpemæssig menneskehob, som allerede længe havde ventet på et tog til Moskva, stormede vognene. Passagererne i den

elegante "internationale" sovevogn måtte bekvemme sig til først at forslå tiden i den smudsige, med soldater tætfyldte ventesal og derfra flytte over i en almindelig godsvogn.

Mellem de rejsende var flere energiske folk. De hviskede noget til hinanden, regnede ud, samlede trehundrede rubler og – til sidst blev der stillet en, om end uopvarmet, så dog forholdsvis ren godsvogn til de seksten "burshujs" Note 1) disposition. Her håbede de at kunne slå sig ned på deres kasser og kufferter og at kunne fortsætte rejsen til Rosnov.

I dette selskab befandt sig en ældre herre på omtrent halvtreds år med en velplejet grå knebelsbart, på hvem man kunne se, at han havde set og oplevet meget i sit liv. Han bar en varm vinterkappe med pelskrave og en kostbar pelshue. Hans kappe så imidlertid ikke ud, som om den var syet til ham og hang derfor noget løst om hans legeme. Ængsteligt klamrede en frisk blondine sig til ham – den i residensstaden velbekendte sangerinde Morgenstern, alias Onegin. Hendes naboer var to meget unge mennesker, Nika Poleshajev og hans broder Paul – begge i fremmedartet, elegant civildragt – og deres søster Olja, en endnu ganske ung pige, hvis store barneøjne så eftertænksomt og ængsteligt ud i verden. Desuden var der ingeniør Arzschanov med en smuk, men sygelig dame, som han skulle ledsage til Rosnov, den tykke, rødskæggede jøde Michael Ossipovitch Kappelbaum og den solide tykke bankier Notbeck. Mellem de rejsende fandtes også fattigere og jævnere folk, et såkaldt anden klasses publikum, men som alligevel også anså sig for "burshujs", som soldaterne på stationen foragteligt mente. Endvidere en ung officer af Kuban-kosakkerne uden våben og skulderstropper, men med sin kaukasiske hue,

"papachaen" og hans kone, en jævn ukrainerinde; en gammel fiffig og forslagen kone og til slut en lavere telegrafembedsmand med sin meget uordentlige kone og et smudsigt barn.

Efter at disse mennesker i mørket, med hjælp af et par jernbanemænd havde koblet deres vogn til toget, hjalp de hinanden at skaffe deres bagage op. Så indrettede enhver sig, så godt det kunne lade sig gøre på vognens med kulstykker dækkede gulv mellem sit habengut. I et hjørne slog den gamle herre sig ned med sin unge patient; ved siden af de to søskende Poleshajev. Af sin pels og flere plaider byggede ingeniøren en slags sofa til sin syge overordnede – kort sagt, enhver indrettede sig det så bekvemt som muligt for både at kunne ligge og sidde under turen. I midten af vognen og ved døren lod man være fri passage.

Således havde alle indtaget deres plads. Arzschanov havde hentet et lys og befæstet det til vognens væg. Han var netop ved at undersøge indholdet af sin madkurv, da en hob på omtrent 300 soldater pludselig havde samlet sig udenfor vogndøren. De ville ligeledes rejse syd på. Spektaklet begyndte. Mest af alle larmede og skreg en ung, smuk soldat med strålende, store øjne og blegt ansigt, hvis fine træk tydeligt bar spor af et lastefuldt liv. Han bar en pæn soldaterkappe. Under hans papache, som var trykket ned i nakken, vældede håret kækt frem. Hans ansigt gik der stadig nervøse trækninger over.

"Kammerater!" råbte han. "Alle vi her, repræsentanterne for det arbejdende folk, har til hensigt at køre til vort hjem i syden. Og hvad ser vi, kammerater? Disse her, kapitalens repræsentanter, altså folk, som har penge, har allerede optaget

vognen. Vi må derimod vente hér i frost og sne. Kammerater! Er det retfærdigt eller ikke?"

"Vi har ligget i stillingerne og udgydt vort blod. Men disse hér har gjort forretninger og fyldt deres vom," mente en ældre soldat, som så mørkt frem for sig. Han havde en stor sæk på ryggen og et gevær i hånden.

"Har de virkelig endnu ikke mættet dem nok i vort blod?" bistod en anden ham, hvis grå ondskabsfulde øjne så omkring i vildt had.

"Sømmer det sig da endnu at gøre mange omstændigheder med dem," udbrød den unge soldat. "Jeg foreslår, vi smider burshujerne ud og sætter os selv ind i vognen."

Da trådte en høj soldat frem, som endnu ikke havde opgivet sin stramme militære holdning, og sagde:

"Kom dog ikke med sådan noget vanvid. Er de ikke også mennesker? Er der ikke også kvinder og børn imellem dem? Det er let nok sagt. De må jo også tage til syden. Lad os hellere trænge os noget sammen. Det er vi jo da vant til."

"Å, du slavesjæl!" skældte den ondskabsfulde soldat. "Straks skal alle ud! Det er da ikke noget at snakke længe om!"

"Skal vi ikke hellere smide deres bagage ud? Lad dem også en gang rejse uden noget, blot med sådan en rygsæk," råbte en anden soldat lystigt og lukkede derved sin mund så højt op, at hans hvide tænder lyste i skumringen.

"Nå, hæng i kammerater, ingen tid at spilde!"

Hele banden styrtede løs på vognen. Telegrafembedsmanden forsøgte forgæves at holde døren til. Den blev revet op med et ryk, og i et nu klatrede soldaterne op i vognen. Hverken passagererne eller deres sager blev rørt. Men derfor blev også

de stakkels folk i den grad presset sammen, at den ene kom til at sidde på den anden. Kappelbaums kuffert blev stillet på højkant i et hjørne og dens tykke ejer sat oven på den, så at hans korte ben dinglede i luften. Også den syge dame måtte opgive sin liggende stilling og sætte sig.

"Her har I ikke plads til at strække jer," erklærede den unge soldat kort.

"Kan De da ikke se, at hun er syg?" sagde Arzschanov.

"Selv er jeg heller ikke rask," svarede soldaten ondskabsfuldt med stive, grå øjne.

Da vognen til sidst var så fuld, at mange ikke mere kunne sidde, lukkede soldaterne selv dørene og lod ikke flere komme ind. Deres egen interesse faldt sammen med passagerernes.

Snart viste det sig, at to kinesere var kommet ind i vognen. Men en tredje, som tilmed ikke forstod russisk, var blevet efterladt på stationen. Nu bankede han af al kraft på døren og bad om at blive lukket ind.

Hans kammerat, som lige havde taget plads på et vægbræt [Note 2)], råbte på gebrokkent russisk: "Lad ham komme ind! Han er min kammerat. Vi rejser sammen!"

"Vi må lade ham komme ind," mente også telegrafembedsmandens kone, "hvordan kan man lade ham blive alene tilbage, når han ikke forstår sproget?"

"Det kan være lige kraftigt om man slipper ham ind eller lader dem alle gå Fanden i vold," råbte den ondskabsfulde soldat.

"En mere eller mindre kan være lige fedt! Lad fyren slippe ind," hørte man én råbe.

Døren til den for længst overfyldte vogn gik op igen. Hurtigt sprang den tredje kineser ind og begyndte straks at snakke kinesisk med sine landsmænd.

Forbitrelsen mod de "borgerlige", som soldaterne syntes tog for megen plads, vågnede på ny. Man opkastede igen det spørgsmål, om det alligevel ikke var mere tilrådeligt at smide dem ud.

Den lille Olja Poleshajev rystede som i feber og bad bestandig sin ældste broder: "Mais sortons donc, retournons à Moskva, je ne peux pas rester ici."

"Berolig dig, Olja," svarede han sagte. "Alt vil nok blive godt. Det er da ikke vilde dyr."

"Du ved slet ikke, hvor jeg er bange."

Den store herre sad ubevægelig i hjørnet. Han søgte at holde sig i skyggen, da Arzschanov og telegrafembedsmanden havde tændt lys. Kappelbaum besluttede sig derimod energisk til at hævde sin ret. Højt tronende på sin kuffert henvendte han sig pludseligt til soldaterne, efter at han allerede længe havde kastet vrede blikke på dem gennem sine briller.

"Hvem giver jer ret til at smide os ud, kammerater? Jeg har billet til 1. klasse og pladskort. Desuden har jeg betalt 40 rubler for denne vogn, og så vil I pludselig smide mig ud? Ja, sig mig en gang, kalder man det retfærdighed? Jeg spørger jer bare – har I i grunden billet?"

"Har du måske været i krig? Har du ligget i skyttegravene? Hva? Er du blevet ædt op af lus? Hva?" fo'r den ondskabsfulde soldat løs imod ham.

"En kapitalist!" sagde den lystige unge soldat med de skinnende tænder.

Kappelbaum tabte fuldstændig fatningen.

"Hvorfra ved I, at jeg er kapitalist? Har I måske talt mine penge?"

"Sådan en tyksak som du, skulle ikke være kapitalist?" lo soldaterne.

Arzschanov blandede sig i samtalen. Han havde allerede for længst haft til hensigt at bringe folkene til fornuft, men hans ledsagerske bad ham lade være. Man udsatte sig kun for ubehageligheder ved det.

"I tror altså," sagde han, "at når én har en tyk mave, så *må* han ubetinget også være kapitalist. Hvad er jeg da efter jeres mening?"

"En burshuj," erklærede soldaten med de vrede øjne foragteligt.

"Ja, hvorfor? Det må man da først bevise."

"Det behøver vi ikke mange beviser for. Det ser vi på dine klæder. Det er nok!"

"I kan slet ikke se noget på mine klæder. Jeg arbejder på en fabrik, kammerater. Jeg er nøjagtig en proletar som I. Jeg er lige så afhængig af kapitalen som I. Jeg rejser netop som medlem af Arbejderrådet. Jeg har vigtige dokumenter på mig, arbejderne venter mig, og så vil I pludselig smide mig ud!"

"Altid den gamle svindel," sagde den ondskabsfulde soldat. "Vis os først en gang din legitimation."

"De har ikke ret til at sige "Du" til mig, når jeg siger "De" til Dem," henvendte Arzschanov sig til soldaten.

"Men jeg siger "Du" til dig."

"Lad os for Himlens skyld i fred, Michael Ivanovitch," bønfaldt den sygelige dame ham. "Jeg beder Dem!"

Men det var ikke så let at få Arzschanov til at tie. Han kogte af raseri.

"Med hvilken ret?" råbte han.

"Med hvilken ret, spørger du? Nå, fordi du er en burshuj."

"Ja så, er burshujerne heller ikke mennesker?"

"Selvfølgelig ikke!" svarede forskellige stemmer fra alle hjørner af vognen.

"Hvorfor skal vi overhovedet tale med dem mere, kammerater?" råbte en eller anden. "Det er på høje tid, at vi smider dem ud alle sammen."

"Kom, kom, vi vil hurtigst muligt gå," bad Olja sin broder. "Her er jo forfærdeligt."

"Hav kun tålmodighed, kære Olja. De vil nok berolige sig igen! Det er nu sådan deres facon, deres *manière de parler*. De vil ikke gøre os noget."

Da rejste den unge soldat sig, hvis ansigt bar tydelige spor af last: "Lad dem køre med. Undervejs skal vi nok få at vide, hvem af dem der rejser i privatanliggender, og hvem der har til hensigt at gå til Kornilov og Kaledin og udsuge folket, fratage bønderne jorden og fortsætte denne morderiske krig til fordel for kapitalisterne."

"Du har ret, kammerat," sagde den ondskabsfulde soldat. "Og skulle nogen af dem vise sig som en rigtig burshuj, vil jeg myrde ham med mine egne hænder."

"Hvorfor?" spurgte Kappelbaum.

Soldaten vendte et hadefuldt ansigt imod ham, ved skinnet fra lysene syntes hans øjne at sprude gnister.

"Hvorfor?" sagde han fuld af den dybeste foragt. "For jeres undertrykkelse og jeres bedrag … Har burshujerne ikke drukket

nok bondeblod? Har de ikke længe nok holdt os i uvidenhed? Har vi ikke længe nok sukket under zarens åg? Nikolaus har vi jaget bort, og nu skal ingen mere føre os bag lyset. Med vore soldaternæver vil vi redde revolutionen."

I hans ord, i hans stemmes klang og særligt i hans ansigtsudtryk lå et så grænseløst had, en så frygtelig forbitrelse, at alle passagererne i vognen forstummede.

"De har vel også været med i krigen, kammerat?" spurgte pludselig den lille, gamle kone en ung kraftig fyr, som bar garderuniform. Behændigt havde hun trængt sig frem og havde nu næsten sat sig hyggeligt til rette på Oljas knæ.

"Ja, jeg har også været ved fronten," svarede han gnavent.

"Hvor da?"

"I Petersburg, da vi kæmpede for folkets ret."

"Å, Gud i Himlen, det må jo have været frygteligt!" sagde den lille kone ophidset.

"Nå, så skrækkeligt var det nu ikke," mumlede gardisten. "Man slog jo hovedsageligt ubevæbnede mennesker ihjel. Jeg har også selv kildet en politibetjent med bajonetten."

"Og hvad gjorde han så?"

"Slet ikke noget. Hans blod sprøjtede til alle sider, som om jeg havde slagtet et svin. Han var civilt klædt."

"Civil? Ja men hvorfra vidste De da overhovedet, at det var en betjent?"

"Et kvindfolk viste mig ham. Da jeg sådan går gennem gaden, kommer fyren mig i møde. Da siger en kvinde, som går forbi. 'Ser De, kammerat, den mand dér – det er en betjent.' Så stødte jeg ham min bajonet mellem ribbenene."

Toget holdt stadig. Soldaterne løb i et væk efter varmt vand. Den flotte soldat med den militære holdning tilbød også at hente varmt vand til "burshujerne". På det øverste vægbræt begyndte kineserne at skændes. Den ene af dem, som talte russisk, pegede på sin kammerat og sagde til soldaterne:

"Jeg være arbejder. Han være burshuj, kammerat."

"Hvor stammer du i grunden fra, gule?" spurgte en soldat ham, hvis runde ansigt var fuldt af fregner.

"Jeg være fra Shanghai. Han Charbin, købmand, burshuj."

Han skubbede foragteligt til sin landsmand og sagde foragteligt. "Ikke være god, burshuj!"

Da tabte købmanden fatningen og begyndte at skælde forfærdeligt ud. Kinesernes flegmatiske ansigter fortrak sig i raseri. Soldaterne morede det imidlertid uhyre at pudse kineserne på hinanden.

Olja Poleshajev iagttog opmærksomt, hvad der gik for sig i det snævre rum mellem vognens fire vægge. Sorg og tvivl talte ud af hendes unge ansigt. Hvorfor skulle det komme sådan? Hvordan er dette vanvittige had mellem mennesker pludselig opstået? Er da alle mennesker ikke brødre i Kristus? Er da alle disse mennesker her ikke russere, ikke alle børn af det selv samme, hårdt prøvede fædreland? Hvorfor hader soldaterne alle andre så frygteligt? Hvorfra stammer det skrækkelige ord "burshuj"? Fandtes der ikke også tidligere bønder, adelsmænd og håndværkere? Fandtes der ikke også tidligere stænder og klasser? Og dog levede alligevel alle fredeligt mellem hinanden den gang. Sikkert var der megen uretfærdighed, meget unormalt og grusomt mellem mennesker indbyrdes i handel og vandel. Men alligevel havde der aldrig hersket en så frygtelig

forbitrelse. Hendes broder, Nika, havde ofte fortalt hende, hvor rørende hans oppasser havde sørget for ham og plejet ham. I slaget beskyttede soldaterne ofte deres officerer med deres eget legeme mod fjendens kugler … Hun selv, den unge Olja Poleshajev, gik hver dag til lazarettet, skrev breve for de sårede soldater, læste for dem, bragte dem hvedebrød og frugt. Og hvor blev hun ikke elsket af alle! Eller var alt det, hun hidtil havde set og oplevet kun løgn og bedrag? Var det da det eneste vigtige denne moderne deling af menneskeheden i to halvt forvrængede klasser, de borgerlige og proletarerne? Havde måske den vilde jagt på kapitalisterne en vis berettigelse?

Der blev stille i vognen. Hist og her var en rejsende allerede faldet i søvn på sine sager. Soldaten med det vrede ansigt sad to skridt borte fra Olja og stirrede ubevægelig og mørkt frem for sig. Lige overfor ham sad kammeraten, som havde pralet med at have dræbt en betjent. Kineserne fortsatte endnu en tid deres strid. Nika og Paul var faldet i søvn med ryggen lænet til hinanden.

Olja kastede et blik på sin broder og derefter på soldaterne og videre på den store, gamle herre, som sad ved siden af sangerinden, og til sidst på den tykke Kappelbaum, som i sin stivhed lignede en buddhistisk afgud. Og da hun således sad og så på de mennesker, gik en besynderlig tanke gennem hendes hoved.

Denne soldat, som har dræbt betjenten, tænkte hun, kan alt. Og også den anden, som nu ser så mørkt frem for sig, vil forstå at klare sig over alt. Skulle skæbnen forslå ham til en ubeboet ø – vil han heller ikke omkomme dér. Han vil lave sig simpelt værktøj, gøre et stykke land beboeligt med det, han vil så og

høste, vil male mel og bage. Han ved, hvordan man nedlægger et dyr, flår og tilbereder det. Han vil bygge sig en hytte, vil indrette den og gøre ild på. Han vil kunne leve. I ham ligger en del af den uhyre kraft, som gennem årtusinder stykke for stykke tålmodigt slæbte teglsten sammen til templer og paladser, byggede jernbaner, som smedede maskiner af jern og stål, som med ploven løsnede den næringsgivende muld, som tilberedte brødet. Kort sagt – ernærede og varmede hele verden.

Men ville hun selv eller en af hendes brødre eller herren med de velplejede hænder og en gammel militærs fornemme holdning, kunne klare sig selv, når de pludselig blev overladt til sig selv? Olja kom til at tænke på, at hendes broder en gang på jagten havde skudt en hare og så bragt kokkepigen den, fordi han hverken selv kunne flå eller tilberede den. Ville Nika kunne bygge et hus, binde garn, væve stof og sy sig klæder?

Hun måtte oven i købet le indvendigt ved den tanke. Hverken han eller hun eller den fornemme herre, hvis kloge øjne så lige så trist ud i verden, formår at præstere noget. De er intet andet end snyltere i denne verden. De er – "burshujs". Og alle, der kan arbejde og eksistere selvstændigt og uden fremmed hjælp hader de, fordi de anser dem for udbyttere, vampyrer. Sådan som "de" er, må alle blive. Man må indrette sit liv meget enklere. Man må selv lave sin seng, vaske sit linned, dyrke sin mark, drive sit kvæg på græs. Man må arbejde for sig selv og for dem, som arbejder ude i marken, lave middagsmaden og sy klæder – man må kort sagt arbejde hele dagen, arbejde uophørligt, som bønderkonerne. Hvor hurtigt vil dagen da ikke gå!

Men! Hvornår skal man så læse bøger, lære sprog, spille klaver, more sig? Hvornår skal man så beundre naturens skønhed og efterligne den i kunst? Hvornår skal man så søge at fatte guddommen?

Så måtte hele verden rykke ned til "de" menneskers niveau. Så ville livet ikke være andet end et bestandig, til forblødning førende arbejde for det daglige brød. Livet ville da være uden poesi, uden kunst, uden religion, uden skønhed! … *Med denne verdens skønhed ville det så være forbi.*

Hun betragtede den forbitrede soldats ansigt og også den andens, som havde stukket betjenten ihjel. Begge ansigter var smukke, men deres træk var grove. De harmonerede med deres grove soldaterkapper. Hun forestillede sig, hvordan de to ville se ud, når man fik dem ind i en fornem salon og klædte dem i en strålende officersuniform eller i en elegant civildragt – hun måtte smile ved tanken. Disse grove ansigter med deres tykke kindben, deres faste, sunde tænder, deres brede hoveder og stride hår mindede hende om afbildninger af stenaldermennesket. Selve naturen syntes at have bestemt deres kraftige legemer til hårdt fysisk arbejde.

I Oljas hukommelse fremsteg en erindring fra hendes tidligste barndom. Hun var den gang fire år gammel. Hun var løbet fra sin barnepige op til gården for at lege med kokkepigens jævnaldrende datter. Kokkepigen var netop beskæftiget med at slagte høns. Med største sindsro lægger hun det baskende dyr på en træbænk, strækker halsen på det, griber den skarpe køkkenkniv og skiller med et slag hovedet fra kroppen. Den lille hønsekrop falder ned på jorden. De store, sorte øjne blinker endnu et par sekunder, til de slukkes. Men

hønen løber uden hoved over hele gården og slår om sig med vingerne. Ud af dens hals sprøjter blod. Pludselig falder det stakkels dyr dødt sammen og bliver liggende ubevægelig. Kokkepigens lille datter, Katja, klapper henrykt i hænderne. Roligt tager hun det afskårne hoved op og betragter de bristende øjne. Hendes fingre er besudlet med blod … Men lille Oljas sarte nerver kan ikke udholde synet. Hun skriger forfærdet og falder i afmagt. Endnu længe efter forfølger mindet om dette forfærdelige hønsemyrderi hende.

For "dem" hører netop blodet til de almindeligste ting – men ikke for hende og hendes lige.

Med hvilken vild begejstring fortalte dog den unge soldat om, hvordan han havde stødt den ulykkelige betjent sin bajonet i livet, og om hvordan hans blod sprøjtede til alle sider, som om han havde slagtet et svin! Den gamle kone hørte andægtigt på ham, og også telegrafembedsmandens sygelige kone med det smudsige barn så op til ham som til en helt. Også kosakofficerens kone rettede sine mørke øjne på ham, ikke med en følelse af afsky og skræk, men med et udtryk af begejstring. For os er han en morder, og vi undgår ham. For "dem" en gadens helt. En revolutionens heros.

Og endnu en anden begivenhed dukkede op i hendes hjerne, en begivenhed, som først var udspillet for nylig. Hun gik langs Fontankas kaj [Note 3)]. På bryggen og på bredden stimlede en umådelig menneskemængde sammen. Der faldt skud. På en isflage, som langsomt drev ned ad strømmen stod en mand. Om at undslippe var der ikke tale. Fra land skød en soldat på ham. Manden løb ængsteligt frem og tilbage, så ned i vandet,

men vovede ikke at kaste sig ud i den iskolde strøm. Han faldt på knæ og løftede hænderne, anråbte om hjælp.

"Hvad har han gjort," hørte man nogen spørge.

"Fyren har stjålet en pengepung fra en soldat."

"Nå, så har han fortjent det."

"Du er en rask soldat, når du sigter så dårligt."

"Det er jo slet ingen soldat, men en landstormsmand."

Kuglerne slog hårdt ned i isen ved siden af delinkventen. Men han lå på knæ, bad om nåde og håbede på redning.

Men pludselig begyndte han at vakle.

"Hurra, truffet!" råbte mængden.

Der faldt endnu to skud. Manden på isen faldt sammen og krympede sig i dødskamp. Skydningen hørte op. Pøbelen begyndte igen at spredes. Ingen var der, som følte sig oprørt over denne råhed, ingen, som forbandede morderen … Det skete imidlertid i de dage, da den røde fane med indskriften "Frihed, Lighed og Broderskab" flagrede i vinden, og alle aviser ikke nok kunne prise "den store ublodige revolution".

To dage igennem kunne Olja ikke falde til ro. Atter og atter så hun den stakkels mand på isen stå for sig, så, hvordan han i dødsangst lå på knæ og bad den vilde menneskehob om nåde. Og hvordan forholdt menneskene sig? De lo ad ham og nød synet af en henrettelse.

To verdener består ved siden af hinanden. Og disse to verdener er af så grundforskellig natur, de hader hinanden så uforsonligt, at de må føre en bestandig kamp med hinanden, en kamp på liv og død i al evighed! –

Endelig satte toget sig i bevægelse. Pufferne stødte hårdt mod hinanden, koblingerne knagede, toget rykkede først noget

tilbage, blev holdende et øjeblik og bevægede sig så efter et nyt kraftigt ryk langsomt fremad …

Toget rullede afsted, holdt igen og rullede igen videre. I vognen sov næsten alle. Kun ikke den gamle, grå herre, sangerinden og den unge soldat, hvis ansigt bar så tydelige spor af lasten. Heller ikke Olja sov.

Hun grublede. Hun kom efterhånden til den overbevisning, at "de andre" måske dog havde ret. Disse mennesker, som bebor landet, som bor i ynkelige, snævre hytter, som sulter og fryser dér. Verden med alle dens skatte må tilhøre dem. Men "burshujerne", det vil sige alle dem, som ikke forstår at erhverve deres livsophold med egne hænder, må blive ligesom "de andre" eller forsvinde ud af denne verden. Der er ikke plads mere til dem … Da den tanke fo'r gennem Oljas hoved kom der pludselig en stærk livslyst over hende. Godt, tænkte hun, jeg vil også arbejde som "de andre". Jeg vil selv vaske og koge, selv plante og luge.

Med disse tanker slumrede hun ind. Men straks fo'r en anden idé hende lynsnart gennem den trætte hjerne.

Når alle bliver som "de andre", og vi ikke er til mere, vil også skønheden forgå. Så vil også troen på Gud kølnes, kærligheden bortvejres. Begreberne om det tilladte og det utilladte udviskes. Mennesket vil miste sit indre holdepunkt. De stærke og frække vil søndertræde de svage. Men de svage vil krybe for de stærke som slaver og søge at tækkes dem, som grusommere og mere hensynsløst forstår at gøre deres ret til livet gældende. Alle vil begynde krig imod hinanden. Kristus og hans milde evangelium vil forsvinde ud af verden og med ham skønheden og overbærenheden. Menneskene vil udrydde hinanden,

ødelægge, hvad fortiden har efterladt af kostbarheder og til sidst gå til grunde sammen med verden. Menneskene vil atter blive til dyr, bo i huler og være bange for at møde hinanden.

Vi er altså alligevel nødvendige, tænkte Olja. Vi er ikke snyltere. Ved at vi er hævet over den evige bekymring for det daglige brød, skaber vi skønhed for denne verden. Vi bringer kærligheden og overbærenheden. Vi dømmer og straffer menneskene. Vi afholder dem fra forbrydelser ved straffens hårdhed eller ved vor ånds magt. Verden har brug for os! Vi, fra hvis midte en Stephenson, en Watt eller en Morse er gået frem, *vi* har bygget de herlige paladser og templer, *vi* har ved dampens og elektricitetens hjælp overvundet afstandene. Os var det og ikke "dem". Vi er jordens salt, også vi unge damer, som intet forstår og intet ved, men som i stedet for er elegante, muntre og smukke. Vi er også nødvendige, fordi andre forelsker sig i os og digter og maler til vor ære, dør og arbejder for os. Vi, som begejstrer vore elskede og derved bevæger jorden fremad!

Denne glade og stolte tanke beroligede Olja. Hun lænede sit hoved mod sin sovende broder. Den regelmæssige stampen af det rullende tog, lullede også snart hende i søvn …

Et højt råb og et koldt lufttræk vækkede hende. Toget holdt, men ikke ved en station, men midt i en skov, da der var noget, som ikke var i orden ved lokomotivet. Soldaterne havde åbnet vogndøren. Gennem den så man en tæt, næsten fuldstændig bladløs løvskov. Det var tøvejr. Store dråber rislede ned fra træerne og faldt ned på de tørre blade på jorden, som for størstedelen havde mistet sit snedække. En soldat råbte pludselig med hæs stemme: "Gavrila [Note 4)], kør væk!" Hans kammerater lo. Telegrafembedsmandens kone, som også var

vågnet og syslede med sit barn, lod, som om hun syntes om den vits og sagde, for at ynde sig ind hos soldaterne: "Hvad finder I dog ikke på, I soldater! Hvad kan det komme af, at I kalder alle togførere Gavrila?"

Soldaterne strakte sig og gabede. Den store herre og sangerinden sad i deres tidligere stilling og havde åbenbart ikke sovet hele natten. Også den unge soldat havde våget hele natten og stod endnu stadig på samme plet. Nu iagttog han med opmærksomme og skarpe blikke den gamle herre. Uvilkårligt så Olja over på de to. En mærkelig lighed mellem den fornemme gamle herre og den unge fyr, hvis lømmelagtige gebærder virkede så stødende, blev hende påfaldende. De samme fine racehænder; de samme dybtliggende grå øjne; de samme fintbuede øjenbryn; de lange øjenvipper, den skarptskårne næse, de sanselige læber og hagen med det lille indsnit i midten.

Fader og søn! Den reducerede, frivole "fortabte søn" og ved siden af hans ærværdige fader. Også sangerinden Morgenstern lod til at have bemærket denne lighed. I bange forudanelse af en optrækkende ulykke så hun med ængstelige blikke snart fra den ene til den anden.

Den unge soldat betragtede skarpt og opmærksomt den gamle herre, hvis ansigt næppe var synligt i dæmringen. Han syntes åbenbart at ville kalde noget tilbage i sin erindring. Han vinkede ad en anden, allerede ikke mere ung, undersætsig soldat, pegede på den gamle herre og begge lagde længe råd op sammen.

Den gamle herre så endnu stadig ubevægelig frem for sig og syntes ikke at bekymre sig det ringeste om de to, men hans blik

blev bestandig mørkere, og hans glatbarberede ansigt syntes at ville synke ned i kraven på hans kappe.

Soldaten, den unge mand havde rådslået med, forlod vognen. Toget holdt stadig. Den gamle herre søgte at beherske sin ophidselse. Den blev imidlertid øjensynligt stærkere og smittede sangerinden og også Olja. Alle ventede, at der måtte ske noget. Der gik omtrent fem minutter. Soldaterne kom og gik. Pludselig hørtes der stemmer. En skare på over halvtreds mand rykkede hen til vognen, ført af den ældre, undersætsige soldat. Mange var bevæbnet med geværer. – I samme øjeblik trådte den unge soldat frem. Han banede sig vej over vognens liggende og sovende passagerers legemer og stødte derved meget ublidt til ingeniør Arzschanov. Hans øjne syntes at gennembore den gamle herre og med høj, tydelig stemme spurgte han ham:

"Er De måske general Sablin?"

Den gamle herre tav. Opmærksomt men uden frygt så han på den unge mand. Hans hånd greb hurtigt ned i lommen.

"Jeg spørger *Dem*," råbte den unge soldat, idet han pegede på den gamle herre.

"Ja, jeg er general Sablin," lød hans ord roligt, mens der rundt om ham i vognen og mellem soldaterne herskede dødsstilhed. "Hvad ønsker De?"

Der var så dødsstille, at Olja troede at kunne høre sit hjerte banke. Den unge soldat vendte sig hurtigt mod døren. Hans stemme syntes at skulle kvæles i had, da han råbte: "Kammerater! Den mand dér er general Sablin, samme mand som meningsløst har ofret tusinder af soldater i krigen. Det er ham, som for 40.000 rubler har forrådt sin stilling til tyskerne.

Det er ham, på hvis foranledning mange af revolutionens bedste forkæmpere blev skudt. Jeg kendte ham. Nu flygter han til Kornilov eller Kaledin for at kæmpe mod folket og revolutionens tilkæmpede rettigheder. Kammerater! Skal vi tillade det?"

"Ha, din halunk!" hvæsede soldaten med det ondskabsfulde ansigt, som aftenen i forvejen havde skændtes med Kappelbaum og greb til sit gevær.

Før vi fortsætter vor fortælling, må vi undersøge, hvordan det kunne komme så vidt, at der i den russiske hær var opstået sådanne uoverstigelige kløfter. Vi må blive klar over grundene til, at de soldater, som for kort tid siden lystrede deres officerer blindt, med glæde viste dem villighed, altid var rede til at gå i døden med dem, ja ofte var dem hjerteligt hengivne, nu pludselig var opfyldt af et så vildt had mod de samme officerer. Vi må derfor kaste et tilbageblik i den nærmeste fortid og enkeltvis studere hver af disse menneskers liv nøje. Vi vil da erkende, at alt det, som skete så pludseligt, på ingen måde kom uventet og tilfældigt, men allerede længe var forberedt langsomt men sikkert, at det var resultatet af årelange vildfarelser, som ingen ville indse og skaffe ud af verden.

Første del

1

Chefen for anden eskadron, ritmester Pavel Ivanovitch Grizenko, giver en fest. I sin ungkarlebolig har han samlet flere officerer fra sit regiment og et par venner fra andre regimenter. To damer af halvverdenen giver denne fest sin særlige tillokkelse, Kitty og Vladja – to opgående stjerner i det letlevende Petersborg. De er søstre. Men for at kunne passe deres forretninger bedre fører den ene navnet Fischer, den anden Pankratov. Begge er unge – Kitty er 21, Vladja næppe 19 år gammel, smukke, elegante, høje. Kitty en guldhåret blondine, Vladja let brunet. Begge begyndte deres karriere som modeller og gik så, uden selv at mærke det over i Petersborger demimondens rækker. Begge har besøgt det højere pigeinstitut, begge taler ganske godt fransk, begge fører en vittig og behændig pen. De har snart fundet behag i vin og heste og anses nu som første klasses magneter i levemandskredse, men især mellem unge gardeofficerer.

En forårsnat i Petersborg. Næsten så lys som dagen. Boulevardernes popler er begyndt at grønnes. Deres duft krydrer den rene morgenluft. Mælkehvid er himlen, kun i østen farves den af morgenrøden. Gaderne er menneskетomme. Fra floden blæser en kold brise. En svag lugt af tjære og kul fra den nære havn. Fra tid til anden et skarpt fløjt fra dampfløjten. Foran Grizenkos embedsbolig holder en elegant vogn, som er bestilt til Kitty og Vladja. De oplyste vinduer har lokket et par droskekuske til, som vil køre de sene gæster hjem. I Grizenkos værelse kan man næppe trække vejret for tyk tobaksrøg. Vinduerne bliver åbnet. Mændenes glade hujen trænger ud på

gaden og derimellem klaverspil og kvindelatter. Selskabet er allerede for længe siden færdig med at spise. På det store bord står kostbart familiesølvtøj. Derimellem tallerkener og et fad med røget stør, en stor skinke, kold kalvesteg, laks med pikant sauce, tærter, konfekt, jordbær og andre frugter, en masse tomme og halvfulde champagneflasker, cognac og likører. Grizenkos oppassere og to soldater fra kasinoet betjener gæsterne, som tvangfrit gør sig det bekvemt i alle hjørner af værelset.

Festens giver, en ung ritmester med begsort, krøllet hår, fyrige sigøjnerøjne, opdunstet ansigt og lang knebelsbart, bærer en rød silkeskjorte og derover en opknappet *litevka*, lange ridebukser og lave lakstøvler. Han har skødesløst kastet sig på sin med persiske tæpper polstrede divan og klimprer på sin guitar. Ved siden af ham har Kitty i en dybt nedringet balkjole af lyseblå silke og hendes søster i sart rosa taget plads i mere liggende end siddende stillinger. Vinen er steget Vladja meget til hovedet. Hun føler sig ilde tilpas. Men Kittys temperament er først lige vågnet. Hun brummer en sigøjnervise frem for sig og betragter gæsterne med sine sanselige, blå øjne. De er alle officerer, og hun kender dem alle mere eller mindre. Dér er først og fremmest den lille, gamle oberst Stephan Aleksejevitch Vorobjev, som aldrig må mangle ved den slags fester. Han er en lidenskabelig kortspiller. På hans blege ansigt med den lange knebelsbart, der ligesom er blevet gulnet af cigarrøgen, kan man tydeligt se, med hvilken længsel og utålmodighed han venter det øjeblik, da der vil blive givet tegn til, at spillet kan begynde. Han går op og ned i værelset og skeler i et væk til døren til Grizenkos arbejdsværelse, hvor spillebordene og

kortene allerede står parat. Stabsritmester Ivan Sergejevitch Matznev har slået vinduesforhængene til side og stirrer drømmende ud på de ensomme gader og den blå himmel. Hans skaldede hoved og hans hæslige, glatbarberede ansigt lader ham se ældre ud, end han er. Mellem sine kammerater går han for en kyniker og filosof.

Regimentets unge officerer har grupperet sig om gardekosakkens Manotzkov, som gemytlig sidder for den ene bordende, tømmer det ene glas champagne efter det andet og samtidig roser sine hestes dyder.

I alt er vel omtrent fjorten personer gæst hos Grizenko …

Som på alle den slags "aftener" indtrådte til slut et moment, hvor man enten måtte foretage sig noget nyt eller også ganske simpelt skilles. Vorobjev mente, at det nu var på højeste tid at begynde spillet, det egentlige formål med aftenen. Han rådede til så hurtigt som muligt at affærdige damerne sammen med en af de unge officerer og selv give sig i lag med en "*makao*" eller "*chemin de fer*".

Ungdommen ville derimod more sig noget endnu. Selv om der allerede var nydt megen vin, havde dog endnu ingen fået for meget. Kun Grizenko havde i grunden en let rus. Sædvanligvis lagde han sig meget hurtigt sådan en til. Men havde han den først, kunne han drikke uendelig meget. Så kom han altid i den mest overgivne stemning.

Pludselig kastede han sin cigar langt bort fra sig, sprang op og kaldte med sin klare stemme, som lød gennem hele bygningen.

"Sachar! Vin!"

Sachar, Grizenkos oppasser, en høj, rank fyr, stod øjeblikkelig hos sin herre med en flaske rødvin og et stort vinglas. En smældende ørefigen fik alle til at fare forskrækket op. Grizenko havde slået soldaten i ansigtet.

"Dit svinebæst! Hvor længe har du ikke tjent hos mig og har endnu ikke fundet ud af, hvordan al ting kaldes! Hvad skulle du bringe mig?"

"Vin, Deres Højvelbårenhed," stammede soldaten.

"Og dit kvajhoved bringer mig sådan noget pøjt. Når jeg forlanger *vin*, mener jeg selvfølgelig champagne dit fjols!"

"Pavel Ivanovitch, jeg beder Dem indtrængende om ikke at slå soldaterne. Det er modbydeligt og … og en adelsmand og officer uværdigt."

Inde fra værelset trådte en ung, slank officer frem. – Hans friske ansigt med den drengeagtige knebelsbart glødede af oprørthed. Hans store, mørkegrå øjne lynede vredt. I sin uniformsfrakke, som var knappet helt op til halsen, i sine elegante, den gang moderne snævre ridebukser stillede han sig beskyttende mellem Grizenko og den fuldkommen forbløffede soldat.

"Kornet Sablin! De synes at glemme, hvad De gør! De er vel forrykt. Kornet Sablin, jeg frabeder mig Deres bemærkninger," udbrød Grizenko rasende. Hans ansigt blev purpurrødt.

"Hvad er der i vejen, mine herrer," blandede Vorobjev sig i det, idet han let skød Sablin til side.

"Kornet Sablin, De har uret. De har ikke ret til at give Deres foresatte forholdsregler. Ritmester Grizenko, De har også forivret Dem for meget, da De slog soldaten. Nå ja. Men egentlig er der jo ingen grund til nogen strid. De har også selv

skyld, ritmester. Altså mine herrer, ro! Ro! Ikke sandt? Fred for vort regiments æres skyld. Vær så venlige at give hinanden hånden, mine herrer!"

"Det kan jeg ikke," sagde den unge officer roligt, men bestemt. "Ja, hvis han havde fornærmet mig personligt, så ville det være noget andet. Men han har slået en soldat, det vil sige, han har slået sig selv, fornærmet sig selv."

Grizenko fandt imidlertid hurtigt en udvej i den pinlige situation.

"Kom her, Sachar," sagde han. "Jeg har slået dig, men jeg har slået dig af kærlighed. Forstår du? Af kærlighed har jeg slået dig, af kærlighed vil jeg også give dig et kys!" Med begge hænder greb han Sachars hoved og gav soldaten et kraftigt kys. Så truede han ad ham med fingeren og sagde:

"Å, Sachar, Sachar! Du har altså alligevel måttet lede mig i fristelse. Husk dog én gang for alle: *Vin* – betyder kun champagne. Alt andet er kun pøjt. Har jeg ikke tusind gange banket det ind i dig? Hvad? Og hvad kalder vi så te?"

"Skyllevand, Deres Højvelbårenhed," meldte soldaten prompte.

"Det er rigtigt!" Grizenko kyssede endnu en gang sin oppasser, gav ham så et let puf og sagde: "Nu bort med dig."

Men mens han gik ud, råbte Grizenko efter ham:

"Sachar. Straks hid med sangerne! Men hurtigt!"

"Min kære Pavel Ivanovitch," sagde Vorobjev forfærdet, "klokken er jo allerede fire om morgenen. Folkene sover endnu og skal snart på staldtjeneste. Hvad skal vi med sangerne?"

Grizenko lo fornøjet.

"Jeg vil have det. Jeg befaler det! Jeg kan nok lide at vise den næsvis, at folkene elsker mig, og at sådan noget" – her slog han med hånden gennem luften – "slet ikke har noget at betyde. Det krænker ikke folkene det mindste. Når man blot har hjerte for dem og ikke herser for meget med dem. Sådan er det, min kære ven. Værsågod ikke at ødelægge fornøjelsen for mig. To sange … Forstår du? Blot to sange. Og også han dér," han pegede på Sablin, "vil synge noget for os, denne ungdommelige Leo Tolstoj."

Sablin trak på skuldrene og gik. Vred på Grizenko kunne han ikke blive.

2

Da man nu ventede på sangerne blev der ikke noget af kortspillet. Manotzkov skændtes med kornet Rotbeck og overløjtnant Bachmetjev, en lidenskabelig sportsmand.

"Jeg forsikrer Dem, min "*Figaro*" springer over den."

"Hvad, over en stol?" spurgte Rotbeck.

"Ja, over en stol!"

"Den slår den om," erklærede Bachmetjev.

"Aldrig i livet. Alt kommer an på en god dresssur. Eller, hvis De vil, over en snor, jeg har hængt et lommetørklæde på."

"Nå, det er ingen kunst. Men over en stol?"

"Skal vi vædde? I morgen på jeres ridebane! Jeg kommer bestemt."

Oberst Vorobjev gik urolig rundt om bordet og så utilfreds på damerne. Det faldt dem ikke ind at køre hjem, og de ødelagde hans fornøjelse for ham. For officererne ville ikke spille kort, når de var til stede.

"Vil De ikke synge noget for os, Katharina Filippovna?" spurgte han. "Det er da for kedeligt at sidde sådan rundt omkring."

"Jeg skal akkompagnere Dem på guitar," foreslog Grizenko. "Vil De?"

Også Vorobjev opfordrede hende. Selv foredrog han til trods for sin tynde smørtenor ofte sigøjnerviser ganske godt.

Kitty sprang op. I sin ungdommelige friskhed så hun henrivende ud.

"Vil I have *Brevet*?"

"Hæng i," råbte Grizenko, slog takt med sin guitar og greb et par kraftige akkorder.

Kittys stemme klang klar og ren. Fra alle værelsets hjørner faldt herrerne ind og gentog i kor refrænet.

"Storartet! Bravo, bravo!" råbte Vorobjev.

Den anden strofe sang Grizenko rigtigt og musikalsk med sin tynde fistelstemme og blinkede samtidig med sine sigøjnerøjne.

Alle lo, men mest Kitty og Vladja.

"Lad en gang Sablin synge den berømte fændrikvise," udbrød den livlige Rotbeck og trak Sablin hen til klaveret. Manotzkov og Bachmetjev blev siddende i et hjørne og fortsatte deres strid:

"Du mener altså på et minut og tolv sekunder? Aldrig i livet. Det ville jo være en rekord," sagde Manotzkov ophidset.

"Det *er* en rekord – et minut og otte sekunder. Skal vi vædde?"

Sablin slog et par akkorder an. Blodet steg ham op i ansigtet. Hans stemning steg. Han trommede en rask march, og næppe havde han åbnet munden, før alle enstemmigt faldt ind.

Den ikke særlig anstændige fændrikvise om inspektionsofficer, kaptajn Zink, blev med begejstring sunget af alle officererne, og Kittys klare stemme hævede sig særlig tydeligt ud fra mandskoret på alle de pikante steder.

3

Sangerne kom, femogtyve mand høj, med deres tykke, pålidelige vagtmester. Sangerne var alle iført snehvide drejlsjakker, læderbælter, ridebukser og blankpudsede ridestøvler. Vagtmesteren var i uniform med gyldne opslag. En hel række ordner og skydeudmærkelser smykkede hans brede bryst. Med soldaterne trængte en frisk lugt af forårsmorgen og blanksværte ind i værelset.

Efter en kort militær hilsen trådte forsangeren, en endnu ung soldat med et blegt, intelligent ansigt, frem og stillede sig i en noget teatralsk stilling foran midten af koret. Han havde en fortrinlig tenor, var musikalsk skolet og vidste det. Med et ondskabsfuldt udtryk kastede han et blik på vinen og "damerne". Så begyndte han med fast og smuk stemme:

> En sommerdag i solens skin
> vi drager glad i lejren ud,
> hver ryttersmand og officer
> adlyder villigt zarens bud.

Med en kort håndbevægelse vendte han sig om. Med blød, dæmpet stemme gentog han refrænet:

> Vi drager glad i lejren ud
> adlyder villigt zarens bud:
> Hurra! Det stolte regiment!

Officererne hørte tavse til. Det var måske de eneste øjeblikke, hvor de trådte soldaterne nærmere og udøvede en vis indflydelse på deres handlinger.

"Men hør først, hvordan vor strenge Sasha Sablin kan synge en duet sammen med Ljubovin. Jeg kan ikke tænke mig nogen bedre opera," sagde Grizenko fuld af stolthed over sine sangere, over sin eskadrons folk.

"Sablin skal synge," råbte alle.

Sablin stillede sig ved siden af forsangeren. Musikalsk af naturen havde han i kadetkorpset og ved regimentet benyttet enhver lejlighed til at synge i kor. Han beundrede Ljubovins tenor og tænkte på at lade den unge soldat uddanne til scenen i et konservatorium. Ljubovin havde lært ham mangen russisk folkevise, om hvis eksistens Sablin tidligere ikke havde haft nogen anelse.

"Lad os en gang synge din yndlingsvise, Ljubovin."

"Ja vel."

De to mandsstemmer smeltede sammen i harmoniske klange, mens de foredrog Kolzovs bekendte sang om tiggeren.

Den rige bonde har ingen ro,
søvnen når ej hans stolte bo.
Pungen han fast i hænderne holder.
Tanken om tyve ham uro volder.
Hr. Fattigmand søvnen sødt omkranser,
om dagen synger han, ler og danser.

Sablin og Ljubovin sang meget godt. Koret hørte opmærksomt til.

Kitty, som sad ved siden af oberst Vorobjev, mønstrede Sasha med elskovshede blikke. Hun var fortryllet af hans skønhed, mandighed og ungdom.

"Sig mig dog, min ven," kvidrede hun Vorobjev i øret, "er det virkelig sandt, hvad man fortæller om Sablin? Er det virkelig

sandt, at han endnu aldrig i sit liv ...?"

"Ganske bestemt!" svarede obersten og betragtede ringene på Kittys hede og hvide fingre.

"Er det ikke henrivende! Hør en gang, min ven, bring ham en gang sammen med mig. Indret det sådan, at jeg er den første som ...! Godt?"

"Det ønsker De virkelig?" spøgte obersten.

"Nå, og vil De?"

"Ja, lad gå."

"Å, du søde dreng!"

"Stille, stille!"

De to sangere sang rask videre. Men nu kedede sangen obersten. Klokken var allerede seks. Solen stod højt på himlen og dens stråler faldt gennem vinduernes gardiner. Kirkeklokkerne ringede.

"Lad det nu være nok, Pavel Ivanovitch. Folkene må til staldtjeneste."

"Endnu en sang! Min yndlingssang?"

"Hr. ritmesterens yndlingssang!" befalede sergenten.

Koret istemte af fuld kraft den ryttervise, som Grizenko så gerne ville have, når vinen steg ham til hovedet:

> Hestene flyver i stormløb frem,
> fjenden vi prygler og jager ham hjem,
> jorden bæver og farver sig rød –
> et skud gennem hjertet! – Vor ritmester død!

Sangerne tav. Grizenko rejste sig og kyssede højtideligt sine folk, hele rækken igennem. Tårerne stod ham i øjnene. I dette øjeblik følte han oprigtig kærlighed til sine folk. Han tog 25

rubler frem af sin tegnebog og gav sergenten dem til at fordele mellem folkene.

"Jeg takker jer, brødre," udbrød han rørt. – "Og nu rask til kasernen. Formiddagstjenesten bortfalder!" tilføjede han.

Sangerne forlod Grizenkos bolig. Også damerne ville bryde op.

"Løjtnant Sablin," sagde obersten strengt. "De vil nok følge damerne hjem."

"Undskyld, hr. oberst, men jeg …," stammede Sablin forlegent.

"Ingen indvendinger, min kære. De er den eneste af os, som ikke spiller kort og er desuden fuldstændig ædru. Altså: march!"

Sablin rettede sig op og vendte sig så forlegent om mod de to søstre:

"Jeg står til Deres disposition."

4

Der taltes ikke i vognen. Luften var beklumret og lugtede af parfume og vin. Vladja var meget bleg, hun følte sig ilde tilpas. Kitty var også beruset, men mindre af vinen end af den unge officer, som hun pludselig følte en vild lidenskab for. Hans ridderlige optræden, hans sang, hans ungdom og skønhed – alt virkede bedøvende på hende. Hun vovede ikke at tale af frygt for at sige en dumhed, som kunne støde ham.

De havde ikke langt at køre, og vognen holdt snart foran porten til et stort hus, hvis beboere alle lå i dyb søvn. Portieren lukkede op. De steg op ad trappen til deres lejlighed. Kitty ringede. En ikke mere ung, kraftig stuepige med kappe og forklæde kom dem i møde. Hendes ansigt var roligt, ligegyldigt og strengt.

Sablin ville tage afsked.

"Hvor vil De hen, kære ven?" sagde Kitty ømt. "Se et øjeblik indenfor hos mig. Jeg skal lige skrive et par ord til Grizenko. Å, jeg beder Dem, vær så god."

Tøvende lagde Sablin sin kappe og trådte med sin hue i hånden ind i søstrenes dagligstue. Gennem de nedrullede gule gardiner trængte et mat, roligt lys ind i værelset.

Mellem vinduerne var anbragt et stort spejl i guldramme. Kurve med hyacinter, hvis krydrede duft fyldte hele værelset, stod på gulvet ved siden af spejlet og i vinduet.

Over det store flygel ved vinduet lå et silketæppe med japansk broderi. Over flyglet hang Kittys portræt i pastel, en begynders lidet kunstneriske værk. Talrige fotografier af meget unge officerer og kadetter smykkede væggene og stod på klaveret. På

væggen lige overfor hang et andet spejl og nedenunder en hylde med billige porcelæns- og bronzefigurer. Lige overfor flyglet stod et rundt bord med et tæppe og en lampe, en blød divan, et par lænestole og enkelte stole. På kaminen så man – ligesom på en særlig æresplads – fotografier af kejseren og kejserinden i store egetræsrammer. Møbler, tæpper, gardiner og lampe var holdt i samme tone, lyseblåt med guld. Hele udstyrelsen så ud til at være billige, fordringsløse magasinvarer, som dog alligevel på enkelte steder vidnede om en vis smag hos husets frue.

Værelset havde tre døre. Den ene førte ud til den lille mørke entré, den anden til Vladjas sovekammer, den tredje til Kittys værelse. Foran denne dør var anbragt en gennemsigtig, japansk portiere.

Vladja gik hurtigt ind i sit værelse og slog arrigt døren i bag sig. Kitty forsvandt ligeledes, men anså det ikke for nødvendigt at lukke døren til sit soveværelse. Sablin var alene i dagligstuen. Han var helst løbet sin vej. Men han fandt det alligevel for pinligt at snige sig derfra som en tyv uden at tage afsked.

Kitty tænkte ikke i ringeste måde på at skrive et brev. Man kunne høre hende gå omkring i værelset, åbenbart ved at klæde sig af. Med vilje trådte hun af og til hen til portieren, og Sablin så i sovekammerets halvmørke hendes skønne skikkelse.

På den måde gik omtrent et kvarter. Kitty generede sig ikke det ringeste. Man hørte, hvordan hun plaskede med vand.

Omsider trådte hun selv frem foran portieren. Hendes gyldne hår var sat på græsk måde og bundet i en yppig knude med et blåt bånd.

Til trods for den søvnløse nat så hun frisk og ung ud, og hendes øjne skinnede frem under stærkt malede øjenbryn. Et

japansk sjal lå over hendes skuldre og indhyllede hendes yndefulde skikkelse.

"De keder Dem vel?" spurgte hun frejdigt. Men hendes øjne sagde: "Nå, se blot på mig! Hvorfor tøver du? Jeg tilhører jo dig, kun dig. Tag mig!"

Sablin svarede ikke. Han åndede tungt. Først strømmede blodet ham til hovedet, og så sprang kold sved ham frem på panden. Der kom ligesom en tåge for hans øjne. Han var yderst forvirret og ophidset. Han vidste ikke, hvor han skulle gøre af sig selv, og legede forlegen med sin hue.

Da gled det violette sjal pludselig fra Kittys skuldre og faldt ned for hendes fødder. Hun stod der i sin nøgne skønhed. Svagt smilende så hun på ham.

Sablin sukkede dybt, men rørte sig ikke. Kitty var i hans øjne selve skønhedens gudinde.

Kitty ventede. Der gik et langt minut. Da blev hun pludselig grebet af en hed skam. Hun skjulte sit ansigt i sine hænder. For sidste gang så hun gennem fingrene på Sablin, tog hurtigt sit sjal op og løb bort. Sovekammerdøren faldt til, og nøglen drejedes to gange om.

Det var ikke lidenskab, men oprørthed og skam, som Kitty læste i den unge mands øjne, og i det øjeblik følte hun, at hun elskede ham endnu højere, end hun hidtil havde anet. Ikke for nogen pris ville hun nu have kunnet give sig hen til ham. Og hvis Sablin nu havde forsøgt at trænge ind i hendes soveværelse, havde tryglet ved hendes dør, ville hun ikke have lukket ham ind.

Sablin blev endnu stående tavs et øjeblik. Alt var stille. Han gik ud i korridoren. Lydløst tog han sin kappe på, åbnede

forsigtigt entrédøren og gik hurtigt ned ad trappen.

5

Sablin følte blodet banke i tindingerne. Jorden ligesom brændte under fødderne på ham. Duften af hyacinterne og synet af den nøgne kvinde forfulgte ham. Nu kunne han i fantasien tænke sig en helt anden afslutning af den scene, han lige havde deltaget i.

Han ville vende tilbage, men følte at han ikke kunne. Hvilket ansigt ville ikke stuepigen stille op. Han gav sine tanker frit løb og drømte sig tilbage til Kittys salon, omgivet af værelsets violette tone, af morgensolens matte skin og hyacinternes duft. Men også nu ville han forgå af skam, hvis han var der.

I fulde drag indåndede han den friske morgenluft. Han skyndte sig hjem. Da han kom til kanalen, blev han stående et øjeblik. Han havde aldrig troet, at Petersborg kunne være så smuk. Solen stod højt på himlen og spejlede sig i flodens stille, blålige vand, som bevægedes af en let brise. Den reformerte kirkes tårn og portal fremhævede sig værdigt på baggrund af hushavet. Betjente i lange sorte kapper og huer stod på den endnu mennesketomme gade. Lærketræerne på Isakspladsen mindede ham om nordens melankolske landskaber. Majestætisk strålede katedralens vældige forgyldte kuppel i solen, omgivet af slanke søjler, store englefigurer og små kupler. Til venstre i baggrunden så han de store, mørke skove. Men også dem syntes Sablin om, for de mindede ham om hans barndomstid. Uden dem ville Isakskatedralen synes ham fremmed. Alexanderparkens træer begyndte at indhylle sig i deres unge grønt. Tynde græsstrå skød frem af jorden. Fra Nevaen kom et sundt, friskt pust. Den blege himmel,

senatsbygningens søjler, den store ridebane og admiralitetet med sine hvide facader, kolonnader og portaler lyste gennem parkens stammer og grene. Over dens kroner ragede Admiralitetets slanke tårn højt mod himlen med sin gyldne spids.

Alt dette havde i denne morgenstund noget så tillokkende ved sig, som han endnu aldrig havde følt. Og mærkeligt nok – i hans fantasi blandede disse indtryk sig på en vidunderlig måde med den unge kvindes strålende skønhed.

Han måtte samle al sin viljestyrke for at bortjage disse forestillinger.

Hvad skulle han nu gøre? Klokken var i mellemtiden blevet otte. Det ville nu være på tide at gå til eskadronen. Men morgentjenesten var jo sagt af. Han havde altså intet andet at gøre end at opsøge sin ensomme ungkarlebolig og drikke te alene dér. Men hvad skulle han så tage sig for til frokosten i officerskasinoet? Han var atter kommet i nærheden af Grizenkos bolig. Han blev stående, tænkte sig om et øjeblik og gik så op ad trappen. Døren til Grizenkos lejlighed var åben. Kasino-oppasserne var beskæftiget med at bære tomme flasker, service og dækketøj bort i kurve. En samovar kogte på bordet i spisestuen. Efter en søvnløs nat stillede Sachar teglassene frem. I herreværelset var gardinerne endnu stadig trukket for. Til trods for det klare dagslys, brændte lysene. Man hørte afbrudte, skarpe stemmer derindefra.

Der blev spillet ved to borde. Ved det ene i hjørnet gik det hedt til. Dér spillede Grizenko, Vorobjev og fire andre officerer. På bordet lå en dynge guldstykker og brogede banknoter. Manotzkov stod med blegt ansigt og stikkende øjne bagved

spillerne, med kosaktrøjen knappet op, under hvilken hans hvide pikévest lyste. Af og til kastede han et ophidset blik på bordet og tog kun sjældent et kort. Grizenko havde trukket jakken af og smøget ærmerne på sin røde silkeskjorte højt op. Nervøst greb han efter kortene og blandede et nyt spil. Vorobjev var fuldstændig rolig, nynnede en operamelodi og syntes kun at skænke spillet ringe interesse. Men hans små, livlige øjne betragtede hans medspillere skarpt og opmærksomt og forrådte hans indre ophidselse.

Ved det andet bord blev der spøgt mere end spillet. Dér sad Matznev, den raske blonde Rotbeck, Fetissov og tre andre officerer fra en anden eskadron. De havde for længst haft til hensigt at bryde op og gå til kasernen, men havde ikke kunnet beslutte sig til det.

Da Sablin trådte ind i værelset, sendte Matznev ham et megetsigende blik og råbte højt til ham for at henlede den almindelige opmærksomhed på ham: "Ha, jeg gratulerer! Men hvorfor så hurtigt, Sascha?"

Sablin rødmede. Hans kammerater så på ham med kyniske, nysgerrige blikke.

Til og med oberst Vorobjev rev sig løs fra kortene, så prøvende på ham og spurgte ham:

"Har De så pænt fulgt damerne hjem?"

"Javel, hr. oberst."

"Nå, og hvad skete der så?" spurgte Matznev.

"Ingenting," svarede Sablin ligegyldigt.

"Å, kom dog ikke med sådan noget vrøvl," sagde Matznev.

"Blomster små, se min fryd …!" sang obersten.

"Nej, sådan går det ikke, Pavel Ivanovitch," sagde Grizenko ærgerlig. "Spil dog ud," henvendte han sig til Manotzkov.

"Jeg melder ti."

"Jeg femogtyve."

Ingen ænsede mere Sablin. Han gik ind i sideværelset, hvor Grizenkos bibliotek var, lagde sig på sofaen, tog den første den bedste bog og begyndte at læse.

Han læste, men han forstod intet af det, han læste.

Han så bogstaverne for sig, stillede dem sammen til ord, men hans tanker forvirredes ved erindringen om det nyligt oplevede. Han mærkede igen duften af hyacinter. Han så igen Kitty for sig. Atter steg skamrødmen op i ham. Men denne gang overvældede trætheden ham. Bogen faldt ham ud af hånden, og han faldt i søvn.

Pludselig følte han en stor, varm hånd berøre sit knæ, og han vågnede.

"Du sover, Sascha – nå, så sov sødt, min engel, jeg skal ikke forstyrre dig," hørte han nogen sige.

Sablin åbnede øjnene. Matznev sad ved siden af ham på sofaen.

"Hvad vil du mig?" spurgte Sablin gnavent.

"Intet, slet intet … eller måske snarere – en lille smule," svarede Matznev. "Nå, sådan ligger landet! Denne gang er det ikke lykkedes dig."

"Jeg beder dig, lad mig dog være i ro," bad Sascha.

"Hvorfor? Hør hellere på mig. Jeg har nogen erfaring i de dele."

"Ja, men hvad vil du mig i grunden?"

Matznev rykkede nærmere og greb Sablins lille racehånd med sin store ringsmykkede lab.

"Du forstår endnu ikke at elske …" deklamerede han. "Hør en gang, Sascha … Hvor er det dog en skam, at du ikke har læst Anakreon! Kender du Ovid? Å, I klassikere! Å, du antikke skønhedsverden! I den forglemmer jeg hele vor tilværelses værdiløshed. Hvor er det en skam, at du er så udannet, Sascha. Vær ikke vred på mig for det og modsig mig ikke, min kære ven. Din dannelse er som en demimondes. Lidt historie, lidt geografi, megen patriotisme, grænseløs hengivenhed for zaren …"

"Jeg beder dig, tal ikke sådan, Ivan Sergejevitch," sagde Sablin, og tog sin hånd bort.

"Nej, vist, Sascha. Men tro mig, jeg har ret til at tale sådan. Jeg er monarkist ligesom du. Rusland kan kun bestå som monarki. Men Sascha, at sværme, gruble og svæve ud i det fjerne er også mig tilladt. Har du læst den franske revolutions historie? Har du læst den? Har du forstået Napoleon? Jeg har tilbragt hele nætter med studiet af den vældige tid. Der er to verdener, som har åbnet sig for mig og som i mine øjne er attråværdige. Den verden, hvori menneskerettighedernes store grundsætninger blev smedet, og den antikke skønheds verden! Sascha, tro mig, med din herlige skønhed tilhører du selv den antikke verden! Du er statuen af en ung gud – og forstår selv lige så meget af skønheden som en kalv, der lystigt springer omkring på engen og sætter halen til vejrs."

Det faldt Sablin ind, at Matznev regnedes for den dårligste rytter i regimentet, at ingen officer passede sin tjeneste så

dårligt, og at ingen så ofte som han fik irettesættelser. Han smilede nedladende, og Matznev forstod dette smil.

"Ak, Sascha! Er du virkelig heller ikke andet end et stykke kanonfoder uden hjerne og nerver? Vil din ånd virkelig aldrig svinge sig til vejrs fra denne ørken til fantasiens og drømmenes rige? Eller er også du skabt for denne triste nutid? Nå, så vel an," udbrød Matznev vred. "Pluk rosen, inden den visner! Nyd de øjeblikke, hvor dit hjerte standser af sansernes lyst, hvor enhver snavset tjenestepige forekommer dig en skønheds gudinde, hvor en balletdiva står for dig som et uopnåeligt ideal! Vel an da! Men er du da så i stand til at udforske livets og kærlighedens dybeste mening? Et godt råd vil jeg imidlertid give dig: Stræb ikke efter Kreutzersonatens idealer! Søg ikke den rene kærlighed, søg kun skønheden. Før, da du var oprørt over Grizenkos opførsel, så alle kun din sjæls adel. Du er en fin fyr, Sascha! Han fortjente det. Det er på høje tid, at vi rydder op i de sidste rester af livegenskabet og endelig en gang bliver mennesker. Men tro mig, Sascha – du vil aldrig blive et menneske, så længe du er soldat."

"Men hvorfor ikke?" udbrød Sascha oprørt. "Tværtimod. Er da militærtjenesten og ridderskabet ikke slægtninge? Er pligterne i hæren ikke den højeste grad af selvfornægtelse? Følger man ikke Kristus' bud derved?"

"Du er dog et barn, Sascha, et ganske udannet barn. Du tror stadig på det gamle ord: *À Dieu mon âme, ma vie au roi, mon cœur aux dames, l'honneur pour moi*. Du må være lykkelig! Du tror på det, fordi du endnu er et barn. Så vedbliv da at være et barn. Men husk på: Pluk det, som er bestemt for dig for at ingen anden skal tage det! Tag det uden at tøve. Har du læst

Schopenhauers: *Verden som Vilje og Forestilling*? Naturligvis ikke. Hvorfor skulle du også det? Du har jo overhovedet ikke læst noget. For dig findes ikke nogen højere filosofi end Maupassants, og Zola er allerede for høj for dig. *Nana* vil du måske læse, men andet heller ikke … Men hvordan hænger det nu sammen, Sascha? Det er altså virkelig ikke lykkedes for dig denne gang? Lad det bare ikke sætte dig grå hår i hovedet. Pokker i vold med hende. Bliver det ikke hende, bliver det en anden."

"Lad mig være i fred," sagde Sablin bleg. "Kan man da virkelig ikke tale med jer uden at rode op i hele pølen?"

"Fortræffeligt sagt! Storartet!"

"Nu er det nok, Ivan Sergejevitch," sagde Sablin, rejste sig og gik ud af biblioteket, idet han trak på skuldrene.

Officererne sad endnu ved spillet.

Grizenko råbte vredt til obersten:

"Jeg forstår dig ikke, Stephan Aleksejevitch. Hvordan kan du spille sådan? Holder du mig for nar?"

"Ophids dig bare ikke, kære ven. Ro er den første borgerpligt."

"Hør dog op, mine herrer," sagde Manotzkov. "Jeg melder halvtreds. Et kort, tak!"

"Jeg vil også købe en gang endnu," sagde en løjtnant.

Rotbeck sov i den mest ubekvemme stilling på tre stole. Hans friske, endnu skægløse ansigt lignede en stor drengs. Sachar rakte gæsterne te. Sablin tog afsked og gik hjem. Nu havde han kun ét ønske: At sove og glemme alt det i søvnen, som han havde set og oplevet sidste nat.

6

Der var ingen tjeneste i anden eskadron.

Alle vinduer i den store kaserne stod åbne. Gennem dem så man rækker af jernsenge og over dem på væggen felthuerne.

Soldaterne kedede sig og så fra vinduerne ned i den med sand bestrøede kasernegård. Men dér gik det livligt til. Langs med muren i denne gård var rejst en bræddevæg. I den snævre passage derimellem var talrige forhindringer, volde og grave, en med halm omviklet bjælke, et gærde af fletværk. Soldaterne drev deres heste henimod disse forhindringer og slog dem med lange piske. Der lød høje råb, mens soldaterne løb frem og tilbage og indfangede hestene igen. I den anden ende af gården stod risknipper anbragt på træstativer. Soldaterne red forbi dem og gjorde sig umage for at hugge dem ned med sablen. Foran vagten så man det stribede skilderhus, en blankpudset tromme og en fane. Skildvagten gik frem og tilbage.

I midten af gården stod en gruppe officerer i livlig samtale. Livet i kasernegården var overstrømmet af forårssolens varme stråler og havde noget ualmindeligt fornøjeligt og festligt ved sig.

Man kom til at længes efter felttjenesten i de grønne skove.

Mandskabet af anden eskadron lå i de brede vindueskarme, så ud i gården og gjorde deres bemærkninger. Sangerne, som lige havde drukket deres te, stod endnu næsten alle sammen op. Nogle lå på deres senge og hvilede ud.

"Se en gang, se, underofficeren derovre ved fjerde eskadron. Se bare, hvor han sigter med pisken, når én har hugget forbi,"

råbte den blonde Artemjev og pegede samtidig på folkene, som øvede sig i sabelfægtning nedenunder.

"Det er en gammel historie," sagde Nedodai flot, en soldat i sidste års tjeneste. "Så anstrenger man sig så meget mere."

"Ved Gud," sagde Artemjev. "I vil slet ikke tro, hvor jeg gør mig umage. Jeg beder altid et fadervor for mig selv i forvejen. Og alligevel hænder det ofte, at man hugger forbi, eller hesten ikke vil. Så falder der straks et smæld! Når man så beklager sig, siger han, det er sket af vanvare. Han ville bare træffe hesten. Og så kribler det i fingrene på ham efter at træffe folkene over foden eller halsen, hvor det gør mest ondt."

"Jer har i to uger haft en dyb skramme af de kunster," sagde rekrut Sobzav.

"Nå, det er jo ikke mange ord værd," mente Nedodai. "Tjenesten er tjenesten. Tidligere slog de mere endnu. Der må tages hårdt på os. Det er kun gement, når det sker af ondskabsfuldhed, og når det tilmed er en officer, som gør det."

"Kan sådan noget da også ske?" spurgte Artemjev.

"Ja, desværre … Det er hændt mig. Jeg var kun rekrut og havde netop tiltrådt staldtjenesten. Så kommer Matznev ind med cigaretten i munden. Vi havde netop strøet friskt halm og hø på gulvet, mens hestene åd. Hvor let kan der ikke komme ild i det! Jeg kender reglementet og melder: 'Deres Højvelbårenhed, rygning i stalden er forbudt.'"

"Å, din kamel," brast det ud af en ældre soldat, Makarenko, "sådan en frækhed."

"Vent lidt. 'Buk dig, din hund,' råber Matznev og er selv ganske bleg af raseri. 'Buk dig straks.' Jeg adlyder. Han prygler

mig rygstykkerne igennem, så at jeg hverken kunne høre eller se.

'Soldaten må ikke give officererne instrukser.'

Hvorfor gjorde han det, spørger jeg jer?"

"Hvorfor vil du vide det? Fordi han netop ville det og dermed basta. Du har bare at holde din mund," erklærede Makarenko.

"Har han givet dig en i skallen?" spurgte den magre underofficer Antonov. "Så er der kun sket dig din ret. Din skalle er tyk nok."

"Det er i det hele taget en slem fyr, denne Matznev! Ikke én soldat kan lide ham. Han er jo selv så krum og slap. Ved fægtningen falder sablen ham ud af hånden eller han træffer sin egen hest i ørerne. Over en forhindring kommer han aldrig."

"Ja," mente Nedodai eftertænksomt, "officererne er alt tilladt."

"Men hvorfor?" spurgte Artemjev.

"Hvorfor? Jo, fordi de er officerer," erklærede Nedodai i en tone, som ikke tillod yderligere modsigelse. Alle tav igen.

"Har du set, hvordan det gik til i dag hos Grizenko? Vin, kvinder, drukkenskab! Én af os skulle bare prøve at bringe så meget som en dråbe snaps ind på kasernen! Hvad ville han mon sige til det? I nat skal han – sådan har i al fald oppasserne fra kasinoet fortalt mig – i overværelse af kvinderne have slået sin oppasser i ansigtet, fordi han ikke har betjent ham rigtigt. Nå, er det rigtigt?" spurgte soldaten Volkonski med det mørke blik.

"Nå, det er da ingen ulykke," sagde Nedodai roligt. "Grizenko er en god herre. Og har han slået Scherstobitov har det heller ikke noget at sige. De lever under samme tag. Scherstobitov vil holde sig skadesløs ved Grizenkos cigaretter og sukker.

Grizenko vil ikke sige et ord til det. Det er netop sagen: herre og tjener. Grizenko er en herre, som fortjener at respekteres. Alle går gennem tykt og tyndt med ham."

"Har I også hørt, at Sascha skred ind til fordel for oppasseren?" sagde underofficer Bondzrev.

"Sascha er også en herre, som har hjertet på rette sted. En meget god herre," mente Artemjev. "Han er akkurat som en ung pige. Han synger med soldaterne og skælder dem aldrig ud. En gang hilste jeg ikke på ham af vanvare. Han standsede mig, men vidste ikke selv, hvad han skulle sige. 'Du må være noget opmærksommere, min søn. Meld dig i al fald hos sergenten.' Han gav mig to timers ekstraeksercits. Tilfældigt kommer Sascha forbi, ser mig og spørger, hvorfor jeg har fået straf. Han lader mig gå og roser mig oven i købet for, at jeg havde meldt mig."

"Nå ja, han er jo også ung endnu. Senere bliver han nok som de andre," mente Nedodai.

"Gud ved," sagde Bondzrev eftertænksomt. "Tjenesten gør faktisk alle hårde."

"Nej, kammerater, det er ikke det, der er så krænkende, at man slår os og skælder os ud, men det, at vi aldrig kan få vor ret," sagde den dystre Lenizyn, som i nat havde sunget bas i koret.

"Hvor skal vi søge den?" spurgte Nedodai.

"Lad os en gang sætte følgende eksempel, kammerater: Vi har jo da alle set, hvor meget Grizenko har givet sangerne."

"Femogtyve rubler," sagde Artemjev.

"Men vi var nøjagtig femogtyve mand. Følgelig har hver skullet have haft en rubel. Og hvor meget har vi fået?"

"Hver atten kopek," sagde Balinski.

"Og hvor er de fem rubler blevet af?" spurgte Nedodai.

"Hvor? Hos sergenten. Jeg kunne endda forstå, hvis forsangeren havde fået dem. Han indstuderer koret. Men sergenten? Hvad har han med det at gøre?"

Igen tav alle. Ljubovin stod afsides med ryggen lænet op mod væggen og hørte opmærksomt efter. Undertiden fo'r der nervøse trækninger over hans ansigt. Omsider kunne han ikke holde det ud mere:

"Hvorfor gør I da ikke noget for at opnå jeres ret?" spurgte han med en stemme, som var hæs af ophidselse.

"Hvordan skal vi bære os ad med det?" spurgte Nedodai og sendte samtidig Ljubovin et uvenligt sideblik.

"Matznev har for eksempel slået dig uden at have ret til det? Hvorfor beklager du dig ikke over det?"

"Til hvem?"

"Til hvem? Til eskadronchefen."

"Til Grizenko? Han går ikke ind på sådan noget. Han putter mig i streng arrest for det."

"Og hvad så? Klag videre. Protester. Søg din ret."

"Og hvor tror du, at jeg vil finde den? Over alt støder man på de herrer officerer. Og de holder sammen."

"De *herrer* officerer? Hvad forstår I da ved herrer? Har du nogensinde tænkt over, hvorfor de i grunden er herrer?"

"De er rige og dannede. Derfor er de også herrer."

"Og hvad er I så? Bondelømler? Livegne? Nej, livegenskabet er Gud ske tak ophævet, og derfor findes heller ingen herrer mere! De er nøjagtig samme mennesker som du og jeg. Mange af dem, for eksempel Matznev endnu meget værre end vi. Hvorfor

skal vi da have agtelse for dem? Måske fordi de ejer meget land? Så vid da, at det land tilhører jer. Dyrker de da selv deres land? De drikker og frådser. Men I krummer ryg for dem. Landet – tilhører Gud, ligesom luften og vandet, men ikke dem."

"Hør nu blot op, du," sagde Bondzrev strengt.

"Skal jeg høre op? Hvorfor?" råbte Ljubovin ophidset.

"Med det, som du siger. Du forstår vel selv, hvad jeg mener."

Ljubovin så sig om og håbede, at hans kammerater ville holde med ham. Men sangerne skiltes hurtigt. Alle fandt en grund til at gå bort fra vinduet. Én havde pludselig fået en "frygtelig" lyst til at ryge, en andens sporer var gået løs. En tredje faldt det pludselig ind, at han endnu ikke havde redt sin seng. Alle forsvandt. Kun Bondzrev blev tilbage. Med strenge og undersøgende blikke så han skarpt på Ljubovin.

"De må hellere lade være," sagde han til ham, idet han med vilje kaldte ham "De".

"Tillad mig, Pavel Abromovitch, De er da selv bonde. De må da tilgive mig, at man forholder os vor gode ret."

"Vist er jeg bonde og oven i købet uden land. Jeg har arbejdet som daglejer på godserne. Og alligevel ville jeg ikke sige sådan noget og råder Dem til også at lade være."

"Men hvad bliver der så af vor ret?"

"Ret, Ljubovin, vil De ikke finde noget sted. Således er det nu en gang bestemt af Gud."

"Af Gud?"

"Ja, af Gud. Retfærdighed og sandhed er kun hos Gud i Himlen. Men her på jorden er ingen retfærdighed."

"Og det tror De på?"

"Ja, det tror jeg på."

Med disse ord afbrød underofficeren samtalen og gik. Ljubovin så foragteligt og vredt efter ham:

"Å, du slavesjæl! Dumme folk!" tænkte han højt.

Han væmmedes ved kasernen. Piskeknaldene og kommandoråbene fra gården gjorde ham nervøs. Han børstede sin uniform, tog sin nye kappe på, spændte sin sabel om sig og gik hen til sergenten. Han ville bede ham om tilladelse til at gå ud et par timer.

7

Sergenten drak i fred og ro sin morgente med hvedebrød. Så gav han sin kone de fem rubler, som han havde tjent om natten, vaskede sig med koldt vand, kæmmede sit kortklippede hår, som allerede begyndte at blive tyndt, satte sin knebelsbart op med fiksativ og tog en ny, snehvid drejlsfrakke på. Han spændte læderbæltet om sit tykke liv og gik i godt humør over til kasernen for at lade folkene træde an til staldtjeneste.

I entrédøren stødte han på Ljubovin.

"Jeg kommer til hr. sergenten i et tjenstligt anliggende."

"Hvorfor er du så i søndagsuniform på en almindelig hverdag?"

"Jeg beder om tilladelse til at besøge min fader. Klokken elleve er jeg tilbage igen."

"Vrøvl," brummede sergenten.

Men på hans tonefald kunne Ljubovin høre, at hans bøn ville blive opfyldt.

"Å, hr. sergent, man vil da gerne besøge sin fader en gang imellem."

"Nå, for min skyld gerne. Har du allerede skrevet listerne af?"

"De er allerede færdige, hr. sergent."

"Så gå. Meld dig fra tjeneste hos underofficeren."

"Mange tak!"

Ljubovin vendte sig for at gå. Men sergenten standsede ham med et brøsigt: "Bliv!"

Ljubovin så på sergenten og kendte ham næppe igen. Hans ansigt havde et rasende udtryk. Hans vrede øjne lynede.

"I dag kan du for min skyld endnu gå," vrissede han. "Men tænk nøje på, hvad jeg siger dig, Ljubovin. Jeg gennemskuer dig helt!" Og sergenten holdt sin fregnede, hårede hånd truende op for hans næse. "Og skulle du oftere vove at fordreje hovedet på folkene og drive nogen som helst propaganda her, skal du få med mig at gøre. Du kommer ikke fra det med livet. Jeg ved, at du har en højtstående velynder – general Martov har lagt et godt ord ind for dig. Men det er mig ganske ligegyldigt. For mig findes der kun to ting, faneeden og tjenesten. Nå, meget er der allerede passeret her: Man har stjålet og drukket her. En gang har mandskabet lokket en civil ind i kasernen, udplyndret ham og slået ham ihjel … Alt ville jeg se igennem fingre med, dække med min person, men *dette* – aldrig i livet! Og til nu, hører du Ljubovin, har der endnu aldrig været et spor af socialisme indenfor disse vægge … Hvis en fyr derfor sætter sig den slags dumheder i hovedet, gør jeg dig ansvarlig for det. Det vil koste dig dit hoved! Så gives der ingen pardon! Med egen hånd skal jeg kvæle dig!" råbte sergenten. "Gå nu i Guds navn. Jeg siger dig det kun for alle tilfældes skyld. Jeg kan slet ikke tænke mig, at der i vort regiment kan findes én, som vil foretage noget mod kejseren og fædrelandet. – Gå nu." –

Ljubovin trådte af og gik til den tjensthavende underofficer. Mon sergenten allerede vidste noget, eller om han blot for alle tilfælde ville jage mig en skræk i blodet, fordi jeg som arbejdersøn næsten har gået gymnasiet igennem, tænkte Ljubovin, da han i forårssolskinnet gik igennem residensstad dens gader. – Men hvad kan sergenten i grunden vide? At han kender Korshikov, at han tilhører det lige opståede arbejderparti, at han hjemme har et par forbudte bøger, eller at

han nu og da taler med soldaterne om dem? Om de to første ting kunne han umuligt have nogen anelse. Forbudte bøger og tidsskrifter har han endnu aldrig bragt ind i kasernen. Og det, han har talt med soldaterne om … Hvem kan have angivet det? Hvem? … Ja, naturligvis, dem selv – soldaterne. For et venligt ord, for en lille lettelse i tjenesten er de rede til alt. Sergenten behøver kun at fritage en eller anden fra staldtjenesten, og til tak derfor melder vedkommende alt, hvad han har hørt om Ljubovin, men naturligvis i et ganske falsk lys. Og dér skal man arbejde endnu? Drive propaganda! Men Korshikov påstår, at alt nu kommer an på arméen. Arbejderne var allerede parat til at slå løs, men var bange for soldaterne. Men hvordan skal man vinde dem for sagen, så længe der findes sådanne slavesjæle imellem dem som denne sergent med sine store næver?

Ljubovin havde en lang vej at gå. Han gik ned ad Nevskij-prospektet, så over træ-Ligovkabroen til Moskva-banegården. Der tog han dampsporvognen for at køre til forstaden Schlüsselburg.

Han var søn af en fabriksarbejder. Hans fader var værkfører på en stor maskinfabrik. Ljubovin var tilfældigvis ved særlig protektion kommet ind i det fornemme garderregiment. Hans fader var en agtet mand, der var begyndt meget småt, men som ved årelangt, hårdt arbejde og stor nøjsomhed til sidst havde bragt det til noget i sit fag. For sine sammensparede penge havde han købt sig et lille hus, hvor han nu boede med sin søn og sin datter. Han havde allerede længe været enkemand. Begge sine børn havde han sendt på gymnasiet, og hele hans håb var at se dem opdraget til dannede mennesker. Men hans søn Viktor begyndte i den øverste klasse at beskæftige sig med

politik, gjorde som en følge deraf ingen fremskridt og måtte til sidst forlade skolen.

Den gamle ville nu anbringe ham i fabrikken, men Viktor egnede sig kun dårligt til legemligt arbejde. Derfor gik tre år med forgæves forsøg på at vænne ham til arbejde. Tidspunktet for militærtjenesten nærmede sig. Ved lodtrækningen faldt loddet på ham.

Faderen ville ikke skilles fra sønnen. Han var bange for, at militærtjenesten ganske ville ødelægge ham og vænne ham af med at arbejde. Viktors søster, Marussja, tog netop den gang sin afgangseksamen. Hendes bedste veninde var datter af general Martov. Ved hans protektion lykkedes det at anbringe Viktor i garderegimentet, hvor han snart blev anvendt som eskadronskriver. Begge de to børn, Viktor og Marussja, var talentfulde og begavede. Drengen, som af naturen var meget musikalsk, havde en smuk, blød tenor. Marussja var ligeledes musikalsk. Hendes højeste ønske var at lade sig uddanne og blive operasangerinde. Men gamle Ljubovin ville ikke høre noget videre om datterens kunstneriske løbebane. Han ville sende Marussja på kvindehøjskolen og lade hende blive lærerinde.

Derfor herskede der, til trods for den ydre fred, tvedragt i huset Ljubovin. Den gamle arbejdede mere, end han kunne overkomme, tilbragte hele dagen i fabrikken og tog endog hjemmearbejde. Men han var alligevel ikke lykkelig. Skønt han havde gjort overmenneskelige anstrengelser for sine børn, fandt han alligevel ikke det hos dem, som han havde ventet.

Lige bagved glasfabrikken steg Ljubovin af sporvognen og tilbagelagde så endnu omtrent to hundrede skridt til fods

tilbage til sin faders hus. Det var et lille træhus i en etage, som havde tre vinduer med hvide trærammer ud mod gaden. På døren var opslået et bronzeskilt. Ljubovin ringede. Bag døren hørtes straks sagte skridt. Han kendte sin søsters trin, og hans hjerte slog glad. Hvor følte han dog en ganske særlig inderlig, øm og ærbødig kærlighed overfor hende! Hun var for ham den eneste helligdom, han tilbad. Hun var for ham det højeste og skønneste i verden.

"Viktor!" udbrød den unge pige glad. "Men du kommer rigtignok uventet!" Hun slyngede armen om broderens hals og kyssede ham.

"Hvordan er det gået dig, lille søster?"

Hun forstod straks broderen.

"Udmærket, Viktor. Min opgave var den bedste i hele klassen."

Marussja var tre år yngre end sin broder. Hun var endnu ikke atten år og tegnede til at blive en stor skønhed. Hendes mørke, kastanjebrune hår faldt ned i to lange, svære fletninger som to slanger. Hendes rosenrøde kinder, hendes smalle læber, hendes regelmæssige næse var vidunderlige i deres fuldkomne harmoni. Et par herlige, safirblå øjne lyste frem under lange, silkeagtige øjenvipper, så rene og klare som et barns. Alle hendes ungdommelige sinds tanker, ord, stemninger genspejlede sig i dem. Hendes skikkelse var på sin måde fuldendt. De små sirlige hænder og fødder, den slanke talje og det let-hvælvede bryst var kunstnerisk fuldendt. Broderen, Viktor, så sygelig, mismodig og bleg ud, men hele hendes skikkelse vidnede derimod om sundhed, ungdomskraft og friskhed.

"Har du også bestået din mundtlige eksamen?" spurgte broderen og følte samtidig, hvordan hans søsters lykke også overførtes til ham.

"Ja, omtrent. Men hovedsagen var, at læreren læste min stil højt for hele klassen," sagde Marussja rødmende. "Det var blot et pinligt øjeblik! … Men tænk dig bare, han læste den med følelse. Hvor læste han vidunderligt! Undertiden syntes jeg, at jeg slet ikke selv havde skrevet stilen … Nå og du? Du lader til at være utilfreds? Du kan vel stadig ikke vænne dig til tjenesten? Kom, vi vil gå ind på mit værelse."

Gennem spisestuen gik de ind i faderens arbejdsværelse, i hvis midte der stod en lang drejebænk, og på hvis vægge der var ophængt værktøj i den største orden. Så trådte de ind i Marussjas værelse. Et tarveligt, med voksdug betrukket skrivebord stod ved det lille vindue med de blå gardiner. På bordet lå talrige bøger og hæfter. En bogreol hang på væggen. I baggrunden af værelset en tarvelig jernseng med snehvidt sengetæppe og kniplingbesat hovedpude.

Ved væggen lige overfor stod en gammeldags kommode, på hvilken der, foruden talrige fotografier og et postkortsalbum, lå en stor bunke nodehæfter. Tre træstole og et klædeskab i hjørnet fuldendte værelsets beskedne udstyr.

Over Marussjas seng hang et forstørret fotografi af hendes moder, en ældre kone i en enkel dragt med et tørklæde over hovedet. Over kommoden var der billeder af Dostojevski, Leo Tolstoj og Shevchenko – alle tre litografier – og et gruppebillede – Marussjas skolekammerater – fæstet til væggen med tegnestifter.

"Sæt dig nu blot, broder," sagde Marussja venligt. "Fedor Fedorovitch må også straks komme. Så vil vi drikke te sammen. Der er jo endnu en god stund til middag. – Altså, du kan endnu ikke vænne dig til det?"

"Er det da overhovedet muligt at vænne sig til det?" udbrød Ljubovin fortvivlet. "Er det tjenesten? Er det overhovedet et liv? En hån mod menneskeheden er det! I morges tidlig blev vi for eksempel vækket klokken fire. Hvad er der på færde? Ildebrand eller oprør? Nej, Hans Højvelbårenhed har pludselig brug for sangerne. Altså hurtigt op, klædes på og afsted! Hjemme hos ham – et regulært orgie. Alle officererne har knappet frakkerne op og er berusede! Gadetøse! … En skandale er det! Og så kaldes det tjenesten for 'kejser og fædreland'."

Marussja tav. Sørgmodig og deltagende så hun på sin broder.

"Hvad er der at gøre ved det?" sagde hun sagte. "Hold ud. Det er det samme over alt. Man forestiller sig alt så helt anderledes, end det i virkeligheden er."

"I går slog eskadronchef Grizenko sin oppasser, fordi han serverede rødvin for ham i stedet for champagne. Men Sascha – du husker ham vel nok, jeg har fortalt dig om ham – tog den stakkels fyr under sin beskyttelse. Kasinooppasserne har fortalt mig, at det på et hængende hår var kommet til slagsmål mellem de to officerer. Hos dem bliver det jo straks til duel, altså mord og ihjelslåen. Bestialsk moral! Ikke sandt, Marussja?"

I sideværelset kvidrede et par kanariefugle. Gennem det åbne vindue trængte larmen fra gaden ind: sporvognens og tunge lastvognes rullen. Det ringede.

"Det er rimeligvis Fedor Fedorovitch," sagde Marussja. "Jeg så ham stå nede ved indkørslen til fabrikken og tale med

arbejderne."

"Han uddeler vel endnu stadig flyveskrifter?" mente Viktor oprørt, "og de ruller cigaretter af dem."

"Fortæl ham alt," sagde Marussja og løb ud i forstuen for at lukke op for gæsten.

8

Fedor Fedorovitch Korshikov hørte til de "evige studenters" kategori. Han havde allerede været så længe på universitetet, at han selv ikke mere rigtig vidste, om han endnu var immatrikuleret eller ikke. I en evighed havde han nu skrevet på sin afgangsopgave, men kunne stadig ikke blive færdig med den. Han interesserede sig for helt andre ting. Navnlig propagandaen mellem fabriksarbejderne interesserede ham, og han gjaldt for at være et meget virksomt og indflydelsesrigt medlem af det social-revolutionære parti. Han var omtrent tredive år gammel, lille, pukkelrygget og ubehjælpsom. Bestandig legede han med sit spidse, røde skæg, snart rullede han det sammen i en knude, snart tog han det i munden. Med sin spinkle figur, sit magre, blege ansigt og sin forsømte påklædning, gjorde han ved første øjekast et ubehageligt indtryk. Han var imidlertid i besiddelse af en overordentlig skarp forstand og var en fortrinlig taler, som greb og overbeviste sine tilhøreres hjerter. Han havde også en uudryddelig tålmodighed og stor viljekraft. Uden at forhaste sig beskæftigede han sig langsomt og roligt med sit revolutionære arbejde. Han mente, at om det så ville vare hundrede år, inden Rusland fik sin revolution – komme ville den sikkert.

"Nå, der har vi den unge kriger," sagde han, da han så Ljubovin, "og oven i købet på en arbejdsdag? Eller er der måske udstedt et nyt monarkisk nådebrev?"

"Ja, et nådebrev! Ja, om natten havde de herrer officerer et drikkegilde, og derfor tør vi tjenere nu holde fri. Hundrede

mennesker har fri i dag, fordi en og anden har drukket en snaps for meget."

Nu begyndte Ljubovin udførligt at fortælle alt det, som han havde set og hørt hos Grizenko.

"Nå sådan, meget godt!" sagde Fedor Fedorovitch og hørte opmærksomt til.

"Må jeg spørge, hvad godt kan De finde i det?" udbrød Ljubovin ærgerligt.

"De hjælper os jo selv, Viktor Michailovitch. Soldaterne har altså alligevel været noget oprørt. Meget godt! Næste gang passerer der igen noget lignende. Og således falder efterhånden den ene dråbe i bægeret efter den anden, til det løber over. Til sidst vil det alligevel komme til revolte."

"Ak, Fedor Fedorovitch! Så kender De kun dårligt vor soldat! Han er ikke andet end en viljeløs tålmodig kødklump, som man kan gøre alt ved. Giv ham en på siden af hovedet, så vender han den anden til. Et omvandrende evangelium!"

"Nå, helt sådan forekommer det mig nu ikke at være. Jeres Sascha var jo da for eksempel også oprørt."

"Å, Sascha!"

"Netop sådan en mand har vi brug for. De er selv skyld i det, Viktor Michailovitch. Med larm og skrig kommer man ikke videre i vor sag. Alt må gå langsomt og roligt, som tyskerne siger. Så vil der nok komme noget ud af det. Har De senere talt med soldaterne om det? Har De benyttet det psykologiske øjeblik?"

"Ja, desværre. Ak, Fedor Fedorovitch, lettere vil De kunne forklare dette bord noget, end dem. De herrer officerer, mener, de tør gøre alt, fordi de er herrer. Her på jorden vil man aldrig

finde sin ret. Således har Gud ordnet det. Og da jeg ville forklare dem det, løb de alle fra hinanden. Blev bange."

"Ja, men hvordan kunne de også straks tale sådan, Viktor Michailovitch? På den måde vil De kun opnå at skræmme folkene og risikere Deres eget hoved. Har jeg ikke allerede ofte sagt Dem, hvordan man skal gribe det an? Vort arbejde må drives i det skjulte. Endnu er den tid ikke kommet, hvor man kan skrige og råbe på alle gadehjørner. Retfærdigheden og sandheden gemmer sig endnu i et kælderhul, Viktor Michailovitch. Hvorfor skal man så udbasunere den for alle vinde? De har ganske ret: folkene vil angive Dem. Den ene er bange for den anden. Fordi den ene er bange for, at den anden kan komme ham i forkøbet, angiver han selv. Hvorfor skal man spilde mange ord på det? Sjufter er de mennesker blevet, ganske almindelige sjufter! Men man må heller ikke bedømme folkene for strengt. De fortæller jo selv, hvilke store næver Deres sergent har. Det virker på ængstelige gemytter. Forsøg en gang på en anden måde, Viktor Michailovitch. Men ganske forsigtigt. Der findes jo et smukt ord, som hedder "fælle". Tiltal dem en gang med det. Sådan et eller andet sted i en mørk krog. Det ord har de endnu aldrig hørt. Det er noget helt nyt for dem. Men det sniger sig ind i deres sjæl, som en skefuld marmelade. Hvis De blot bringer én soldat så vidt, at han er utilfreds med alt, kritiserer alt, at han med ét ord er moden til revolte, og – De har udrettet Deres arbejde. Så begynd med en anden. Men udmærket ville det være, om man kunne få en officer så vidt. Det er svært at arbejde uden officerer. Det må vi en gang forsøge!"

"Ganske udelukket, Fedor Fedorovitch. Hvordan ville De egentlig bringe de mennesker så vidt, da de i grunden slet ikke er mennesker mere. De har deres egen verdensanskuelse."

"Det er ikke så svært. Der har jo da oven i købet været dekabrister mellem dem, en Rylejev eller en Pestel for eksempel … Og så Leo Tolstoj. Har han ikke også en gang været officer, og se nu en gang, hvor glimrende han arbejder på hærens opløsning. Jeg har da givet Dem brochuren: *Hvad officerer og soldater bør mindes*."

"Nå, måske er det muligt i andre regimenter. Men hos os er det fuldstændig udelukket. Hos os har en officer mere agtelse for sin hest end for den menige. Forrige uge forulykkede en mand af tredje eskadron ved forhindringen på ridebanen. Og ved De, hvad hans eskadronchef har sagt til det? 'At denne karl, denne svinehund, har brækket halsen, er ikke mere end fortjent. Men at han har skamridt den bedste hest i eskadronen, det vil jeg heller ikke tilgive ham hinsides.' Ser De, sådan er disse folk."

"Ja, men alligevel ikke alle," sagde Fedor.

"Alle," svarede Viktor med et ondt blik.

"Og Sascha?" spurgte Marussja sagte.

"Sascha vil også en gang blive sådan," svarede Viktor.

"Men lad ham ikke blive sådan. Væk mennesket i ham," sagde Marussja og greb sin broders hånd. Denne berøring lod til at berolige ham noget.

"Men hvordan skal man gøre det. Jeg ved ikke mine levende råd." –

Fedor Fedorovitch kom ind på noget andet. Han fortalte, hvordan fabriksarbejderstrejkerne i udlandet i den sidste tid

havde vist sig som et godt kampmiddel.

Marussja bad dem begge to komme ind i spisestuen og anrettede te for dem.

"Vore kammerater er endnu for lidt organiseret til det. Men jeg tror, at også det snart vil lykkes. Der findes allerede klare hoveder, som forstår det. Deres fader forstyrrer os meget i arbejdet," sagde Fedor Fedorovitch, "og er tilmed værkfører. Og værkføreren har samme stilling i fabrikken som officeren i regimentet."

"Forsøg en gang at overbevise ham," udbrød Viktor.

"Nå, nu er han jo en gammel mand. Det er vanskeligt at komme ham til livs. Nej, vi har brug for sådan én som Deres Sascha. Jo mere De fortæller mig om ham, desto mere kommer jeg til den overbevisning, at han frembyder et materiale, man kan bearbejde." –

Fedor Fedorovitch rejste sig og begyndte at tage afsked. Marussja og Viktor fulgte ham ud i forstuen.

"Skal De allerede igen hen til arbejderne?" spurgte Marussja.

"Ja, jeg har en ung karl her, en vis Pavel. En fiks fyr! Tilsyneladende gør han intet, men i hans indre koger det som i en vulkan," sagde Fedor og så på Marussja.

Pigen stod foran ham lænet til den gamle jernkakkelovn. Med tilbagebøjet hoved skød hendes øjne lyn under de sorte øjenvipper. "En rigtig Charlotte Corday før mordet på Marat," tænkte Fedor Fedorovitch. "Hvor lidt ligner hun dog sin broder! Ja, hun ville selv kunne gå i ilden for en idé!"

"Hvordan ville det gå," spurgte han forsigtigt, "hvis vi ville forsøge med Maria Michailovna?"

Ljubovin fo'r sammen og så betuttet på Fedor Fedorovitch.

"De forstår vel ikke selv, hvad De siger?" sagde han sagte.

"Jeg forstår alt meget godt, Viktor Michailovitch. Skal vi bringe et offer, må vi gøre det. Ingen vil kunne modstå Maria Michailovitch. Også Deres Sascha vil være et blindt værktøj for hendes vilje."

En pinlig tavshed indtrådte. Marussja havde kastet hovedet endnu mere tilbage, trak vejret dybt og så hverken på sin broder eller på Fedor Fedorovitch.

Men Ljubovin så vredt på ham. Han vidste jo dog, hvor grænseløst denne mærkelige Korshikov elskede hans søster.

"De må jo være forrykt!" råbte Viktor vredt.

"Ja," sagde Fedor Fedorovitch roligt. "Maria Michailovna, De vil alligevel bringe det offer, hvis det skulle være nødvendigt?"

Marussja svarede ikke. Et dybt suk trængte sig frem fra hendes bryst. Hun sænkede langsomt sit lille hoved og så med sine dybtblå øjne på Korshikov. Han sank ligesom sammen under hendes blik, knyttede sit spidse skæg sammen til en knude og gik til døren, mens han trak på skuldrene.

"Hvis partiet anser det for nødvendigt, Maria Michailovna, vil vi bede Dem om det," sagde han hæst og forsvandt bag døren.

9

Tunge, mørke skyer hobede sig sammen over jorden. Et flakkende kornmod forkyndte det sig nærmende uvejr. Der syntes at forberedes noget frygteligt i naturen. Jorden blev stille og ligesom dukkede sig for den vrede himmel. Lydløst stod de høje birke. Intet blad bevægede sig. På de vidtstrakte sumpenge syntes grundvandet at stige, og den mørke skov bagved lå i majestætisk ro. Natligt mørke sænkede sig og truede med storm og uvejr.

Luften var uudholdelig trykkende i den lille bondestue for enden af den store landsby Krasnoje Selo, hvor Sablin og Rotbeck havde taget kvarter i lejrtiden. Gennem begge de åbne vinduer trængte kun de mugne uddunstninger fra de nære sumpe. Rotbeck sov allerede fra klokken ti og snorkede i alle tonarter. Sablin sad ved vinduet i det mørke værelse. Det blev ham uhyggeligt i det lille rum, han trådte ud i det fri og gik gennem birkealléen ud af landsbyen.

Om ham herskede fuldstændigt mørke. Men ved et tilfælde fandt han en lille bænk under et birketræ og satte sig. Den sorte himmel, kornmodene, det skrækkelige, som hemmelighedsfuldt forberedtes dér, havde for ham et indre sammenhæng med det, som foregik på jorden.

I de sidste dage herskede nemlig et ganske særligt liv i lejren. Statelige mænd i lyseblå uniformer red ved dag og nat på kryds og tværs over den vidtstrakte øvelsesplads, i Duderhof, i landsbyerne om Krasnoje Selo, langs jernbanen og gennem lejren. Som ledsagere var der givet dem de bedste underofficerer af garderegimentet. Sognefogeden inspicerede

dagligt alle bønderhuse. I selve Krasnoje Selo dukkede pludselig en skare civilklædte mænd op med brede skuldre og militær holdning. Disse mænd cyklede omkring på alle veje, spadserede i parken, sad på bænkene. Alle ventede åbenbart noget. Det dagligdags Krasnoje Selo med sin støvede eksercerplads antog pludselig en hemmelig karakter.

Det kom af, at kejseren med sin unge, smukke gemalinde var kommet til Krasnoje Selo og var taget ind i palæet midt i lejren.

Fra ungdommen af troede Sablin fuldt og fast på, at kejseren var *Herrens salvede*. Det blev ham tungt om hjertet.

Han sad på sin bænk lænet til birkens brede stamme. Snart så han ud i mørket, som var så tæt, at han næppe kunne se de nærmeste træer, snart lukkede han øjnene. Pludselig så han, at en mand i en kort sort kappe og bondehue trådte ud af mørket og nærmede sig ham. Han lod til at iagttage Sablin, blev stående foran ham og lænede sig til en telegrafpæl.

"Hvem der?" udbrød Sablin.

"En vandrer," svarede den ubekendte med dyb stemme og var ligesom vokset sammen med telegrafpælen.

Telegraftråden summede højt, den fremmede mand tav, og Sablin forekom det oven i købet, at der ikke var nogen mere. Kun ved skæret af kornmodene kunne han se den besynderlige vandrers blege ansigt.

"Hvad vil han mig mon? Hvem kan det være?" tænkte han. Det fremmede menneskes nærværelse var ham ubehagelig, og han ville allerede rejse sig og gå.

"Uvejret gør Dem vel også bange, fælle?" sagde pludselig den ubekendte med bævende, usammenhængende stemme og udtalte ordet "fælle" særlig usikkert og underligt.

Sablin svarede ikke. Det fremmede menneskes påtrængenhed oprørte ham. Gud må vide, hvem det er. "Sandsynligvis," tænkte han, "er han ansat i det hemmelige politi, har nattjeneste og vil forkorte tiden med lidt snak." Sablin var overbevist om "Ochranaen"s [Note 5)] nødvendighed. Alligevel kunne han ikke undgå en vis foragt og mistanke overfor embedsmanden.

"Det er da et vejr, man sjældent har magen til. En rigtig heksenat. I en sådan nat plejer Djævelen at fejre bryllup med sit følge. Hvad vil der ikke passere i morgen, fælle! I morgen er der stor parade. Det tyder ikke godt, vel?"

"Nej," sagde Sascha, "for paraden er det ikke godt."

"Nej, rigtig dårligt!" sagde den fremmede og lod ligefrem til at glæde sig over det, han lige havde hørt af Sablin. Sablin syntes, han kendte den fremmedes høje stemme.

"Forestil Dem det dog en gang, kammerat! I morgen skal zaren vise sig for hele folket. Godt … Herrens salvede … Gud på jorden … Det tror jo da i al fald soldaterne, og vore soldater er alle bønder. Kejseren skal altså vise sig i hele sin herlighed – og sammen med ham solen og alle englene og de himmelske hærskarer. Basuner skal blæse fra himlen. Guld, purpur og hermelin og den strålende parade … Og pludselig vil der i morgen komme en kraftig skylregn, og kejseren vil blive gennemblødt til skindet. Og se så: Folket havde ventet at se en gud i solens strålende glans og vil i stedet for få at se et ganske almindeligt, gennemblødt, frysende menneske, som er lige så dødelig, som alle vi andre … Å ve, kammerat, hvad kan der så ikke ske? Hvor let kan skællet da ikke falde folk fra øjnene? Og når folket så pludselig ville sige: "Ja men, hvad skal vi i grunden

med en kejser, når han er en dødelig som alle vi andre" … Hvad bliver der så af Herrens salvede?"

"Men hvem er De egentlig?" udbrød Sablin utålmodigt.

"Hvem mener De? Mig? Hvorfor behøver De at vide det? Jeg kender ikke Dem, og De kender ikke mig? Natten er helvedes ubehagelig – så lad os tale oprigtigt med hinanden. De vil lette Deres hjerte, og jeg vil udøse mit for Dem. Og så vil det være lettere for begge parter. Altså … Jeg er vandrer. Jeg hører ikke hjemme her. Jeg så Dem gå og besluttede at tale lidt med Dem."

"Ja, men hvorfor taler De sådan om Hans Majestæt kejseren?"

"Tilgiv mig. Jeg har ikke forstået Dem helt. Hvad mener De – med det?"

"Nå, så uærbødigt, så frit."

"Nå, sådan! Ja, ser De, jeg selv står ikke under den hypnose. Jeg tror ikke på, at kejseren er Guds salvede, ligesom jeg overhovedet ikke tror på nogen Gud. Hvor kan man tro på Gud, når man har videnskaben og ganske nøje ved, hvordan alt er opstået. Når De ved, hvad et atom, hvad en bacille er, og hvordan mennesket nedstammer fra aberne, forekommer det mig komisk endnu at tro på Gud, på verdens skabelse og lignende eventyr … Men måske interesserer det Dem ikke noget videre?"

"Nej, De har ganske ret, det interesserer mig ikke det ringeste. Og med folk af Deres slags har jeg hverken til hensigt at diskutere eller overhovedet tale med."

"Nå, sådan. Ja, så beder jeg undskylde. Men at tie stille er jo også uinteressant, og natten er så uhyggelig. Man må altid huske, kammerat, at det hele kun er en hypnose, et bedrageri, som er opfundet for at holde det jævne folk i slaveri. Der var jo

en gang hos os en revolutionær bevægelse. De ved jo nøje, hvordan man myrdede Alexander II. Men dumt greb man det an. Fra et baghold, i en ensom gade … Vognen blev splintret. Man lagde kejseren i en slæde og bragte ham til paladset. Blodet blev i sneen. Der blev opstillet vagtposter, og man sagde, at blodet var helligt. Der blev slæbt kranse derhen, helgenbilleder, guld og sølv. – Og hvad kom der så ud af det hele? Nu bliver zaren tilbedt som martyr. Jeg var dreng den gang. Gik også derhen for at se på det. Har selv haft en lignende følelse, sådan en følelse af hellig rædsel. Nå, lad os springe det over! … Folket bliver stadig ved at være et dumt barn. Man må gribe sagen ganske anderledes an. Man må vise folket, at det alt sammen er tomt bedrag. Lad os for eksempel tage i morgen … Tropperne præsenterer og vover ikke at ånde … Og pludselig træder en soldat frem af rækkerne … Dumdristig må fyren være … Har der ikke levet nok af sådanne dumdristige mennesker, som gik i den sikre død? … Han træder altså ud af række og geled, lægger sit gevær an og … skyder kejseren en kugle gennem hovedet. Om han så senere bliver revet i stykker – sit arbejde har han gjort! For et øjeblik siden var kejseren endnu Guds salvede – og pludselig trimler et ganske almindeligt lig ned i skarnet. Og det for hele folket, for hele folkets øjne! Så vil man ikke mere kunne indbilde nogen, at sådan noget er umuligt. Alle har set det og dermed Amen."

"Hvem er De egentlig, og hvorfor taler De sådan?" spurgte Sablin, som med møje blev herre over sin ophidselse. "Taler De således, fordi De, som vi alle skælver for Hans Majestæts hellige person eller fordi De selv hører til disse forfærdelige mennesker? Men betænk så, hvad der så står på spil for Dem."

"Ak, kammerat! … Jeg beder Dem – arrester mig. Jeg har udøst mit hjerte for Dem, fordi denne nat er så uhyggelig og ligefrem tvinger til at tale åbenhjertigt. Men som De vil. Jeg mener, at hele Deres herlighed er bygget på sand. Kommer stormen en gang og hvirvler sandet op, synker hele riget i ruiner. For i øvrigt at komme tilbage til i morgen … Alle Deres soldater, selv om de er nok så regelret opstillet i karréer, i bataljons- og regimentskolonner – vil på én gang opløses, dræbe alle officerer og spredes for alle vinde. I stedet for en herlig parade vil man se en vild, bevæbnet bande. Hvis man vil sige, at det er umuligt, er det i virkeligheden let nok. Ganske vist – en enkelt kan ikke, men alle sammen? Alle sammen udgør en frygtelig kraft, og når alle vil det, vil man ikke kunne skræmme dem med noget. Ingen vil da tro, at zaren er den udvalgte, Guds salvede. Og hvad behøves der til det? Det behøver bare at regne i morgen, eller man finder en eller anden, som er dristig nok … Hvordan vil I beskytte jeres kejser mod denne mand? Ved I da, hvilke tanker jeres soldater nærer? Endnu adlyder de jer … Men i tal og legemskraft er de jer langt overlegne. Således forholder det sig, kammerat."

Sablin rejste sig.

"Hvem er De?" hvæsede han rasende. "Hvor vover De … Jeg skal …!"

Den mørke skikkelse løste sig ud fra telegrafpælen og løb sammenbøjet bort langs chausséen.

"Holdt!" råbte Sablin.

I dette øjeblik rasede en frygtelig hvirvelstorm over jorden, den store birks blade bævede, et lyn krydsede over himlen og

samtidig drønede et vældigt tordenskrald. Ved skæret af lynet mente Sablin at have kendt vandreren.

"Ljubovin!" råbte han.

Han følte det svimle for sig. Fra himlen tordnede det ustandseligt, og pludselig skylregnede det. Sablin blev våd til skindet. Kun med stor møje kunne han kæmpe sig frem. Regnvandet løb som en rivende bæk nedad chausséen. Lyn tændtes ved lyn. Undertiden sitrede et helt bundt over himlen. Så blev det lyst et øjeblik, og Sablin så Krasnoje Selos huse for sig, birkene ved vejen, de vandfyldte grøfter, barakkerne i lejren og den gennemblødte skildvagt foran skilderhuset. Og straks efter fulgte frygtelige tordenskrald, himlen ligesom sank ned på jorden, mørket dækkede alt. Regnen piskede Sablins ansigt og legeme. Han tænkte allerede ikke mere på Ljubovin. At forfølge ham nu ville være håbløst. Sablin løb til sit kvarter, rystede vandet af sig og trådte sagte ind i værelset. Her tændte han lys og trak, uden at vække sin oppasser, sin fuldstændig gennemblødte frakke, sine ridestøvler, ridebukser og linned af sig med besvær. Han tørrede sig med et hårdt håndklæde og krøb så, nøgen som han var, ned under dynen. Ved væggen lige overfor snorkede Rotbeck. Sablin så på sit ur. Den var tre. Uvejret trak i retning af Gatchina. Lynene blinkede sjældnere. Tordenen blev svagere. Stormen lagde sig. En regelmæssig regn slog på husets tag, på birkenes blade og i havens pytter.

"Hvad bliver der af paraden i morgen?" tænkte Sablin og følte i samme øjeblik, hvordan han ligesom blev løftet op fra jorden og båret langt bort. En ungdommelig følelse af søvn lagde sig om hans af regnen forfriskede legeme. Næppe havde han fået

slukket lyset, før han sank hen i et lifligt intet. Den rislende regn lullede ham i søvn.

10

Sablin vågnede først temmelig sent om morgenen. Rotbeck sad allerede fuldt påklædt og drak te i sine nye ridebukser og støvler med lynende sporer, i paradeuniform med den strålende portepée og bandolér. Hans oppasser smurte hans smørrebrød. Sablins oppasser havde allerede også lagt sin herres nye uniform og linned til rette. De våde sager var renset, og vandpytterne i stuen tørret op. Næppe havde Sablin åbnet sine øjne, før han blev grebet af en sælsom søndagsstemning. En lignende stemning følte han i sin barndom, da hans moder endnu levede, på sine fødselsdage eller på høje helligdage. Det blev ham klart, at stemningen hidrørte fra, at det var paradedag i dag, og at han skulle se kejseren. Han sprang ud af sengen og løb hen til vinduet. Hvordan er vejret?

Regnen var ganske vist hørt op, men udenfor var det endnu vådt og trist. Naturen havde ikke taget sine søndagsklæder på. Grå skyer hang tunge på himlen. Tætte tågestriber lå over marker og enge. Hæst klang stemmerne i den fugtig-kolde luft.

Derovre førte soldaterne deres heste ud på vejen og sad op. Den brave gefreiter Stepanenko mønstrede sine folk og uddelte sine sidste befalinger. Hans ansigt var glatbarberet og skinnede, som om han havde lakeret det.

"Har I alle sammen taget en håndfuld halm med, børn? Pas på, at I har noget, I kan gnide hestenes ben af med. Varutchenko, sørg for at vi får en spand med. Vi må vel også vaske hestenes hove."

"Paraden finder altså alligevel sted," tænkte Sablin glad.

"Skam dig, din syvsover," sagde Rotbeck, mens han spiste sit smørrebrød. – "Tag da i det mindste din skjorte på! Hvor har du drevet om i går? Hele værelset har du smudset til!"

"Kære ven, så skal vi alligevel have parade! Storartet! Scherstobitov! Hjælp mig hurtigt!"

På to minutter var Sablin færdig. Hans glade stemning steg stadig mere. Helst havde han omfavnet hele verden. Han følte sin ungdom og sin sunde kraft. Følelsen af at tilhøre sit berømte, smukke regiment, som allerede formerede sig på landsbygaden, fyldte hans hjerte med stolthed og glæde.

Glad-oprømt trådte han ud i det fri. Med velbehag klappede han sin "Mirabeau", hvis sorte skind glinsede som silke. Listigt skelede den til sukkerstykket i sin herres hånd. I kort galop red Sablin hen til sin eskadron og hørte Rotbecks kommando: "Ret ind!"

"God morgen, brødre!" råbte han til sine folk.

"Gud bevare Deres Højvelbårenheds sundhed!" lød det faste og raske svar.

Nu red Sablin stolt langs sine rytteres front, mens han så hver enkelt ind i ansigtet. Han kom til at tænke på sit eventyr om natten. Han mindedes sin samtale med den ubekendte vandrer, han mindedes uvejret. Han blev uhyggelig til mode. Var det virkelig Ljubovin ...?!

Der holdt han jo i anden deling, i bageste geled. Hans ansigt er mørkt, hans blik ondt. Men også han følger med øjnene den forbiridende officer. Det er vel altså ikke så slemt med Ljubovin. Han er nok noget bleg, men sådan er han jo altid. Han ser ud til at være sygelig ... Når bare ikke vejret gør en streg i regningen.

Dér holder også sergent Ivan Karpovitch. Hans bryst stråler af medaljer og ærestegn. Hvad er han dog for en flot karl! Den bedste rytter i regimentet! Han er jo langt over de tredive og kunne næsten være Sablins fader. Og dog ser han fuld af ærefrygt på sin unge foresatte og gør med øjnene tegn til siden, hvorfra overløjtnant Fetissov langsomt kommer ridende.

Med samme glade følelse rider Sablin hen på sin eskadrons højre fløj og kommanderer:

"Til højre ret ind! Se til højre!" –

På den vidtstrakte paradeplads herskede et broget liv. Endeløse rækker af bøndervogne fyldt med sand kom kørende fra alle sider for at reparere det, som stormen havde ødelagt om natten. I elegante ekvipager, i tarvelige hyredrosker, på cykel og til fods kom hundreder af unge piger og fruer i lyse klæder og store hatte med strudsfjer. Det er officerernes koner, mødre og døtre, som har lov at overvære paraden. Gendarmofficerer i lyseblå uniformer. Adgangskort og legitimation. Militærmusikken klinger. I mørke masser marcherer infanteri ud af "Avantgarde-lejren". Det er svært for folkene at marchere på den snavsede lerjord. Store lerklumper bliver hængende ved deres blankpudsede støvler.

Siden klokken fem i morges har retningsunderofficererne arbejdet på paradepladsen, stukket små faner i den store flade, trukket snore og anvist hvert regiment sin plads. Næppe er mandskabet nået derhen, før det begynder at pudse. For de må se lige så ulasteligt propre ud, som de red ud af teltene.

Alt er i fuld aktivitet. Infanteristerne pudser deres støvler. Rytterne har siddet af, vasker hestenes hove og kæmmer deres manker. Alle kaster ængstelige blikke mod himlen og

Duderhofer-bjergene. Der gælder nemlig det gamle varsel: Dukker den mørke Duderhof-skov frem af tågen, bliver det godt vejr. Men Duderhof ligger endnu helt i tåge. Ja, selv nede ved den tatariske restaurant strækker sig grå tågestriber. Intet tyder på, at solen vil bryde frem af skyerne. Og dog må den komme for at forherlige zaren, Herrens salvede med sine stråler.

Således tror de gråskæggede generaler, divisionskommandørerne, brigade- og regimentscheferne, som i deres strålende uniformer med de brede ordensbånd ser på, at deres folk gør sig i stand. Det tror alle unge officerer, alle gamle sergenter og soldater af alle årgange. Også Ljubovin tror på det. I alt fald mener Sablin at bemærke, at han kaster lange blikke mod den grå himmel og det i skyer hyllede Duderhof.

I eventyrlig skønhed og majestæt vil kejseren i dag vise sig for sin hær, i solens glans – herlig og dog så fjern. "Således har det altid været," siger de gamle folk, "om så vejret har været aldrig så dårligt: så snart kejseren kommer, kommer også solen." Nogle ser Guds nåde i det, et under, af hvilket folket må forstå, at zaren er indsat af selve Gud. Andre igen, skeptikerne og de vantro ser deri en pragtpræstation af Petersborger-observatoriet. Ungdommen, som selv endnu ikke har oplevet noget, påstår, at det ganske simpelt er et tilfælde.

Sablin tror fuldt og fast, at solen vil bryde frem. Men når han kaster et blik på den grå himmel, som stadig truer med et nyt regnskyl, bliver han angst og bange. Hvis det nu virkelig skulle ske – hvad så? Så kan jo alligevel alt det, som vandringsmanden om natten havde talt om, blive til sandhed.

Han henvender sig til Rotbeck:

"Hvad tror du? Hvordan vil det gå med solen?"

"Den vil komme!" lyder det bestemte svar.

"Men hvorfor, hvorfor?" spørger Sablin bekymret.

"Fordi Hans Majestæt kejseren kommer. Sådan har det altid været!" erklærer Rotbeck med overbevisning.

"Han tror altså også på det," tænker Sablin. "Men jeg kan ikke! Herre, hjælp mig vantro!"

Ljubovin ser skadefro op til himlen. Ham var det, Sablin tilfældigvis traf om natten, og som fortalte ham så meget skrækkeligt. Nu mærker han den unge officers ophidselse og glæder sig over, at hans ord har virket så godt. Hvis solen ikke skulle komme i dag – og alt tyder på det – vil Sablin og mange med ham blive forvirrede. "Hvor vil mit mod så imponere Korshikov," tænker Ljubovin. "For Sablin er jeg ikke mere bange. At han råbte mig an, hørte jeg. Han har altså kendt mig, men var ikke sikker i sin sag. Men er han ikke sikker i sin sag, vil han heller ikke spørge mig. Skulle han alligevel spørge mig, vil jeg naturligvis svare Nej. Men Sablin vil overhovedet nok tage sig i agt for at undersøge sagen nøjere, da der ikke findes noget tredje vidne. Så kan jeg jo selv sige alt, hvad jeg vil, finde på de værste løgne. Kan Sablin gøre noget ved det? Hvorfor har han tiet, siden han har hørt alt? Han havde da straks kunnet foretage sig noget! Nej, Sablin vil ikke spørge mig. Det ligger netop ikke i hans interesse. Men det er sikkert – solen kommer ikke frem i dag! Dér har I jeres Herrens salvede!" Fuld af foragt så Ljubovin på sine kammerater og kaldte dem i tankerne slavesjæle.

"Hvad står du og glor efter til alle sider, Ljubovin? Ser du da ikke, at alle andre vasker hestenes hove?" – Det var sergentens

mægtige stemme. – "Pas på, at jeg ikke kommer til at give dig ben at gå på!"

"Bare det ikke bliver regnvejr, hr. sergent," sagde Ljubovin sagtmodigt.

"Regnvejr? Har du virkelig ikke noget bedre at komme med, dit fæ? Solen vil komme, Hans Majestæt kejseren kommer jo."

11

Det store terræn dækkes af infanteriets mørke, firkantede kolonner. Frem af de meniges røde skulderstropper lyser tydeligt officerernes guld- og sølvepauletter. Bag fodfolket har artilleriet taget stilling. Storfyrsten [Note 6)] kommer ridende på en mægtig, mørk ganger. På hans sadel ligger et kostbart skaberak af sort lammeskind. På kejserhøjen er rejst et mægtigt telt for kejserhusets pårørende og den kejserlige suite. De udenlandske militærattachéers eksotiske uniformer falder særligt i øjnene. En russisk trojka kører fremfor kejserhøjens brede trappe. På bukken sidder en vigtigt udseende kusk. Han bærer en blå silkeskjorte, en kort fløjlsvams uden ærmer og en hat med påfuglefjer. Ud af vognen stiger storfyrstinde Maria Pavlovna [Note 7)] med tre smukke drenge i matrosdragter og en henrivende lille pige med kastanjebrunt hår. Mellem de tropiske planter går storfyrsten op ad trappen og overser derfra den store fælled.

Himlen er endnu stadig lige så grå, som om morgenen. Duderhofs villaer er sunket bort i tåge. Bagved kejserhøjen udbreder sig på de grønne enge en uendelig mørk stribe – gardekavaleriets regimenter. Den brede, hvide masse dernede – det er de fire kyrassérregimenter af første gardekavaleridivision. De tre pletter ved siden af – den skarlagenrøde, den blå og den hindbærrøde – er gardekosakkerne. Længere til venstre den mørke, anden gardekavaleridivision og dér, ved enden af den, den hvid-røde plet – gardehusarerne. Endnu længere til venstre, ved

Laboratorieskoven, de beredne batteriers kanoner og kanonerer.

Alle venter i nervøs spænding. Retningen bliver atter kontrolleret med snore. Infanteriets retningsunderofficerer iler hen til deres pladser, kavaleriets fanebærere stiger til hest. Gendarmer kaster sig over limonadesælgerne og bagerdrengene, som trænger sig ind på soldaterne og driver dem til side. Man ser en gammel mand, som en betjent forfølger, løbe bort på krumme ben. To hunde leger på pladsen, hvor tropperne skal marchere forbi i parademarch, og en gendarm anstrenger sig forgæves for at fange dem.

På begge sider af kejserhøjen står og sidder tilskuerne på stole og bænke, som allerede er bragt derhen tidligt om morgenen. Det er hovedsageligt fruer, unge piger, børn og stabsofficerer. Kun sjældent findes en elegantklædt civilperson imellem dem, som med beundring ser på tropperne. Alle øjne er rettet mod Krasnoje Selo. Derhen ser også storfyrst Vladimir Alexandrovitch. Han sidder skødesløst på sin hest, holder sablen i sin højre hånd og taler med sin stabschef, en statelig, gammel general. Hans stemme lyder over hele terrænet.

"Har De lagt mærke til, Nikolai Ivanovitch," siger storfyrsten, "at der løber en hund foran det finske regiment ..."

"Majestæten kommer, Deres kejserlige Højhed –" afbryder stabschefen ham ærbødigt og peger på Krasnoje Selo.

Ud af landsbyen kommer en trojka hurtigt kørende og nærmer sig en gruppe mennesker, som står mellem Krasnoje Selo og tropperne. Der opholder zarens følge sig, hans paradehest og zarinaens vogn.

Storfyrsten kaster et mørkt blik på Duderhof. Ud af de grå skyer rager nu tydeligt de skovklædte højder og landsbyernes tage frem. Forneden kan man tydeligt se omridsene af den tatariske restaurant. Men solen gemmer sig endnu stadig bag skyerne.

Vognen kører hen til gruppen og holder. Storfyrsten ser på sit ur. Den er to minutter i elleve.

"Han er meget præcis," siger han til stabschefen, "lige så præcis som hans fader, hans bedstefader og især hans oldefader var."

Storfyrsten korser sig. Hans smukke, velplejede ansigt er ophidset.

"Parade ret!" kommanderer han. "Bataljon, præsenter gevær!"

Det ser ud som om et kæmpestort pindsvin pludselig steg op af de sumpede enge.

"Regimentsvis præsenter!"

Storfyrsten giver sin svære hest sporerne og rider i galop kejseren i møde.

Den kejserlige eskortes trompetere blæser Gardemarchen. Kejseren hilser livkosakkerne. Et højt hurra drøner fra højre fløj. Nu nærmer han sig det fra krigsskolerne sammensatte regiment. Fændrikkerne præsenterer gevær og tusind unge ansigter vender sig mod zaren.

Kejseren sidder let og graciøst på en pragtfuld arabisk skimmel. Den røde husarhue sidder let på snur. Under dens sorte skygge ser to venlige, grå øjne frem. En skarlagenrød dolman hænger ned fra skulderen i gyldne snore. På lak-ridestøvlerne stråler to rosetter. Sporerne klirrer næppe hørligt.

Skimlens store, sorte øjne ser sig forstandigt om. Et mægtigt, med guld broderet skaberak dækker dens ryg.

"God morgen, mine herrer," klinger kejserens klare stemme. Fra tusind unge struber trænger et begejstringsråb, som kommer fra hjertet.

Og samtidig klinger nationalhymnens mægtige akkorder og blander sig med ynglingenes jublende hurraråb.

Da bryder i samme øjeblik en klar solstråle frem af skyerne og udgyder sig over den kejserlige rytter, over hans følge og over den med fire hvide heste forspændte vogn, hvori begge kejserinderne sidder. Naturen synes at have ventet dette øjeblik for nu at begynde sit arbejde. En usynlig vind river den tætte tåge fra hinanden, højt oppe stråler dagens herlige stjerne i blændende pragt, og på den endnu mørke himmel viser sig de første blå pletter.

Underet er sket!

Herrens salvede viser sig i sin hele herlighed og majestæt, eventyrlig skøn på sin ædle stridshest. Eventyret om den store, men dog så fjerne zar bliver til virkelighed. Hans soldater og hans folk føler dette eventyr på hans dolmans gyldne snore, på det kostbare skaberak med de spidse hjørner, på den majestætiske ganger, på klangen af hymnen til zaren og på de uendelige hurraer. En halvgud er mellem menneskene. De lavere tanker forsvinder. Hjerterne føler himlen nær og hæver sig til Gud.

Sablin står i sine stigbøjler. Han ser derhen, hvor hurraråbene stadig bliver højere og højere, hvor det ene regiment efter det andet præsenterer gevær, og hvor jorden

begejstret synes at synge den russiske nationalhymne for himlen.

Han triumferer. Han føler, at ikke en gang den største skurk i arméen i dette øjeblik ville have haft hjerte til at træde ud af rækkerne og lægge hånd på kejseren. Selv den dårligste fyr må tænke sådan som alle andre og bede sammen med dem.

Sablin ser over på Ljubovin. Hans øjne er vidt opspilede, hans ansigt blegt som aske. Han ser snart på teltet, snart på solen. Ikke vrede, men sorg og tvivl spejler sig i hans blik.

12

Hurraråbene bliver stadig højere og mægtigere. Nye regimenter falder ind i det glade kampråb. Kejseren er foran artilleriets front. Kavaleriet holder sig parat.

En statelig rytter på en sort- og hvidbroget hest kommanderer højt og tydeligt:

"Træk sablerne! Fat lanserne!"

En bølge af aldrig anet ophidselse og jublende lykke griber Sablin. Han kan næsten ikke få vejret. Tårer står i hans øjne. Mellem trompeterne og naboregimentet opdager han et mellemrum. Her vil kejseren straks vise sig. Naboregimentet råber allerede hurra. Trompeterne løfter instrumenterne med et ryk. Signalet: "Giv agt!" toner. Musikken istemmer regimentsmarchen. I mellemrummet ses en elegant skimmel. Det er *ham*.

Det forekommer Sablin, som om kejseren kun ser på ham alene. Også han ser kejseren fast ind i øjnene og siger i tankerne: "Ser du mig? Her er jeg – løjtnant Sablin! Et vink fra din hånd, og jeg dør, salig synker jeg i de dødes hav, for at dø for dig er – salighed …"

Det er Sablin, som om kejseren hører ham, forstår ham. Hvor ædelt og venligt er hans ansigt. Ved siden af kejseren kører den unge, skønne kejserinde i en åben, hvid, med guld prydet vogn. Bag vognen følger den kejserlige suite, i hvilken ærværdige, hvidskæggede storfyrster og generaler rider side om side med strålende smukke ynglinge. Men Sablin ser ikke noget af alt det. For ham eksisterer kun rytteren i den røde dolman. Kun ham ser han, bestrålet af solguld og benådet af Gud.

Trompeterne sidder af. Kejseren siger kun: "God morgen, trompetere!" Men ham forekommer det, at disse ord har en ganske særlig, trolddomsagtig mening. Trompeterne svarer, og kejseren forsvinder bag dem og folkene af første eskadron.

Da hører Sablin kejserens hilsen til sit regiment, den historiske, stedse hjertegribende hilsen. Mægtigt drøner svaret. Hele regimentet råber som én mand et tordnende hurra!

Med ungdommelig, gennemtrængende stemme råber, nej skriger Sablin med. Kejseren er allerede for længst forbi, men Sablin råber stadig. Hans stemme forsvinder i koret. Hundrede af unge mandsstemmer lyder og vil ikke høre op. Et øjeblik tænker han sig om – "og Ljubovin?" Men Ljubovin råber med. Hans sidemand, Adamaitis, råber ligeledes uden at forstå, hvad der foregår i ham, og samtidig løber tårerne ham ned ad kinderne.

Altså var det, som hændte i går, alligevel kun en drøm. I vort regiment kan sådan noget ikke forekomme, tænker Sablin. Hvilken lykke at stå ved *vort* regiment.

Så marcherer infanteriet forbi i parademarch. Bajonetterne glimter, musikken spiller, og den store pauke drøner den dybe bas. Kavaleriet gør pludselig en svingning til højre og traver i sektioner over den store paradeplads. En frisk lugt af muld stiger op. Hestene træder let på den bløde jord og er ligesom elektriserede. Også på dem indvirker vel musikken, de høje hurraråb og synet af Guds sendebud. Sporer og bidsler klirrer. Parademarchens muntre akkorder trænger ind i rytternes øren og udløser en trolddomsagtig, hævet stemning i deres sjæl.

Regimenterne gør holdt ved første retningsunderofficer i eskadronsfronten. Nerverne er spændt til det yderste. Den

tykke regimentskommandant, baron Drevenitz, med sin nedhængende grå knebelsbart, rider for hundrede gang langs fronten af sit regiment for at kontrollere retningen. Hans næstkommanderende, den magre, statelige fyrst Repin, den afdøde kejsers fløjadjudant, anstrenger sig forgæves for at få Rotbeck rettet ind. Snart kalder han hans fyrige "Mumm" et halvt skridt frem, snart vinker han ham igen tilbage. Grizenko uddeler sine sidste befalinger og kommanderer højt: "Andet geled – ikke ride for tæt på! To skridts afstand! Hold retning! Alle svarer samtidig! Venstre fløj – ikke blive tilbage!"

Dette frem og tilbage, de fortsatte rettelser forhøjer yderligere den almindelige ophidselse. Folkene er i yderste spænding og mærker, at der forestår noget ganske særligt.

Regimentet rider et par skridt frem og bliver så holdende. Endnu en gang går det noget fremad og så bliver der gjort holdt igen. Nu begynder første regiment at frigøre sig eskadronvis fra retningsunderofficerernes linje. Dumpe paukeslag falder mellem de klare trompetstød.

"Retning! Bageste geled ikke trænge på!" råber første eskadronchef med sin hæse stemme. "March!" toner en dyb bas. En række skinnende hestekryds og til sadlen fastgjorte kobberkogekar sætter sig snorlige i bevægelse foran Sablin og nærmer sig det sted, hvor *han* står.

Signalet "Trav"s sølvtone synes at være en befaling, som udgår fra *ham*. Grizenko, hvis fyrige angloaraber ikke kan stå stille et øjeblik, råber af fuld hals: "March!" Sablins "Mirabeau" synes kun at have ventet på dette øjeblik. Med et sving kaster den sit højre forben let frem og traver lystigt ud i række med de

andre heste i det frie rum, hvor folkene af første eskadron i det fjerne svarer på zarens hilsen.

Fra venstre klinger trav-parademarchens fine melodi. Snart nynner løjtnant Sablin den stille frem for sig, snart tæller han tempoet: et-to et-to … Hestene spidser øren og opfatter takten. Let glidende over jorden traver eskadronen forbi kejseren. Dér holder *han*! Bag ham en vældig suite, dér på kejserhøjen de to kejserinder, storfyrstinderne og prinsesserne. Dér står en hel buket smukke fruer og unge kvinder under brogede parasoller. Men Sablin ser ikke noget af det. Han ser kun den flotte skimmel og den kejserlige rytter. I dette øjeblik er hans kærlighed til kejseren grænseløs. Han tænker kun på, hvordan han kan tækkes ham. Han ser, hvorledes den stakkels Rotbeck slider med sin genstridige "Mumm". Han hader i dette øjeblik sin pluskæbede kammerat og ærgrer sig over "Mumm". Men alt det varer kun et nu. "Tak, børn!" klinger kejserens venlige stemme og allerede er *han* forsvundet for hans øjne.

Foran ham ligger det store øvelsesterræn. Kun enkelte toner af musikken når endnu hans øren som afrevne stykker af det nyligt oplevede. Første eskadron bryder af i sektioner og galoperer foran. Grizenko kommanderer, og hans folk galoperer bag ham. Men *han* og hans glimrende suite er der ikke mere. Regimenterne rider fra hinanden. Alt er forbi. Men ét bliver tilbage: Mindet om det kostelige, herlige øjeblik.

13

Dér, ved kejserhøjen, spillede musikken endnu. Dér tumlede kosakkerne sig i vild rytterleg, dér jog husarerne om i flot galop, dér raslede det beredne artilleri. Men hér, ved Sablins regiment var alt forbi. En grå arbejdsdag begyndte. Hvad hjalp det så, at han var fri for tjeneste i de tre næste dage, når *han* ikke mere var der.

Regimentet brød af i kolonner på seks. Sangerne blev befalet frem foran eskadronen. Officererne red foran. Musikkorpset indhentede i skarpt trav regimentet. Den mægtige tuba fløj højt op mod himlen, som om den ville basunere noget ind i den. Den elegante stabstrompeter, som havde gået på konservatoriet og tjente frivilligt i regimentet, blev kastet frem og tilbage i sadlen og holdt sin sølvtrompet krampagtigt i hænderne. Musikanternes udseende var allerede igen hverdagsagtigt. Alt tydede på, at festen var forbi.

Grizenko vinkede ad adjudanten. Han holdt sin sorte hest an, lod musikken ride forbi og red hen til eskadronchefen.

"Nå, hvordan var det?" spurgte Grizenko ham. Sangerne hørte op med at synge og lyttede. Alle var spændt på at høre, hvad adjudanten ville fortælle. Han måtte jo vide, hvilket indtryk regimentet havde gjort på kejseren.

"Upåklageligt! Vort regiment red flottest! Retningen var idel. Officererne rettede sig ikke altid ind. Det ødelagde noget. Men jeg lod hele divisionen ride forbi mig. *Vort* regiment klarede sig ubetinget bedst. Kejseren var overordentlig tilfreds, efter hvad baronen meddeler mig, og skal have ytret: 'Mit regiment er herligt som altid!'"

"Sagde han virkelig det?"

"Ja. General Bakajev fra 2. infanteridivision har fået sin afsked. Han kunne ikke få styr på sin hest og havde på et hængende hår redet storfyrsten omkuld."

"Hvad siger De?"

"Skrækkeligt. Hvor i al verden kan manden have fået sådan en hest fra?"

"Nå, og hvordan var hovedindtrykket af paraden?"

"Storartet. Den franske militærattaché sagde til mig, at han endnu aldrig havde set noget sådant. Især imponerede vort linjeinfanteri ham. Så små karle og så tog de næsten skridt på tre fod."

"Se en gang – de små lopper!" sagde Grizenko spøgende.

"Jeg personlig synes ikke om den måde, hvorpå de bevæger den højre hånd. De kaster den for langt tilbage."

"Er Jermolov igen kommet med nogle ondskabsfuldheder?"

"Denne gang ikke, mærkværdigvis ikke."

"Hvad er der ellers for nyheder?"

"Kosakkerne har bedt om at blive fritaget for polititjeneste."

"Nå og –?"

"Kejseren, siger man, skal have været misfornøjet med det. Men storfyrsten har anbefalet deres anmodning, og de slipper vel. Man talte så noget om et beredent politi. Men jeg har ikke hørt noget nærmere om det."

"Nå, og hvordan gik frokosten?"

"Som sædvanlig. Trængsel, snak, rygter om forflyttelser og avancementer – kort sagt, den samme gamle "børs" som altid. Schipon, hedder det sig, får 1. division eller går som ataman til Ural-kosakkerne. Fritz fortalte mig om det. Men jeg forstod

ikke noget – der var al for stor trængsel. Men nu, farvel – jeg må hurtigt indhente regimentet. Baronen kommer straks og vil også spørge mig."

Efter disse ord satte adjudanten i engelsk trav og red hen til musikanterne.

Parademarken tømtes. Ekvipagerne og droskerne kørte bort i alle retninger. I lange slangebugtninger væltede infanterikolonnerne sig afsted, og husarerne så man ride bort over de gyldne kornmarker. Bag Laboratorieskoven forsvandt de blå ulaner og de sorte grenaderer til hest red på deres gangere over højene i retning af godset Schungorow …

Det herlige øjeblik er forbi og kommer ikke mere igen.

Hjertet slår roligere. Hjernen bearbejder det oplevede, og den grå hverdag kommer til sin ret. Solen og de hvide skyer på himlen synes blege, tågede og kedsommelige.

Musikanterne spiller en vals. De blide klange vækker en følelse af vemod, selv om de kun dæmpet når frem gennem hestenes trampen. Sablin lytter.

Det var den dengang moderne vals: "De timer, som aldrig kommer tilbage."

Ja, tænker han. Disse timer kommer ikke tilbage. Sorgen griber ham, men også i denne sørgmodighed ligger en frydefuld følelse.

14

Der blev hurtigt spist til middag i kasinoet. Langt fra alle officererne var til stede. Mange af dem havde besøg af deres koner fra Peterhof, Zarskoje Selo og Strelna. De spiste enten hjemme eller i kasinoets have. Andre igen ville benytte de tre fridage, og var allerede over alle bjerge, på stranden ved Hungerburg eller ved Smatra.

Sablin var endnu ikke kommet sig helt efter den søvnløse nat, og angrebet af dagens indtryk havde han lagt sig hen for at tage en lur. Rotbeck, som kunne sove når som helst og hvor som helst, havde fulgt hans eksempel.

Klokken fem vågnede Sablin, rakte og strakte sig og nød følelsen af intet at skulle gøre. Foran ham tre fridage, så lørdag og søndag, i det hele altså fem dage. Hvad skulle han foretage sig, hvad skulle han fordrive tiden med? Han hørte, at Rotbeck hviskede med sin oppasser ude i gangen og spurgte ham, om vognen allerede var der?

"Hvor kører du hen?" udbrød Sablin.

"Til Pavlovsk, til min moder," svarede Rotbeck og trådte ind i værelset i sin snehvide sommerfrakke og lange benklæder.

"Å, tag mig med. Jeg vil gerne høre lidt musik."

"Med fornøjelse."

Sablin sprang op. Allerede efter fem minutter havde begge deres mørkegrå sommerkapper på og kørte afsted i en gammel kalechevogn med slidte gummiringe, trukket af deres værts kraftige hest.

Det var en varm sommeraften. De kørte gennem den langstrakte landsby Nikolajevka, hvor kosakkerne var ved at

vande deres heste og spærrede vejen, passerede de venlige landsbyer Solori og Novaja. Så kom de forbi en stor eng, som endnu var helt våd af regnen om natten, bevokset med enkeltstående, lave pile, forbi usle rugmarker med en mængde kornblomster, forbi smalle striber ufrugtbart agerland. I lavningerne stod over alt vand, i hvilket himlens blå spejlede sig. Ved vejen græssede en broget ko med en lille kalv, som lige havde stået og nappet i græsset ved vejen og nu med et ynkeligt brøl og halen i vejret galoperede ind på marken.

Undertiden mødte de en høvogn. Så lugtede der af tjære og friskt, duftende hø. Rotbeck forsøgte at trække et bundt ud, fordi det skal betyde lykke. De kørte gennem Sobolevo. Dér stod høje lærketræer på begge sider af chausséen og til venstre så man Zarskoje Selos mørke park.

I længere tid tav de to kammerater. Begge genkaldte sig i erindringen det nyligt oplevede.

"Vort regiment klarede sig bedre end alle de andre!" sagde Rotbeck med fuld overbevisning, som om han ville besvare et af sig selv stillet spørgsmål.

"Naturligvis," erklærede Sablin.

"Det var en skam, at nogle officerer holdt så dårligt retning. Jeg hørte selv til dem. Jeg ved virkelig ikke, hvad der pludselig gik af min "Mumm". Han gik sådan på, at der ikke var noget at stille op. I den højre har man sablen, og med den venstre alene kan man ikke gøre noget. Krikken er åbenbart blevet forrykt."

"Men hvordan gik min "Mirabeau"?"

"Storartet! Jeg er rent ud forelsket i den. Sådan et prægtigt dyr!"

"Mener du det?"

"Ja, sandelig! Men du rider også meget bedre end jeg, Sascha. Jeg må først lære det … Sig mig en gang … Var det meget iøjnefaldende? … Mon han har lagt mærke til det?"

"Han har jo rost os!" sagde Sablin. Han vidste, hvad Rotbeck mente, for begge de to unge folk havde en og samme tanke.

"Nå ja. *Han* roser jo altid. Han kan jo ikke andet. Hvordan ville det gå, hvis han ikke roste?"

"Så var der kun ét tilbage – at skyde sig eller tage sin afsked og begrave sig på sit gods."

"Har du set, hvad han har for øjne? Han så på mig."

"Og også på mig. Forekommer det dig ikke, at han er et ganske ejendommeligt menneske?"

"Jo, er han overhovedet et menneske?"

De tav.

"Sascha," sagde Rotbeck, "har du ikke tilfældigvis lagt mærke til, hvilken kjole kejserinden havde på?"

"Nej. Jeg har kun set *ham*. Jeg tror, den var hvid."

"Eller rosa," sagde Rotbeck. "Der har vi det. Mine søstre vil ikke give fred, før jeg ganske nøje siger dem, hvad kejserinden havde på. Hvad skal jeg fortælle dem? Jeg har jo kun set *ham*."

"Jeg også."

"Nej. Du har for eksempel lagt mærke til, hvad for heste, der var for kejserindens vogn. Hvide med rosa muler."

"Sådanne heste har vel også kun vor kejser," bemærkede Sablin overbevist.

"Sikkert. Der findes ingen på jorden, der er mægtigere og bedre end *han*. Hvor herligt er dog vort Rusland!"

"Og *vort* regiment."

"*Vort* regiment er det bedste."

Atter tav de. De to tyveårige svælgede i den frydefulde følelse af deres ungdom, i den kølige aften, landskabets skønhed, den krydrede engduft og den ophøjede følelse af den hellige kærlighed til hjemmet.

"Lad os holde, Nik. Jeg vil stå ud og gå til fods til banegården."

"Hvorfor det? Han skal køre os derhen. Men kom dog hellere hjem med mig. Min moder og mine søstre vil blive meget glade."

Sablin mindedes sin kammerats endnu ganske unge søstre. Den ældste var seksten år gammel. Alle var hæslige, ugraciøse og generte. Alle var blonde og rødkindede, havde farveløse øjenbryn og øjenvipper, bar altid de samme lyserøde kjoler og vidste ikke, hvor de skulle gøre af deres solbrændte hænder. Til alt, hvad man sagde til dem, havde de kun ét svar – et langtrukkent "Å", og deres største glæde var at spille et spil, de kaldte "Kvik". Alt det tænkte Sablin på, og han skyndte sig at takke sin ven.

"Nej, kære Nik, hvis du ikke har noget imod det, ser jeg ind til dig i morgen. Men i dag må du selv have lyst til at være alene, og også jeg vil gerne være mig selv for endnu en gang at gennemleve alt."

"Å, Sascha, jeg forstår dig kun alt for godt!"

Sablin steg ud og gik gennem stationsbygningen ind i den store koncertsal. Da vejret var godt, spillede musikken i haven og etablissementets kæmpesal med de lange bænkerækker foran den hvide orkesterrampe var ganske tomme. En tjener kom hen til Sablin og rakte ham et program. Sablin tog adspredt sedlen og gik gennem restauranten. Hér var der også mennesketomt. Sablin var forfærdelig tørstig. Han satte sig ved

et lille rundt marmorbord og bestilte te og sin yndlingskage "Eclair", "Vauxhall Pavlovsk"s specialitet. Han følte sig lykkelig. Hans sunde, godt udhvilede legeme nød øjeblikkets ro. Fra parken lød enkelte musikstrofer. Man hørte mængdens stemmer. Uden at gøre sig umage for at opfange melodien, lod han musikken indvirke på sig og følte, at den adspredte hans tanker og ligesom førte hans ånd langt bort. Tankerne kom og gik, men tilbage blev kun den ene følelse: lysten til at leve.

Gennem vinduet så han en del af parken, elegante mennesker, officerer og civile, skoledrenge og studenter med deres "damer". To officerer af gardeskytteregimentet kom forbi ham med to blonde, unge damer, to bekendte balletstjerner. De bar deres regiments ejendommelige uniform: polske huer med landstormskorset under rigskokarden og meget vide pludderbukser. Sablin følte med stolthed, at han ligesom de to var gardeofficer. En kyrasser med en svær dame kom hen og hilste på ham. Også det var ham behageligt. Han sad alene ved et bord og var alligevel ikke ensom, fordi han var imellem sine og på en vis måde følte sig hjemme. Det var jo alle sammen hans brødre, hans kammerater.

Unge koner og piger gik ham forbi. Han mærkede den fine aroma af deres parfume. Han bestilte et glas te og et stykke kage og begyndte at tænke sig om.

Der var noget, han manglede. Der var noget, han manglede netop nu, hvor hans unge blod svulmede mægtigt, hvor han med alle sin sjæls fibre var kejseren og fædrelandet hengiven og indtaget i sig selv. Han længtes efter en anden kærlighed. Kvindekærlighed var det, han begærede, uden at vide det selv.

Han så sig om. Dér sad en dame med farvede kinder og øjenbryn. Hende kunne han få. Mon virkelig? Han blev glorød. Matznevs velmente råd faldt ham ind: "Tag det, som er bestemt for dig! Nyd kærlighedens timer!"

Skulle han tiltale hende? Hvordan bærer man sig ad med det. Han ville forgå af skam. Og hvad skal man så i grunden sige? Og så vil det måske på én gang vise sig, at hun ikke hører til "den slags". Det ville jo være en skandale! Turde han fornærme en dame? Naturligvis hører hun ikke til den slags! Det er hun for ung og smuk til.

Forbigående fruer og piger så smilende på den unge, smukke officer, nogle sendte ham endog lokkende blikke. Blodet kogte i ham. Men han vovede ikke at rejse sig, endskønt hans begær stadig blev stærkere. Han brændte i sine sansers langsomme og søde ild.

Det forekom ham, at hans tanker og drømme kunne læses og tydes af andre. Han skammede sig og rødmede. Snart tog han sin hue af og legede med den, snart satte han den på igen. Snart syntes han at blive ved en beslutning og var allerede ved at rejse sig og binde an med den første, den bedste, snart blev han grebet af generthed. Han indså da, at der alligevel ikke ville blive noget ud af det, at han aldrig ville få mod til det. Og nervøst slugte han sin te, som var blevet kold, spiste sin kage uden at finde nogen smag ved den, så ud af vinduet og søgte at sprede sine tanker ved at lytte til musikken.

Pludselig hørte han en blød og fin altstemme:

"Alexander Nikolajevitch, hvor er det dog længe siden, jeg så Dem sidst!"

15

Han slog øjnene op. Foran ham stod Kitty. Hun støttede sig let til sin parasols perlemorshåndtag. En stor rosa hat sad kækt ned til siden. Hendes stærkt nedringede sommerkjole af let, gennemsigtigt, rosa stof, lod en kun alt for tydeligt ane hendes yppige figurs linjer. Hendes silkeoverstykke raslede og knirkede ved hver bevægelse. Hendes gyldne hår var smukt friseret og lå elegant under hatten. Det strålede ligesom hendes tænder og let solbrændte ansigt. Hun var ikke sminket, men så ung og frisk ud. Kun hendes utvungne opførsel og den måde, hvorpå hun stod foran den unge mand og vuggede sig i hofterne, forrådte hendes stand. Sablins ansigt blev rødt af bevægelse og lykke. Kitty mærkede det. Denne gang vil han ikke forlade hende uden at tage afsked. I dag vil han tilhøre hende. Også Kitty rødmede.

Sablin sprang op. Hun tog straks plads ved hans bord, og han satte sig igen. "Du kære ... Du henrivende!" tænkte han. Men i hans indre hviskede en skælm til ham: "Og du kan eje hende, hun tilhører jo dig! Tag, hvad der er bestemt for dig!"

Han vidste ikke, hvad han skulle gøre.

"Ønsker De måske te?" spurgte han.

Hun så ham ind i øjnene og lo samtidig så muntert, at også han begyndte at le.

"Hvad ler De ad?" spurgte Sablin.

"Og De, kære Alexander Nikolajevitch, hvorfor ler De?"

"Jeg, jeg er så lykkelig, Jekaterina Filippovna," sagde han og blev alvorlig.

"Men hvorfor tiltaler De mig så officielt? Kald mig Kitty. Er vi da ikke venner?"

Hendes bløde hånd med en tynd silkehandske berørte hans.

"Nå, sig mig så, hvorfor De er lykkelig!" bad hun sagte og alvorligt.

"Å, Kitty … Jekaterina Filippovna … I dag havde vi jo parade!"

"Jeg ved det," sagde hun. "De har set kejseren. Kejseren har rost Deres regiment. Jeg forstår Dem så godt."

Hun, som havde så mange bekendte mellem officererne og hyppigt besøgte kasernerne, forstod ham straks. Derfor levede den samme grænseløse hengivenhed for monarken i hende. Skønt kynisk og letsindig, var hun alligevel overordentlig bigot, elskede kejseren og Rusland over alt, havde stor ærefrygt for standarten og holdt ikke mindre end officererne på regimentets og uniformens ære.

Begejstret så Sablin på den unge pige.

"De forstår det," sagde han, "den følelse, når man ser ham. Elsker De ham også?"

"Jeg forguder ham," sagde hun sagte.

Han så hende dybt ind i øjnene. Han ville vide, om hun gjorde sig lystig over ham. Men hun mente det oprigtigt, for hendes øjne så alvorligt og eftertænksomt ind i hans.

Sablin følte, at han blev varm om hjertet, og at det begyndte at banke stærkere. Er hun ikke henrivende og smuk, tænkte han. Mindet om hin forårsmorgen vågnede atter. Han tænkte på hendes gyldne hår, omflettet af det blå bånd, han tænkte på hendes hvide legemes eventyrlige skønhed, som havde lyst foran ham den morgen i solens matte stråler. En vild lidenskab greb ham.

"Ønsker De te?" spurgte han hende endnu en gang.

"Jeg har jo allerede drukket. Hvor mange glas har De drukket?"

"Det kan jeg ikke huske. Fire eller fem glas skal nok passe."

"Nå, så kan det vel være godt. Eller vil De have endnu mere?"

"Nej, jeg byder jo Dem."

"Mange tak ...," sagde hun og trak stavelsen ud.

Hun smilede.

"Hør en gang, kære ven," sagde hun og berørte let Sablins hånd med sine fingerspidser. "Jeg vil gerne gøre Dem et forslag. Er De fri i dag? Eller har De truffet aftale med nogen?"

"Nej, jeg er fuldstændig fri. Hele tre dage og så oven i købet lørdag og søndag med."

"Det er jo storartet! ... Hør nu en gang efter."

Hun blev noget genert. Også han blev forvirret og hjalp hende ikke på gled. Han vidste ikke, hvad han skulle svare.

"Jeg bor i en villa her," sagde hun sagte. "I Frederikegade. Den er nem at kende. På venstre hånd. Ved gitteret gror høje pile. Jeg er alene. Helt alene. Kom hjem til mig ... og spis til aften!"

Han rødmede. Det faldt ham ind, at han burde invitere hende og ikke hun ham. Hun forstod ham.

"Vær ikke vred, kære ven. Sådan vil jeg have det."

Endnu en gang gjorde Sablin sig selv regnskab for sine følelser overfor hende. Så sagde han sagte og stammende:

"Jeg elsker Dem, Jekaterina Filippovna."

Følelsen af en stor lykke skød en blodbølge op i hendes ansigt.

"Kære Alexander Nikolajevitch!" sagde hun fuld af øm følelse, "hvis De vidste, hvilken lykke de tre ord betyder for mig. De ved,

hvem jeg er og har sagt det til mig. Det kom da fra Deres hjerte? Ikke sandt? Eller leger De med mig?"

"Nej," sagde Sablin forlegen.

"Godt … Og jeg Dem …! Å, hvilken lykke! Hør nu. Men vil De forstå det? Vil De ikke tro noget dårligt om mig? Jeg vil sige Dem den fulde sandhed, vil skrifte for Dem. Jeg har endnu aldrig elsket nogen. Jeg har elsket livet, dets klang og rus, larmende fester, sang, toiletter … Stadig var jeg følelsesløs og mærkede aldrig nogen lidenskab … Ja! Jeg er ikke sådan som Vladja, som forelsker sig hver dag … Jeg elskede kun pengene, magten … rigdommen … men ingen mand for hans egen skyld. Derfor har jeg fået mit øgenavn, som De nok har hørt: Filosoffen Katja. Men Dem har jeg elsket fra første øjeblik, den gang da De tog parti for Grizenkos oppasser, Sachar. De er – et *menneske*, Alexander Nikolajevitch. De er mere end en flot officer. Først morede det mig at være forelsket i Dem, og jeg bad den gang Vorobjev at give os Dem til ledsager. Men så hjemme hos mig, da De – forsmåede min skønhed – hviskede Kitty – mærkede jeg, at jeg var forelsket i Dem! Hvor har jeg ventet Dem! Hvor har jeg græmmet mig! Jeg håbede stadig – at De ville komme. Men De kom ikke, slemme mand! Jeg har iagttaget Dem. Jeg har ladet undersøge, om De elskede en anden, om De ikke besøgte en anden. De kender os kun dårligt … os kvinder …"

Sablin rødmede hedt.

"Nej, hvor er det dog herligt!" hviskede Kitty. "Men hør nu, … Stød mig ikke fra Dem! Foragt mig ikke! Vi fortabte piger har også et hjerte. Vi elsker kun én gang og brænder op i den kærlighed … Mange af os ejer alt, hvad hjertet kan begære – rigdom, luksus, brillanter, og elsker alligevel ingen af dem, som

giver dem alt det. Hun har en anden kærlighed. Hendes elsker giver hende slet intet, tager selv fra hende, prygler hende endog. Men hun – forstår De – elsker ham. Jeg ved det er en ulykke for mig, at jeg elsker Dem. Jeg ved, at De snart vil forstøde mig. Jeg ved, at det ikke vil stå i min magt at fængsle Dem. Og alligevel! Selv om det også kun er én eneste dag. Den tilhører så da i det mindste mig."

"Tal ikke sådan, Jekaterina Filippovna – jeg beder Dem, sig det ikke. Jeg ved ikke selv, hvordan … Men jeg er bedåret af Dem. Måske elsker jeg Dem allerede."

"Å, nej! Nej, for Guds skyld! Men – vi kan ikke sidde og tale sådan her. Her er for mange bekendte. Vi tør ikke for Deres uniforms skyld. Sådan træffe hinanden en gang, hilse på hinanden – det kan nok gå – men at sidde sammen så længe her, hvor alle kan kende os … Kom altså straks! Godt?"

"Skal vi hellere køre, Jekaterina Filippovna?"

"Hvor kan det falde Dem ind! Ganske udelukket!"

Hun så på ham og smilede. Hun strålede af lykke og tusind planer krydsede gennem hendes hoved.

Hun rakte ham hånden.

"Altså, om en halv time i Frederikegade. De narrer mig ikke, vel?"

Han trykkede hendes hånd fast. Hun forlod restauranten. Sablin så gennem glasvæggen, at hun gik ned i parken og forsvandt i den mørke allé.

Men det var også på højeste tid. Ud af publikum trådte Rotbeck og gik op imod restauranten. Han havde sine tre søstre med, alle tre i lyserødt. Deres af fregner dækkede, hede ansigter lyste, og deres klare øjne så nysgerrigt rundt om.

I dette øjeblik følte han ikke ringeste lyst til at indlade sig med dem. Han tænkte kun på Kitty, han længtes efter hende. Han rejste sig, betalte og gik ned på perronen. Han satte sig under det store ur, betragtede nervøst viseren og talte de tredive minutter, som skilte ham fra Kitty. De forekom ham som en evighed. Tyve minutter ventede han og besluttede så at gå derhen, for at berolige sig og blive herre over sine nerver.

Kitty løb ud af parken og hen i en delikatesseforretning og købte en mængde lækre sager for at kunne modtage sin kære gæst værdigt.

Hun strålede af lykke.

16

Det var allerede mørkt, da Sablin kom til Frederikegade. Kittys villa fandt han let. Gule akacier voksede bag gitteret. Duft af levkøjer og blomstrende tobaksplanter fyldte luften. Vellugtende vikker snoede sig op ad glasverandaens vægge. En rød ampel lyste gennem de nedrullede gardiner, bag hvilke man hørte klaverspil og Kittys stemme. Alle omgivelserne forekom ham trolddomsagtige som i en opera eller i et eventyr. De duftende linde på begge sider af gaden forsvandt i mørket. Intet menneske var at se vidt og bredt. De rødt-oplyste vinduer lyste gennem planternes grønt, og sangerindens dæmpede stemme talte om elskov og lidenskab.

Kitty hørte Sablins trin og åbnede døren, endnu før han havde ringet.

"Vi er alene," sagde hun til ham, "helt alene. Min pige har jeg sendt bort. Der er ikke et menneske i huset. Jeg beder Dem lægge kappe og sabel."

Verandaen lå i matrødt lys. Et flygel stod i hjørnet. Hele arrangementet – den med rødt klæde betrukne sofa, de bløde lænestole, chaiselongen, ulveskindet på gulvet – var banalt og i højeste grad smagløst. Men Sablin fandt det alt sammen vidunderligt smukt.

I spisestuen kogte samovaren. På bordet stod flere fade med kolde postejer, kalvesteg, skinke, røget stør, samt alt slags bagværk, nogle flasker vin og likør.

Hvornår havde hun fået tid til at arrangere alt dette? tænkte Sablin og følte ved synet af disse dejlige sager, at kagerne og teen kun havde skærpet hans appetit.

Kitty selv bar en meget stærkt nedringet, lyserød kjole. For dog at skjule dens udskæring noget, havde hun kastet et silkesjal om sig. Mærkeligt nok generede hun sig for Sablin. Det var hende en uhyre fornøjelse at beværte ham. Med velbehag så hun, at hans smukke øjne begyndte at stråle af vinen, og hun skælvede af lidenskab.

"Å, vil De måske have et stykke roastbeef? Der er endnu levnet lidt fra i middags – en udmærket roastbeef! Men den står i iskælderen. Vil De lyse for mig?"

Endskønt han var mæt, kunne han ikke sige nej. Han fandt det morsomt at gå med hende over den brolagte gård og se, hvordan hun ved det flakkende lys ville holde op i kjolen og balancere over den hvide sne.

"Her har jeg hindbær, kære ven. Vil De have nogle?"

De gik sammen over den mørke gård, over hvilken stjernerne funklede højt oppe på den dunkle himmel, og hvor de ældgamle linde syntes at hviske. De gik gennem den mørke korridor og køkkenet og kom igen ind i spisestuen, hvor hængelampen brændte klart og hyggeligt.

De udsøgte sig de bedste hindbær. Kittys fingre blev røde. Sablin kyssede hende og fik hende til at le nervøst.

Hele dagen tilhørte eventyrets land. Hvordan mon den vil ende?

De var færdig med at spise. Klokken var halv tolv. De havde talt ud. Skulle han nu rejse sig og gå?

Kitty rejste sig. Af generthed vidste hun ikke, hvad hun skulle gøre. Sablin trådte nær hen til hende og ville tage afsked. Men han kunne ikke få et ord frem. Hun gav ham begge hænder. Han trykkede dem fast og inderligt.

"Nar?!" sagde hun og bød ham sine læber til kys.

En usynlig kraft drog ham imod hende, og han pressede sine læber mod hendes.

Da han endelig rev sig løs, vaklede han. Som gennem en tåge så han hendes lyksalige blå øjne og hendes pande med de uordentlige gyldne lokker.

De gik tavse ud af spisestuen. Han fulgte hende. Bagved den lille, mørke dagligstue var hendes soveværelse. En violet ampel i forgyldte kæder udbredte et mildt lys.

Kitty lænede sit hoved imod Sablins bryst. Hendes øjne var halvt lukkede. Han tog hende ømt i sine arme.

På hendes læber lå et barnligt smil.

"Min kære ven," sagde hun sagte, "kald mig din lille mus."

Tårer stod hende i øjnene. Han kyssede dem.

"Å," sagde hun "jeg er så lykkelig, så lykkelig!"

17

Så kom der dage fulde af kærlighed og lidenskab.

En gang stod de op klokken fire om morgenen, endnu før solen var stået op af de dunkle skove. De klædte sig hurtigt på og gik sammen gennem de stille, ensomme gader. Morgendug lå endnu på marker og tage. På broen med de forgyldte hjorte blev de stående og så længe ned i den friske flod, hvis lette bølger glitrede i den opgående sols skrå stråler. Den kølige morgenvind strøg over deres hede ansigter. Så gik de videre ind i parken, på de nyligt slåede plæner, hvor det duftende hø lå i lange dynger. Der lejrede de sig. Lærkerne sang på den blå himmel, vagtlerne skreg, græshopperne stemte i. Vidt og bredt intet menneske. Alt endnu i dyb søvn.

De lagde sig længe og sov i høet. De sov til solen allerede stod højt over dem og så ind i deres friske, lykkelige ansigter. Så vågnede de og så sig forskrækket om. Hvis nogen havde set dem? Kitty kæmmede sit hår og satte sin hat på. Hun holdt hårnålene i munden og stak dem omhyggeligt ind i sit lokkede hår. Hendes øjne blev mørke og alvorlige.

"Se en gang," sagde hun, "sidder min hat rigtigt?"

"Ja," svarede han.

"Å, dit afskum! Du ser jo slet ikke på mig."

Han så virkelig heller ikke på hende, men beundrede hendes hvide, runde arme. Ved hver bevægelse af hendes fingre spillede musklerne under silkehuden.

"Sascha, på den måde går det ikke. Man vil tro, jeg er et fugleskræmsel. Å Gud, hvor er jeg sulten."

"Jeg også, min lille mus. Kom, lad os gå hen til mejeriet."

De gik arm i arm, eftertænksomme og rolige som to børn. Naturen glædede sig med dem. Den kølige park med dens høje graner lokkede dem.

"Du må ikke gå sammen med mig i mejeriet. Der er for mange mennesker," sagde Kitty. "Jeg går først alene ind og sætter mig ved et bord. Så kommer du lidt senere. Lad som om du ingen plads kan finde og sæt dig ved mit bord. Vi må heller slet ikke tale sammen, så at de tror, vi slet ikke kender hinanden."

Der *var* mange folk i mejeriet. Ved bordene sad rene dydsmønstre af damer. I et lysthus bag gardiner så man fyrstinde Repnin med sine børn og deres engelske guvernante. På balkonen var mange børn, studenter og backfische. Fuldbarmede opvartningspiger med hvide forklæder serverede mælk, kaffe, te med rugbrød og ristede tvebakker for gæsterne. Der lugtede af køer. Man hørte en påfugls høje skrig.

Kitty trådte ind. Hun vuggede let i hofterne. Hun gjorde sig umage for at se så uskyldig ud som muligt. Man skelede efter hende. Man vidste, hvem hun var – filosoffen Katja.

Hun tog plads ved et lille bord og gjorde sig umage for ikke at bemærke gæsternes misfornøjede blikke. Hun bestilte kaffe og et glas fløde. Et minut efter kom Sablin. Ledige borde var der nok af i salen. Men han styrede løs på Kittys bord og bad højtideligt om lov til at måtte tage plads. De forsøgte at tie. Men Kitty kunne ikke beherske sig og hviskede til ham:

"Jeg elsker dig vanvittigt."

Han slog øjnene ned, rødmede og svarede næppe hørligt:

"Min lille mus!"

Og begge lo.

De drak deres kaffe og fløde, hver betalte for sig, og så gik de. Først han, så hun. Alle mærkede, at de spillede komedie og begyndte at snakke om det. Kun de selv mærkede intet.

Under den høje gran med de rødbrune kogler ventede han hende. De gik ugenert, arm i arm. Han trykkede hendes albue mod sit bryst.

Hjemme lod hun ham være alene til frokost. Så spiste de sammen, rigeligt og grundigt og drak vin til. Hun diskede op for ham med hans livretter og forstod behændigt at spørge ham ud om dem. Efter frokost lå han på sofaen. Hun sang. Hun sang sådan som alle unge Petersborger-damer sang den gang: hverken godt eller dårligt. Hun var afgjort musikalsk og havde både gehør og opfattelse. Men hendes stemme var meget uskolet. Alt, hvad hun foredrog, var altid det samme, om kærlighed, lidenskab og utilfredsstillet vellyst. Snart sang hun russisk, snart fransk. Hun begyndte på en sang og brød pludselig af midt i, klimprede så på klaveret. Undertiden spillede hun en melodiøs vals for ham og begyndte så straks igen på noget andet.

Sablin faldt i søvn. Når han så nu og da igen åbnede øjnene, så han længe begejstret på hende. Hendes kinder glødede, hendes øjne syntes at blive større under de mørke låg. Han lukkede igen sine øjne og hørte til fuld af den saligste henrykkelse.

Hun gentog melodien. Sablin så på hende. Sangen lod til at sønderrive hendes hjerte.

"Jeg ville gerne elske og lide en gang endnu!" skreg Kitty og begyndte at græde bitterligt. Hun vidste, hvorfor hun græd. I sit

hjerte anede hun, at kærligheden kun ville vare kort, men lidelsen ...? Hele hendes liv.

Sablin forsøgte at trøste hende. Hun hulkede ved hans bryst og kunne længe ikke falde til ro.

"Hvorfor græder du?" spurgte han.

"Å, spørg ikke, min elskede! Jeg græder bare sådan ...! Jeg græder af lykke!"

18

De lejede heste i en rideskole og red til Gatchina. Det var meget varmt. Ved fyrst Orlovs park holdt de og steg af hestene. En frugtissælger kom forbi med sin blå kasse. De købte is og spiste den med små træskeer. De satte sig på en græsbevokset skråning, midt imellem blomstrende jordbær. Hestene græssede så længe, og deres hoveder berørte undertiden Kittys smukke ansigt. Det brusede hemmelighedsfuldt i den mørke skov. De gamle ege hviskede med hinanden. Deres hjerter var stille og tilfredse.

Da de kom hjem hvilede hun sig på chaiselongen. Han sad ved siden af og læste avisen.

Hver dag bragte en ny glæde.

Lørdag morgen tidlig tog han til regimentet, gjorde tjeneste i fire timer og fik at vide, at mandagen også ville være fri, og at de store manøvrer ville begynde om tirsdagen. Om middagen kom han så igen hjem til Kitty. Indtrykkene ved regimentet havde kvikket ham op. Nu længtes han igen efter hende, efter hendes kærlighed og kys.

Men lidenskaben trættede ham, og efterhånden blev han ked af hende. Da han om mandagen tog afsked fra hende for at køre til regimentet i en droske, var han ikke særlig tung om hjertet. Han lovede imidlertid at komme tilbage til middag med samme vogn.

Da han klokken et ankom til lejren, meddelte hans oppasser ham, at adjudanten allerede tre gange havde sendt bud efter ham. Der lå også et brev fra regimentskontoret på bordet. En slem forudanelse greb ham.

Skrivelsen havde en officiel karakter: "Deres Højvelbårenhed har straks efter Deres indtræffen i lejren tjenstligt at melde Dem hos oberst, fyrst Repnin. Uniform, kappe, sabel osv. ..." Denne tone tydede ikke på noget godt. Han bragte hurtigt sit toilette i orden og begav sig til fyrst Repnin. Han boede i nærheden af kasinoet i sin egen, store villa i russisk stil med tårne, udvendig trappe og galleri. Han ringede. Oppasseren, som bar et blåt livré med store, flade knapper, hvori der strålede en fyrstekrone, åbnede døren for ham.

"Hans Excellence beder Dem vente lidt. Hans Excellence dejeunerer."

Det var heller ikke noget godt tegn. Hvordan kunne den elskværdige og gæstfri Repnin spise frokost og lade sin regimentskammerat vente?

Hvis der ikke var forefaldet noget særligt og bestemt ubehageligt, havde fyrsten sikkert inviteret ham til frokost, havde i det mindste budt ham kaffe eller en cigar.

Sablin begyndte at tænke sig om. Sagen stod åbenbart i forbindelse med Kitty.

Med sammentrukne øjenbryn trådte han ind i modtagelsesværelset, et stort, lyst rum med paneler, på hvilke sås engelske kobberstik, billeder af berømte væddeløbsheste. Midt i værelset stod et massivt egetræsbord, hvorpå der lå mange aviser og tidsskrifter.

Sablin gik op og ned i værelset og så på hestebillederne. Fyrst Repnin, en ældre officer og zarens fløjadjudant, hvis fader og bedstefader ligeledes havde tjent i regimentet, gjaldt for at være en streng vogter af traditionen og officersuniformens ære. Han var præsident for æresretten. Ingen kendte så godt som han

regimentets historie og skik og brug. Hans høje, magre skikkelse i den tætknappede, ulastelige frakke, som han bestilte hos den bedste skrædder i Petersborg, indgød alle unge officerer respekt. Alt, hvad han foretog sig, udførte han samvittighedsfuldt, uden derfor at begejstres for det. Han red udmærket og holdt første klasses heste, men var ikke sportsmand. Han var en udmærket skytte, var medlem af en højtaristokratisk jagtforening, blev indbudt til hoffets jagter, men var alligevel ingen ægte jæger. Det den gang moderne spil "bezique" og det russiske "wint" spillede han gerne, men nedlod sig aldrig til at spille hasard. Han var gift og havde to døtre i backfischårene, som var lige så ranglede og magre som han selv, og som talte bedre engelsk end russisk. Hans kone, en grå, meget mager dame, var hofdame hos kejserinden. Hendes højeste livsmål så hun i gennemførelsen af etiketten, og derfor var regimentets skik og brug hende hellig. Hun vågede bestandig over, at hendes regiments officerer opførte sig anstændigt. For nogle år siden skulle hun – således gik rygtet – have haft et eventyr i udlandet med en italiensk prins. Men dette eventyr var forløbet så diskret, så pinligt anstændigt og lidet opsigtsvækkende, at selv de, som kolporterede det, tvivlede om det. Hun iagttog regimentets damers opførsel. Hun afgjorde uigenkaldeligt, hvilke "forhold", der var tilladt, og hvilke, der satte en plet på mandens ære. Hun sørgede for, at officererne ikke viste sig offentligt i selskab med skuespillerinder, selv om de også var af god familie. Officererne kaldte hende hemmeligt "stiftsdamen", men frygtede hendes onde tunge og hendes herskesyge. Hun lod enhver forstå, at hun nedstammede direkte fra warägerhertug Rurik, at en af

hendes forfædre – hans billede opbevaredes endnu den dag i dag – havde haft en høj stilling hos zar Alexius Michailovitch, og at hun var i besiddelse af talrige til hendes forfader rettede bønskrifter.

En svaghed havde hun: hun holdt af at se unge officerer forlovede med unge piger, som efter hendes opfattelse i enhver retning passede som regimentsdamer.

Alt det tænkte Sablin på, da han gik op og ned i fyrstens venteværelse. Der gik en god halv time, inden han blev modtaget.

"Hvordan kan han sådan roligt spise frokost og snakke med kone og børn, når han godt ved, at jeg, hans regimentskammerat venter på ham?" tænkte Sablin. "Hvordan kan det falde ham ind ikke at invitere mig til frokost? Han gør sig altid så vigtig af sine gode manerer, sin elskværdighed og sin gæstfrihed, og er ærlig talt en ubehøvlet fyr. Han mener vel, at han kan tillade sig alt, fordi han er oberst og jeg kun løjtnant. Den storsnudede herre! Alle officerer er for længst dus med løjtnanterne, Vorobjev, Grizenko og endog regimentsadjudanten. Men han lader sig kalde "De" af alle, ja, ikke alene af løjtnanterne, men tilmed af Matznev. Drikker han så endelig dus med nogen, er det, som om han beviste ham en kejserlig nådesakt. Jeg bryder mig ikke om ham!"

Sablin ophidsede sig stadig mere mod Repnin og trak sine tykke, mørke øjenbryn sammen. På hans smukke pande viste sig furer.

"Nå, jeg skal også grundigt sige ham min mening!" besluttede han i samme øjeblik, døren gik op, og oppasseren sagde:

"Deres Højvelbårenhed, Hans Excellence venter Dem!"

Sablin hadede også oppasseren. Han syntes, at livréet gjorde soldaterne vigtige, og at han mønstrede ham – løjtnanten – med foragtelige blikke. "Vent blot, dit asen," tænkte Sablin, da han gik forbi oppasseren. "Jeg skal nok læse dig teksten en dag! Prøv blot på ikke at hilse mig. Så skal det ikke hjælpe dig noget, at du er tjener hos fyrsten."

19

Fyrst Repnin stod bagved sit mægtige skrivebord. Hans frakke var knappet helt op til halsen. Han opfordrede ikke Sablin til at tage plads og rakte ham heller ikke hånden. Hans blik var så koldt som stål og lod til at ville gennembore ham. Sablin blev trodsig og stod ret.

"Løjtnant Sablin," begyndte fyrst Repnin. Tonen i hans stemme var iskold og officiel. "Jeg har bedt Dem komme herhen, fordi ... jeg har kendt Deres fader godt og sat stor pris på ham. Jeg er overbevist om,... jeg tør håbe, at regimentet også for Dem er en helligdom. Og derfor er jeg meget forbavset over ... hvordan kunne De så letsindigt sætte Dem ud over vor uniforms ære? De kompromitterer Deres uniform, løjtnant Sablin ... Jeg har ikke sammenkaldt æresretten og ikke indberettet sagen for kommandanten, fordi jeg er overbevist om, at et ord fra mig vil være tilstrækkeligt til at opløse Deres forhold."

"Fyrst Repnin! Deres Excellence ..."

Med et eneste blik fra sine store, strålende øjne tvang fyrsten ham til at tie.

"Jeg er endnu ikke færdig, løjtnant Sablin," sagde han koldt. "Jeg har bedt Dem komme herhen, men ikke for at høre Deres forklaringer og undskyldninger. De kan overhovedet ikke fremføre nogen undskyldninger. Kun Deres højtidelige løfte om at ville afbryde forholdet med gadetøsen ..."

"Deres Excellence, jeg kan ikke tillade ..." stammede Sablin bleg af ophidselse og trak vejret med besvær. Men han forstummede igen for Repnins iskolde blik.

"Deres fysiologiske fornødenheder kommer mig slet ikke ved, løjtnant Sablin. Intet anstændigt menneske plejer at tilfredsstille dem offentligt, således som De har tilladt Dem! Hvordan turde De blot spadsere arm i arm i Pavlovsk med en tøs fra gaden? De er redet omkring med hende, De har besøgt mejeriet med hende, hvor vore familier træffes! Egentlig burde De, løjtnant Sablin, forlade vort regiment, fordi De ikke har forstået at bære vor uniform med ære. Ja, egentlig skulle jeg indstille Dem til forflyttelse! Med sådanne ting forstår jeg ikke spøg, løjtnant Sablin! Jeg vil imidlertid tage Deres ungdom i betragtning, fordi jeg forstår, at ungdommen også kræver sin ret. Jeg vil lade sagen bero på Dem selv. Jeg har allerede talt med andre officerer, og vi har besluttet at lukke øjnene for denne gang, men kun under forudsætning af, at De straks, allerede i dag, bryder dette forhold."

"Deres Excellence, jeg ..."

"Løjtnant Sablin, jeg gentager for Dem, at jeg ikke har kaldt Dem herhen til en diskussion. De har hørt mig, De har forhåbentlig forstået mig, og – nu kan De gå!"

Sablin trådte af. Hans sporer klirrede. Han følte næppe gulvet under sine fødder. Tårer stod ham i øjnene, da han forlod fyrstens arbejdsværelse.

Han vidste ikke, hvordan han kom hjem. Han skælvede af indre ophidselse og raseri.

Man havde fornærmet ham, man havde fornærmet hende. Hun, hans første kærlighed. Hun, som med så øm og uegennyttig lidenskab havde hengivet sig til ham!

Hvad skulle han nu gøre? Tage hævn! Udfordre oberst Repnin? Han måtte bevise ham, at den pige, han elskede, ikke

var nogen gadetøs. Han kunne ikke tillade, at der blev talt så kynisk og frækt om hans hellige kærlighed, som fyrsten havde gjort. – Han vil gifte sig med hende. Så må fyrstinde Repnin modtage hende, trykke hendes hånd, kysse hende! Ja, han vil gifte sig med hende. Og hvorfor ikke? Er hun da ikke en ung dame? Hun er bedre end mange andre, og hun vil nok være ham tro. Alle ved da, at Manotzkov gør meget ivrig kur til fru Matznev og bliver hos hende om natten, når Matznev har tjeneste. Alle ved da også, at madame Petristchev lever sammen med løjtnant Speranski … Det tier alle om … Og hvad gør Kitty? … Jeg vil netop ægte hende blot for at ærgre alle de andre! – Og han forestillede sig Kitty som sin kone. Hver dag hendes kærtegn, hendes pludren, hyacintduften, hele hendes lidenskabelige væsen.

Sablin rystede på hovedet. Allerede efter fem dage var han blevet ked af hendes kærtegn. Han længtes efter ro. Og nu skal det være sådan hver dag! Hver dag klaverklimpren og aldrig fuldendte sange om kærlighed og lidenskab.

Han tænkte på regimentsfesten. Balkonen på ridebanen er smykket med regimentsfarverne. Kejserinden, storfyrstinderne og – Kitty med sit godmodige smil og sine tykke, hvide arme.

Sablin lod hovedet hænge. Nu forstod han, at det var umuligt. Repnin har ret. Kitty egner sig ikke til regimentsdame. Regimentet pålægger én forpligtelser, stiller anderledes krav til en officerskone.

Hans lidenskab er tilfredsstillet, og den kolde fornuft sejrer. Hende eller regimentet. *Vort* regiment – det skønne, herlige, berømte. *Vort* regiment, som er så tæt forbundet med kejser og rige.

Sablin kom stadig mere til den overbevisning, at hans forhold til Kitty måtte blive helt anderledes. Han skulle have elsket hende på en anden måde. Ja, kunne han så overhovedet elske hende?

I det lille værelse begyndte det at skumre. Gennem det lille vindue trængte kun lidt lys, for himlen blev overtrukket, og det så ud til regn. Sablin gik op og ned i værelset, knyttede hænderne og udstødte høje forbandelser. Så mumlede han atter hen for sig og grublede.

Han kom til at tænke på de luksuriøse frokoster og aftener, som Kitty havde serveret for ham. Champagne, cognac, likører. Alt havde hun købt selv, for sine egne penge. Men for hvis penge? Hvorfra fik hun penge til at beværte og forvænne ham?

Han blev stående ved vinduet, stak hænderne i bukselommerne og fløjtede.

"Løjtnant Sablin," sagde han til sig selv, "hvad er du for et kvajhode … for en svinehund!"

Han kaldte på sin oppasser og sendte ham ned for at give droskekusken besked om at tage afsted med et brev til Frederikegade. Han satte sig ved bordet og begyndte at skrive brevet.

Men pennen ville ikke lystre ham.

"Kære Kitty," skrev han. "Af forskellige grunde kan jeg ikke komme i dag. I morgen begynder manøvren. Derfor må vi skilles i fjorten dage. Lev vel, min kære, lille mus! Ønsk mig en lykkelig rejse og vær ikke vred på mig. Tusind gange kysser jeg dine røde læber. Efter manøvren ses vi igen. Vent på mig og vær ikke bedrøvet. På gensyn. Din Sascha."

Inden i brevet lagde han en femhundrederubelseddel. Men da han havde klæbet konvolutten til, kom han i tanker om, at penge kunne krænke hende. Hun havde elsket ham anderledes, givet sig hen til ham på en så helt anden måde, at man hverken måtte eller burde betale hende for det.

Han rev atter konvolutten op og tog pengene ud. Men hvem skal nu betale de dyre frokoster, vinen? Derfor føjede han til:

"P.S. Lille mus, jeg står endnu i gæld til dig, for hvad jeg har nydt hos dig. Skriv til mig, hvor meget det bliver. Vi skal nok blive enige. Jeg vil ikke have, at du tilmed har udgifter for min skyld."

Så sendte han brevet af.

20

Da Kitty fik det brev, brast hun i tårer. Hun vidste jo, at han ville forstøde hende. Men at det ville komme så hurtigt! Det havde hun ikke ventet. Efter fem dage, efter fem dages højeste lykke var hendes liv knust. Der var intet blevet tilbage. Ikke en gang et fotografi af ham havde hun. Den gang havde hun glemt at spørge ham om det. Og nu ville han ikke give hende det – det vidste hun. Dette lille P.S. om pengene, dette "På gensyn", der klang som "Lev vel for evigt", denne forretningstone, manglen på kælenavne røbede hende alt. Hun vidste, at det var forbi med "Sascha" og "Lille mus".

I stedet for var der nu kun "Løjtnant Sablin af *vort* regiment" og "Filosoffen Katja". Saschas billede kunne stå på hans lille mus' bord. Men billedet af den stolte løjtnant Sablin hørte ikke hjemme i "Filosoffen Katja"s soveværelse.

Kitty græd bitterligt, kastede sig på sengen og trykkede hovedet ned i puderne. Hun græd og jamrede – snart sagte, snart med høje skrig. Hendes forvildede øjne strejfede gennem soveværelset, hvor hver ting mindede om ham.

Havde hun tilfældigvis haft gift, ville hun have taget den. Men efter rolig eftertanke opgav hun det og besluttede at handle anderledes. Endnu en gang måtte hun se ham, tage afsked med ham og så – komme, hvad der ville! Gerne i vandet! Alt er ganske ligegyldigt! Men hvis hun skulle leve, ville hun leve i fortiden. Ville tænke på, hvordan vi spadserede sammen i parken, hvordan vi drak morgenkaffe i mejeriet, hvordan vi red sammen til Gatchina. Når jeg så er ved at forgå af sorg, farer jeg hen og sætter mig ved det bord, hvor vi sad eller på bænken og

vil tænke på alt det, som én gang var … Og kan jeg så slet ikke holde det ud mere, dør jeg med hans navn på læberne.

"Å," skreg hun fortvivlet. "Hvad er jeg så andet end en skøge? Har jeg fortjent andet?"

Hun sprang op, løb hen foran spejlet, tørrede sine tårevædede øjne, kæmmede sit gyldne hår og tog sin eleganteste hat på. Hun tænkte ikke på regnen, som allerede havde varet en halv time, men fo'r ind i en butik og købte alle slags slikkerier, som hun ville sende ham til manøvren. Hun vil intet modtage af ham. Nej, hun vil tilmed forære ham noget til afsked. Det gjorde hendes stolthed godt, det trøstede hende. Klokken var allerede over ni om aftenen, da hun ankom til Krasnoje Selo og bankede på hans dør. Når han nu var hjemme, når han blot var alene!

Han var alene hjemme og pakkede kuffert med sin oppasser. Sergenten havde meddelt ham, at vognen med officersbagagen ville afgå klokken fem om morgenen.

Han var meget forbavset og glad over hendes besøg. Men i sin forlegenhed vidste han ikke rigtig, hvad han skulle gøre. Sin oppasser sendte han bort med ordre til at koge te og hilste synligt forlegen på hende.

"Kitty, min lille veninde! Hvordan kommer du herhen? Du er jo ganske gennemblødt, min engel. Å, du min lille mus!"

Han varmede hendes kolde hænder i sine. Hun rystede af kulde.

"Du vil sikkert blive forkølet! Hvor er du dog uforsigtig. Vi vil hurtigt drikke varm te."

Hun så længe og opmærksomt på ham. Hun ville indprente sig hans billede, for så altid at beholde det hos sig. Hendes

læber skælvede, hendes tænder klaprede af kulde, og endnu mere af indre feber.

"Du tager altså på manøvre i morgen?" spurgte hun.

"Ja, i fjorten dage. Og så … til dig! Hvis du tillader det?"

"Du pakker vel dine sager?" spurgte hun og sænkede hovedet for at skjule tårerne, som stod hende i øjnene. "Hvad har du pakket i kufferten? Vent lidt, har du to par fedtlæderstøvler?"

"Nej, kun et par."

"Og dem har du pakket ned? Du må jo være forrykt. Hvad har du så tænkt på at ville have på?"

"Mine lakstøvler."

"I sådan et vejr! Du vil få dem ødelagt og forkøle dig selv … Nej, nej, det går ikke. Og hvad skal du med så mange stivede skjorter? Og så ligger de lige ved støvlerne. Nej, nådige herre, træk Deres lakstøvler af og vær så venlig at tage dem her på. Jeg vil pakke det hele anderledes."

Kitty havde igen fået sin sindsligevægt tilbage. Hun ville hjælpe ham og være ham i moders sted. Han, den stakkels forældreløse, havde jo knap kendt sin moder! Hvem skal sørge for ham? Tage sig af ham?

"Pas nu på, Sascha! Her nedenunder lægger jeg dine uldstrømper. I sådan et vejr må du altid have dem på. Her ligger dit linned, her dine støvler indpakket i papir. Lige ovenpå har jeg lagt en ren natskjorte. Ved siden af har jeg lagt en lille present fra mig: din yndlingskonfekt og et stykke polsk skinkepølse. Hvis det skulle regne, og du ikke går i messen, kan du drikke te hos dig selv i teltet og tænke på mig."

Under hendes flinke hænder fik kufferten et helt andet udseende. Sablin og hans oppasser havde ikke kunnet få plads

til alle sagerne og ville yderligere medbringe en kurv. Men Kitty fik alt pakket sammen, så at der tilmed blev plads tilovers. Oppasseren bragte teen og forsvandt med kufferten. De blev alene. Udenfor dryppede regnen bestandig og piskede i pytterne. Men i stuen brændte lampen hyggeligt. De sad ved bordet, drak te og tav, fordi de ikke mere havde noget samtalestof. I de sidste fem dage havde de sagt alle elskovens ord til hinanden, i dag kunne de ingen nye finde. Sorgen fik hende til at se ældre ud. Hvert øjeblik kunne Rotbeck eller oppasseren komme tilbage. Hun måtte skynde sig at tage afsked og køre bort.

"Min elskede, min kære dreng," sagde hun ømt. "Vil du nu også tænke lidt på mig?"

"Kitty, vi tager da ikke for bestandig afsked med hinanden. Hvorfor er du i dag så ..."

Hun begyndte at græde.

Han forsøgte at trøste hende.

"Lad være, lad være, min ven," sagde hun, da hun mærkede, at hans kys igen begyndte at blive hede og lidenskabelige. –

Tiden gik. "Du må skynde dig," sagde han.

Han tænkte ikke på, at det var bælgmørk nat udenfor, og at hun måtte være bange for at køre den lange, ensomme vej alene. Når han senere tænkte på det øjeblik, gjorde han sig altid bebrejdelser. Aldrig havde han ladet sin kone, sin søster, sin moder eller en kammerats kone køre alene derfra i et sådant uvejr.

Med sorg og skam følte hun, at hele hendes romans skønhed, som var begyndt så henrivende i Pavlovsk, var forbi. Hun led frygteligt. Senere undrede hun sig ofte over, at hun ikke den

gang skød sig for øjnene af ham. Men den gang kunne hun ikke, fordi hun elskede ham for højt.

"Lev vel," sagde hun.

Mens han vendte hende ryggen, tog han igen sin femhundrederubelseddel frem og lod den forlegent knitre i sine hænder.

Hun så pengene og blegnede.

"Sascha," udbrød hun ligbleg. "Det nænner du da ikke at gøre. Du vil da ikke såre mig? Jeg har elsket dig så helligt!"

Hun faldt på knæ for ham, omfavnede ham og kyssede hans fødder.

"Lev vel!" sagde hun sagte, stod op og tumlede ud.

Han kastede hurtigt sin frakke over sig og løb ned i gården for at hjælpe hende. Kusken sov i vognen og kunne i lang tid ikke begribe, hvad det drejede sig om. Hun stod dér i sit lette silkesjal, uden paraply, til Sascha fik vækket kusken og åbnet kalechen. Den ene handske havde hun på, den anden havde hun glemt oppe hos Sascha, men ville ikke gå tilbage. Det var alligevel et dårligt varsel. Han kan beholde den som minde. Begge tænkte: "Når blot det ville gå hurtigere!" Begge følte sig forlegne. Omsider sad hun i vognen. Kusken drev på hestene. Hun krøb sammen i et hjørne, græd højt og rystede over hele kroppen.

"Hun må have gået meget igennem, stakkels tøs," tænkte kusken, en gammel fyr fra Krasnoje Selo. Hele sit liv havde han tilbragt her, kendte officererne og vidste, hvad der var sket. Utallige sådanne tilfælde havde han allerede oplevet, havde set mange kvinder græde. Senere tog de gift, skød sig eller sprang i vandet.

"De fleste af dem er vel sprunget i vandet," blev han enig med sig selv om efter nogle overvejelser i filosofisk ro. "Ja, ja, sådan går det! Nå, hun lader også til at være moden til det! Hun kommer nok ikke igennem det! Hun har vel muntret sig lidt – og nu? Hun skal vel den samme vej!"

21

Trompeterkorpset red op og ned i landsbyen og blæste "generalmarch". Det var tegn til at sadle. Den pligtopfyldende sergent havde ganske vist for længst udstedt ordre til det, og sektionskorporalerne gik allerede fra kvarter til kvarter og mønstrede folkene. En kold regn, som trængte mennesker og dyr ind til knoglerne, så ud til at ville vare i flere dage. Soldaterne frøs i deres tynde frakker og søgte skjul under skurenes halvtage. Det var tåget og mørkt. Birketræernes blade var blevet brogede i løbet af natten. Efterårslugt lå i lutten, og tonerne fra trompeterne lød hæst og hårdt.

Sablin lå endnu i dyb søvn. Rotbeck, som lige var kommet tilbage fra Pavlovsk og allerede var fuldt færdig til at rykke ud, gjorde alt, hvad der stod i hans magt for at vække syvsoveren.

"Så stå da op, dit asen! Skal du nu igen ride fastende afsted. Det er altid fruentimmernes skyld!" sagde han, da han opdagede Kittys handske på bordet og mærkede den fine parfumeduft i stuen. "Å, Sascha, Sascha!"

"Hvad vil du mig?" brummede Sablin.

"Vil du sove fra manøvren?"

"Hvad er klokken?"

"Et kvarter over syv og klokken halv otte skal der trædes an."

"Så har jeg tid nok." Og Sablin fik virkelig tid til at klæde sig på, hjulpet af sin dygtige oppasser og endog til at drikke te.

Eskadronerne drog langsomt henad chausséen. Officererne red gruppevis foran. Alle var uden kapper, med undtagelse af Matznev, som havde hyllet sig ind i en vandtæt gummikappe. Han brugte frygtelig mund om regimentskommandøren, som

havde befalet alle officererne at foregå mandskabet med et godt eksempel og ride i drejlskitler.

"Kan han da ikke begribe," brummede han, "at man ikke kan bilde soldaterne noget ind. Vi bærer jo alle en svensk underjakke under drejlskitlerne. Men soldaterne har slet ikke noget under. Hvorfor skal man så gøre sig vigtig? Han kan heller ikke begribe, at soldaterne kun er treogtyve, men jeg er allerede tredive og jeg lider af gigt. Bliver jeg våd, bliver jeg syg. Ja, det er noget andet med Sascha eller Nik – de befinder sig altid storartet!"

"Ja, vist så," sagde Sablin. "Hvorfor har man da ikke tilladt soldaterne at tage deres kapper på?"

"Tænk dog en gang selv over det," udbrød Grizenko, "i hæren sker intet uden grund."

"Hvorfor? Fordi vor baron har sat sig det i hovedet," brummede Matznev videre.

"Du er en mærkelig fyr," sagde Grizenko med de lynende sigøjnerøjne. "Kommer soldaten i bivuak må han dække sig til med noget tørt. Og han har jo kun én kappe, og den er tillige hans tæppe om natten. Når kappen er drivende våd, hvad skal han da dække og varme sig med? Vor baron er tysker og soldat. Han forstår sit håndværk. Gennem tyve år har han haft lejlighed nok til at studere klimaet i Krasnoje Selo."

Regimentet drog gennem Gatchina. Til højre sås det høje gitter om den kejserlige park. Sørgepile stod bøjet over den mørke dam. Svære tågeskyer lejrede sig over den gamle parks løvkroner. Nordens melankoli talte ud fra den fugtig-kolde luft, og den tungsindige kejser Pauls ånd syntes at holde til her, hvor alt var fuldt af minder om ham.

Musikken spillede regimentsmarchen.

"Vil du ikke lade sangerne ride foran?" spurgte løjtnant Fetissov. "Måske kommer kejserindens moder til vinduet."

"Lad gå!" sagde Grizenko og kommanderede højt: "Sangerne foran!"

"Har han ikke noget bedre at tage sig for," brummede Matznev. "En god herre jager da ikke sin hund ud i sådan et vejr. Men han mener: Kejserinden vil komme til vinduet for at beundre ham!"

"Hører du da ikke! Trompeterne spiller jo!" sagde Fetissov.

"Å, lad dem spille!" svarede Matznev. "At det ikke gør dig ondt for folkene! Tror du, Pavel Ivanovitch, at Sachs vil indrette messen i skolebygningen? Hvad? Eller i et telt? Der er en meget pæn skole. Og lærerinden er heller ikke ilde. Hun ligner i grunden slet ikke en lærerinde, slet ikke en anarkist, og hendes små hænder – simpelthen nydelig! For to år siden drak vi te hos hende under manøvren. For resten ville jeg gerne give en god del af mit liv for en snaps og et stykke smørrebrød med frisk kaviar."

Sangerne, som havde det varmere midt imellem soldaterne, red kun uvilligt foran. Ljubovin rørte sig ikke af flækken. Da sergenten så det, travede han med sin ridepisk i hånden langs med eskadronen og drev folkene ud af geledderne.

"Spiller du aristokrat, Ljubovin! Hører du da ikke, at sangerne er kommanderet foran eskadronen?" råbte han vredt.

"Jeg har ingen stemme i dag, Ivan Karpovitch," svarede Ljubovin og lod, som om han var hæs.

"Jeg skal straks vise dig, hvad det vil sige, ingen stemme at have! Se at komme forud, din svinehund!"

Sergenten langede Ljubovins hest et drøjt slag ud med ridepisken. Hesten slog bagud, og Ljubovin galoperede hen i spidsen af eskadronen, som nærmede sig kejserpaladset.

Sangerne af anden eskadron sang med hæs stemme en sang, som stammede fra felttoget i 1812. Foran spillede trompeterne "Gitana-valsen". I tredje eskadron lød tonerne af en tamburin. En munter soldat stak to fingre i munden og fløjtede, så det gik til marv og ben.

Vejen førte op til en halvrund terrasse, hvor der stod en høj, grå obelisk. Så gik det forbi palæets porte. Foran rytternes blikke udstrakte sig en uendelig slette: grå, fattige marker og bagved i horisonten en mørk skov, der syntes at forsvinde i tågen. Den kolde regn faldt endnu i strømme. Hestene pustede. Over regimentet lå en dampsky, og sangerne hørte snart igen op at synge.

22

To dage varede marchen og to dage regnede det uafbrudt. Sergentens ansigt blev bekymret. Hestene begyndte at tabe sig. De åd ikke deres havre op og ville ikke lægge sig om natten på den våde jord. Geværerne måtte pudses, filtdækkenerne under sadlerne tørres. To heste havde allerede forkølet sig, og rytterne, som var skyld i det, fordi dækkenerne havde været våde første dag, måtte marchere til fods bag eskadronen. Den tredje dag skulle der holdes rast på et gods, som tilhørte en baron Wolff. Officererne lagde allerede store planer. Der skulle være en stor middag med efterfølgende fyrværkeri og dans. Hele divisionen skulle koncentreres her, og der skulle opslås en kæmpebivuak på det Wolffske gods' udstrakte marker, hvor kornet allerede var høstet og stod i traver.

Aftenen før hviledagen, omtrent klokken tre om eftermiddagen, ankom regimentet i bivuakken. Fra divisionen var der allerede sendt forkommandoer derhen, som havde afstukket lejrpladser for hvert regiment og hver eskadron. Pæle blev rammet ned i jorden, der blev trukket liner, og hestene bundet til dem. Folkene råbte lystigt mellem hinanden, hestene vrinskede, træhamre bankede. Regnen var hørt op, og en tæt tåge sænkede sig over jorden. Mange vejrprofeter erklærede, at det var et godt tegn, det ville snart blive klart, ja oven i købet varmt. Atter andre var mere pessimistiske og mente, at man måtte være forberedt på nye regnskyl.

I snorlige rækker lå mandskabsbivuakkerne. Alt var strengt anordnet efter felttjenestereglementet. Endog sadlerne var lagt på en snor med det foreskrevne mellemrum bag hestene.

Bagved hver eskadron blev opslået et stort, firkantet telt. Her gjorde eskadronens "aristokrati", sergenten, våbenunderofficeren, skriveren, køkkenunderofficeren og fodermesteren sig det mageligt på høbunker. Ved siden af teltet blev fouragen opstablet. Af tynde stænger blev lavet en tresidet pyramide, og vægten anbragt i den. Noget længere borte dampede feltkøkkenerne. Også de blev anbragt efter en snor af tjenstgørende officerer.

Kun officersteltene ødelagde bivuakkens geometriske ordning. Hvert telt var af forskellig størrelse og forskellig form. Grizenko og Fetissov boede i et rundt, tyrkisk telt, Matznev et grønt, indisk med hvidt tag, Sablin og Rotbeck et dansk, som lignede et lille hus. Over hvert telt vajede en broget fane. De små faner adskilte sig fra hinanden i form, størrelse og farve. Enhver havde opslået sit telt, hvor han syntes bedst om det: naturelskere ved bredden af en bæk eller i et buskads, folk, som var bange for at forkøle sig og skyede fugtigheden, på en høj. Mange drog en god halv verst bort fra bivuakken for at være uforstyrret. Det store terræn fik et broget udseende ved disse telte, og bivuakken lignede en kæmpemæssig sigøjnerlejr.

Rastdagens morgen var herlig. Solen, som havde gemt sig i tre dage, brændte hedt fra den skyfri himmel. Kun over horisonten stod en mørk skystribe.

Klokken fem om morgenen begyndte sergenterne at varsko deres folk. Der forestod så meget arbejde, at man var bange for ikke at blive færdig i løbet af dagen. Fremfor alt måtte hestene plejes omhyggeligt. Så måtte mandskabet vaske skjorter, tørre ridebukser og linned, skille geværerne ad, rense dem grundigt og fedte dem ind, blanke bælter og polere stigbøjler og bidsler.

Fra den tidlige morgen myldrede det i bivuakken som i en myretue. Soldaterne sad halvnøgne på hestedækkener, til deres klæder var tørret, og gned travlt på deres munderingsgenstande. Sektionskorporalerne skred værdigt omkring med hænderne i bukselommerne og passede på, at ingen var efterladende og drev tiden bort. Trompeterne pudsede deres instrumenter, som havde fået rustpletter af fugtigheden, fik deres noder frem og øvede sig.

Kosakkerne badede deres heste i floden og red nøgne omkring på bredden. Deres allerede vaskede skjorter var hængt til tørre i solen rundt om på buske. Høj råben lød op fra floden.

Men alt det forhindrede ikke officererne i at glæde sig ved en fast søvn. Skønt klokken allerede var elleve, sov de fleste endnu, og deres telte var trukket til. De sov, fordi de ikke havde noget bedre at foretage sig.

Grizenko sad på sin feltseng og kunne ikke beslutte sig til at stå op. Han holdt sin guitar i hænderne og klimprede melankolsk. Fetissov lå med hovedet under tæppet. Matznev sad halvpåklædt i sit telt og læste den franske roman: "*Mademoiselle Girot, ma femme*". Sablin og Rotbeck sov så fast, som kun børn på tyve år kan på en så herlig morgen.

Officersoppasserne stod med vandkander, sæbedåser og håndklæder, med kaffekander og temaskiner foran deres herrers telte og ventede på ordrer.

Ved officersmessen havde kokke i hvide huer og forklæder travlt. Nogle ældre officerer drak kaffe eller te der og bladede i de lige ankomne morgenaviser.

Manøvren var en fest for officererne, en lystig, interessant picnic. De behøvede ikke at bekymre sig stort om soldaterne.

Hele tjenestens byrde lå på soldaterne. Efter et anstrengende ridt måtte de rense og fodre deres heste. De havde langt til fouragen, måtte slæbe den på deres skuldre, måtte rense deres geværer, sadler og støvler. Til alle disse arbejder havde officererne en hestepasser og en oppasser. Ved kavaleriet sov soldaterne, når de ikke var indkvarteret i landsbyer, under åben himmel, og hele deres værn mod kulde og fugtighed bestod i deres kappe, for kavaleriet førte ingen telte med sig. Mange folk forkølede sig på denne måde og blev syge. Sjældent forløb en stor manøvre, uden at der udbrød dysenteri- eller tyfusepidemi i et eller andet regiment. Officererne havde derimod deres telte. Hvis vejret var dårligt, indkvarteredes de i bønderhusene, hos godsejere eller landliggere.

Ikke desto mindre deltog officererne kun højst ugerne i en manøvre. De ældre søgte altid at knibe udenom og tage orlov. Soldaterne tog derimod altid med glæde på manøvre. Manøvrelivet mindede dem jo om deres landsby. De kom stadig sammen med bønder, så skove og marker, drak ofte mælk, spiste deres kære bondebrød. Manøvren forekom dem også som krigen i freden. Tjenesten var interessantere og mistede sin sædvanlige ensformighed. Særlig yndet var patruljeridtet, især når de tog fanger under det. I de store bivuakker kom man sammen med andre regimenter. Så opsøgte soldaterne deres landsmænd, talte frit med dem, fik nyt at vide. Kort sagt, soldaten glemte det hårde arbejde, trætheden og følte sig mere fri. –

Solen overstrømmede bivuakken med sine varme stråler. Hist og her istemtes en vise. En vittighed gik fra mund til mund. Der lød en høj latter. Soldaterne brød sig ikke om, at *de*

herrer officerer sov endnu. Hvad havde de også at gøre i bivuakken? De kunne allerhøjst forstyrre, for rastdagen var en helligdag for dem. For kontrol var der jo desuden sørget, selv uden dem. Sergenten og sektionskorporalerne passede skarpt på. Soldaterne anså det derfor for ganske selvfølgeligt, at Fetissov, ledsaget af godsforvalterens søn, gik på jagt med hund og bøsse, at Matznev, Rotbeck og Speranski spillede tennis, at nogle ledte efter svampe, og at andre igen sad foran deres telte eller lå på feltsengene og i timevis pudsede deres negle. Det var jo netop derfor, de var *officerer*. Der fandtes jo to helt forskellige verdener: officerernes og soldaternes. To verdener, som bestod ved siden af hinanden, men som var adskilt ved en uoverstigelig kløft.

Fra sit telt iagttog Sablin bivuakken. Han følte modsætningen mellem disse to verdener. Han mente, at han burde gå ud til soldaterne, foretage sig noget dér og tale lidt med dem. I naboteltet spillede Grizenko endnu stadig på sin guitar. Sablin gik hen til ham.

"Skal vi ikke hellere gå ud til eskadronen, Pavel Ivanovitch? Er der mon ikke noget at gøre?" spurgte han.

Grizenko holdt op at spille, rettede sine store, mørke øjne mod Sablin, så forundret på ham og sagde: "Hvorfor? Du vil jo kun forstyrre. Sergenterne og korporalerne skal nok klare det uden dig."

23

Klokken fem gik alle op til diner på slottet. Da de kom til parkporten, red officererne fra kosakregimentet, som ligeledes var inviteret, forbi dem. Sablin trådte til side for at gøre plads. I spidsen red regimentskommandanten på en isabellafarvet hingst. Det var en gammel, meget tyk general med purpurrødt ansigt og en mægtig grå knebelsbart – en ægte Taras Bulba. [Note 8)] En kosakpisk med sølvhåndtag dinglede på hans skulder. De vide pludderbukser, de bløde støvler, kosakfrakken og den lille hue på baghovedet gav ham et vildt, asiatisk udseende. Kosakkernes heste var lettere og elegantere end dem i Sablins regiment. De var ikke tømmet op med kandar, men bar deres hoveder med de store, klare øjne frit i vejret. Derved kom der noget graciøst i deres bevægelser. Uvilkårligt faldt det Sablin ind: "Dette her er det rigtige kavaleri."

Husets herre, friherre Konstantin von Wolff, stod på slottets trappe og modtog sine gæster. Han bar almindelig sort kjole, hvid vest og grå stribede benklæder. I hans kjoles knaphul sad det preussiske jernkors' bånd, som han havde fået i den tysk-franske krig. Ved siden af ham stod en smuk, blond dame på omtrent fyrre år i en elegant, lysviolet kniplingskjole. Hun var hofdame hos den unge kejserinde og stammede som født baronesse Korff direkte ned fra den sidste hertug af Kurland. Man havde kunnet kalde hende en skønhed, hvis der ikke havde ligget et så hovmodigt og koldt udtryk i hendes lyseblå øjne.

Bordene var dækket på en åben plads under ældgamle linde, som sagdes at være plantet af Peter den Store, da han erobrede Ingermanland. Under lindene havde også to militærorkestre

taget plads og to sangerkor, det ene fra Sablins regiment, det andet fra kosakkernes. De to unge baronesser, den tyveårige Sophie og den syttenårige Vera, spillede tennis med Rotbeck og Speranski. En unge baron Korff, værtens kammerpage og nevø, hvis forfremmelse til officer var nærforestående, og som var antaget ved Sablins regiment, rakte dem tennisboldene. Begge de to unge damer så henrivende ud. Veras slanke, graciøse, af ridning og gymnastik skønt udviklede skikkelse indtog en klassisk-skøn stilling, hver gang hun gav en bold. Officererne stod i gruppe om tennispladsen og beundrede de unge damers spil.

Kosakofficererne steg af hestene, overgav dem til staldkarlene og gik med deres kommandant i spidsen op ad trappen for at forestilles for husets herre.

Foruden officererne var endvidere følgende gæster kommet: Fyrstinde Repnin med sine to døtre, to baroner von Wolff med deres fruer – den ene af herrerne en Wolff-Kurtenhof, som førte en sort ulv i et gyldent felt, den anden en Wolff-Drosten, som førte en gylden ulv i sort felt – og en godsejer fra nabolaget ved navn Müller med sine tre blonde døtre Else, Ida og Klara, som var meget generte og lugtede af mælk, som Matznev udtrykte sig. I deres jævne, hjemmesyede kjoler og sorte, med brogede bånd sammensnørede bluseliv mindede de officererne om tyrolerinderne, som optrådte på scenerne i caféerne. Før man begyndte at danse kunne ingen konstatere, om de talte russisk eller ej. Ja, den vittige Fetissov påstod endog, at de overhovedet endnu ikke havde lært at tale. Alt, hvad officererne fortalte dem, besvarede de kun med et genert udbrud: "Næ, virkelig ...!" sænkede blikket og svedte samtidig sådan, at der

stod dem store svedperler på panden. Først under dansen opklaredes det, at de havde gået på pigegymnasiet i Gatchina, at de talte udmærket russisk og som følge deraf havde forstået alle de dårlige vittigheder, som officererne havde sagt om dem. Men til trods for det var de overordentlig elskværdige overfor herrerne. Endelig var flere tyske godsejere til stede, som blev forestillet af baronen som "*meine Freunde*".

Værten hilste hver gæst med et langt håndtryk, så ham venligt ind i øjnene og sagde så på gebrokkent russisk: "Hjærtelig velkommen!"

Skønt han var født i Rusland og havde tilbragt hele sit liv dér, talte han næsten ikke et ord russisk. Baron Drevenitz gjorde ham straks selskab, og begge begyndte gemytligt at snakke tysk med hinanden.

Trompeterne spillede en march, og herrerne førte damerne til bords – hvis de da havde fået en. I dette øjeblik forestillede fyrstinde Repnin – tilfældigt eller med hensigt – Sablin for baronesse Vera, og derfor måtte han føre hende til bords. Hans hjerte begyndte at slå stærkere, da hendes unge pigehånd støttede sig på hans arm. Han så hende ind i hendes klare øjne, som med oprigtig beundring så over på ham, og blev forlegen. Han skammede sig under dette rene blik.

Kosakgeneralen havde værtinden til bords. Han var den ældste af gæsterne, havde allerede længe kendt baronessen og sprudlede nu af elskværdighed og komplimenter.

"Hvor Vera dog er blevet henrivende," sagde han. "Læg mærke til, fru baronesse, hvor det unge par er smukt – Deres datter og den unge løjtnant! Hvad hedder han egentlig?"

"Jeg kender ham ikke," sagde baronessen og førte med en graciøs håndbevægelse sin lorgnet op til sine nærsynede øjne. "Fyrstinde Repnin har forestillet ham for min datter, og det er tilstrækkelig anbefaling for mig."

"Har Vera allerede forladt sin pension?" spurgte generalen.

"Ja, i år og med første karakter," svarede baronessen.

"Vil hun nu blive på landet? Hun sværmer jo sådan for naturen. Hun går vel også gerne på jagt?"

"Mine to pigebørn er undertiden forrykte. Rider gennem skovene som rigtige drenge. Men nu skal hun blive i Petersburg. Jeg vil gerne have, at hun kommer til hoffet og deltager i kroningen som Hendes Majestæts hofdame!"

"Iwan Kusmitch," henvendte oberst Vorobjev sig hæst til generalen, "vi diskuterer her med Deres oberst, om dschigitovka [Note 9] har nogen betydning i krig."

"En vanvittig dansen om på hesten," sagde baron Drevenitz.

"Ikke andet end kosakdumheder! Kun for at brække arme og ben og ødelægge heste."

Kosakgeneralen tilkastede kavalerikommandanten et vredt blik og henvendte sig med høj stemme til Vorobjev.

"Naturligvis! For det første har dschigitovka en uhyre opdragende betydning. Den lærer kosakkerne at foragte enhver fare og gør dem til dristige og forvovne ryttere."

"Det kan jo være godt nok," sagde oberst Vorobjev. "Men har De nogensinde haft lejlighed til at iagttage, at dschigitovka blev anvendt i krigen?"

"Ja vist," svarede kosakgeneralen. "Jeg personlig husker i al fald to tilfælde, men er overbevist om, at der findes tusinde. Det hændte kosakken Pimkin ved Karakassankiof i tyrkerkrigen. Vi

gik i skyttekæde frem mod baschibosukkerne. Bagved os blev vore heste ført frem. Men fjenden var i overtal og trængte os hårdt. Vi måtte bort. Alle sad allerede på hestene, kun ikke Pimkin, da han var blevet sinket. Hesteføreren kastede tøjlen til ham og red selv bort. Men hesten løb efter de andre, og Pimkin fik næppe tid til at gribe sadelknappen. Men fyren var en fortrinlig dschigit. Med én hånd holdt han sig fast til sadlen og blev revet bort med af hesten, til han svang sig op i sadlen. Havde han sluppet sadlen eller havde han ikke forstået at svinge sig op i den, ville baschibosukkerne have revet ham i stykker!"

"Nå, og det andet tilfælde?" spurgte fyrst Repnin.

"Det har kosaksergent Bykadorov fortalt mig. En gang indhentede en baschibosuk ham. De red begge ved siden af hinanden. Bykadorov ville nu give baschibosukken et sabelhug, men han parerede det behændigt. Enten Bykadorovs sabel var af slet stål, eller det skyldtes en anden grund – Bykadorovs sabel sprang i to stykker. Han ser døden for øjnene. Men i samme øjeblik kastede han sig under bugen af sin hest, nøjagtigt på samme måde som det sker ved dschigitovka'en, når rytteren berører jorden med hånden. Hans modstander svang sin sabel og ramte i luften. Men Bykadorov tog sin karabin frem – De kan vel nok huske – den gang havde vi endnu vore karabiner i læderfutteraler – svang sig så tilbage i sadlen og skød baschibosukken gennem livet."

"Rask karl!" sagde Vorobjev.

"Hvad er i grunden dschigitovka?" spurgte baron Wolff.

"Har De aldrig set det?" sagde kosakgeneralen.

"Nej, aldrig!"

"Og De, fru baronesse, har heller ikke set det?"

"Nej."

"Og Deres døtre?"

"Hvor skulle de have set det fra?"

"Nå, så skal jeg vise Dem det. Jeg vil selv forsøge min lykke og vise vor smukke værtinde min kunst," sagde kosakgeneralen og kyssede galant baronessens hånd.

"Platonitch," kaldte han på sin adjudant, som sad ved den anden ende af bordet.

Adjudanten, en allerede ældre, meget tyk herre med næseklemmer, trådte hen til generalen.

"Send en trompeter hen til bivuakken efter dschigitterne. Lad tyve mand komme. Min "Woryw" skal også føres herhen."

"Ja vel, hr. general!" svarede adjudanten.

"De vil da for Guds skyld ikke deltage i dschigitovka'en, hr. general?"

"Hvorfor ikke, nådige frue?" svarede han. "Vær så venlig at give mig Deres lommetørklæde. Jeg lægger det på jorden, rider forbi og tager det op, til minde om dets henrivende ejerinde."

Generalen var pludselig blevet ung, rejste sig og hentede lommetørklæder fra alle damer og unge piger.

24

Tyve kosakker, lutter dschigitter, kom ridende og sad af på den anden side engen. En brav, rødskægget sergent af herkulisk skikkelse sprængte i fuld karriere hen til generalen og trak i sidste øjeblik sin hest så voldsomt an, at den satte sig på bagparten og strakte forbenene frem for sig.

"Melder ærbødigst, Deres Excellence, dschigitterne til tjeneste!"

Sergentens mægtige skikkelse, det røde skæg, hans brede bryst og stærke arme, mindede om forhistoriske tider. Han og hans hest lignede en bronzestatue.

"Mine herrer!" råbte generalen til sine officerer. "Op til dschigitovka! Løjtnant Konjkov, vil De ordne dschigitterne!"

En høj, mager officer med en lang lok, som stak frem foran under hans hue, kom til.

"Læg lommetørklæderne på jorden, Konjkov," sagde generalen venligt. "Dette her vil jeg selv lægge der. Vera Konstantinovna, må jeg bede om Deres lommetørklæde!"

"Jeg har allerede givet Dem mit, hr. general," sagde Vera genert.

"Hvilket er det da?"

Den unge pige pegede på et fint silketørklæde.

"Let er det i al fald ikke at tage så luftig en ting op," sagde generalen. "Nå, Konjkov – det er Deres! Blamer Dem nu ikke."

"Jeg skal nok gøre mig umage," sagde den unge officer.

Man skød bordene, hvor der blev drukket kaffe med likør, til side. Medens trompeterne og sangerne stillede sig op i en lang række på den anden side, trådte damerne og gæsterne frem

foran bordene for bedre at kunne se. En kosak førte generalens hest frem. Han undersøgte omhyggeligt buggjorden, "skaschevka'en" Note 10), og svang sig så i et let spring, omfattende sadelknappen med højre hånd, behændigt i sadlen.

Officererne begyndte, og som den første dschigiterede generalen. Til trods for sin alder og sin fedme bøjede han sig dybt ned, greb værtindens lommetørklæde med fingerspidserne og kyssede det. En solbrændt officer sprang pludselig af sin galoperende hest og atter tilbage i sadlen. Konjkov red en pragtfuld fuks, hvis gyldne skind strålede i den nedgående sols stråler. Hans slanke skikkelse bøjede sig og i et nu holdt han Veras lommetørklæde i hånden.

Nu kom en hel sværm kosakker stormende. Folkene stod i sadlerne, holdt deres geværer i hånden og skød i luften. Så begyndte hver enkelt af dem at vise sit kunststykke.

En ung kosak med en flot knebelsbart svang pludselig sit højre ben over sadelknappen, sprang ned på jorden og igen op på hesten og blev til sidst siddende baglæns på hestens hals. Straks derefter sprang han ned på den anden side af hesten og svang sig så igen i sadlen. Dette kunststykke gentog han flere gange.

En anden stillede sig på hovedet i sadlen og jog i vild hast omkring i den stilling. En tredje løb ved siden af sin hest, tog så et kraftigt tilløb og fløj over på den anden side af dyret. Han syntes at sværve over hesten uden at berøre sadlen. Dette kunststykke begejstrede ikke alene damerne, men også officererne, trompeterne og sangerne.

"Jeg ville ønske, jeg var født kosak!" sagde fyrst Repnin imponeret.

"Steppen skaber rytteren! Det er jo vor yndlingssport hjemme! Afskaf dschigitovka'en og De ødelægger kosakkerne!"

En ny kosak ville give noget til bedste, men det mislykkedes for ham, og han faldt af hesten – han vendte sig og blev liggende på jorden.

Damerne skreg. Officererne styrtede hen for at hjælpe ham, men generalen holdt dem tilbage.

"Lad blot være," sagde han, "han gør det med vilje. Det hører netop med. Snart vil en anden komme sprængende og tage den tilsyneladende sårede op på sin hest."

Men generalen tog fejl. Ud af sangerskaren løb et par kosakker og bar deres kammerat bort. Han var hårdt såret.

"Platonitch," sagde generalen, "se efter, hvad der er i vejen med ham."

Adjudanten løb over til sangerne og kom straks tilbage.

"Ikke noget særligt," sagde han højt, "han stiger allerede til hest igen. Dér kommer han allerede ridende."

Senere tog han generalen afsides og hviskede til ham: "- et kompliceret brud af skinnebenet."

Dschigitovka'en gik videre. Kosakkerne red i grupper. To af dem sad på én hest og lod som om de spillede kort. To andre red tæt ved siden af hinanden, og på deres skulder stod Konjkov. Hvert kunststykke var meget forvovent, hvert kunststykke krævede stor legemsstyrke, behændighed og åndsnærværelse. Hvert øjeblik kunne dschigitterne brække halsen – hesten behøvede blot at snuble. Tilskuerne mærkede, at folkene satte deres liv på spil og iagttog den vilde leg i stor spænding.

Da den sidste gruppe var redet forbi, takkede generalen dschigitterne og lod dem ride til bivuakken.

"Tillader De, hr. general, at jeg lader servere noget for Deres folk?" sagde baronen. "Øl, snaps, pølse og hvedebrød?"

"Ja, undskyld," svarede generalen, "jeg er Dem meget taknemmelig. Men vær så god ikke at give folkene for meget brændevin, for klokken to i nat rykker vi ud."

"Å, hver kun én snaps," sagde baron Wolff.

Gæsterne satte sig atter til bords og drak likør. Kosakregimentets sangere trådte frem. Ljubovin, som også var med, kom nærmere. Han ville studere kosakkerne, høre deres sang og udforske deres sjæle. De var helt anderledes end soldaterne. Deres lange, ved tindingerne klippede og smukt lokkede hår vældede dristigt frem under deres huer og gav dem et frit, ureglementeret udseende. De var også mere bredskuldrede og kraftigere bygget end de fleste soldater. Deres opførsel overfor officererne var friere og mere utvungen. Deres ansigter var mere udtryksfulde, deres øjne så glade og nysgerrige frem for sig. En flot kosakkorporal, en fyr med korte lokker og lille sort knebelsbart, stillede sig foran koret og sagde:

"Man fortalte os, at Polen var ..." han holdt inde og sagde med eftertryk: "*- rigt!*"

Og så tilføjede han sagte med en foragtelig grimasse, ligesom skuffet:

"Og vi fandt, at det var bundløst fattigt."

Og straks efter faldt koret ind med mægtige, dæmpede akkorder.

"Det er umuligt at nedskrive den musik," tænkte Ljubovin. "Melodien er for kompliceret. Der er noget vildt, noget asiatisk ved den."

Han så på kosakkernes ansigter. Ægte russiske ansigter, som de ses på historiske malerier, gamle russiske bojaransigter. Nu om stunder finder man ikke mere sådanne ansigter. Melodien er heller ikke mere tidssvarende. Hverken klaver eller violin ville være i stand til at akkompagnere den, men måske en primitiv hyrdefløjte.

Sangen berettede en episode om Polen, hvor tre unge soldater, en preusser, en polak og en kosak drak sammen. Preusseren betalte med sølv, polakken med guld, men kosakken betalte ingenting.

"Dér har vi det!" tænkte Ljubovin. "Løjtnant Sablin påstår altid, at sangen virker opdragende på soldaterne. Kosakkerne har åbenbart også lært meget af den sang."

Sangen fortalte videre om, hvordan kosakken gjorde kur til kromandens datter, hvordan han tog hende med til Don, blev ked af hende og hængte hende i et træ i en mørk skov.

Sangen sluttede med et udbrud af kvindelig troskyldighed. Men hverken tonen eller sangernes ansigter røbede medlidenhed eller forargelse. Alt syntes at være lige så naturligt og simpelt, som visen selv.

"En fortræffelig moral!" tænkte Ljubovin. Han betragtede officererne, damerne. De så med begejstring på kosakkerne. Det blev klart for Ljubovin, at kvindehjertet selv i vor humane tidsalder stadig har noget til overs for mordere og røvere.

Sablin kom hen til ham.

"Ljubovin," sagde han, "kald vore sangere sammen. Vi vil også synge noget efter kosakkerne."

"Det er udelukket, Deres Højvelbårenhed," sagde Ljubovin. "Vor sang vil kun kede tilhørerne efter deres. Her skal der piben

og hylen til. Forskån os, Deres Højvelbårenhed."

Ljubovin gik. Sablin blev ikke vred. "En operasangers krænkede forfængelighed," tænkte han.

Kosakkerne sang endnu en sang og besluttede så at danse. Allerede i længere tid havde estlandske markarbejdersker i søndagskjoler stimlet sammen fra alle sider og kastede nysgerrige blikke på soldaterne og kosakkerne.

Musikken begyndte at spille en vals. Officererne gik hen til damerne for at engagere dem. Men baronesserne gav dem en kurv, da de ikke ville gøre deres hvide sko og strømper fugtige i det våde græs. Kun de tre frøkener Müller begyndte at danse. Men da de mærkede, at de var de eneste, blev de forskrækkede og holdt op igen. Pladsen blev tom og ingen ville rigtig begynde.

"Kan De ikke spille en polka?" spurgte baronen. "Vore piger danser hellere polka."

Orkestret spillede en polka. Den gamle baron udsøgte sig den smukkeste estlænderinde, en pige i blå kjole med grønne og gule bånd. Til almindelig glæde engagerede han hende til polka og begyndte at svinge sig muntert omkring med hende. Markarbejderne fulgte hans eksempel, forlegent kom soldaterne frem, ivrigt opmuntrede af deres officerer, og omsider også kosakkerne. Snart fyldtes engen og terrassen foran slottet af dansende par. De to orkestre spillede afvekslende den ene polka efter den anden, og hundreder af sko slog takt til.

Det var ved at blive mørkt, og det lynede i horisonten. I parkens udkant traf regimentsvåbenmesteren de sidste forberedelser til et fyrværkeri sammen med flere trænsoldater.

Hvislende steg de sidste raketter op imod himlen og brast i tusind stjerner. Brogede ildkugler fløj til vejrs. En ildregn begyndte at sprude og et af bengalske lys sammensat kejsermonogram flammede pludselig op.

Dansen blev afbrudt i et par minutter, men begyndte straks igen. Kosakkerne og soldaterne havde drukket rigeligt øl og snaps. Deres mod var steget. Estlænderinderne fnisede fornøjet. En del af officererne sad ved bordene og drak te. De andre spadserede i parken. De tre frøkener Müller gik med Konjkov, adjudanten fra kosakregimentet og Fetissov. De skreg forskrækket, når en frø sprang over deres fødder.

Ved enden af engen brændte begtønder. Lystigt drejede parrene sig i dansen til musikkens toner. De små pigesko og de besporede ridestøvler slog takt: En, to, tre – en, to, tre!

25

Ljubovin gik gennem en mørk allé. Han ville være alene. Alt, hvad han havde set, forekom ham modbydeligt, som en forhånelse mod menneskeheden. Især følte han sig oprørt over kosakkerne. "Det skal kaldes frie mænd!" tænkte han. "De springer som aber for at more deres herrer, brækker arme og ben for den tykke, tyske godsejer og får en flaske surt øl og en snaps for det."

Det var ligesom nogen fulgte efter ham. Han drejede sig om. Foran ham stod Korshikov. Den evige student bar over sin røde skjorte en kort slidt frakke. Ved hans side hang en mægtig lædertaske med aviser.

"God aften, kammerat," sagde han.

"Hvordan kommer De her?" spurgte Ljubovin forbavset og så på Korshikov.

"Som avissælger, som De ser. Jeg har besluttet at gøre Deres del af arbejdet og hjælpe Dem, at studere sagerne på selve stedet."

"Men, så pas bare på, at De ikke falder i kløerne på den lyseblå ærkeengel [Note 11)]! Desuden driver der meget andet pak omkring her. Se dog blot en gang på de kosakker! Har De allerede undersøgt de folk nærmere?"

"Ja, men jeg er meget forsigtig, Viktor Michailovitch. Langsom, rolig. Vær så god at undersøge mig. Foruden "Russki Invalid", "Novoje Vremja", "Petersborger Tidende" vil De ikke finde noget hos mig. Jeg har ikke en gang "Børstidende" med. Den allermest tilforladelige avissælger, Viktor Michailovitch! I går har jeg hele dagen solgt aviser ved Jamburg i infanteriet.

Der går det vildt til! Officererne drak sig fulde og begyndte at storme en villa med soldaternes bistand – ville trække de unge damer ud af sengene … ja, ja … jeg slog alarm; til alt held ilede husarerne til og drev infanteriet fra hinanden. På et hængende hår var det kommet til slagsmål."

"Nå, men hvor har De fået Deres papirer fra? Deres navn er jo da foreviget i det hemmelige politis papirer."

"Det har intet at sige. Jeg har oven i købet et tilnavn: Den røde Billo! Partiet har besørget alt for mig. Ingen spion finder ud af det. Skal De nogensinde bruge dokumenter, står jeg altid til Deres disposition. Prima udførelse. Fagmæssige referencer! Selv Kaminskis underskrift mangler jeg ikke."

"Jeg misunder Dem, Fedor Fedorovitch. Jeg misunder Dem Deres karakter. De tror formodentlig endnu på den russiske revolution?"

"Ja, fuldt og fast! Og påstår endog, at ingen revolution har gjort et sådant skridt fremad til virkeliggørelse af de sociale idéer, som vor revolution vil."

"Det vil vel endnu vare et par årtusinder," sagde Ljubovin.

"Måske ikke så længe. Vi får at se. Men nu må vi prøve. Nu må vi arbejde på arméen, forstår De?"

Ljubovin blev stående og sagde vredt:

"Har De set dschigitovka'en?"

"Jeg har set den," svarede Korshikov roligt …

"Hvad ønsker De mere, når et menneske for femten kopek udsætter sig for at brække halsen og gøre sig selv til krøbling resten af livet? Jeg så ham og hans kammerater. Tror De nu, at manden var rasende eller fortvivlet? Ikke det ringeste. Hans kammerater lo ham ud. "Det er din egen skyld, Selenkov,

hvorfor blev du hængende på siden af ham. Det er derfor, han trådte dig." Dermed mente de nemlig hesten. Og hvad svarede han? "Jeg ved ikke selv, hvordan det gik til. Jeg greb forkert. Sådan har Gud villet det." Nej, så længe Gud og Djævelen er ansvarlig for alt hos dem, vil man ikke kunne omvende dem. De er jo endnu begejstrede for deres general, efter at deres kammerat er kommet galt af sted. Vor gamle, vor general har jo også taget lommetørklædet op! Føj! Og har De set deres sergents fjæs? En rigtig røverkaptajns, ikke sandt! Vor Ivan Karpovitch ser ud som en kerub ved siden af."

"Deres iagttagelser er rigtige, Viktor Michailovitch, men Deres slutninger falske."

"Hvilke slutninger vil De da have, så længe folket offentlig besynger mord og drab og brækker benene for at behage deres herrer? Nej, denne dumhed, dette slaveri. Gud herren er højt oppe, Djævelen nedenunder, og alt, hvad der ligger dér imellem tilhører zaren og hans officerer."

"Forsøg en gang at afskaffe deres Gud! Lad en gang den kære Djævel arbejde for dem! Så vil De selv forbavses over, så tingene går frem."

"Men jeg ved ikke, hvordan jeg skal gribe det an," sagde Ljubovin og udstødte et dybt suk.

"Uden en officer vil det faktisk ikke gå. Jeg har gjort bekendtskab med jeres Sascha. En meget fin herre! Og samtidig en vidunderlig køn fyr!"

"Hvornår har De fundet ud af det?"

"Da De var grov imod ham og ikke ville synge. Da tilbød jeg ham mine aviser. En meget fornem herre! Han gav mig et tyve kopek for et nummer af "Novoje Vremja" og tog ikke tilbage."

"De ler vel, Fedor Fedorovitch?" sagde Ljubovin.

"Ikke det mindste. Jeg har set ret nøje på ham. Jeg forstår mig jo på fysiognomier. En mand, der kan blive noget ud af! Men, Viktor Michailovitch – De kan blive vred på mig eller ej – uden Maria Michailovnas hjælp går det ikke."

"Fedor Fedorovitch," udbrød Ljubovin vredt, "jeg tilgiver Dem kun Deres ord, fordi De ikke selv ved, hvad De vil. I et halvt år har jeg nu boet i kasernen. Jeg ved meget godt, hvad der bliver af de cigaretpiger og vaskerpiger, som besøger officererne i deres lejligheder. Og Marussja vil aldrig, hører De, Fedor Fedorovitch, *aldrig* komme til at spille en sådan rolle."

"Det forstår jeg alt sammen bedre end De," sagde Korshikov roligt. "Jeg elsker næppe Deres søster mindre end De selv. Men jeg har andre planer, andre hensigter!"

"Hvad vil De da foretage Dem?"

"Lad mig først overveje og forberede alt grundigt. Lad mig også først forberede Maria Michailovna til dette dobbelt farlige spil."

"Dobbelt farligt, siger De? Hvorfor?"

"Jo, hvis Maria forelsker sig," sagde Korshikov sagte.

"I en officer. Marussja? De må jo være ganske forrykt!"

"Gud give, det må være sådan."

"Ja, hvis man anvender vold imod hende ..."

"Så vidt lader vi det ikke komme."

De nærmede sig bivuakken.

"Nå, lev nu vel, Viktor Michailovitch. Fortsæt roligt og ubemærket Deres arbejde. Se, hvor Deres folk er blevet lystige. Men i morgen får vi regn."

Han trykkede Ljubovins hånd. Ljubovin gik til sergentens telt. Korshikov blev stadig stående i alléens skygge, hvor utallige bål og bengalske lys brændte og de dansende par trængtes i en tæt klump.

26

Den store manøvre skulle begynde med et kavalerisammenstød. Det var befalet at begynde oplysningstjenesten klokken to om natten.

På engen foran slottet blev der danset endnu, og baronens tjenere serverede netop aftensmad for gæsterne, da adjudanten kaldte Sablin hen til sig og meddelte ham regimentsbefalingen, i følge hvilken Sablin var udset til fører af en officerspatrulje. "Løjtnant Fetissov har drukket for meget. Det er ikke formålstjenligt at lade ham ride i en sådan forfatning," mente adjudanten.

Sablin gjorde ingen indvendinger. Han gik til bivuakken, befalede oppasseren at vække hestepasseren, lade ham sadle sin hest og føre den til godsejerens hus. Selv gik han sammen med en kosakofficer, som havde forsynet sig med en lygte, til divisionsstaben for at hente instruktioner dér.

Efter den muntre fest, musikken og dansen, forekom det Sablin mærkeligt at se de to generalstabsofficerers alvorlige ansigter, som bøjede sig dybt over et broget kort. Den ene af disse officerer var chef for divisionens operationsafdeling, kaptajn i generalstaben. Den anden en ung ritmester af linjekavaleriet, som var kommanderet til krigsakademiet. Begge var så ivrige ved deres arbejde, som om det virkelig var krig. I sideværelset befandt sig en divisionskommandant med sin stabschef.

Divisionskommandanten spurgte, hvem der var kommet, og generalstabsofficeren meldte, at det var de to patruljeførere.

Divisionskommandanten, en gammel tyk general i ulanuniform, trådte ind i værelset og begyndte at uddele instruktioner. Hans mine syntes at sige:

"Hør, mine herrer, blamér os nu ikke og gør alt for, at manøvren kan gå glat og villigt."

"Det vigtigste er, at De sender mig regelmæssig rapport."

Kosakofficeren skrev det alt sammen op i sin notitsbog. Sablin stolede på sin hukommelse.

"Nu, Gud befalet, mine herrer! – altså, glem ikke at sende mig rapporter," gentog divisionskommandanten endnu en gang. –

Da Sablin trådte ud i det fri, var alt så bælgmørkt omkring ham, at han ikke en gang kunne se sin hest.

"Her, Deres Højvelbårenhed. Her holder jeg," sagde hans hestepasser, tog Sablin ved hånden og fik ham hen til hans hest.

"Og hvor er patruljen?"

"Her, Deres Højvelbårenhed," hørte han sektionskorporal Balatujevs solide basstemme.

Sablin var ganske forvirret i hovedet. Dér i værelset, lampelyset, havde han udmærket forstået, hvor han skulle ride hen: stadig lige ud ad chausséen.

Derefter kommer der en skov på begge sider af chausséen – omtrent seksten verst – så en fri flade med en lille finnelandsby Leppelevo eller Neppelevo, så fulgte små høje på begge sider af chausséen og endelig den store landsby Kolossovo. Bag denne landsby kunne man allerede støde på fjendens første forposter. Derfra måtte han sende de første rapporter. Men mørket forvirrede ham fuldstændigt. Godsejerens hus lå i skoven ved

chausséen. Hvorhen skulle han nu ride – til højre eller til venstre?

Sektionskorporalen kom ham til hjælp.

"Til højre, Deres Højvelbårenhed," sagde han og sendte straks marchpatruljerne ud uden at vente på ordre.

Da hestenes hovslag døde hen i det fjerne, henvendte Balatujev sig ærbødigt til Sablin og sagde: "Alt er klart."

"Med tre til højre bryd af," kommanderede Sablin.

Man kunne ikke se en hånd for sig. Til begge sider strakte sig tætte fyrreskove. En fugtig lugt af grannåle, enebær og vådt mos lå i luften. På vejen stod endnu pytterne fra den sidste regn. Men det var så mørkt, at Sablin ikke en gang kunne se chausséen og undrede sig over, at hans "Mirabeau" fandt vejen sikkert og rigtigt.

Efter at de havde redet en god halv time, lod Sablin gøre holdt, sidde af og sadelgjordene undersøge. Det foreskrev reglementet.

"I må gerne ryge," sagde han, da han selv havde stor lyst til det.

Ved de opblussende tændstikkers lys syntes hestene kæmpestore.

I skoven herskede majestætisk ro. Man hørte, hvordan vandet plaskede i en grøft ved vejen, og hvordan der nu og da faldt en dråbe fra grenene. Rundt om stod skoven alvorlig og mørk.

Rytterne steg igen til hest. Egentlig skulle man afvekslende have redet i trav og skridt. Men Sablin ville ikke risikere at trave i det mørke.

Regelmæssigt lød hestenes hovslag på vejen. Natten svandt lidt efter lidt. En mat og rå dæmring indtrådte. Træernes

omrids begyndte igen at blive synlige. Sørgmodigt summede telefontrådene. Tåge steg frem og trak sig i striber sammen over skoven.

Efter Sablins beregning skulle det frie felt og finnelandsbyen for længst have været der. Men endnu bestandig omgav uendelig skov ham.

Det blev lysere. En mørk dag brød frem. En fin regn begyndte at falde. Pludselig hørte skoven op. Foran ham lå et vidt, ryddet felt med små høje, på hvilke der stod enkelte træstubbe. I tågen sås små, mørke huse. Sablin trak vejret lettet. Han havde hele tiden troet, at han var redet i gal retning.

"Deres Højvelbårenhed," hørte han pludselig Balatujevs forskrækkede stemme. "Husarer!"

Hele patruljen jog i stor uorden langs chausséen. Sablin blev revet med. Han så sig om. Fra højre og venstre kom husarer sprængende over rydningen i hvide frakker og røde huer for at afskære ham tilbagetoget.

En ubegribelig og, som han selv senere tilstod, ubegrundet følelse af angst greb Sablin. Han gav sin "Mirabeau" sporerne og sprængte afsted i vældigt sæt, uden at se sig om. Pludselig så han et langstrakt, gråt hestehoved ved siden af sig og en lille, solbrændt racehånd greb kraftig hans, som stak i en hvid, våd handske. Hånden greb hans tøjle og holdt hans hest an.

"Gør Dem ikke nogen ulejlighed mere, hr. kammerat. Vi er i overtal. De er vor fange!" hørte han en rolig stemme sige ved siden af sig.

Ved siden af ham holdt på en prægtig, varm skimmel en ung løjtnant med en kæk, blond knebelsbart. Det var Lambin, en berømt sportsmand og rytter.

Man red videre i skridt. Husarerne – der var atten ganske unge i gennemblødte drejlsjakker – omringede Sablins folk og snakkede muntert. De havde deres kapper på, som også var fuldstændig gennemblødte og hang tungt på dem. Sablins patrulje havde et alt andet end flot udseende.

"Hvordan kunne det ske? ... Hvor er fortroppen? Å de ..." brummede Balatujev.

"I skulle have smøget jeres krave endnu højere op," svarede Lambin ham. "I ser jo kun, hvad der ligger foran jer. Men hvad der foregår til højre og venstre for jer, har I ingen anelse om. Hvor er jeres flankesikring?"

Sablin følte sig beskæmmet overfor sine mænd. Hvorfor var han ikke kommet på den tanke at udsende sikringsfolk til højre og venstre? I deres regiment blev det aldrig gjort for ikke at trampe græsset ned. Men her fandtes intet græs. På den sandede jord til begge sider voksede kun hedeurter. Hvorfor havde han ikke udsendt nogen flankesikring? Ja, hvorfor? Fordi han aldrig havde skænket manøvren en tanke. Hvori bestod overhovedet manøvren for ham? Middagen hos baron Wolff, den henrivende baronesse Vera, trompetere, sangere, dschigitovka'en, dansen og fyrværkeriet – det hørte alt sammen efter hans mening med til manøvren. Den egentlige felttjeneste var for ham bestandig kun en fest.

Sablin så på sin "Mirabeau". Hvidt skum stod ud af munden, den prustede og hostede. Den var ikke vant til et sådant ridt. Og ved siden af ham Lambins lette hoppe. Den trak vejret så roligt som om den lige havde forladt stalden. Den var trænet til manøvre, til krig. Sablin kastede et blik på Lambin. Han red hen til en finnehytte. En husar stod på post og ventede patruljen.

Lambin kaldte på to husarer og sendte dem afsted med rapport.

"Underofficer Srjatosarov, giv folkene te og mælk. Tyve minutter kan I hvile," sagde Lambin.

"Manøvren og folkene står ham højest af alt," tænkte Sablin. "Han tænker åbenbart meget på krig og forbereder folkene på den. Ja, hans folk har også noget ganske særligt ved sig. De er alle så hurtige, så livlige. De gør alt af sig selv."

Som en hjord red Sablins folk ind i gården. Hans folk vidste ikke, hvad de skulle gøre, sidde af eller blive til hest.

"Sid dog af," råbte han til Sablins folk. "I bliver her, til manøvren slutter. Da I vel er trætte, kan I også sove ud. Mine folk vil give jer te. – Deres navn, hr. løjtnant?" henvendte han sig til Sablin.

Han steg af og klappede kærligt sin hests hals og øren. Der lå noget kvindeligt-ømt i denne bevægelse. Hesten forstod hans kærtegn, og så som en hund på ham med sine kloge, mørke øjne.

Lambin trådte ind i hytten, vekslede et par ord på finsk med værten og satte sig ved bordet for at skrive sin rapport. Efter at han havde skrevet sin beretning om patruljesammenstødet og afsendt den, så han alvorligt på Sablin:

"Altså, hr. løjtnant, hvis sådan noget var passeret i krig, havde jeg afvæbnet Dem og Deres folk, taget hestene fra Dem og sendt Dem alle med fire husarer til divisionsstaben. Under en manøvre vil vi selvfølgelig ikke gøre noget sådant. Jeg lader Dem blive her, men De vil give mig Deres æresord på virkelig at blive her, til øvelsen i dag er forbi og ikke vende tilbage til Deres regiment og heller ikke sende nogen melding derhen. Vil De?"

"Naturligvis," brummede Sablin forlegent.

En husar bragte en kande med te, værten hentede et glas og en kop.

"Hvor alt er godt organiseret hos Dem," sagde Sablin. "Deres folk er også ganske anderledes end andre."

"Folkene er over alt ens," sagde Lambin alvorligt. "Men opdragelsen er en anden."

"Jeg ville så gerne lære, hvordan man skal opdrage folkene."

"Man må beskæftige sig mindre med picnic'er. I nat kunne vi nøjagtigt beregne, hvor jeres bivuak lå efter jeres raketter og ildkugler. Vi behøvede derfor kun at udsende tre, i stedet for seks patruljer og vidste også, at sammenstødet måtte ske her … Hvis De vil, kan vi også omgås i fremtiden. Kommer De til vort regiment, så spørg efter mig i fjerde eskadron. Jeg er altid ved regimentet. Nå, nu på gensyn!"

Lambin skyllede hurtigt sin te ned og trådte ud i gården. Sablin ledsagede ham. Han så, hvordan Lambins sikringspatruljer strejfede om i det fjerne, og hvordan de på et givet tegn forsvandt i skoven.

Regnen dryppede uafladeligt. I hytten var der fugtigt, der lugtede af fåreskind og fattigfolk, vandet flød ned ad de små vinduesruder. På væggen var der billeder af kejseren og kejserinden, et litografi, som forestillede mennesket på de forskellige livsstadier, og Felix Faure i kjole og rødt ordensbånd. I et hjørne sad den gamle finne og holdt sin pibe i munden.

Den våde kappe trykkede Sablin i halsen. Han tog den af, lagde den på briksen og strakte sig på den.

Regnen slog melankolsk mod vinduerne. Sablin strakte sig, gabede og faldt i en fast søvn.

27

På tåspidserne trådte Balatujev ind i værelset og sagde sagte:

"Deres Højvelbårenhed, stå op! De kommer!"

"Hvem kommer?" spurgte Sablin.

"Fjenden!"

Udenfor hørte man regelmæssige tramp af mange hundrede heste.

Sablin trådte ud i det fri. Til begge sider af vejen drog husarerne forbi ham. De våde drejlsjakker var besprøjtet med smuds. Bag kokarderne sad små birkegrene, folkenes ansigter var fuldstændig våde, hestenes skind glinsede og syntes at være mørkegrå. Den ene eskadron efter den anden drog forbi. Bag dem så man lange, grå kolonner og røde husarhuer.

Foran tonede et trompetsignal. Kommandostemmer hørtes på forskellige steder. Sablin så, at eskadronen gjorde en halv svingning og begyndte at springe over vejgrøfterne. Alle sprængte henimod skoven. Dér viste sig pludselig ryttere af Sablins division. Mod modstandernes flanke udvikledes nu lange rækker af kosakker, men straks kastedes dragoner og en del husarer imod dem. På det vide felt så man de angribende eskadroners småfaner. Med stor larm kom et beredent batteri rullende, satte over grøfterne og gik i stilling. En rytter styrtede af hesten. Det herreløse dyr sprængte med halen i vejret bag eskadronen. Den forulykkede rytter lå som en hvid plet på marken mellem træstubbene. En lazaretvogn med et vidtkendeligt rødt kors ilede ham til hjælp. Kanten af det billede, som i øjeblikket oprullede sig for Sablin, var, som følge af den tætte tåge, indhyllet som i et slør for ham. Han kunne

ikke nøje afgøre, hvad der foregik, hvor sammenstødet mellem kosakkerne og husarerne foregik.

Det så alt sammen meget krigerisk og smukt ud som på et maleri, og dog syntes Sablin, at det kun mindede lidt om virkeligheden.

"Er det lige sådan i krigen?" tænkte han. "Er det virkelig muligt? Og hvis det virkelig er muligt, – hvad må krigen da være for en rædsel!"

"Deres Højvelbårenhed," afbrød Balatujev Sablins betragtninger, "kan vi ride afsted?"

Han hjalp løjtnanten med at trække frakken på, og Sablin red mellem ulaner til fods, som havde angrebet Grizenkos eskadron, over til sit eget regiment.

"Ha, Sascha!" hilste Grizenko, som med en ulanritmester stod foran sin eskadron. "Du er vel helt gennemblødt og halvt død af kulde? Vi bliver nok jaget videre bort. Djævelen tage dem alle sammen! Jeg bliver efterhånden led og ked af disse dumheder, og sulten er jeg også som en ulv. Det snurrer endnu i hovedet på mig af det pøjt, som baronen i går satte for os."

"Vor marketender må vel være kommet," sagde ulanen. "Kom, mine herrer, og få en lille bid."

"Mange tak," sagde Grizenko og gik med ulanen.

"Værsgod, hr. løjtnant, et glas cognac." –

Sablin sluttede sig til ham. Ikke et menneske interesserede sig for, at han var fanget, at han ikke havde sendt nogen rapport. Det lod til at være i orden. Efter det første glas cognac var manøvren glemt.

Kun bedømmelsesdommeren befattede sig med den midt i en gruppe regimentskommandanter. Han gjorde gældende, at

eskadronen ikke havde holdt nok retning og mange gange havde attakeret rent ud i det blå. Om sikringspatruljerne blev ikke sagt et ord.

"Hos Dem, hr. baron," henvendte den tykke ulangeneral sig til Drevenitz, "er kun en eneste eskadron stødt sammen med modstanderen og alle andre blev uvirksomme. Godt at kejseren ikke var til stede. Deres folk gik heller ikke dristigt nok på. De angreb i trav."

"Med det frygtelige terræn ..." brummede en kommandant, som holdt ved siden af Drevenitz. "Hos mig er en mand oven i købet styrtet og har slået sig ihjel."

"Terrænet ... Ja, det var ikke godt, mine herrer, men De ved jo, hvad storfyrsten forlanger!"

Regimentskommandanterne skiltes meget utilfredse. Drevenitz blev slemt rystet på sin tykke hunter og brummede hen for sig på tysk.

"Donnerwetter, sådan en regn, sådan et jammerligt terræn. Det er da ganske naturligt, at folkene styrter ..."

Han greb sin ridepisk, hvis håndtag forestillede en liggende, nøgen kvinde, og kommanderede med sin hæse basstemme:

"Regiment! Sid op!"

28

De store manøvrer var glimrende gennemtænkt og udarbejdet. De havde en dyb mening. De skulle præstere bevis for, at det var svært at nå Petersborg, at spærringerne mellem de sumpe, der omgav hovedstaden ikke var til at passere, og at det ikke ville lykkes tyskerne, selv om de ville gøre landgang, at bemægtige sig Petersborg. Petersborgs forsvarer, en erfaren general, som havde deltaget i tyrkerkrigen og nu havde befalingen over et linjearmékorps, havde sammen med sin stabschef, en endnu ung generalstabsgeneral, grundigt gennemtænkt alt og besluttet at spærre alle skovsnævringer, ikke at give garden lejlighed til at gå frem til angreb fra skovene, at holde den under stærk artilleriild og derved bevise de høje tyske gæster, som var til stede ved manøvren, at de russiske hærførere også forstod noget af krigskunsten, at Petersborg var uindtagelig.

Efter to hårde, meget udmattende nattemarcher havde det til nordpartiet hørende armékorps nået Kolossovo-højderne og skulle ved daggry afgørende besætte tilgangen til Petersborg. Kavaleriet skulle omgå modstanderens flanke – hvorved de måtte tilbagelægge en march på tres verst – og afskære ham fra sin basis, dvs. fra den i den finske bugt krydsende tyske flåde.

Denne manøvreplan var blevet forklaret alle officerer og hele mandskabet. Derfor var der opstillet en række af dispositioner med forklaringer, og generalstabsofficerer var blevet sendt til samtlige regimenter. Alle forsøgte nu at udføre deres opgave så godt som muligt, til trods for de store anstrengelser.

Timen for det afgørende sammenstød nærmede sig. Klokken ni om aftenen havde samtlige regimenters adjudanter samlet

sig i et forsthus midt i en vældig skov, hvor for øjeblikket nordpartiets fører opholdt sig. En højere generalstabsofficer fra generalkommandoen dikterede dem befalingen til kampen.

I sideværelset sad armékommandanten, en kraftig, ældre herre på tres år, og drak te af et glas, som stod på et kort over Petersborgs omgivelser. Hans korpschef gennemså endnu en gang de af ham affattede "Særlige Anordninger til en almindelig Korpsbefaling", som han ville sende til regimenterne.

Udenfor var det allerede helt mørkt. Regnen var omsider hørt op. Himlen klarede op. Hist og her blev en stjerne synlig … Da kom to elegante vogne rullende på chausséen i retning fra modstanderen. De holdt foran skovriderens hus, og en gammel hæs stemme råbte: "Er nordpartiets stab her?"

Ind i kommandantens værelse trådte en fornem, gammel herre med et langt, hvidt skæg. Han bar de kejserlige generaladjudanters hue og en kostbar rensdyrpels. Han ledsagedes af en elegant, høj general fra den store generalstab, som bar en lang, sort kappe med sølvepauletter. Begge generalerne ledsagedes af en gendarmunderofficer i lyseblå uniform med gule skulderstropper. Han hjalp generaladjudanten pelsen af og fjernede sig straks efter. Generaladjudanten havde hverv som første kampdommer. Han var medlem af Rigsrådet.

"Deres Excellence har jo trukket Dem tilbage til en ørken," sagde han og rakte chefen for nordpartiet sin store hånd i en hvid handske. "Vi har kun med nød og næppe fundet Dem. Tør jeg måske bede om et glas te? Nå, hvilke planer har De for i morgen?"

Stabschefen tog de omhyggeligt afskrevne befalinger i hånden og begyndte at læse højt af dem. Den kommanderende general gav kampdommeren de nærmere forklaringer og pegede samtidig på kortet. Generaladjudanten afbrød pludselig foredraget.

"Men tillad mig, Deres Excellence, har De allerede afgivet den beretning til tropperne?"

"Vi dikterer den netop til adjudanterne."

"Lad være. De må give en ganske anden betaling."

"Men tillad mig, Deres Excellence ..." sagde den kommanderende general og rejste sig.

"Jeg beder Dem ikke modsige mig. Hvad vil De? De vil spærre alle pas, gennemføre en artillerikamp og ikke give garden mulighed til at komme ud af skoven og levere et angreb. Kavaleridivisionen vil De sende, Gud ved hvorhen, ad skrækkelige veje."

"Deres Excellence," forsøgte stabschefen at indvende, "disse operationer hører jo dog til Petersborgs forsvarsplan."

"Å, hør dog op med disse akademiske spidsfindigheder. Hvis De vil, kan De anvende dem ved et krigsspil i generalstaben. De glemmer helt, at manøvren finder sted i allerhøjestes nærværelse. Det kejserlige tog vil klokken ni i morgen indtræffe på Voloszkovitzy Station. Derfra vil Hans Majestæt og hans høje gæst til hest begive sig til godset Kolossovo. Fra højen vil de overvære manøvrerne. Hendes Majestæt kejserinden vil være på slottets balkon. Hofmarskallatet har bestilt en frokost på sekshundrede kuverter på terrassen foran slottet. Efter frokosten vil forfremmelsen af fændrikkerne foregå. Har De forstået det hele?"

"Hvad forlanger De så i grunden af mig?" spurgte den kommanderende general.

"Hvad jeg forlanger? Maleriske attakker af infanteri og kavaleri på terrænet ved Kolossovo, som egner sig pragtfuldt til det."

"Men så vil manøvren tabe enhver mening, Deres Excellence. Hvorfor har vi så da ladet folkene marchere gennem det frygtelige ælte? 37. division har tilbagelagt fem og fyrre verst på ufarbare veje og indtager netop nu fortrinlige stillinger. Hvordan skal jeg nu skaffe den til Kolossovo?"

"Det vil De nok finde ud af, Deres Excellence," sagde generaladjudanten. "Folkene må få deres forgudede monark at se. Kejseren må se en strålende hær! Glem ikke, at deri ligger manøvrens største opdragende betydning. Giv befaling til straks at indstille bevægelserne, at bringe munderingerne i orden og i morgen at indtage sådanne stillinger, at garden er i stand til frit at gå frem af skoven til storm. Koncentrer det samlede kavaleri bag skoven og lad De det ligeledes angribe ved nitiden."

"Men så bliver det jo ingen manøvre! Det er jo ikke andet end en almindelig parade!"

"Det er en manøvre i nærværelse af allerhøjeste," sagde generaladjudanten med eftertryk. "De har jo dog selv tjent i garden og må forstå det. Jeg beder Dem adlyde mig. Og tro mig," tilføjede han betydningsfuldt, "Dem vil der ikke passere noget ubehageligt ved det."

Korpskommandanten sukkede. Han indså, at generaladjudanten havde ret. Manøvren i allerhøjestes

nærværelse måtte ikke gennemføres sådan, at kejseren intet fik at se.

"Vær så god at skrive," sagde han til sin stabschef og begyndte at diktere en ny befaling.

Ved daggry fandt adjudanterne deres regimenter, som allerede var på march. Der blev gjort holdt. Kavaleriet vendte om og red tilbage i trav. Da regimenterne nærmede sig Kolossovo, blev de trukket fra hinanden i kolonner og begyndte at pudse deres sager. Ved floden blev alt smudset efter en tre dages march vasket af. Det var klart for alle: I dag vil vi få kejseren at se.

Ingen ærgrede sig, ingen undrede sig, og alle var meget tilfredse. Nu endtes manøvren jo, og for manges vedkommende nærmede sig nu den glade stund, hvor de blev hjempermitteret til reserven.

29

En smuk morgen brød frem. Solen strålede klart på den matblå efterårshimmel. Lange spindelvæv hang i den rene morgenluft. Talrige regndråber funklede som brillanter på buskenes blade og på stubmarkernes strå.

Sablins regiment holdt i en elleskov, og soldaterne forkortede tiden med at søge efter svampe. Hele divisionen havde rettidigt indtaget deres angrebsstilling, fra hvilken den skulle angribe infanteriet. Dér, hvor man formodede fjendens stilling, dundrede kanonerne, og en tæt røgsky steg op over skoven. Geværernes bragen blev stærkere og livligere. Man så, hvordan uendelige, hvide skyttelinjer løb over terrænet og kastede sig på jorden mellem høstakkene. Divisionskommandanten stod midt på marken med sin stab. Han var meget ophidset. Han var bange for at forfejle det rigtige øjeblik til begyndelsen af angrebet. Og så gruede han for den forestående galop over de store stubmarker, hvor der sikkert ville findes mange forhindringer. Hans syge hjerte tålte ikke sådan noget.

Rytterne var siddet af. Nogle vaskede deres hestes ben; andre stod lænet til sadlen og så over til skoven, hvor artilleriilden stadig blev stærkere.

"I krig ville vi vel ikke stå så roligt!" sagde Ljubovin til sin nabo Adamaitis.

"Hvorfor ikke?" spurgte han.

"Hvorfor? Ser du da ikke, at der bliver skudt?"

"Nå, lad dem bare skyde," svarede Adamaitis roligt.

"Men i krigen kan man blive skudt ihjel," sagde Ljubovin.

"Hvad gør det!" sagde Adamaitis endnu roligere. "Derfor er det jo netop krig."

Denne filosofi bragte Ljubovin fuldstændig ud af fatning. Han tav …

Øjeblikket til angreb forekom divisionskommandanten at være kommet. Hans ordonnansofficerer sprængte til alle sider. Regimenterne sad op.

Der gik nogle minutter. De opmarcherede eskadroner begyndte at bryde frem af skoven og at galopere over terrænet. Reserverne fulgte. Ridtet over den jævne stubmark fornøjede soldaterne. En hare sprang ud fra en kornstak, jog forskrækket frem og tilbage og kom til sidst ind under hestene. Skyttelinjerne sprang op. Da man var redet forbi dem og blev holdende, skulle der siddes af. Men så hørte man signalet: "Retirér!" Ordonnanserne sprængte frem og overbragte befaling til at rykke tilbage til de gamle pladser og angribe på ny. Angrebene var faldet glimrende, effektfuldt og storartet ud, men kejseren havde ikke set noget. Man måtte gentage dem, når kejseren var kommet til godsets hovedbygning. Nu så ingen mere på infanteriet, som atter lå i skyttelinjer på feltet, men på højen med den hvide villa i to etager.

Derfra hørte man hurraråb. Kejseren hilste på gardejægerne, som holdt højen besat. Et glimrende følge samlede sig der. Atter red kavaleriet til angreb. Men der herskede ikke mere den tidligere begejstring. Hestene sprang ikke mere så raskt over den nedtrampede stubmark.

Manøvren med alle sine marcher, patruljeridt og bivuakker var glemt. Alle tanker koncentreredes om et punkt: Kejseren er der! Straks skal vi se kejseren.

Linjeinfanteriets små soldater løb hurtigt nedad skråningen og vaskede deres ophedede, solbrændte ansigter i floden. Den ene hjalp den anden med at bringe uniformen i orden. Så kom de hurtigt tilbage igen og stillede sig i orden i regelmæssige kolonner. På alle ansigter lyste, til trods for de mange søvnløse nætter og de besværlige marcher, den begejstrede glæde over den forestående lykke. Sablin så det alt sammen, og også han blev grebet af den samme følelse af begejstring.

På højen blev givet kejsersignalet: "Manøvre slut!" Mægtigt gjaldede ekkoet igen fra skovene, hvor trompeter og hornblæser gentog signalet. Klar og ren var trompeternes klang og dump og svær infanteriets horn. Artilleriilden hørte op. Hvid krudtdamp lejrede sig i striber ligesom tåge over de afmejede enge, hvor tropperne nu opstilledes til parade.

Der var noget trolddomsagtigt i dette levende billede, som efterhånden stivnede. Man følte en halvguds nærværelse. Solen strålede på den skyfri efterårshimmel. De brogede skove så henrivende ud i deres efterårsdragt. Og atter begyndte Sablins hjerte at slå højere. Han følte at det alt sammen var sket som ved et trylleslag for at forherlige zaren, og at ingen dødelig kunne modsætte sig den følelse. Hvad gjorde det, at hele manøvren var fuldstændig formålsløs! Hvad gjorde det, at garden, som forestillede Ruslands fjende, havde sejret! Hvad gjorde det, at der til sidst opstod et fuldstændigt virvar! Manøvren var smuk. Den skabte igen den glorie, uden hvilken zaren ikke kunne vise sig for sin hær.

Kejseren red, omgivet af en strålende suite, langsomt ned ad højen og ved siden af ham hans høje gæst på en kraftig fuks. Kejseren bar livgarderegimentet Preobraschenskis [Note 12)]

uniform. Det første hurra hørtes. Musikken istemte nationalhymnen. Sablin fik tårer i øjnene. I troppernes dundrende hurraer, i hymnens majestætiske akkorder så han hele Rusland med alle sine stepper og skove, med sine snekronede bjerge og gletsjere, med sine blå søer, sine snavsede, mørke landsbyer, sine grønne kirker, sin jævne og barnlige tro og sin almægtige zar. Og i dette øjeblik vidste han ikke, hvem hele hans "Jeg" tilhørte – hans hjem eller hans zar, som var legemliggørelsen af dette hjem. Hvis nogen i dette øjeblik havde sagt ham, at zaren var et ganske almindeligt menneske, at han var i besiddelse af alle menneskelige svagheder, at han som alle andre drak snaps og røg tykke cigaretter, at han ikke var andet end en oberst på 25 år – han havde ikke troet et ord af det. Han forekom ham atter højt hævet over mennesker og bestrålet af solen. Herrens salvede!

Regimentet havde taget opstilling på én eneste linje. Sablin holdt foran og følte kejserens gennemtrængende, milde blik hvile på sig. Af begejstring så han ikke andet end to store, grå øjne. Alt andet, selv kejserens uniform og hest svømmede for hans blik. Sablin vidste, at hans folk følte det samme som han. Det beviste deres hurraer, som kom fra hjertet. Alt det, han havde følt ved paraden, gentog sig på ny. En lykkestråle var faldet på ham fra den kejserlige rytter.

Kejseren var allerede langt borte. Han mønstrede reserveregimenterne, som var kommet senere.

Den russiske hymnes vidunderlige toner blandedes med infanteriets sang og trommeslagene. Tropperne marcherede hjem. Ekvipager og drosker kom forbi dem. De foresatte forlod deres undergivne og skyndte sig til jernbanen. Nogle tænkte på

at tilbringe deres nyerhvervede orlov i udlandet, andre på deres godser. Andre tog til badesteder med deres familie. Mange længtes først og fremmest efter en god badeanstalt for at få manøvrens støv og smuds vasket af sig. Regimenterne drog til deres kaserner under kommando af de yngste officerer, nogle blev endog ført af sergenter. De herrer officerer trængte mere til rekreation end soldaterne. Således var det altid – og soldaterne tænkte ikke videre over det.

30

Der begyndte en meget kedelig tid i regimentets liv. Der blev ikke afholdt øvelser. Næsten alle officererne var taget på orlov. Eskadronchefernes vikarer foretog sig intet, da de var bange for at gøre noget forkert og undskyldte sig med, at de kun var døgnfluer. Midlertidigt blev regimentet kommanderet af en ritmester, og en løjtnant overtog regimentsadjudantens stilling. I eskadronerne skaltede og valtede også kun løjtnanter, som én gang hver halve time om dagen kom på kasernen, hørte på den vagthavende sergents stereotype rapporter, underskrev nogle lister og så hurtigst muligt trak sig tilbage.

Kun kaserneinspektøren og dyrlægen havde egentlig noget at bestille. Den første fuldendte kasernens reparation, mens dyrlægen kurerede hestene og atter udbedrede de skader, manøvren havde forårsaget. Allerede fra den tidlige morgen fyldtes lazarettet af lamme og sårede heste.

Kasernens vinduer var besprøjtet med kridtvand. Over alt lugtede der af friskhøvlet træ, kalk og mursten. Soldaterne gik omkring i ældgamle drejlstrøjer og bukser, som bestod af lutter lapper, og som ikke mere var opført på nogen inventarliste. De krøb på tagene, stod på træstilladser, malede vægge og lofter. Med andre ord – de skabte en hel ny kaserne.

Den store kasernegård lå ensom og var på sine steder bevokset med græs. Forhindringer og gymnastikapparater stod i et hjørne, støvede og delvis sønderbrudte. Alle tørrede vask på dem. Rundt om dem spankulerede sergentens høns og ænder.

Sablin, som ikke havde taget orlov, gik kun med ubehag til kasernen. Men hjemme var der også meget kedeligt.

Undertiden tilbragte han hele dagen på chaiselongen i sit arbejdsværelse med en bog i hånden. Han gik ikke en gang til middag i messen. Også dér var meget tomt. Billederne og spejlene i salene var der hængt forhæng for, højt gav trinnene genlyd i det tomme rum, og ved spisebordet sad den tjensthavende officer ensom og forladt.

Sablin kastede et blik tilbage på det forløbne år. Hvad havde det første år af hans løbebane som officer bragt ham? Han havde lært at klæde sig efter reglementet. Han vidste, at man ikke må bære høje ridestøvler til uniformsfrakke med epauletter. Han vidste, ved hvilke lejligheder man skal bringe damerne konfekt. Han forstod at skelne de standsmæssige klubber fra de ustandsmæssige. Og han havde lært meget andet. Han vidste nu, at man kunne elske alle, men at det måtte gøres strengt diskret. Kitty kunne man kysse så meget man ville hjemme hos Grizenko, selv om det også skete i overværelse af sangerne, trompeterne og oppasserne – men for Guds skyld ikke spadsere med hende under armen i Pavlovskparken, som mandskabet ikke havde adgang til.

Han besluttede så at se hen til Kitty igen for endnu en gang at hengive sig til sin lidenskab. I sin ophidsede tilstand udmalede han sig hende vidunderligt skøn. I villaen traf han hende ikke og kørte derfor til hendes bopæl i byen. Men dér fandt han Vladja alene. Hun fortalte ham, at Kitty var rejst et eller andet sted hen i provinsen. Måske havde hun allerede giftet sig – med en apoteker eller musiker. Samtidig lo hun ham op i ansigtet i og kneb nøjagtig øjnene sammen som Kitty.

"Men kom dog indenfor! Jeg er alene hjemme," sagde Vladja.

Dagligstuen vakte gamle erindringer i ham. Kun hyacinterne manglede. I stedet for dem stod der skønne krysantemer.

"Men så læg dog Deres kappe," sagde Vladja.

Sablin gjorde det. Senere undrede han sig over, at han havde tænkt på Kitty og alligevel blev hos Vladja. Enden på visen var den sædvanlige. Men han måtte tilstå, at alt var gået så overordentlig bekvemt, han havde ikke fornærmet nogen og ikke besudlet uniformens ære.

Men livet forekom ham nu endnu kedeligere. Han følte endnu mere trang til at give sit liv et "*åndeligt*" indhold.

"Åndeligt," gentog Sablin for sig selv – "*Voilà, c'est le mot.*"

Han tænkte på Lambin. Man må blive som han. Man må studere sit håndværk meget grundigere. Man må træde soldaterne nærmere, udforske deres sjæl og så opdrage dem til grænseløs hengivenhed for kejseren. Denne kærlighed til kejseren blev uforanderlig stærk hos ham, og tanken om ham forekom ham hellig.

Skulle han ikke gå på krigsakademiet? Krigsakademiet var upopulært i regimentet. Det var mere artilleristerne, ingeniørerne, infanteristerne, gifte folk, som gik dér. Det var for brødets skyld. Men Sablin ville gå der af overbevisning. For at udvide sine kundskaber, for at blive en dannet officer.

Han anskaffede sig skemaer, han købte bøger. Han måtte gentage hele verdenshistorien, alle de gamle fortællinger om Perikles, Agesilaos og Alkibiades. Så blev der forlangt en mængde matematik og geometri. På et ubeskrevet landkort måtte han optegne alle Ruslands floder, byer og guvernementer. Det forekom ham alt sammen yderst kedeligt og åndløst. Han udsatte derfor akademiet til bedre tider.

"Jeg vil hellere gå i lære hos Lambin og iagttage livet, som det faktisk er. Jeg vil forsøge at forstå soldaternes væsen, vil slutte mig til dem for at forstå deres sjæleliv."

Sablin tænkte på den ærbødige underofficer Balatujev, som altid havde et "Javel!" rede til hvert ord. Han tænkte på soldaten Artemjev, for hvem det var en tortur at tale med Hans Højvelbårenhed om noget friere emne, som tav stille til alt, og som sveden så stod på panden.

Og Ljubovin? Ljubovin er soldat og samtidig et dannet menneske. Ljubovin vil tjene ham som bro mellem ham og mandskabet. Han har jo da allerede talt med ham om deres sange, og hvor godt og forstandigt havde Ljubovin ikke udtalt sig om dem. Ved Ljubovins hjælp vil han træde de andre folk i sin sektion nærmere. Han vil lære deres sjæl at kende og vil så, atter gennem Ljubovin, søge at indvirke på dem. Så vil han først blive en rigtig officer. Så vil Matznev ikke mere le ad ham. På dette gebet, ingen hidtil har bekymret sig om, vil han gøre vigtige opdagelser.

Sablin kastede den bog bort, han holdt i hånden, skyllede sin kolde te ned og begav sig til sin eskadron.

31

På kasernen var der ensomt og koldt. Vinduerne stod på vid gab. Madrasser og sengetøj var bragt ned i gården til bankning. Kun sengestellene var blevet i stuerne. Den tjenstgørende underofficer trådte hen til Sablin med den sædvanlige melding. Hans ord gav genlyd i den tomme sal. Tolv mand, som netop var ved at vaske gulv, stod ret med våde gulvklude i hænderne. Snavset vand dryppede ned fra dem.

"Hvor er Ljubovin?" spurgte Sablin.

"På eskadronkontoret," svarede den tjenstgørende underofficer.

Sablin gik gennem salen og åbnede en stor dør, som førte ind til et lille rum. Her var eskadronskrivestuen. Efter den lyse sal forekom det én mørkt her. Luften var dårlig. Ljubovin sad alene bøjet over en stor proviantliste og adderede udgifterne til kul, ærter, løg og lignende. Han rejste sig skødesløst og besvarede Sablins hilsen umilitært og udelod med vilje "Deres Højvelbårenhed". Sablin satte sig på Ljubovins stol og bad den tjenstgørende officer gå. De var alene under fire øjne. Fast og nysgerrigt så Ljubovin på sin foresatte. Sablin følte det pinligt.

"Hvad skal man begynde med?" tænkte han. Ljubovin stod stadig ret, og det lod til at trætte ham.

"Ljubovin, jeg er kommet til Dem," begyndte Sablin og sagde "De" uden selv egentlig at ville det, "jeg er kommet til Dem for at spørge Dem om råd."

Forbavselse spejlede sig i Ljubovins mørke øjne. Han indtog en skødesløs holdning. Sablin følte sig krænket over det, men tav. Han var dog kommet derhen for at tale fra leveren, og dertil

var vel retstillingen ikke på sin plads. Han havde oven i købet tilladt Ljubovin at sætte sig, men i den lille skrivestue var der kun den ene stol.

Ljubovin tav. Det oprørte Sablin.

"Ja," sagde han, "for at spørge Dem om råd. De lever sammen med soldaterne i kasernen, De kender folkene godt. Jeg er officer. Vi skal måske en gang dø sammen," sagde Sablin, men følte straks, at disse ord var en intetsigende frase. "Og alligevel er vi så langt fra hinanden. Jeg kender ikke soldaterne, og de kender ikke mig. Og dog er vi brødre. Vi er ikke blot brødre i Kristus, men vi er også brødre, fordi vi tilhører samme regiment, fordi vi har aflagt samme hellige ed for den samme fane, og fordi vi tjener samme kejser. Jeg beder Dem, hjælp mig at tage soldaterne således, at vi overvinder den kløft, som adskiller os, og bliver virkelige brødre. Jeg vil gerne vide, hvad der foregår i soldaternes sjæl."

Ljubovin sendte Sablin et mistroisk blik. Han troede, at Sablin var kommet for at spionere, og ville bruge ham, Ljubovin, til det formål. Men han så Sablins åbne, ærlige ansigt, hans klare, rene øjne, som ikke kunne lyve, og forstod, at Sablin var kommet med de bedste hensigter.

"Det er umuligt, Deres Højvelbårenhed," sagde Ljubovin sagte.

"Men hvorfor? I tjenesten må vi være officer og soldat. Men ellers – kammerater."

"Det er netop umuligt," gentog Ljubovin. "De er en dannet herre, men soldaterne derimod – de er jævne, udannede mennesker. De er bange for Dem."

"Men nu om stunder er der jo da intet livegenskab mere. Alle mennesker er jo fri!"

"De og mandskabet er alt for forskellige. For at blive kammerater, for at forstå soldaten og selv blive forstået af soldaten, må De og folkene blive lige. Enten må De gå ned til soldatens standpunkt, eller soldaten må hæves op til Deres."

"Jeg forstår Dem ikke, Ljubovin."

"Hvis De tillader mig, kan jeg straks forklare Dem det. Det begynder allerede med de ydre former. Deres Højvelbårenhed træder hen foran eskadronen. Løjtnant Rotbeck kommanderer: Holdt! De giver løjtnant Rotbeck hånden og taler med ham: Hvor var De i går? Hvordan morede De Dem i operaen? Hvordan går det frøken "det og det"? Men soldaterne får kun et kort "God morgen, folk!". Dem kommer det kun an på, at svaret klinger højt, og at alle hoveder er rettet mod Dem. Soldaten føler det. Noget andet ville det være, hvis De også rakte ham hånden: Hvordan har De tilbragt natten, Pavel Ivanovitch? måtte De spørge ham. Så ville han forstå, at der ingen væg var mellem Dem og ham. Og så noget andet. Hvad taler De med soldaterne om? – Fra hvilket guvernement er du? – Fra Vjutka, Deres Højvelbårenhed. – Fra hvilken kreds, hvilket sogn? Har du forældre? Hvad er dit borgerlige erhverv? – De spørger ham ud, som om De var undersøgelsesdommer. Det holder soldaten ikke af. Fortæl ham hellere om Deres eget liv, om hvordan De selv lever."

Ljubovin tav nogle øjeblikke og så prøvende på Sablin.

"Men det tør man jo ikke fortælle ham noget om," sagde Ljubovin sagte, næsten hviskende.

"Hvorfor ikke?" spurgte Sablin endnu sagtere og følte sine fødder blive til bly.

"Selve livet tillader det ikke. Ville De rose soldaterne, hvis de førte et liv som De? Og dér har vi det: Det, som er tilladt officeren, tør soldaten ikke tænke på. Og derfor vil han heller aldrig fortælle Dem sandheden. Hvordan skulle han vove at fortælle Dem, at han stjal tyve kopek i en butik, at han har solgt et par pund havre til bageren, eller at han i vrede har stukket hesten med høtyven. Ville De så le sammen med ham? Ja, den har du lavet fint – ville De da sige det til ham. De tør ikke sige det, for han kommer i streng arrest, for retten for det. Det er netop løgnen mellem Dem og manden. Hverken De kan sige soldaten sandheden eller han Dem. Men så snart der ikke findes sandhed mellem Dem og manden, står væggen der, og hvordan vil De komme uden om den?"

"Nå ja, Ljubovin, men kan man da ikke læse noget for soldaterne?" sagde Sablin eftertænksomt.

"Det er sikkert en god tanke, Deres Højvelbårenhed. Soldaterne holder meget af det, men det er heller ingen nytte til. Hvad kan De læse for dem? I vinter har løjtnant Fetissov læst Gogols *Taras Bulba* for dem. Soldaterne hørte med fornøjelse på ham. Men hvad nytte har de af det? Slet ingen. Soldaten hører det og siger til sig selv: Det er jo alt sammen kun historier, selv om de er godt udtænkt. – Han føler sig som et lille barn ved det. Ja, det ville være noget helt andet, hvis De ville give ham en fornuftig avis, hvis De vil læse højt af den og forklare det. Det interesserer soldaterne. Men hvad er det, som interesserer soldaterne mest? Hvis han er bonde uden tvivl landet, og hvis han er arbejder kapitalen. Deres ord vil han ikke give synderlig

agt på. De vil ikke heller sige ham, hvordan han skal forbedre sine kår. De er i hans øjne stadig kun godsejer og kapitalist. Mellem ham og Dem står en væg."

"Men, Ljubovin, tror De da virkelig, at det alt sammen er baseret på sociale grundlag?"

"Ja, Deres Højvelbårenhed. Først kommer ligheden og så broderskabet. Hvad har vi nu for en lighed? Ikke en gang for domstolene er vi lige. For soldaterne er der en hel anden lov end for officererne. Slår en soldat en anden en lussing – hvad så? Men hænder det mellem officererne, anses det for en forbrydelse. Så er det straks duel. Når en eller anden officer forsømmer tjenesten, gør det intet. Men vi kommer i arrest for det. Ryd den væg bort, så vil også soldaterne åbne deres sjæle for Dem."

"Det er umuligt, det, De taler om, Ljubovin … Jeg ved ikke, om De forstår det? Men det er jo den rene socialisme!"

Ljubovin tav.

"Ljubovin," sagde Sablin og rettede samtidig et forskende blik mod soldatens mørke øjne. "Aftenen før paraden i Krasnoje Selo, var det så Dem, som talte med mig, da uvejret nærmede sig. Ja, dig var det!" råbte Sablin og rejste sig.

Ljubovin udholdt roligt Sablins blik.

"Jeg ved ikke, hvad De taler om, Deres Højvelbårenhed," sagde Ljubovin langsomt og stod ret.

Ækel og væmmelig følte Sablin sig til mode. Han rejste sig, så endnu en gang skarpt på Ljubovin og forlod skrivestuen.

32

"Nå, hvordan synes De om mine folk?" spurgte oberst Vorobjev for hundrede gang og betragtede samtidig de udsøgte flotte karle af Vinterpaladsets indre vagt, som var i begreb med at afmarchere fra palæets hovedvagt. Regimentsskrædder Pantelejev gik, ledsaget af sine to medhjælpere, langs rækkerne med en stor saks og klippede uniformsskøderne lige lange.

"Pantelejev. Tag den tråd bort … Ikke dér … Hos anden mand fra højre. Ser du den ikke? … På skulderen ved skulderstroppen … De mener altså, at folkene ser ganske flotte ud?" henvendte oberst Vorobjev sig til pladsadjudanten, som var kommet for at føre vagten til afløsning.

"Storartet, hr. Oberst. Og ved De, hvad jeg især synes om? Ægte russiske hoveder! De kunne ikke gøre noget bedre udvalg. De ligner brødre. Alle har en fin, mørk knebelsbart, alle er let solbrændte. For et par dage siden var her en vagt af Chevaliergarden under baron Mohrenheims befaling. De kender ham jo? Et to meter højt menneske, rødkindet, glatbarberet, og hans folk ligeså. Lutter hørhårede giganter. Kan ikke påstå, at jeg syntes om det. Intet russisk. En slags blanding af tysk og finsk. Deres folk ser derimod ud som helte fra de gamle russiske sagn til trods for deres moderne uniform. Storartet! Og officeren er også en pokkers køn fyr."

"Det har De ret i! Den mand passer til sine folk."

Oberst Vorobjev kastede endnu et sidste kunstnerblik på det foran ham stående levende billede og spurgte så pladsadjudanten, om det ikke var på tide at lade vagten trække op.

Pladsadjudanten så på sit ur og svarede:

"Nej, endnu ikke. Vi har halvandet minut endnu. Ved afløsningen vil slotskommandanten og muligvis endog storfyrsten være til stede. I går blev kosakvagtføreren idømt tre dages arrest. Da han marcherede over Nevskij Prospekt, holdt en kosak på venstre fløj ikke trit. Man har altid kvaler med de folk."

"De har slet ingen skønhedssans."

"Det må være én medfødt, hr. oberst."

Pladsadjudanten så igen på sit ur og sagde højtideligt: "Nu er det tid."

Oberst Vorobjev sukkede igen. Det gjorde ham ondt at skilles fra sine folk, som han med kærlighed havde udsøgt af hele regimentet, som han havde banket alle afløsningens enkeltheder ind i, og som han havde fået iført nye, særligt til dette formål forfærdigede uniformer.

"Vil De føre vagten op, løjtnant Sablin," sagde han træt.

Som reglementet foreskrev, trådte Sablin hen foran midten af vagten og kommanderede med sikker stemme:

"Vagt! Sabel ud! Højre om! March!"

Oberst Vorobjev gjorde til afsked korsets tegn over sine folk og tilkastede hver af dem et begejstret, kærlighedsfuldt blik. Folkene holdt de dragne sabler i højre hånd og bevægede venstre arm regelmæssigt. Det gik forbi den "ydre" infanterivagts folk, forbi en stabel af kapper og uniformsfrakker, hvori Sablins egne folk var kommet til palæet. Så gik det op ad en smal trappe, gennem et lyst galleri, hvor der på væggene hang utallige slagbilleder, ind i den kæmpemæssige Nikolajsal. Chevaliergardevagten var allerede trådt an, og en

ganske ung officer kommanderede med barnestemme: "Sabel ud!"

Sablin opstillede sin vagt lige overfor den, som skulle afløses. Slotskommandanten, grev Adlerberg, specialist i disse ceremonier, og storfyrsten stod ved døren og så på afløsningen. En stor ophidselse greb Sablin. Alt var jo dog så simpelt, simplere end hver af de seks trin i kvadrillen, og dog ophidsedes han, frygtede ikke at gøre sine sager rigtigt, at kommandere forkert. Alle Sablins folk var sjældent smukke. I intet andet land på jorden ville man vel have kunnet finde en gruppe ynglinge, som lignede hinanden i den grad som disse, hos hvem ansigtets skønhed så fuldkomment harmonerede med skikkelsens kraft.

Soldaterne præsenterede. Intet andet rørte sig end de gulrøde sabelkvaster, som gyngede let under de hvide handsker. Sablin hævede sin sabel højt og trådte hen foran midten af vagten. Den unge *garde à cheval* trådte ham i møde. De blev stående foran hinanden og sænkede sablerne.

"Løjtnant Sablin. Parole Warszawa," sagde Sablin sagte.

"Løjtnant Schostack," svarede kavaleriofficeren sagte.

Derpå løftede de igen sablerne højt, gjorde omkring og gik sporeklirrende tilbage til deres vagter. De syntes at forrette en hellig handling. Det strålende parketgulv, den mægtige sal, de uhyre bronzelysekroner, kejser Nikolaus I's rytterbillede, der af kunstneren var malet således, at enhver, som så på det, ligegyldigt fra hvilken side af salen, måtte tro, at den kejserlige rytter kom i samme retning – alt det skabte et usædvanligt, trolddomsagtigt sceneri. Her kan søvnen ikke overmande én,

her vil ingen løbe om eller vove at tale højt, her synes alle kun at have en opgave: At våge over monarkens hellige personlighed.

Sablins vagt vekslede plads med Chevaliergarden. Denne forlod salen, og dermed var afløsningen til ende. Dobbeltposter trådte hen til dørene. Storfyrsten, slotskommandanten og pladsadjudanten forlod salen meget tilfredse med den upåklageligt og reglementeret gennemførte afløsning. Soldaterne satte sig på de for dem bestemte, meget umagelige egetræsstole. Dér sad de som gipsfigurer, og deres hjelme strålede i det matte lys. En hoflakaj i rødt, med ørnebroderet livré rykkede en svær lænestol med forgyldte fødder frem, stillede et lille bord foran, lagde en dug på og henvendte sig så ærbødigt til Sablin:

"Jeg skal straks servere frokosten!"

Sablin havde ingen særlig lyst til at spise. Folkenes nærværelse generede ham. De sad ved siden af og iagttog opmærksomt, hvad og hvordan deres officer spiste. Der blev serveret en krystalkaraffel med rødvin, som han imidlertid ikke rørte. Han spiste en fin aspargessuppe, hønsekoteletter og en sød riskage. Til sidst blev der stillet en skål med frugt og vindruer på bordet.

Atter følte han den forskel, som var mellem ham og folkene. Uvilkårligt kom han til at tænke på samtalen med Ljubovin. Han følte, at det var umuligt at træde i broderlig forbindelse med soldaterne. Han var gæst hos kejseren; han spiste af kejserens bord. De var derimod tjenere, lejesvende. Der blev ikke en gang bragt dem middagsmad fra regimentet, kun en varm ret i feltkøkkenet. Geledvis måtte de gå til hovedvagten og hurtigt sluge deres sædvanlige ration dér.

Der var roligt i salen. Ved dørene sad lakajerne og så ud, som om de var slumret ind. Ubevægelige stod vagtposterne. Fra Nevaens isflade kom et koldt pust. Man hørte hestetrampen på kajens snedækkede træbrolægning. Derude gik livet sin gang. Her var alt stivnet, og historiens ånder syntes at svæve i salen.

Kun tyve skridt fra dette sted ligger det herlige pompejanske galleri med Rubens', Dimitrievs og Kivshenkos herlige malerier, som forestillede hele tyrkerkrigen 1877-78. Og alligevel måtte man ikke gå hen og beundre disse malerier. Tæt ved siden af breder sig – som et vidunder af Semiramis – den store vinterhave med sine viftepalmer og orkidéer. Men også dertil er adgangen forbudt. Sablin må ikke forlade sin vagt og tør kun forlade værelset under ledsagelse af trompeteren. Han bevogter zaren, men ser ham ikke. Han ved, at kejserens opholdsværelser, de såkaldte "indre gemakker", begynder straks bag den sal, hvor kosakkerne står. At der derfra atter fører en korridor, som ender med en høj dør, og at der står en infanterivagt dér. Så står der længere borte igen en kosakvagt, så en anden vagt af livkosakker og endelig en vagtpost af hofpolitiet. Det kæmpemæssige palads er fuldt af mennesker, som står på post, og alligevel øde og menneskетomt. Gennem døren ser man ind i en endeløs række sale. Over alt ser man vagten, men man ser ikke den, som bor her, som bliver bevogtet. Man føler sig uhyggelig til mode i de døde rum, hvor man kun sjældent hører en lakajs listende trin eller forskrækkede hoste. Med lange skridt iler en løber gennem værelset, men heller ikke han ligner et almindeligt menneske. Når man ser hans runde hat med hvide, gule og sorte strudsfjer, hans sorte, med guld broderede frakke, hans hvide knæbukser

og hans sorte sko med spænder og bånd, tror man, at det er en skygge fra fortiden eller en page fra et eventyr, man har for sig.
–

Vinterdagen svinder hurtigt. Klokken er kun fire, og allerede lægger skumringen sig over salens hvide søjler og på dens marmorvægge, som fra øverst til nederst er behængt med sølv- og guldtallerkener. Hver af disse tallerkener er et mesterværk i sin art, hver tallerken har sin historie, hver af dem er et tegn på Ruslands grænseløse hengivenhed for sin zar. På disse tallerkner har byer og guvernementer, adelsmænd og bønder, håndværkere og købmænd overrakt deres monark "salt og brød" [Note 13)]. De dygtigste guldsmede har indgraveret prospekter af byer, billeder af folkelivet og allegoriske fremstillinger på disse tallerkner.

Endnu et mat skin gav tallerkenerne i den frembrydende skumring og forsvandt så pludseligt. Hist og her lyste elektriske lamper og et par lys i den store lysekrone. Men heller ikke de kan sprede mørket.

En lakaj stillede en petroleumslampe med blå skærm på Sablins bord. Dineren blev serveret, og natten udbredte sine arme over det døde palads.

33

Sablin kom til at tænke på en gammel officers fortælling. Kort tid før en af zarernes død viste Peter den Stores datter, Elisabeths ånd sig i palæet. Hun kom fra de ubeboede gemakker og skred langsomt og majestætisk gennem salen. Man så hende så tydeligt og klart, at officeren, som havde befaling over vagten, kaldte denne ud. Kejserinden gik forbi vagten, så opmærksomt hver enkelt af de af skræk stivnede soldater ind i ansigtet og nikkede til officeren. Denne sælsomme begivenhed blev ført til protokols og foreviget i det vagthavende regiments historie. Alle soldaterne aflagde ed på, at de virkelig havde set den for længst afdøde kejserinde.

Hvad under, at sådan noget skete! Det ville meget snarere være mærkeligt, om sådanne ting *ikke* skete her, hvor alt er så ganske anderledes end det sædvanlige livs forhold. Her levede jo dog de mennesker, som herfra regerede det umådelige Rusland! Her var kejserinde Katharina II død, den eventyrlige kejserinde, som Dershavin besang i sine oder, og som stod i brevveksling med Voltaire og sin tids betydeligste mænd. Her gik folk en gang med pudrede parykker; her lærte de halvvilde russiske adelsmænd franske manerer. Her lod den sindsforvirrede kejser Paul i nærværelse af talrige af sine undersåtter sine forældres lig, kejser Peter III og Katharina II, lægge i én og samme kiste. Herhen var samme kejser Paul kommet fra Gatchina sammen med sin ven Araktchejev for at ordne regeringen fra ny. Herfra skrev mystikeren Alexander I sine breve til Napoleon. Herhen kaldte Nikolaus I Rylejev og sendte ham derpå på skafottet. Her døde zar-befrieren i en

blodpøl, efter at han havde skænket millioner af slaver friheden. Blod … blod … blod rundt om. Blodet fra de frygtelige krige, som blev erklæret her … blodet fra utallige dødsdomme, som var underskrevet her.

Sablin sad i sin stol og tænkte ikke på søvn. Han blev uhyggelig til mode. Palævagten var her en gang faldet som offer for en frygtelig eksplosion. – I et nu var der af vagten af det finske regiment blevet en uformelig, blodig kødmasse mellem grus og mursten.

Hver time, hvert øjeblik truer faren kejseren. Hvorfor? Kun fordi han netop er kejseren. Fordi han har haft den ulykke at komme til verden som søn af kronede forældre, fordi han har taget magtens kors på sine skuldre. Hundreder af mennesker tragter ham efter livet, hemmelige selskaber bliver grundet for at dræbe ham.

Hvor frygteligt … hvor forfærdeligt.

Dér bagved den mahognidør sover kejseren og hans gemalinde i deres elegante soveværelse. Hvor uhyggelig, hvor tungsindig må hun ikke være til mode i dette fremmede land, mellem fremmede mennesker, som taler et fremmed sprog.

Sablin tænkte på den smukke kejserindes høje, værdige skikkelse, hendes fine kinder og store, grå øjne.

Mon hun nu kan sove i dette fremmede hus, midt i nordens vinterkulde? Hvad tænker hun mon på nu? Hvilke mørke tanker trykker hende? Frygter hun for de onde, fremmede menneskers efterstræbelser, for den fare, som altid omgiver hende? Eller har hun glemt det alt sammen og sover nu fast og roligt uden at tænke på sit nye, uvante liv …

Hvis der nu pludselig ville opstå vild larm og skrigen i det sovende palæ, falde skud og begynde en frygtelig kamp om kejseren?

Han, Sablin, ved, at han kan dø for sin kejser. For ham vil det være en lykke. Men hvordan vil *de* forholde sig?

Sablin rejste sig og gik hen til sine folk.

Dér sad de ligesom statuer på deres stole, holdt de hvidbehandskede hænder på deres knæ og sov. Han ville spørge dem, men vidste ikke, hvordan og hvad han skulle spørge dem om. De ville ikke forstå ham.

Sablin gik hen til det store vindue. Nevaen lå stille foran ham. Fra den skyede himmel skinnede månen og kastede sine milde stråler på Peter-Pauls-katedralens tinde med den bedende engel. Vinden drev sneen nedover Nevaen, og det var, som om skygger steg op af dybet og fløj op til Peter-Pauls-fæstningen. Hvor mærkeligt var det dog, at de gamle zargrave befandt sig bag de samme fæstningsmure som de politiske forbryderes kasematter. Mon monarkernes balsamerede mumier hørte de dødsdømtes suk? Eller geværernes bragen og trommehvirvlerne, som altid ledsager henrettelserne?

Katedralens ure begyndte deres klokkespil. Kejserinden hørte vel nok disse klange ind i sit soveværelse. Hvor tungsindigt måtte de ikke give genklang i hendes ensomme sjæl.

Zarernes skygger træder ud af Johannestårnet og svæver over isen hen imod slottet. Bagved dem svæver skyggerne af dem, som lod deres liv for at dræbe dem. Digteren Rylejev, forræderne Pestel og Muravjev, Shelbujov, Ryssakov og mange

hundrede andre revolutionære. Vil vagten kunne optage kampen mod ånderne?

På kajen var det stille. Ingen vogn, ingen fodgænger kom forbi. En gruppe besynderligt klædte mennesker, som åbenbart kom hjem fra et karneval, gik midt ad gaden i den dybe sne. I spidsen gik en høj mand med trekantet hat, lange støvler og en stærk stok i hånden. Bag ham kom flere damer i gammeldags krinoliner og hvide parykker, så nogle herrer i strålende uniformer med brogede rabatter og høje, gudbroderede kraver. Til slut kom fine lakajer i røde livréer, som bar en smuk general med grå bakkenbarter. Alle disse menneskers ansigter var blege. Da de kom nærmere og steg op ad slottets granittrin, så Sablin, at alle disse mennesker var døde. Han var ikke bange for dem, han så ikke noget usædvanligt i synet af disse døde. Men da de betrådte slottet, og han tydeligt hørte deres hastige skridt, som nærmede sig døren, ville han kalde vagten i gevær. Blytunghed lagde sig over hans legeme, da zarernes og kejserindernes genfærd trængte ind i salen og stødte døren larmende op …

Sablin vågnede. Han sad på en stol ved vinduet og var sovet ind i en meget ubekvem stilling. En soldat havde tabt sin hjelm. Det var den støj, Sablin var vågnet ved. Salen lå i halvmørke, trist brændte et par elektriske lamper i lysekronerne, ubevægeligt sad vagtmandskabet og åndede tungt, i sideværelset hostede en eller anden. Sablin så ud af vinduet. Månen syntes endnu at stå på sin gamle plet. Katedralens tårne lyste endnu. Sneen hvirvlede op på Nevaen. På bredden lige overfor brændte lys i et vindue i et fem-etages hus.

Et menneske løb to gange op og ned ad kajen og så sig ophidset omkring. Det var en fattigt klædt, ung mand, som til trods for kulden ikke havde andet end en opknappet, kort frakke over en blå skjorte. På hovedet havde han en sort filthue, ved siden bar han en lang, finsk kniv. To revolvere stak i hans bælte. Det unge menneske trådte energisk hen under det vindue, hvor Sablin sad, kastede sin frakke og klatrede behændig som en abe op ad tagrenden. Sablin rørte sig ikke, men ventede. Han vidste ikke, hvad han skulle gøre. Manden steg op til vinduet, rettede sine gennemtrængende grå øjne, af hvilke der lyste vildt had, på Sablin og sagde noget til ham. Sablin var som stivnet. Frem af lommen tog mennesket en glarmesterdiamant og begyndte at skære ruderne i stykker, uden samtidig at vende sine ondskabsfulde øjne fra Sablin. Forsigtigt trykkede han sine fingre mod det glas, som endnu adskilte ham fra Sablin. Men pludselig begyndte han at vakle, tabte ligevægten, løftede hånden med diamanten og styrtede ned. Sablin hørte endnu, at hans legeme slog mod granitten, tungt som en melsæk, og vågnede så atter. Han forstod nu, at han havde set alt i drømme, at han slet ikke var vågnet før, men også havde drømt det.

Hans hoved var tungt. Han sad endnu stadig i lænestolen ved vinduet. Derude begyndte det at blive lyst. To kosakker med huen trukket ned over ørerne red forbi på kajen, og hestenes hove stødte dumpt mod den snedækkede træbrolægning.

Slottet blev bevogtet fra alle sider. Kosakkerne kontrollerede infanteri-vagtposterne. I korridoren ved døren til kejserens indre gemakker hørte man vagtposterne afløse hinanden. Dér

stod kosakker, livvagter, infanterister og embedsmænd af hofpolitiet. Alle passede de på hinanden.

Sablin blev uhyggelig til mode for kejserens skyld, som blev bevogtet af så mange og ikke kunne stole på nogen, som aldrig vidste, hvem der ville forråde ham.

34

Dagen brød frem med stærk frost. På kajen skuffede karle sneen og kastede den i dynger. Også i salen var der koldt. Soldaterne frøs på deres poster. De elektriske lamper var slukket, en mat dæmring faldt ind i værelset.

Pludselig fyldtes salen af mænd med røde skjorter og blå pludderbukser. Det var gulvbonerne, som gav sig i lag med deres arbejde. Hvem kunne vide, om ikke også det skrækkelige menneske med det blege ansigt og de hadfyldte øjne, som Sablin havde set i drømme, befandt sig mellem dem?

Hurtigt udførte gulvbonerne deres arbejde og forsvandt igen.

To løbere kom forbi. Den ene bar et glødende kulbækken, den anden gød aromatisk eddike over det. Eddiken sydede på kullene og udbredte en sødlig duft … Således duftede der allerede i disse sale på Alexanders, Nikolais, Alexander den Velsignedes, Pauls og Katharinas tid … måske blev der allerede røget således i de moskovitiske zarers palæer.

Der blev liv i palæet. Sablin fik te. Fire lakajer bar flere kæmpemæssige hyacintkurve gennem salen ind i kejserindens gemakker.

Disse blomsters krydrede duft holdt sig et par øjeblikke i salen og fik Sablin til at tænke på Kitty og mindes sin første lidenskab.

Hvor gerne ville han ikke være trængt ind i soveværelset bag disse mænd og se den høje frue sove, for hvem han følte en så grænseløs ærefrygt. Selv om hendes soveværelse så ud som en

almindelig kvindes. Han bandlyste imidlertid atter disse tanker, fordi de forekom ham syndige og forbryderske.

Klokken manglede 5 minutter i 11, da en gammel hoflakaj løb forbi og med respektfuld ophidselse meldte Sablin:

"Hans Majestæt, kejseren!"

Sablins hjerte begyndte at banke. Igen følte han den samme følelse af frygt og begejstring som ved paraden og manøvren. I en af nabosalene besvarede kosakkerne med dæmpet stemme, men tydeligt hørligt kejserens hilsen.

Ud af døråbningen ved rytterbilledet trådte kejseren. Han bar den sædvanlige infanteriuniform, pludderbukser og trækstøvler af sort chagrin. Huen sad let på snur. Han var ude at spadsere – ganske alene.

Sablin kommanderede med usikker stemme: "Sablen ud!" og stod så stille med sænket sabel og så kejseren ind i øjnene. "Bliver kejseren stående," tænkte han, "må jeg træde hen til ham og afgive melding." Han gentog for sig selv rapportens ordlyd.

Men kejseren gik forbi, vinkede venligt til Sablin og sagde til folkene:

"God morgen, vagt!"

Soldaterne svarede med dæmpet stemme, således som man havde lært dem at svare i palæet. Og næppe var stemmerne døet hen, før kejseren også var borte.

At kejseren foretog sin morgenspadseretur alene, forekom ham ikke at passe rigtig ind i hele det værdige sceneri. Og dog havde det noget rørende ved sig. Hvis *han* ikke var kommet forbi, havde Sablin ikke haft et eneste glædeligt minde fra denne gennemvågede nat med alle dens spøgelser. Nu forsvandt det alt sammen for hans grå øjnes venlige blik.

Kl. 12 kom afløsningen. Hele ceremonien forløb nøjagtig som i går med den eneste forskel, at der, foruden den tjensthavende pladsadjudant, ingen var til stede. For storfyrsten befandt sig overhovedet ikke på slottet, og palækommandanten overværede infanterivagtens afløsning.

En tyk stabsritmester af hestgarden, hvis velnærede ansigt indrammedes af et sort skæg foretog afløsningsceremonien meget skødesløst. Han glemte kommandoen: "Præsentér!", nævnede sit navn meget utydeligt og havde glemt parolen.

"Parolen er – nå, hvad pokker er det den er? … Jeg har da noteret mig den på et stykke papir … Ja vel: Vladivostok." Derved tabte hele ceremonien alt tillokkende og højtideligt. Alt syntes igen dagligdags og uvigtigt.

Kl. 1 marcherede folkene, efter at de igen havde taget deres gamle uniformer på, med Sablin tilbage til deres kaserne. De var meget sultne og skyndte sig til middagsmaden. Til trods for den klare vintersol var det iskold frost. Sneen knirkede under mandskabets regelmæssige trin, og deres sporer klirrede.

Tilbage af den glæde, at have bevogtet kejserparret og af paladsets eventyrlige pragt blev intet andet end en stor legemlig udmattelse og det varme ønske, om hurtigst muligt at kunne tage den umagelige uniform af og lægge sig til sengs.

35

To uger efter denne begivenhed fik Sablin med posten et brev fra generalinde Martov. Efter en kort indledning, i hvilken generalinden skrev, at hun havde været veninde af hans afdøde moder, indeholdt brevet en indbydelse til en fornøjelig aften næste torsdag, præcis kl. 8. Ungdommen, som kom dér i huset, havde i sinde at opføre en dilettantopera, og da hun vidste, hvor musikalsk han var, ville hun bede ham tage del i denne opførelse og komme til hende for at aftale alt nærmere.

Over dette brev undrede Sablin sig ikke det ringeste. Nu i vinter havde han hyppigt fået lignende indbydelser, til baller eller aftenselskaber. Som ypperlig danser, som glimrende gardeofficer, som rig og smuk ung mand af fornem familie var han en velset gæst over alt, men især dér, hvor der fandtes giftefærdige døtre, hvor der blev danset og kom megen ungdom.

Dette brev viste han officererne i sin eskadron. Det viste sig, at Grizenko og Matznev også kom hos Martovs.

"Du vil kede dig ihjel," sagde Grizenko. "Om en dilettantopera er der heller ikke tale. Denne opera komponerer hun selv, men vover ikke at vise den til nogen. Man taler meget, den står på billig konfekt og ungdom i overflod. Et pragtfuldt publikum, som dynger bjerge på deres tallerkener! Men med souper må du bare ikke regne! Vær tilfreds, hvis du får et stykke skinke. Frygtelig kedeligt er der – et endeløst vrøvlekompagni!"

Matznev var af en anden mening.

"Gå du derhen, Sasha. Dér vil du gøre bekendtskab med vort demokrati og intelligens." (Ordet "intelligens" udtalte han med

en særlig nedladende foragt). "Generalinden har en særlig svaghed for at samle sønner af kokkepiger i sit hus og høre på vore hjemmebagte Robespierre'er og Marat'er. Ofte træffer man også en slags Charlotte Corday dér, så nydelig, at tænderne løber i vand. Af og til er det ganske morsomt at komme mellem den ungdom og at høre disse grønskollingers politiske taler, som de har lært udenad af deres latinske læsebøger. Sådan nogen virker forfriskende."

"Kommer du også derhen, Ivan Sergejevitch?"

"Nej, jeg gør ikke."

"Man har nemlig allerede afskediget ham dér," lo Grizenko. "Også dér begyndte han at prædike Anakreon, men gjorde ikke megen lykke med det. Dér interesserer man sig for bonden, for Leo Tolstoj og nu for tiden for Anton Tjekhov … Dér vil du høre, hvordan Pusjkin bliver sablet ned. Man anser ham ikke for bedre end Lomonossov. Det synes alt sammen for forældet. Men gå bare derhen. Ét råd giver jeg dig imidlertid: Tag en kraftig snaps, inden du går hjemmefra, for det er en afholdsforening …"

Sablin besluttede at gå derhen, for det, som han havde hørt begyndte at interessere ham. Det var noget nyt for ham. –

Efter skik og brug i Petersborg kom han nøjagtig en time for sent. Klokken 9 kørte han frem foran et højt hus i Nikolajgade og steg op til anden sal. En lille stumtjener var hængt fuld af jævne, vatterede kapper, af skole- og studenterhuer. Fra lejligheden lød ungdommelige stemmer. Stuepigen førte ham gennem en beskeden udstyret dagligstue, hvor der stod et klaver og flere nodepulte. Petroleumslampen brændte i spisestuen. Om det store spisebord var forsamlet et selskab på

omtrent tyve personer. Generalinden selv, en ældre, tyk og meget livslysten dame, sad ved temaskinen. Sablin forestillede sig for hende, da han ikke havde truffet hende hjemme på sin officielle visit. Hele selskabet forstummede, da det så den nye gæst i den elegante uniform.

"Ingen højtidelig præsentation," sagde værtinden, "det bruges ikke hos os. Det giver kun en unødvendig skraben med stolene. Efterhånden vil De nok lære alle at kende. Vi er alle hjemme her: Sascha, Grischa, Kostja, Varja, Lena. Alle er vokset op for mine øjne og er nu blevet rigtige røvere. Det er Varja – min datter."

Generalinden pegede på en enkelt klædt og friseret, ung pige på omtrent 20 år. Hendes godmodige, hæslige ansigt så mærkværdigt rundt ud, rimeligvis på grund af hendes store, runde briller, som sad på næsen af hende og skjulte hendes nærsynede, stive øjne.

Varja nikkede let med hovedet og rakte Sablin sin store, fugtige hånd.

"Vi glæder os meget over, at De er kommet," sagde hun. "Det beviser, at De ikke er nogen stolt, indskrænket aristokrat. Dette," sagde hun, og pegede på sin brunette naboerske, "er min bedste veninde, Marussja Ljubovin."

Sablin kastede et flygtigt blik på Marussja. Kun et øjeblik så han hendes henrivende ansigt, med de blå, klartstrålende øjne. Han så ikke straks, hvor smuk hun var, for der var for mange mennesker om dem, ungdommen begyndte pludselig at le højt og fare lystigt omkring dem. En af dem skød en stol hen til ham, en eller anden rykkede til side, og Sablin mærkede næppe selv, at han kom til at sidde ved bordet, omringet af mange

unge mænd og piger. Foran ham stod pludselig et dampende glas te og et stort stykke smørrebrød.

"Det er godt," hørte han en ungdommelig stemme sige, "at der endelig en gang findes en repræsentant for statsmagten og den herskende kaste mellem os, og vi straks kan tage fat på spørgsmålet om, hvordan den nye armé vil komme til at se ud."

"Tillad mig, kammerat, jeg tror, at en hær overhovedet vil være helt overflødig," afbrød flere stemmer ham fra den anden side af bordet.

Sablin så på de talende.

Der var en student, som åbenbart med forsæt ville give sit ydre et skødesløst udseende, og som bar en blå, russisk skjorte med broderet krave. Derover havde han en kort studenterjakke med forgyldte knapper. I modsætning til ham var der en bleg, mager gymnasiast, som allerede havde et lille skæg, dog mere på halsen end på hagen, og som havde en lang, blå skoledrenge-uniform på, hvis knapper allerede havde været så stærkt pudset, at man snarere skulle anse dem for rødbrune pletter.

"Hvad, der skulle slet ikke findes nogen hær?" udbrød en endnu ganske ung skoleelev med røde kinder og mørke øjne. Hans sorte uniformsfrakke så ren og ny ud. Han var åbenbart den yngste af selskabet og kastede fra første øjeblik forelskede øjekast på Sablin. Han kunne ikke se sig mæt på hans epauletter og knapper. "Ja, men så kommer tyskerne og erobrer os!"

"Hvor vil du hen?" udbrød en student fra den tekniske højskole i en helt tilknappet, slidt frakke. "En erobringskrig på tærsklen af det 20. århundrede? De tider er for længst forbi!"

"Hvorfor det?"

"Folket vil ikke have krig. Folket har allerede forstået, hvad en krig er. Nu om stunder er én krig en uting," erklærede studenten i en tone, som ikke tillod nogen modsigelse.

"Vel! Der vil komme en ordre, og så har vi krigen," sagde gymnasiasten og puttede samtidig et så kæmpemæssigt stykke smørrebrød i munden, at Sablin var bange for, at drengen skulle kvæles.

"Men hvorfor ruster da hele verden?" mente en sygeligt udseende overrealskoleelev med kortklippet, blond hår. "Den væbnede fred kommer Europa dyrt til at stå, og Europa befinder sig overfor bankerotten."

"Kammerater! Kolleger!" bad Varja Martov. "Allerede igen denne uorden, allerede igen går alle fra deres plads, igen siger enhver sin mening og vil ikke høre på de andres. Vi har jo da besluttet at indbyde en repræsentant for arméen herhen for at stille ham en række spørgsmål som sagkyndig. Vi må først høre fagmandens mening og så træffe vor afgørelse. Lad os altså gå over til dagsordenen."

"Er krig mulig endnu?" råbte overrealskoleeleven.

"Nej, nej," råbte en elegant student fra enden af bordet. Hans smukke hoved med den lille knebelsbart ragede stift frem af hans ulastelige uniforms gyldne krave. "Jeg holder på, at spørgsmålet bliver formuleret på følgende måde: Er hæren til for krigens skyld, eller krigen for hærens?"

"Det er ikke klart," råbte studenten i den russiske skjorte.

"Kammerater, jeg har forrige gang berettet, at når der ikke mere findes nogen hær, altså ingen i folket kunstigt kultiveret militarisme, vil krigen ligeledes falde bort af sig selv. Den

almindelige bevæbning er hovedårsagen til krigen. En almindelig afvæbning må hurtigst muligt foretages."

"Ja, men så må alle afruste," råbte den unge skoleelev livligt, efter at han omsider heldigt havde fået slugt sit smørrebrød.

"Nå, selvfølgelig alle," sagde den elegante student roligt.

"Men det er umuligt," brummede polyteknikeren med det mørke blik.

"Kammerater," overdøvede Varja Martov alle. "Værsågod, til dagsordenen! Monsieur Sablin ..."

"Hvad skal det betyde: Monsieur?" brummede den mørke polytekniker.

"Mine damer og herrer, det kalder jeg svineri," råbte den ungdommelige gymnasiast oprørt.

"Nu er det hele igen hulter til bulter," sagde en høj, ung pige med dårlig teint.

"Jeg mener, at lighedsprincippet er krænket med indførelsen af hæren," erklærede polyteknikeren.

"Skal rang og titler da også eksistere?" spurgte et gammelklogt pigebarn med et fugleansigt og ondskabsfulde øjne bidsk.

"Det er jo vanvid."

"Er det da ikke ganske ligegyldigt?"

"Jeg spørger altså," overdøvede Varja Martov igen alle. "Jeg spørger altså ... Grischa, vær stille ... kammerat Pavel Ivanovitch, De vil sige os Deres mening senere ... hvad nytte gør arméen? Hvilken betydning har den? Monsieur Sablin, jeg beder om et præcist formuleret svar."

"Enhver soldats første pligt, ligesom den samlede hærs, er at beskytte tronen og fædrelandet," citerede Sablin af

krigsartiklen.

En ubeskrivelig tumult opstod.

"Men De må dog tillade mig!" råbte studenten i den russiske skjorte tværs over bordet. "De siger: at beskytte? Men for hvem? Når man vil beskytte én, må der da også være en, som angriber, og når der ingen er, som angriber, behøver man heller ingen beskytter. Jeg mener da, at det er klart som dagen."

"Men de kan alligevel angribe," råbte den smukke skoleelev. Stadig mere og mere energisk tog han parti for hæren og for Sablin. I al stilhed drømte han om at putte Ovid og Sallust i skuffen og komme ind på officersskolen.

"Vist kan de angribe! Eller måske ikke! Det kommer kun an på, at man træffer en overenskomst," sagde studenten.

"Kammerat Pavel," henvendte Varja sig til ham. "Vent dog lidt! Vi vil igen spørge: Hvem må man beskytte fædrelandet imod?"

"Mod indre og ydre fjender," svarede Sablin igen forskriftsmæssigt. Han blev forvirret af de stadige krydsspørgsmål, af den livlige meningsudveksling. For første gang blev disse spørgsmål, som var så enkle og klare for ham, stillet ham af mennesker, som det altså ikke var klart, som de ville have bevist.

"Dér har vi det! Dér har vi det. Jeg har sagt Dem, Varvara Nikolajeva, at det vil komme så vidt, vi studenter bliver erklæret for indre fjender," råbte studenten i den russiske skjorte.

"Mine damer og herrer," sagde en smuk skolepige, som sad ved siden af fru Martov. "Selv Hertzen udtaler sig med højagtelse om officererne og arméen."

"Ønsker De måske, at man skal kalde officererne: Deres Højvelbårenhed?" snerrede polyteknikeren.

"Den ydre fjende," sagde den blege overrealskoleelev, "eksisterer jo overhovedet ikke. Hvem vil i vore dage få lyst til at føre krig? Fyrstekrige, som den spanske arvefølgekrig eller krigen mellem den røde og den hvide rose, er fuldstændig utænkelige nu om stunder. Menneskehedens kulturelle fremskridt, videnskaberne har bragt det så vidt, at den tyske bonde aldrig i livet vil marchere ud for at ombringe den russiske. Sienkiewicz og Leo Tolstoj har præsteret mere på dette punkt end alle monarker tilsammen. De har bevist, at krigen mod den såkaldte *ydre* fjende er nonsens. Jeg føler, at der ikke findes nogen ydre fjende og ikke kan findes nogen."

"Bravo, Pavlok," udbrød polyteknikeren.

"Lad os nu en gang tage den indre fjende. Lad os en gang opholde os lidt ved denne figur. I en stat, hvor der ikke findes nogen absolutisme og intet tyranni, hvor der hersker fuldkommen lighed mellem borgerne, kan der ingen utilfredse findes. Hver stridighed vil ikke blive afgjort ved et slagsmål, ikke ved galger, men ved parlamentariske midler. Vi træder ind i menneskehedens gyldne tidsalder. Det tyvende århundrede bliver et fredens og de fredelige reformers århundrede. De dyriske, blodtørstige instinkter vil forgå, og vi vil ikke behøve *højvelbårne* officerer, slaveagtige oppassere eller brutal magt for at holde disse instinkter i ave."

"Bravo! Bravo! Paul," udbrød ungdommelige stemmer fra alle ender af bordet.

"Hvad har De at svare til det, hr. officer?" henvendte studenten sig direkte til Sablin.

36

Sablin kastede et blik på alle de tilstedeværende. I sine tanker havde han allerede inddelt selskabet i to grupper: De, som lod til at sympatisere med ham, og de, som hadede ham fra første øjeblik på grund af hans uniform, hans epauletter, hans sabel og hans brogede hue. Han vidste, at der intet var at stille op med de mennesker, at han aldrig ville kunne belære dem om noget bedre.

Til den første gruppe hørte husets datter. Som et retfærdigt følende menneske var hun trådt over på hans parti, fordi hun så, at majoriteten var imod ham, men at han selv ikke var nok rustet til forsvar. På hans side var øjensynlig også Marussja Ljubovin. En så smuk pige måtte også være et godt menneske. Men Sablin vidste også, at han var en meget smuk mand og derfor tænkte han: "Lige børn leger bedst". Han følte Marussjas mørkeblå øjne hvile på sig. For at tækkes hende, tog han den handske, som var kastet til ham, op og ville vise hende, at heller ikke han var tabt bag af en vogn. Han følte, at det var hende, som ansporede den forsamlede ungdom til kamp, for alle var der kun for hendes skyld.

Blandt sine forbundsfæller kunne han også regne den unge dame med den dårlige teint og den smukke pige, som sad ved siden af generalinden. Den ene var for hæslig, den anden derimod for smuk, til ikke at have et godt hjerte.

Den kønne gymnasiast tog ganske åbent parti for Sablin, og den elegante student så på ham med tilfredsstillelse. Han tilhørte åbenbart også hans kreds og ikke kokkepigesønnernes. Han gjorde kun svag modstand imod ham og gjorde det

overhovedet kun, fordi han ville værne sin autoritet i dette selskab.

Der fandtes også flere partiløse. Tre unge piger sad ved siden af hinanden ved bordenden, fnisede og lod til kun at bryde sig lidt om striden. Som over alt i Rusland sad også hér de unge piger ved den ene ende af bordet hos husmoderen, de unge herrer ved den anden og røg, uden først at have spurgt værtinden om tilladelse.

Sablins uforsonlige fjender var: Pavlok, studenten i den russiske skjorte, polyteknikeren, to gymnasiaster og den lille frøken med den lange fuglenæse, som Sablin for sig selv havde givet øgenavnet "Viben". Sablin lagde mærke til, at hans modstandere alle var grimme og sygelige og havde legemlige fejl. "Kammerat" Pavel led af nervøse trækninger, polyteknikeren stammede lidt, hos studenten i den russiske skjorte var den ene skulder lavere end den anden, "Viben" var grim som arvesynden – det spillede åbenbart en rolle med og gjorde dem særligt ondskabsfulde. Derimod var hans forbundsfæller enten smukke, som f.eks. Marussja Ljubovin, den muntre gymnasiast og den elegante student, eller de var måske nok grimme, men alligevel sunde og velskabte som f.eks. Varja Martov. Ja, Varja Martov havde måske tilmed kunnet regnes for en ægte russisk skønhed med svulmende bryst, brede hofter og kraftige hvide arme, hvis hun ikke var blevet skæmmet af sit usalige runde ansigt med de nærsynede øjne.

"Jeg kan desværre aldeles ikke kalde mig enig med Dem," begyndte han at svare overrealskoleeleven. "Hadet mellem mennesker består uafhængigt af, om de er bevæbnet eller ikke. Våbnene er resultatet af nødvendigheden af et forsvar."

"Disse anskuelser er absolut forældede," råbte studenten i den russiske skjorte. "*Homo homini lupus est* – denne formel er for længst på pulterkammeret. Kristendom og videnskab har skabt en helt anden verdensanskuelse."

"Men," indvendte pludselig den elegante student, "kristendommen var det netop, som er skyld i uendelig mange krige, korstogene, jesuitvæsenet og inkvisitionen."

"Ja, den forkert-opfattede kristendom," erklærede Viben, "men den af socialismen oplyste kristendom vil uden tvivl gøre en ende på al krig."

"Eller vil i stedet derfor hidføre en evig klassekamp," indskød den lille gymnasiast.

"Kammerater," udbrød Varja Martov, "vi er atter afveget fra vort tema."

"Der bliver ingen teser opstillet," beklagede polyteknikeren sig.

"Jeg har stillet mit spørgsmål fuldkommen klart," sagde overrealskoleeleven, "men svaret var undvigende. Verdenssituationen er blevet overordentlig kompliceret. Folkeslagene er bevæbnet til tænderne, derfor er krig absolut tænkelig. Verden ligner en bue, hvis streng er spændt til det yderste. Hvert øjeblik kan verdensbranden bryde ud. Den eneste udvej ud af denne uholdbare situation består efter min mening i en almindelig afrustning. Når der ikke mere findes nogen privilegeret officerskaste, ingen almindelig værnepligt, vil der heller ingen krig findes mere."

"Nej, det stemmer ikke," svarede Sablin. "Det er en utopi. At gennemføre den almindelige afrustning er en umulighed. Men sæt nu det tilfælde, at det ville lykkes. Er da maskingeværer og

hurtigtskydende kanoner ubetinget nødvendige for krigen? En stok eller en lignende uskyldig ting, lad os sige en hammer, en økse eller en le, gør os dog straks stærkere end et menneske, som står med tomme hænder. Den ubetydeligste stridighed vil være tilstrækkelig til at lade det komme til et slagsmål, men et slagsmål mellem folkeslag er netop krig. Krigsvidenskaben ..."

"Død og pine, hvad er det for en videnskab, De har opfundet dér?" udbrød polyteknikeren. "Ja, findes der overhovedet en sådan videnskab?"

"Hvorfor skulle den ikke findes?" svarede Sablin sikkert.

Marussja ansporede ham. Hver gang han gav et træffende svar, følte han hendes øjnes ansporende blik.

"En krigsvidenskab eksisterer, og den er lige så sikker som matematikken. Krigsvidenskaben har sine egne grunde og læresætninger. Lige så nøjagtigt som der af Pythagoras og Newton er udfundet og formuleret love i matematikken, som ikke kan rokkes, har en hel række store feltherrer, med Alexander den Store og Julius Cæsar i spidsen, kunnet opstille mangfoldige aksiomer, som udgør grundlaget for taktik og strategi."

"Vil De ikke nævne os et eksempel," sagde polyteknikeren nedladende og overvejede, hvordan han kunne imødegå Sablin med det samme.

"Kun et eksempel," svarede Sablin. "Napoleon har lært os, at man, for at besejre fjenden, på afgørende sted og til rigtig tid må være stærkere end modstanderen. Han brugte udtrykket: *Les gros bataillons ont toujours raison*. Men vi har hyppigt tabt slag og krige, fordi vi stolede på den russiske soldats held og tapperhed, og fordi vi kun sendte bataljoner derhen, hvor man

skulle have sat hele armékorps ind … En anden regel er følgende: Man må udnytte sejren fuldt og helt, man må utrætteligt forfølge den slagne fjende så langt, til han er tilintetgjort. Har ikke Peter den Store sagt: En slet udryddet skov vokser snart op igen?"

"Å rædsel!" skreg Viben. "Og denne rædsel vover De endnu at give videnskabens hellige navn!"

"Mordets videnskab!" erklærede en af de blege, unge damer med afsky og foragt.

"Det er ingen videnskab," sagde studenten i den russiske skjorte. "Når De leger med den slags grund- og læresætninger, vil De vel også betegne eksercitsen som videnskab."

"De folk har også andre principper," bemærkede overrealskoleeleven bidsk. "Deres Suvorov har jo påstået, at en mand, der havde fået prygl, var bedre end to, som ikke havde fået det."

"Han har ikke udtrykt sig ganske sådan," havde Sablin knap tid til at berigtige, da studenten i den russiske skjorte straks faldt over ham med sin dybe bas.

"Må jeg spørge Dem: har ikke også Frederik den Store sagt, at soldaten måtte frygte korporalens stok mere end fjendens kugler?"

"Og sagde ikke Araktchejev: Prygl ti folk ihjel, men få mig én dresseret i stedet for."

"Ja, jeres spidsrod og stokke!" skreg Viben.

"Stille, kammerater!" råbte Varja Martov.

Men lidenskaben var for stærkt optændt, ungdommen var ikke vant til en sagmæssig diskussion og ville ikke længere sidde ved bordet.

"Man slår soldaterne! Også Dragomirov skriver, at man skal prygle soldaterne," råbte overrealskoleeleven meget oprørt.

"Jeg har selv set, at en officer slog sin oppasser," føjede Viben til.

"Civilister regnes overhovedet ikke som mennesker. En gang i sommer har en officer foran Nemetit-teatret hugget armen af en student og er sluppet fra det uden straf."

"Skandaløst!"

"Kammerater, det er gement," udbrød den kønne gymnasiast. "Alle mod én. Ikke ét ord kan man få indført mod jer."

"De nærværende er selvfølgelig undtaget."

"Hertzen har endog udtalt sig velvilligt om gendarmeriofficererne."

"Men princippet! Vi bekæmper da princippet."

"Socialisterne har ret! De fordrer almindelig afvæbning."

"Hærens tilintetgørelse!" –

Ordene fløj som raketterne fra et billigt fyrværkeri. Sablin havde svært ved at følge med. Det lønnede sig heller ikke at svare. Men ungdommen omkring ham rev ham med sig. Han rødmede og følte sig vel i denne ordturnering. Han begyndte at forstå sporten ved diskussionen.

"Socialisterne fordrer hærens tilintetgørelse og er selv de første til at bevæbne sig," udbrød gymnasiasten modigt. Alle så forbløffet på ham.

"Hvad? Hvem? Hvormed? Det er da vanvid," udbrød alle mellem hinanden.

"Kammerat, De er vel blevet forrykt!"

"Med bomber og revolvere bevæbner de sig," sagde eleven og blev selv forskrækket over sine egne ord. Alle styrtede sig over

ham.

"Kammerater, det er forræderi!"

"Han er spion!"

"Du er selv spion!"

"Mine herskaber! Nu kan det være nok!"

"Det er en uforskammethed!"

"En fornærmelse!" hvæsede Viben. "Det, han taler om, er selvforsvar. Kampen for friheden!"

"Og hvis de så endelig bevæbner sig, er det den herskende klasse, som tvinger dem til det."

"Nå, mine damer og herrer, nu er det virkelig nok," sagde generalinde Martov og rejste sig. "I har mundhuggedes og skændtes, men nu er det nok! – Skal vi synge noget?"

Alle skød stolene op mod væggen og forlod spisestuen. Kun Sablin gik hen til værtinden for at takke hende og kysse hende på hånden. Men hun tillod det ikke og sagde, at det var ikke brug dér i huset.

Studenten i den russiske skjorte holdt begge hænderne som en tragt for munden og råbte med sin dybe basstemme som fra galleriet på et teater:

"Frøken Ljubovin! Til klaveret!"

37

Marussja lod sig ikke nøde, men gik til klaveret. Den smukke pige, som havde siddet ved bordet ved siden af værtinden, skulle akkompagnere hende. Ungdommen gjorde sig det mageligt på sofaer og stole. Kun Sablin fandt ingen plads, men blev stående ved døren. Den kønne gymnasiast lagde mærke til det og bragte ham en stol.

Der blev stille. Marussja kastede et flygtigt blik på tilhørerne, smilede og sagde:

"Jeg skal synge for Dem: *Hungeren*. Tekst af Nekrassov, musik af César Cui."

Den unge pige ved klaveret slog et par akkorder an, og Marussjas ansigt fik pludselig et helt andet udtryk. Hendes øjne blev store og sørgmodige, som om hun selv led af sult.

"Giv os brød, bonde, vi beder dig ..." begyndte hun med sikker, dyb mezzosopran. Men da hun sang slutningslinjerne, stod der glød i hendes øjne, og lidenskabeligt trængte tonerne frem fra hendes strube.

"Å!" tænkte Sablin. "Det er ikke blot en ganske habil sangerinde, det er også en talentfuld, dramatisk skuespillerinde. Og hvor hendes ydre egner sig for scenen!"

Alle ydede hende rigeligt bifald, alle bad hende om at synge noget mere.

Marussja sagde et par ord til den unge pige og vendte noderne. Atter blev der stille.

"*Bønnen*. Tekst af Nekrassov, musik af Cui."

"Så koldt, så fattigt i vor by ..." begyndte Marussja med dump stemme.

"Ja, er hun da i grunden socialist?" tænkte Sablin med uvilje. "Hvorfor vælger hun netop disse viser? Hunger og misvækst – ja vist, er det et drama, men er der da ikke andet til? Findes der da ikke højere følelser?"

Samtidig hørte han begejstret på hende. Han følte, at det var et talent, der ragede op over middelmådigheden, en opgående stjerne, han havde for sig. Med en sådan stemme og skønhed måtte hun en gang kunne gøre karriere.

Efter Marussja spillede den sygelige overrealskoleelev og kammerat Pavlok violin. Hele det had, som var opmagasineret i hans sjæl, syntes at give genklang i strengene. Han spillede ikke dårligt.

Enhver gav nu noget til bedste. Den lille gymnasiast spillede klovn, smurte ansigtet fuldt af kridt, satte en spids hue på hovedet og gentog den berømte Moskva-klovn Durovs vittigheder.

Nu henvendte Varja Martov sig til Sablin:

"Monsieur Sablin," sagde hun. "De er så at sige en *homo novus* hos os. I følge vore skikke må De vise Deres talent."

"Jeg kan slet ikke noget," sagde Sablin.

"Det er ikke sandt," sagde Varja. "Ivan Sergejevitch fortalte mig, at De synger soldaterviser udmærket."

"Hvem interesserer sig for soldaterviser?"

Ungdommen hørte denne samtale og trængte fra alle sider ind på ham.

"De må synge noget, Alexander Nikolajevitch," sagde Marussja. "Jeg har sunget for Dem, nu må De synge for mig."

"Efter Deres sange vil mine lyde som ugleskrig."

"Å, lad os først høre."

"Men soldatersange må synges i kor," sagde Sablin.

"Vi vil alle synge med."

Sablin satte sig ved klaveret.

"Hvad skal jeg så synge?" spurgte han.

"Noget ægte soldateragtigt," udbrød studenten i den russiske skjorte.

"For min skyld gerne."

Sablin slog tangenterne an, akkompagnerede sig selv og sang:

"Hurra, I soldater!
Hurra, mit kompagni!
Hvor er vel jeres aner?
Er det ej vore faner?
Om fanen synger vi."

Resultatet overtraf alle forventninger. Alle sang med begejstring i kor og gentog omkvædet. Marussjas stemme lød gennem dem alle.

"Mere, mere!" råbte alle. – "De kender da sikkert andre soldaterviser! Å syng! Så synger vi også med."

Sablin smilede og sang videre.

"Det er ægte antimilitarister!" tænkte han. "Nej, med sådan en ungdom klarer man sig nok endnu. Når de bliver i den grad revet med af en simpel russisk soldatervise, så er alt ikke tabt endnu, så skal man nok få krammet på dem. Smukke er vore sange og smukke følelser vækker de!" –

Klokken var allerede over et, da man skiltes. Alle rejste sig på samme tid som en flok får. Den lille forstue var propfuld – alle stødte mod hinanden, fik deres overtøj kejtet på, og ingen hjalp hinanden. Det var et princip. Kun med stort besvær lykkedes

det Sablin at få sin kappe på. Han var ikke vant til det og havde nær ødelagt sine epauletter.

Kun overfor Marussja ville alle vise sig ridderlig.

"Går du hjem?" spurgte Varja sin veninde.

"Nej. Jeg går til min tante. Det er allerede for sent. Jeg vil blive hos hende i nat for at komme i rette tid til forelæsningen i morgen."

Da man kom ud på gaden, fandt Sablin det ikke passende at tage en slæde, når alle de andre gik. Den lille gymnasiast sluttede sig til ham.

"Vi skal samme vej," sagde han og så med begejstring op til Sablin og anstrengte sig for at holde trit med ham.

I Stremjannaja tog Sablin alligevel en slæde. Han var jo da ikke vant til at færdes til fods på gaderne.

"Skal jeg køre Dem hjem?" spurgte han gymnasiasten.

"Det vil jeg være Dem meget taknemmelig for."

De satte sig i slæden. Fuld af begejstring for Sablin meddelte gymnasiasten ham, at det var hans hensigt at blive optaget på en krigsskole.

"Jeg har forfærdelig lyst til det, men fader vil ikke vide noget af det."

"Hvem er Deres fader?" spurgte Sablin.

"Professor Mendelsohn. De har nok hørt om ham – specialist i sindssygdomme."

Sablin sukkede og tænkte: "Stakkels dreng." –

De kom til kasernen.

"Hvad retning skal De i?" spurgte Sablin ham. "Jeg vil køre Dem hjem."

"Nej, for Guds skyld! Jeg takker Dem mange gange," sagde den unge mand og sprang ud af slæden.

"Hvor bor De?" spurgte Sablin.

"På Svenigorodskaje," svarede drengen forlegent.

"Men så har jeg jo kørt Dem nøjagtig i den modsatte retning."

"Det gør ingenting. Jeg er Dem så taknemmelig. Jeg løber hjem til fods. Det var så herligt at snakke med Dem."

Han tog sin hue af, bukkede og forsvandt i den sparsomt oplyste gades mørke. –

Sablin måtte smile. Samværet med denne letbegejstrede, rene ungdom havde virket ualmindelig forfriskende på ham. Han følte sig som efter et bad, genkaldte sig i erindringen alle de unge ansigter og dvælede ved Marussjas skønne træk.

"Hun vil blive til noget," tænkte han, "eller gå til grunde. Hun er alt for smuk."

Han trak dynen op over ørerne, slukkede lyset og faldt i en fast søvn.

38

En hel række aftener fulgte efter denne aften i generalinde Martovs hus. Hver anden torsdag kom man sammen, og der begyndte en meget interessant brevveksling mellem Sablin og Marussja Ljubovin, som blev ført med Varvara Martov som mellemmand. Sablin kendte ikke Marussjas adresse, og da han en gang spurgte om den, svarede hun ham undvigende.

"Min adresse kan være ligegyldig," sagde hun, "jeg er jo næsten som hjemme hér, for jeg bor meget langt borte herfra. Skriv De kun roligt til Varja, som jeg besøger hver dag."

Brevene havde en streng saglig karakter. De behandlede alle spørgsmål, der var blevet talt om om aftenerne: Om hæren, om staten, om afrustningen, om den evige fred, om krigens rædsel. Også spørgsmål fra soldaterlivet toges under behandling, således for eksempel spørgsmålet om officersoppassernes mærkelige stilling, om at hilse, om soldatervæsen og om det daglige livs enkelte fænomener, således for eksempel opslaget i de offentlige haver, hvorpå der stod skrevet: "Adgang til disse anlæg er under straf forbudt hunde og menige."

Sablin blev skarpt angrebet med ånd og vid. Man forsøgte at undergrave hans tro på mange ting, blandt andet også på monarkiet. Han måtte forsvare sig kraftigt. Derved viste det sig, at hans kundskaber var meget indskrænkede, hans meninger meget overfladiske. Han var tvunget til ofte at se efter i bøger og hente råd hos andre. Men han greb til med glæde, for nu blev hans liv mere indholdsrigt, interessantere og mere værdifuldt. Han kørte nu ikke mere planløst til Lambin, som tidligere, men for at få svar på enkelte spørgsmål, som var

stillet i Marussjas breve. Undertiden var de spørgsmål så fint stillet, at heller ikke Lambin kunne klare dem. Så kørte begge til en lærd officer, som underviste ved krigsakademiet, oberst Dahlgren.

Sablin følte, at Marussja forfulgte en hensigt. I sit hjertes inderste var hun ikke hæren fjendtlig, men venlig sindet. Sablin kom nu ikke mere uforberedt til diskussionsaftenerne og tilbageviste let alle modstandernes angreb. Han mærkede snart, at ikke alene han triumferede i sådanne tilfælde, men også Marussja og Varja Martov, som åbenbart havde sluttet et forbund med ham.

Et hemmelighedsfuldt slør omgav Marussjas personlighed, for ingen vidste, hvor hun levede, og hvem hendes forældre var. Men Sablin faldt det aldrig ind at tænke over hendes familienavn. At hun hed Ljubovin, betød slet ikke noget for ham, og den tanke, at hun og hans eskadronskriver Viktor Ljubovin bar samme navn, faldt ham aldrig ind. Viktor Ljubovins fædrene navn kendte han ikke, men selv om han havde kendt det, var han aldrig kommet på den tanke, at der kunne bestå noget som helst sammenhæng mellem Marussja og den dårlige, sygelige og bitre soldat. Rent i det ydre var de alt for forskellige fra hinanden. Hun i sit nittende års fulde blomstring var kraftig, sund, graciøs, havde friske kinder, kirsebærrøde læber og pragtfulde hvide tænder. Han så derimod altid bleg og lidende ud, havde dårlige tænder og begyndte allerede at blive skaldet. Han var almindelig soldat, ikke etårs-frivillig. Han måtte altså stamme fra en familie, i hvilken en sådan stilling ikke ansås for nedværdigende. De simpleste ting vidste og forstod han ikke, som han i det hele

taget gjorde indtryk af at være et halvdannet menneske. Marussjas breve indeholdt derimod megen skarpsindighed, hun skrev fuldstændig korrekt og stilistisk smukt. I hendes breve fandtes franske vendinger, og også de var rigtigt skrevet. En gang sagde han i hendes nærværelse hos fru Martov nogle engelske ord, og hun viste ham straks på samme sprog, at hun også talte engelsk. Hun tilhørte naturligvis ikke *hans* bekendtes kreds – hun gik ud uden sin moder eller guvernante, udtalte sig frit om alt, hun var student, måske skuespillerinde – men i alt fald kunne hun ikke være søster til en almindelig soldat. Hun var ædelstenen, som lyste i mørket, og som man ikke ved, hvor stammer fra.

Sablin følte snart den moralske indflydelse, Marussja udøvede på ham. Hun blev en livsnødvendighed for ham, og når han i længere tid ikke havde set hende eller ikke havde fået noget brev fra hende, blev han bedrøvet. Han kunne ikke mere nøjes med kun at træffe hende om torsdagen, midt imellem de grønne ynglinge, som alle sammen var dødeligt forelsket i hende, han ville være alene med hende, hvis det ikke kunne ske, så et sted, hvor man ikke kendte nogen af dem.

Den gang gik der en ny stjerne op på scenens himmel: Komissarshevskaja. Hendes højdramatiske spil fordrejede hovedet på mange. "Hende må Marussja se. Sådan et spil vil hun synes om," tænkte Sablin. Hun ytrede ønsket om at se hende. Sablin tog to pladser i tredje række i parkettet og sendte en billet til Marussja. Han var i stor sindsbevægelse, da han kørte til teatret. Endelig en gang vil hun sidde ved siden af ham, og han vil sige hende det, som han ikke vover at skrive til hende.

Første akt gik, uden at Marussja kom. Han var skuffet. "Måske er hun syg?" tænkte han. Brevet må hun have fået. I pausen gik han ud i foyeren for at ryge, men næppe var han kommet ud i korridoren, før han traf Marussja, som kom ned ad trappen og søgte efter ham.

"Hvad skal det betyde, Maria Michailovna?" sagde Sablin. "Det var da en henrivende overraskelse! Men hvor var De i første akt?"

"På min plads, på galleriet," svarede den unge pige og trykkede Sablins hånd. – "Komissarshevskaja spiller virkelig storartet. Jeg har aldrig i mit liv set sådan et spil. Hun vil blive berømtere end Savina eller Strepetova."

"Hun er af en helt anden støbning," sagde Sablin. "Men har De da ikke fået mit brev, eller er det tilfældigt, De er i teatret?"

"Jeg har fået Deres billet og har revet den i stykker. Sådan noget må De ikke gøre. Jeg vil aldrig modtage noget af Dem."

"Men hvorfor?"

Marussja vidste ikke straks, hvad hun skulle svare ham.

"Det … det er ikke kammeratligt," sagde hun. "Hvis De ville gå med mig i teatret, havde De kunnet skrive det til mig. Men jeg vil ikke være Dem noget skyldig."

"Men det kan der jo slet ikke være tale om."

"Lad det nu være godt," afbrød Marussja ham.

De gik ud i foyeren og så deres skikkelser i det store spejl. Hun var i en enkelt dagligdragt, som imidlertid var godt syet og af godt stof. Hende behøvede Sablin ikke at skamme sig over, som han havde gjort over Kitty. Han følte straks, hvilken forskel, der var imellem dem. Publikum så interesseret på dem. Hvem kunne de vel være? Sikkert broder og søster. Sablin havde

en ensom barndom bag sig, han havde tidligt mistet sine forældre, og slægtninge havde han ikke. Søsterkærlighed havde han aldrig følt. Da han så hende og sig selv i spejlet, var den harmoni, som herskede mellem dem, ham uvilkårligt påfaldende, og han tænkte i sit stille sind, hvor smukt det dog ville være, hvis han havde en søster som Marussja.

De talte om Komissarshevskaja, om hendes spil, om forfatterens idéer. Sablin følte sig så lykkelig ganske anderledes end i sommer i Pavlovsk med Kitty.

Han ville følge hende, køre med hende i slæde på Nevaen, men han kunne ikke finde hende. Ubemærket havde hun forladt teatret og var forsvundet i mængden.

Han gjorde forsøg på endnu en gang at arrangere et stævnemøde i teatret. Men hun afslog hans bøn. Han følte sig krænket, og Marussja mærkede det. Da man så kom til at tale om Eremitagen, viste det sig, at Sablin endnu aldrig havde været der. De unge mennesker blev derfor enige om at træffes dér og tilbragte hele fem timer i malerisamlingen. Marussja førte ham fra billede til billede, fortalte ham maleriernes historie og malerens biografi. Hun følte sig hjemme dér.

"Jeg må endnu en gang gå ind i Murillogalleriet og kaste et sidste blik på Madonna," sagde hun. "Jeg er forelsket i hende."

Vinterdagens skumring bredte sig i Eremitagens sale. De få besøgende gik til skulptursamlingen. En kunstner, som kopierede et maleri, lagde sine farver sammen og tørrede sine pensler af. Sablin og Marussja trådte hen foran et stort billede. Guds moders milde åsyn lyste ud fra det lyseblå gevandt, rundt omgivet af englehoveder. Sablin betragtede opmærksomt hendes skikkelse, hendes ansigt, hendes mørke hår og kastede

så et blik på Marussja: En forbløffende lighed mellem dem! Overfor den unge pige følte han samme hellige ærefrygt som overfor Madonna.

"Hvor ligner De hende," sagde han sagte.

"Hvem?" spurgte Marussja og rødmede. "Kom ikke med sådan noget. Hun er symbolet på alt smukt."

"Og De?"

Marussja svarede ikke og gik til udgangen. Da han nedenunder hjalp hende pelsen på, tav hun, men i hendes øjne lyste lyksalig begejstring. Han ville følge hende hjem.

"Nej, Alexander Nikolajevitch," sagde hun. "De går til højre, jeg til venstre. Jeg går altid alene."

Sablin sukkede og adlød. Han vidste, at ethvert forsøg på at overtale hende var håbløst.

39

Om foråret skulle kejserens og kejserindens kroning finde sted. Af regimentet skulle første eskadron og orkestret deltage i festlighederne. Sablin stod ved anden eskadron, men regimentskommandanten havde befalet ham attacheret til første eskadron og at tage med til Moskva. Sablin ærgrede sig over, at han ikke blev taget med til kroningen, fordi han var en dygtig officer, fordi han passede sin tjeneste pligtopfyldende og kendte sine folk bedre end de fleste officerer, men kun fordi han var et kønt menneske og stod godt til første eskadrons folk. Det krænkede ham. Man så på ham som på et smukt dyr, og Matznev undlod da heller ikke at sige ham det på sin sædvanlige kyniske måde.

"Ja, kære Sascha, nu om stunder afhænger alt ikke så meget af forstand, rigdom eller held, men mere af skønheden. For en mand er legemlig skønhed endnu mere værd end for en kvinde. Tænk en gang på mig, Sascha. Du vil en gang blive fløjadjudant og vor regimentskommandant, og kun fordi du har et kønt fjæs. Enhver, som ser dig, vil gerne gøre dig en tjeneste, det være sig mand eller kvinde."

"Og du alene siger mig ubehageligheder," svarede Sablin og trak sine fine øjenbryn sammen.

"Hvem ville sige dig sandheden, hvis jeg ikke gjorde det, kære Sascha? Jeg gamle kyniker er den eneste, som passer på dig som sin øjesten, som bag dit pæne ansigt også ser eller vil se din herlige sjæl. For alle andre er du ikke andet end en smuk dekoration, et portræt, man gerne kigger på." –

Kroningsfestlighederne virkede uhyre tillokkende på Sablin. Dér ville han få kejseren at se, omgivet af hele folket. Da han nu som altid forgudede kejseren, glædede han sig til at komme til at beundre ham i hele hans herlighed, med krone og purpur.

Da han var kommet til Moskva, begyndte Sablin at anstille sine betragtninger. Han havde megen fritid, for hele tjenesten bestod af vagt- og patruljetjeneste på gader og pladser. Mange dage var der slet ingen tjeneste. Derfor drev Sablin meget omkring på de gader, festtoget skulle gå gennem, og hvor der fra den tidlige morgen stod en kæmpemæssig menneskemængde. Han iagttog folk, hørte, hvad der blev sagt, og anstrengte sig for at trænge ind i folkesjælen og lære undersåtternes følelser overfor deres kejser at kende.

Han mærkede snart, at kejseren overfor folket var et særligt væsen, en halvgud. Kun kejseren kunne benåde og give. Kejseren var glædens kilde. Alt, hvad der udgik fra ham var helligt. Jævne koner af folket og damer af selskabet tog de blomster op, hans fod havde trådt på. Folk trængtes for bedre at kunne se ham. Herskerparret forekom det eventyrligt skønt: Zaren mægtig høj med et fortryllende smil. Alle var begejstret for ham. Men alt det, som ærgrede folket, som mishagede det – alt det, kom fra de "herrer", som omgav kejseren, som ikke ville lade folket få adgang til ham, og som på enhver måde krænkede, plagede og bestjal det. Her i Moskva følte Sablin for første gang, hvilken uhyre kløft, der var mellem "herrerne" og folket. Zaren var en guddom for folket, men herrerne – mørke magter, som stedse arbejdede på at fjerne guddommen fra folket for selv at drage fordel af den.

Hovedstaden var illumineret. Hele Kreml med Johannes den Stores katedral var et eneste, vældigt lyshav af mange tusind elektriske lamper. Et vidunder af luksus og skønhed. Projektører belyste gaderne, fyrværkeri og bengalsk lys strålede. Livet syntes at være blevet et herligt eventyr. Folket fyldte gaderne og boulevarderne, var målløse af beundring og dog utilfredse og bitre.

"Illuminationen kunne have været endnu mere storartet," sagde en håndværker bagved Sablin. "Kejseren har givet ti millioner for den, men man har kun brugt fem."

"Hvor er da resten blevet af?" spurgte en bonde.

Håndværkeren så sig ængsteligt omkring og sagde med overbevisning:

"Herrerne har stjålet dem."

"Å Gud i Himlen," sukkede bonden. "Også her."

Der var noget endnu værre, Sablin opdagede i folket. Det var bange for, at man kunne tilføje kejseren noget ondt, og var meget mistroisk. Men hvad der berørte Sablin særlig ubehageligt var, at folket frygtede mindre for kejseren end for sig selv. Man skulle dog have antaget, at alle, med den grænseløse kærlighed, som folket følte for sin kejser og med den frygt, at der kunne tilstøde ham noget ondt, ville flokkes om ham, måtte have dannet en fast mur omkring ham, så at ingen misdæder nåede ind til ham. Det modsatte var tilfældet. Folket ville absolut se kejseren, men frygtede på den anden side for ham. Under illuminationen kom det i en sidegade, som Sablin nøje vidste, at zaren ikke behøvede at passere, til en heftig eksplosion. Mængden fløj fra hinanden. Sablin var en af de få, som ilede hen til stedet for at se, hvad der var på færde. I

en stueetage var der sket en gaseksplosion, men da der ingen var til stede, var der ingen nævneværdig skade sket. Ilden blev også straks slukket. Blot ruderne var knust. Folk kom nu atter løbende til, glædede sig over, at alt var gået så godt, men var dog synligt skuffet.

I Kreml trængtes stadig de samme folk om kejseren. De ville ikke lade nogen komme i nærheden af ham, talte lidt, så ud til at være bekymrede og betragtede enhver, selv Sablin, med mistroiske blikke. Sablin forstod nu, at alle disse mennesker, disse herrer og damer, ja endog børnene, på ingen måder var "folket", men medlemmer af det hemmelige politi. Folket ville se sin kejser, men måtte ikke komme i nærheden af ham. Derfor kunne kejseren heller ikke lære folket at kende, og det virkelige "folk" ikke sin kejser. Det voldte Sablin sorg og ærgrelse. Han havde endnu ikke tabt sin tro på folket og tilbad kejseren. Derfor forekom det ham oprørende, at man ikke gav folket adgang til sin kejser. Han besluttede at iagttage ham på Chodynka-fælleden, hvor der skulle finde en folkefest sted, hvor zaren skulle bevæge sig frit mellem sit folk, som Vladimir den Hellige i sin tid. På Chodynka-fælleden var rejst tribuner, opstillet borde og gjort klart til at servere øl, mjød, kager og slikkerier for folket. Det virkelige folk – bønder fra de omliggende landsbyer, fabriksarbejdere og tyende – kom fra morgenen dragende til i skarer, ja, flere havde allerede om aftenen pyntet sig til at modtage den kejserlige gave. Også tjenestepigerne fra Sablins bekendte var på Chodynka-fælleden. Det var rørende, hvilken ærefrygt den kejserlige gave bibragte folket. Sablin vidste, at denne gave bestod af en ganske almindelig blikæske, fyldt med gammel, dårlig konfekt. Dens

højeste værdi var højst halvtreds kopek og over alt havde man kunnet købe den for samme pris. Men folket drog ud på fælleden for at få gaven gratis af zaren.

"Jeg vil hente den og stille den under mit helgenbillede," sagde en gammel kokkepige. "Jeg vil bede til gud for lille far zar og lille mor zarinaen."

Også Sablin besluttede at stå op før solopgang og gå derhen, ikke for at hente sin gave, men for at se folkets kærlighed til sin kejser.

40

Solen var endnu ikke stået op. Husene og træerne kastede lange skygger. Det var endnu tidligt, men dagen tegnede til at blive klar og varm. Et tæt tågeslør lå over byen, men derover den mørke, blå himmel.

Skønt dagen først brød frem nu, var der allerede liv på gaderne. Sablin behøvede ikke at spørge, hvor han skulle gå hen. Alle gik i samme retning, skyndte sig for at være de første på festpladsen. Alle vidste, at gaverne ville slå til til alle, og dog søgte den ene at indhente den anden og kastede ondskabsfulde blikke til sin nabo. Havesyge beherskede menneskene. Det var ikke længslen efter at se zaren midt imellem sig, som drev folket frem, men ønsket om at få noget gratis. Repræsentanter for de forskelligste bestillinger og stænder drog ud, fattige og rige, alle festklædte. Der var så mange børn imellem, skoledrenge og skolepiger, kvinder med børn ved brystet.

Snart mærkede Sablin, at også han blev revet med af menneskestrømmen og deltog i det almindelige væddeløb.

Efter at have passeret Tversky-porten og Siaux-chokoladefabrikken så Sablin, at hele fælleden var dækket af en mørk, bølgende og brusende mængde. Det undrede ham. Han vidste, at uddelingen af gaverne var ansat til klokken tolv, og nu var den kun seks, og allerede var den store fælled oversvømmet af mennesker. Det interesserede Sablin, han trådte tæt hen til mængden. Knap var han inde i massen, før han også følte, at han var indesluttet, og at der ingen tilbagevej var. De mennesker, der fulgte ham, trængte på bagfra. Han så sig om. Ved siden af ham stod en tyk købmand i en lang frakke, en

embedsmand med et ordensbånd, en ung dame, hendes ledsager, en student og en håndværker.

"Sådan et utal af mennesker og ikke en eneste politibetjent," sagde købmanden og tørrede sveden af ansigtet.

"De er vel kommet til at længes efter "*Farao*"?" spurgte håndværkeren.

Købmanden skelede til ham og svarede intet.

"Der er udstedt en ordre om, at politiet ikke må forulempe folket," forklarede embedsmanden og så samtidig på Sablin. "Efter hvad man hører, skal Hans Majestæt have været overordentlig tilfreds med den ordning, som herskede under illuminationen og have bestemt, at ingen slags politi skal holde orden hér."

"Ak!" sagde købmanden. "Folket er som et vildt dyr."

"Se en gang, hvad de laver dér," sagde embedsmanden og stillede sig på fodspidserne, selv om han var en høj mand.

"Hvilket?" spurgte en ung dame.

"Jeg tror de er klavret over gærdet," sagde embedsmanden.

"Nå, der har vi det," svarede købmanden. "Sådanne optøjer!"

"Gaverne bliver uddelt," lød høje stemmer.

"Giver man allerede folk adgang?" spurgte købmanden og trængte sig fremad, efter at han forsigtigt havde skubbet Sablin til side med albuen.

"Hvorfor maser De på? Ser De da ikke, hvordan De klemmer officeren?" sagde håndværkeren.

"Hvorfor jeg maser på? Folket maser på, og jeg maser med."

Faktisk trængte mængden på bagfra og rykkede frem.

"Men træng da ikke sådan på. Ser I da ikke barnet?" råbte en ung kone fortvivlet.

"Hvordan skal man blive stående?"

Fra den modsatte retning kom ophidsede mennesker og søgte at bane sig vej. De bar på deres gaver.

"Uddeler de allerede?" blev der spurgt.

De tørrede sveden af panden, så sig forstyrret omkring og svarede med dæmpet stemme:

"De er krøbet over gærdet derhenne. Gaverne bliver nu kastet ud til folk."

"Er det orden?"

"Dér kan man ikke holde sig på benene. Hér har I det godt endnu. Dér er der sådan en trængsel, at en dame er blevet knust ihjel. Hun er allerede død, men står endnu op i hoben, fordi man ikke kan skaffe hende bort."

"Det er dog forfærdelige ting, I fortæller."

"Ja, der er forfærdeligt. Folkene fra Prochorov-værkerne er steget over gærdet, har fået øje på et kæmpefad øl, som står på støtter. De besluttede at hente fadet ned og drikke øllet ud og har slået støtterne bort."

"Nå, og har de fået fadet ned?"

"Ja, det har de. Man siger, at atten eller otteogtyve mennesker er kommet ind under fadet, og de skal alle være døde."

"Og hvad gjorde folket så?"

"Folk? Nå, folk brød sig ikke om noget, men drak øl. Alle ville have noget. Man får det jo gratis."

"Du siger altså, at der er omkommet mennesker?"

"Jeg har selv set dem. Der ligger lig – blege som lagener."

"Og folk, siger du, drikker roligt øl?"

"Hvad kommer det folk ved? Det er jo ikke mennesker, det er vilde dyr. Dem er alt ligegyldigt."

"De deler gaverne ud der. Hvad venter vi på? Er vi dårligere end dem? Hæng bare i, fremad!"

Menneskemassen bølgede videre. Sablin forsøgte forgæves at blive stående. Man rev ham med.

"Pas på, pas på! Hér ligger nogen."

Foran var en tom plads. Denne tomme plads lokkede folk til. Foran dem stod et gærde. Bagved gærdet var dybe grøfter og fundamenterne til den udstillingsbygning, som tidligere havde stået på dette sted. Så langt kom folk og faldt så i grøfterne. De forsøgte at rejse sig, men kunne ikke. Andre faldt over dem, grøfterne fyldtes med levende mennesker. Mængden blev stående, bølgede frem og tilbage og forsøgte at trænge tilbage.

"Træng dog ikke sådan på! Ser I da ikke, at hér ligger mennesker."

"Træng dog ikke sådan på! Man kan da ikke træde på mennesker!"

"Lever de endnu?"

"Hvem kan vide det? Pas på!"

"Fremad, fremad! Hvad standser I efter?"

"Der uddeler man gaverne."

"Hæng i, børn! Fremad!"

"Men så træng da ikke sådan på!"

"Det er ikke mig. Det er de andre."

"Herregud! Hvor forfærdeligt!"

I grøften bevægede og krympede mennesker sig. Man måtte træde på dem. Med skræk og afsky følte man, hvordan ens fod trådte på en ryg, en barnehånd eller på et ansigt. Folk gjorde sig umage for at springe over for ikke at træde på levende legemer.

Men de bageste rækker trængte på. Derfor frygtede folk selv for at falde og stillede sig fast på den levende grund.

"Gud vil straffe os!"

"Der ligger børn!"

"De har fået en smuk gave!"

"Grufuldt!"

"Hvor mon politiet er henne?" –

Da Sablin var kommet til dette sted, standsede han. Hans nærmeste naboer, købmanden, embedsmanden, studenten og den unge pige blev også stående. De dannede en barriere, som hoben måtte omgå, og begyndte, da trængslen var taget noget af, at hente de ulykkelige op af grøften.

"Herregud!" sukkede købmanden. "Det er en køn fest. Hvor mange ligger der vel?"

Der var i hundredvis. Til højre og til venstre var grøften fyldt med menneskelegemer. Men det var dog muligt, at enkelte endnu var i live. Man gav sig i lag med redningsarbejdet. Ingeniører blev tilkaldt for at udgrave de søndertrådte og begravede. Politiet og brandvæsenet kom. Kejseren ville snart komme. Fælleden måtte derfor snarest muligt bringes i orden. Bag gærdet rasede mængden. Man hørte det høje brøl af berusede mennesker. I lange rækker blev ligene lagt på bårer. Børn med fortrukne træk, skoledrenge i uniformer og skolepiger med sorte forklæder – deres forældre venter dem hjemme, men vil aldrig se dem igen! Studenten har et eller andet sted opdrevet en spand vand. Sablin søgte efter folk, som endnu gav svage livstegn fra sig.

"Han hér," råbte den unge dame og knælede ned ved en kraftig mand, "han hér synes endnu at ånde. Giv ham hurtigt

vand, hr. løjtnant."

"Mange kan også være skindøde," bemærkede embedsmanden.

Det lykkedes atter at bringe enkelte til bevidstheden. Det var hovedsagelig mænd. De stirrede forvildet til alle sider, rystede på hovedet og forstod ikke, hvad der var hændt dem.

I lange rækker kom de mennesker, som allerede havde fået deres gaver. De snakkede lystigt og bar tilfreds deres bytte hjem. To jævnt klædte unge piger gik forbi, og hver bar tre gaver hos sig.

"Jeg fik min, du kære," sagde den ene, og råbte så til en krøltop: "Å giv mig endnu én. – Og tænk dig, hvor galant, han var – på én gang kaster han to til mig og siger til mig: Værsågod, frøken, hér har De et par i tilgift."

"Jeg har også slidt i det. Min kjole har de revet i stykker, og en eller anden laban har også kradset mit bryst. Jeg tog mig også kun én, men så, at alle andre tog to og hentede så også to."

De så den lange række af dem, som ikke havde nået deres mål.

"Min Gud! Hvad er det? Det er jo lig!"

"Hvad kan folk ikke gøre!"

"Folket er et uhyre! Se en gang på den pige! Se, hvor smuk, hun er! Der er måske en, der har holdt af hende."

"Har elsket hende og så forladt hende. Sådan er det altid med os – vi bliver elsket til den første ulykke træffer os."

"Der må vel være over tusind."

De gik videre.

41

Det var umuligt at skjule ulykken på Chodynka-fælleden. Antallet af de forulykkede blev naturligvis angivet væsentligt mindre. Man rådede zaren til at udsætte festen og ikke køre ud. Men kejseren anså ikke en udsættelse af festen for mulig – det ville gøre et dårligt indtryk på folket og udlændingene. Han befalede at give tegn til begyndelse af folkeforlystelserne og kørte selv med kejserinden i åben vogn ud til Chodynka-fælleden.

Langs med Petersborger-chausséen kom brandvæsenets vogne langsomt kørende fra fælleden. På dem lå ligene i hobe. Ud fra presenningerne hang de ulykkeliges ben og dinglede. Tykke, sorte fedtlæderstøvler, gennemsigtige strømper i laksko, slidte tøfler og midt imellem et barns tynde ben. Døden gjorde alle lige: fattig og rig, ung og gammel. Bag ved brandvæsenets vogne kom en endeløs kæde af lastvogne med samme pyntelige indhold. Kejseren kørte dem i møde på den anden side chausséen. Han måtte høre den sagte lyd af brandklokkerne og se den lange række af vogne. Nu forstod han, at katastrofen havde været meget forfærdeligere, end man havde fortalt ham. Med blege kinder sad han ved siden af sin unge gemalinde. Hun, den skønne zarina, blev modtaget med sørgeklange og bjerge af lig.

Fra pavillonen, som var rejst for kejseren, så man et hav af menneskehoveder. Mængden rasede og brølede. De fleste borde var allerede væltet, ølfadene rullet om, gaverne allerede fordelt. En mægtig begejstring greb folket ved synet af kejseren, som en

sort sky fløj huerne straks til vejrs og et vildt hurra brusede over det store terræn.

Med forfærdelse betragtede kejserinden folket. Camerouns menneskeædere ville have gjort et behageligere indtryk på hende end denne larmende mængde. Netop nu havde hun set tusinder af lig drage forbi, som var myrdet af det samme folk. Hun havde derfor ventet, at folket ville stå i dyb andagt og bodfærdig stemning.

En bonde med forpjusket hår og skæg, i en sønderrevet rød skjorte, som lod sit behårede bryst se, stod lige foran hende, så med dyriske øjne på hende, svang en tom ølflaske højt i luften og brølede hurra af alle livsens kræfter. En hvidskægget, ærværdig olding i lang kaftan og hvid skjorte, kastede sig på knæ for den kejserlige pavillon og trykkede sin pande mod jorden. En ung karl holdt en rødkindet pige i sine arme, svingede sin hue og sang.

Bag disse skikkelser rasede den drukne mængde. Disse indtryk indprægede sig for evigt hos kejserinden. Når man senere fortalte hende om "folket", eller når hun selv tænkte på dette folk, kom hun altid til at tænke på den knælende olding med patriarkskægget eller på den drukne bonde eller den unge karl. Og i baggrunden den sorte mængde. Så tænkte hun på brandvæsenets klokker, på det frygtelige, der lå på vognene, som man helst ikke ville se på og alligevel måtte se på.

Storfyrsterne og storfyrstinderne, som omgav kejseren, kastede de gaver, som lå beredt, ud til mængden. Den styrtede sig løs på dem som et vildt dyr og rev dem i stykker. Og samtidig lød den herlige russiske nationalhymnes mægtige

akkorder, og alt lå i majsolens hede stråler, som kejseren ikke savnede under alle kroningsfestlighederne.

En halv time tilbragte kejseren på Chodynka-fælleden og kørte så bort. Hans vogn indhentede igen ligtoget, og atter så han kvindernes og børnenes stivnede ben hænge ud under vognpressenningerne.

Mængden strømmede langsomt bagefter og ville indhente ligtoget. Også Sablin var derimellem.

"Kejseren er allerede kørt forbi," hørte han nogen råbe.

"Han har altså set, hvad der er passeret?"

"Det er du selv skyld i, min ven!"

"Men kejseren er da ikke ansvarlig for det. Politiet skulle have passet bedre på. Kejseren kender sit folk dårligt, men politiet kender det godt."

"Det er ikke politiet, der er skyld i det, men arrangørerne."

"Ak, børn, tænk på mine ord: Et dårligt varsel er det. Skulle netop på kroningsdagen omkomme så mange mennesker! Kejserens regering vil blive ulykkelig … blodig." –

Der herskede i al almindelighed den mening, at katastrofen på Chodynka-fælleden var et dårligt varsel. Et blegt rædselsspøgelse stod over Moskva. Man ville forbigå alle øvrige højtideligheder, men kejseren forstod at beherske sig og blev i Moskva.

Han anordnede en streng undersøgelse, de skyldige skulle straffes strengt, de forulykkede begraves på statens bekostning, og deres familier skulle udbetales skadeserstatninger af svimlende højde. Mange beklagede, at ingen af deres pårørende var omkommet på Chodynka-fælleden. Men da der kom et par usle hundredrubelsedler til fordeling, begyndte alle igen at

knurre. Det hed sig, at kejseren havde givet mange penge til de fattige, men "herrerne" havde stjålet alt, og at de ikke var nået til dem, som virkelig var ramt af ulykken.

I byens krogede gader sukkede folk dybt og hviskede til hinanden: "Til Gud er der højt, til kejseren langt," eller: "Kejseren giver, adelsmanden tager", og andet ...

Under den hede aske glødede hævnfølelsen og ventede på gengældelsens dag.

42

Samme dags aften var Sablin til selskab hos nogle slægtninge af fyrst Repnin, hvor alle de officerer af hans regiment, som befandt sig i Moskva, havde indfundet sig. I livlig form, halvt med tårer i øjnene skildrede han alt det, som var foregået for hans øjne. Men hans fortælling blev optaget meget køligt.

"Det er ikke første gang," sagde regimentsadjudanten, rygende en cigaret. "Ved dronning Victoria af Englands kroningsfest er uendelig mange flere mennesker omkommet. Men englænderne er højt kultiverede mennesker, de har forstået at skjule alt og ikke gøre for meget væsen af det."

"Politiet er skyld i det," sagde fyrst Repnin. "Man skulle have brugt kosakker. Beredne folk var det nok lykkedes at splitte mængden. Men det har man forsømt."

"Har De allerede hørt, mine herrer, at politimester Vlassovski har skudt sig. Sådan har det gjort indtryk på ham."

"Og det har han også handlet ganske rigtigt i," sagde grev Penski, chefen for første eskadron.

"For en mand af ære var det det eneste svar," bemærkede fyrst Repnin.

"Men, Deres Excellence," sagde Sablin ophidset, "Vlassovski er da virkelig ikke skyld i det. Han havde jo dog udtrykkeligt fået ordre fra majestæten om ikke at anvende politiet, fordi ordenen ved illuminationen havde været så udmærket."

Han mærkede straks på den isnende kulde, som løb gennem alle de tilstedeværende, at han havde sagt noget, som han hellere skulle have ladet være med.

"De må ikke glemme, løjtnant," sagde adjudanten i en streng tone, "at ikke alle kejserens befalinger skal udføres bogstaveligt. Undertiden må man også handle efter eget skøn. Hans Majestæts højmodige ønske, hans tro på sit folks fornuft, skulle selvfølgelig i videste mål være bragt til offentlighedens kundskab. Men Vlassovski må ikke have haft mod til at udføre kejserens befaling. Alle ville naturligvis have rettet bebrejdelser mod ham. Kejseren ville naturligvis have ladet, som om han intet mærkede til politiets nærværelse, eller i værste fald havde han givet ham hans afsked. Senere kunne man i al ro have undersøgt sagen, og han ville være blevet benådet. Men så var det ikke kommet til denne skandaløse begivenhed, som man ikke en gang har kunnet holde hemmelig for kejseren og de udenlandske repræsentanter."

"Mig er det blevet fortalt," sagde stabsritmester Menschikov, "at folket på Chodynka-fælleden skal have hilst kejseren stormende. Det russiske folk er et vidunderligt, et herligt, helligt folk. Det har forstået, at dette offer var nødvendigt. Når noget stort skal skabes, må der flyde menneskeblod. Jeg forsikrer Dem: Den opfattelse, at det forefaldne betyder et slet varsel og at den kommende regering vil blive blodig, er forkert. Det er ganske modsat et udmærket varsel. Vor store selvherskers regering vil bringe os fred, ro og berømmelse."

"Jeg har haft den ære at tale fortroligt med Hans Majestæt i forgårs," bemærkede fyrst Repnin og hele selskabet lyttede respektfuldt. "Hans Majestæt drømmer om den evige fred og besjæles af de bedste hensigter. Kroningsceremonien har gjort et vidunderligt indtryk på ham. Hans Majestæt betroede mig at meddele, at han under salvingen med den hellige olie følte,

hvorledes den Almægtiges nåde sænkede sig over hans hoved. Han fortalte mig, at han havde til hensigt at opnå, at der fra nu af ingen krig fandtes mere, og at alle internationale stridigheder skulle afgøres ved en voldgiftsret. Ved Ruslands hjælp vil han forene Frankrig, England og Tyskland til ét forbund. Overfor alle tre stormagter nærer han samme velvilje. Den salige kejser har meget godt vidst, hvad han gjorde, da han holdt på sin søns ægteskab med en tysk prinsesse og oven i købet en prinsesse fra et ikke særligt velhavende hus."

"Hun vil blive en ny Katharina den Store," sagde den tykke overløjtnant Metelin, som stadig udmærkede sig ved ubehændige bemærkninger.

"Hvor værdig og herlig så dog ikke vor kejserinde ud i sin kroningsdragt," sagde adjudanten. "I vidunderlig harmoni forenede hun kvindelig skønhed og guddommelig majestæt."

Sablin hørte til, tav og forstod intet af det.

Men hvad var det så, tænkte han, med den smukke pige, som øjensynlig tilhørte en god familie og i dag lå søndertrådt på grøftekanten? Hvad var det med den lille skoledreng, som hans moder endnu om morgenen havde givet sit søndagstøj på og hvis lig få timer senere blev lagt på brandvæsenets vogn? Hvad var det i grunden? Et ulykkeligt tilfælde, en forsømmelse af politimesteren eller en blodig hekatombe, som blev bragt en grusom, ukristelig gud, for at zarens ny regering skulle blive lykkelig? Men hvad det nu end kunne have været – ét vidste Sablin: at det var grusomt. Det tjente ikke kejseren til berømmelse! For første gang sneg sig en tvivl ind i Sablins hjerte. Sikkert hørte han intet øjeblik op med at elske sin kejser, med af forgude ham. Men hvorfor skulle det være sket? Hvorfor

skulle kejseren og kejserinden se den gru? Hvordan kunne de blot udholde sådan noget? Han vidste nu, at brandvæsenets sørgmodige klokker til evig tid ville klinge for hans ører, og at hans øjne bestandig ville se de lemlæstedes blege ansigter.

Han søgte ikke de skyldige mellem mennesker. Men i sin formastelighed spurgte han Gud, hvordan han, den almægtige havde kunnet tillade det? Hvorfor kunne han ikke forhindre de uskyldiges død? Og hvis han havde gjort det med hensigt – hvilket skrækkeligt tegn ville han da give zaren og folket med det? Hvorfor har Kristus, Menneskevennen kunnet tillade det?!

Hvorfor?!! …

43

Straks efter sin hjemkomst fra Moskva satte Sablin sig til at skrive et langt brev til Marussja. Han beskrev hende udførligt og sandfærdigt, som om hun havde været hans moder eller søster, hvad han havde set og oplevet på Chodynka-fælleden. Men han skrev også til hende om tvivlen på Guds retfærdighed, som var steget op i hans hjerte, og bad hende om et møde. "Kun De med Deres rene, unge sjæl kan sprede denne tvivl og hæve den byrde, som hviler tungt på min sjæl."

Svaret kom omgående. Hun forstod ham. Som deres mødested bestemte hun, besynderligt nok, den ved bredden af den finske bugt liggende forstad Lachta.

Da Sablin havde passeret villabyens brede, med birke bevoksede hovedgade og betrådte stranden, fik han straks øje på Marussja. Hun sad nede ved vandet på en sten i en enkel stråhat, hvid sommerbluse og en folderig, blå nederdel. Jaketten lå på hendes knæ. Med paraplyen tegnede hun figurer i sandet, og en let brise strøg gennem hendes kastanjebrune lokker.

Hun sad eftertænksom dér og så på vandet. Langsomt hævede de gule bølger sig, strålede i aftensolen og skummede afsted. I det fjerne syntes havet blygråt og hvide toppe kiggede op over bølgerne. En sort, klodset damper, af hvis lave skorsten tykke røgskyer vældede frem, slæbte tre store lægtere. En sejlbåd kom den i møde. I horisonten så man bugtens modsatte bred: En stor skov, Duderhofs to næppe synlige høje og kirkegården og Sergijev-klostrets gyldne kupler, som strålede i aftensolen.

Nordens rolige sørgmodighed lå over naturen. Havet var hverken fortryllende eller gruopvækkende. Det syntes ikke at ville andet end kærtegne det store og stille Ruslands flade kyster. Der lugtede af rådne siv og tjæret tovværk.

Den henrivende, slanke, jævntklædte pige passede så godt ind i det nordiske sommerlandskabs og det mørke havs rammer, at Sablin blev stående som fortryllet og så begejstret på Marussja, hér forstod han først, at hun ikke alene var køn og nydelig, men snarere en skønhed i ordets sande forstand.

Marussja så sig om, fik øje på ham og ilede ham i møde. Sablin så på sit ur.

"Nej, nej, Alexander Nikolajevitch," sagde Marussja. "De kommer ikke for sent. Jeg er med vilje kommet tidligere herhen for at nyde denne herlige udsigt. Jeg kender ikke noget skønnere end havet."

Sablin så fast på Marussja. Hvor smuk var hun dog ikke blevet i løbet af den sidste måned, hvor han ikke havde set hende. Eller havde han ikke tidligere følt hendes skønheds styrke?

"Ja," sagde Marussja, "det billede, som frembyder sig for Dem hér er meget enkelt. Hér findes ingen violette bjerge, ingen sorteblå himmel, intet grønligt vand, hvis dybde ingen kan ane, hér findes intet af det, som malerne elsker så højt. Men for mig er der intet skønnere end dette, måske kun fordi der ligger noget hjemligt i det."

Ordet "hjemligt" udtalte hun særlig ømt og varmt.

"Men hvordan vil De, Maria Michailovna, få det til at stemme med Deres anskuelser om hjemmet. Sagde De ikke, at der

egentlig slet ikke skulle findes et begreb "hjem", at menneskets sande hjem var hele verden?"

Den abstrakte, tågede filosofi, som var bibragt hende af Korshikov og hendes broder Viktor, fløj pludselig ud af hendes hoved, da hun så det kære, melankolske landskab for sig. Hun forstod denne filosofi og elskede hele verden ligesom sit hjem, når hun i Eremitagen beundrede Velasquez' og Paul Veroneses, Rubens og Murillos malerier. Men hér, hvor hun stod foran et levende værk af naturen, forekom denne filosofi hende fremmed og uforståelig.

Hun blev forlegen og svarede ikke et ord. At lyve forstod hun ikke. Hun følte, at hun af hele sit hjerte elskede dette flade landskab, denne matte himmel og dette ensomme hav. Kun fordi det netop var hendes hjem. Skulle hun da bedrage sig selv og andre? Bestemt nok – hun elskede hele verden. Men hendes Rusland med sit besynderlige sprog, med sine jævne landskaber og simple, ukultiverede befolkning elskede hun ganske særligt. Og i hele det umådelige Rusland elskede hun ganske særligt dette ensomme sted, hvor Peter den Store fire gange besluttede at rejse en by. Af alle jordens helte var hun – til trods for Robespierre, Marat, Ryssakov, Petraschevitch, Plechanow og Marx – dog mest begejstret for den mægtige Peter, som huggede hovederne af sine strelitzere [Note 14)] og skar skægget af bojarerne, som hengav sig til laster og drik, og som alligevel præsterede det største: skabte det vældige russiske rige.

Og mærkeligt nok – af alle de unge folk, hun kendte, syntes hun bedst om denne pyntede og friserede yngling, som bar officersfrakke, ridebukser og lange støvler med sporer. Hvorfor var det ham og ikke kammerat Pavlik eller Korshikov, som

befandt sig i stadig fare? Hvorfor slog hendes hjerte højere for ham og ikke for dem?

"Fortæl mig dog om kroningen. Hvordan kunne den skrækkelige ulykke passere? Det skete da ikke med overlæg?" spurgte hun.

De satte sig på en stor, flad sten. For at få plads måtte de begge sætte sig tæt op til hinanden. For første gang følte Sablin hendes ungdommelige legemes nærhed og så hendes, dybe, blå øjne, som så over på ham under de tunge øjenbryn. Ingen duft af parfume omgav hende, men ungdommens friske ånde, som fyldte Sablins sanser med en hidtil aldrig følt følelse.

Hans stemme skælvede, da han svarede hende.

"Selvfølgelig skete det ikke med overlæg. Det lå i konstruktørens uerfarenhed, som ikke kunne gøre sig nogen forestilling om menneskemængdens størrelse og kraft. Kejseren overvurderede folkets ridderlige egenskaber og broderlige kærlighed. Derfor ville han ikke hæmme folkets bevægelsesfrihed ved politi."

Efterhånden talte han højere. Efter hans skildring var kejseren en ideel monark, med hvem den russiske histories guldalder ville begynde: Fra nu af ville der hverken findes politi eller en stående hær. Alle stridsspørgsmål skulle ordnes på internationale konferencer. Kejseren ville frivilligt indskrænke sin magt. Således forekom det Sablin, således havde han udmalet sig sin opfattelse af zaren. Men ulykken på Chodynka-fælleden overraskede ham. Var folket nu også modent nok til denne frihed, som zaren frivilligt ville give det? Sablin anklagede ikke folket. Den forstandige købmand, den besindige embedsmand, studenten, der løb en verst for at

hente vand til de ulykkelige, og så hans ledsagerske, der lå på knæ for atter at kalde halvt ihjeltrampede bønder til bevidsthed, fremhævede han af den store mængde og skildrede dem i de mest ideelle farver. Ulykken havde bragt de bedste sider ved den herlige russiske nation for dagen, den havde også givet kejseren lejlighed til at vise sit ædle hjerte. Kejseren havde været utrøstelig, kejserinden havde grædt. De havde besøgt de forulykkedes familier, trøstet dem og søgt at lindre nøden, hvor de blot kunne: Hvorfra vidste Sablin alt det? Han vidste ikke selv, hvorfor han selv havde tænkt sig til alt det. Således ville han selv have handlet, og derfor tilskrev han kejseren, hvad han slet ikke havde gjort. Hvor gerne havde Sablin ikke set, at kejseren virkelig havde gjort det.

Marussja hørte opmærksomt og med beundring på ham. Hendes blå øjne blev mørke som to safirer og sænkede sig i hans. Undertiden gled et stille smil over hendes læber. Så strålede hendes hvide tænder. Eller hun trak sine læber krampagtigt sammen, som om hun følte de forulykkedes smerter.

Hun rettede spørgsmål til ham, og han svarede hende. Skildringen af kroningsfestlighederne i Moskva var for længst til ende, men stadig havde de samtalestof, for han sprang fra det ene emne til det andet. Solen nærmede sig horisonten, Kronstadts omrids dukkede op af havet, en fugtigkold luftning blæste fra havet, og den lyse nats skumring bredte sig over bølgerne, som var blevet stille. De hvide toppe forsvandt, havet brusede ikke mere, men hviskede kun sagte og trængte med sine kolde, gennemsigtige vande helt op til deres fødder.

"Jeg må hjem," sagde hun og rejste sig. Han så hendes slanke pigeskikkelse som silhuet på baggrund af den lyse himmel.

Han lukkede øjnene, for pludselig blev han grebet af en vild attrå efter at besidde hende. Og selv om det var med magt! …

Han så sig om som en tyv. Blodet hamrede i hans tindinger. I dette øjeblik følte han en uudsigelig væmmelse for sig selv, men beherske sig kunne han ikke. Hun var for smuk, og hun *elskede* ham – det følte han. Han ville sige hende, at han elskede hende, men forstod, at de ord kun ville krænke hende. Han vidste ikke, hvad han skulle sige for at give den herlige følelse, som besjælede ham, udtryk. Han lod sin kappe, som han holdt i hænderne, falde til jorden, kastede sig for hendes fødder, omslyngede hendes knæ med sine stærke arme og ville drage hende til sig.

Hun sprang til side. Navnløs angst malede sig på hendes ansigt. Hendes kinder blev blege, hendes øjne sørgmodige. Sablin kom igen til besindelse.

"Tilgiv mig," udbrød han og rejste sig. "Tilgiv! Jeg er blevet vanvittig. Jeg er en nar, en skurk! Vær ikke vred på mig!"

"Jeg er ikke vred på Dem," sagde hun sagte og gik bort uden at vende sig om. Han gik efter hende og følte, at han måtte sige noget til hende, men kunne ikke finde ordene. Han vovede ikke at gå ved siden af hende.

Han gik hurtigere. Hun næsten løb. Han stadig efter hende. Så kom de til broen ved Bobylabugten, hvor bådene lå fortøjet.

"Tilgiv mig, det er min skyld," hviskede han bagved hende. Hun følte, at tårer kvalte hans stemme.

"Nej, det er min skyld," sagde Marussja bedrøvet. "Jeg skulle ikke være kommet herhen."

De steg ned i båden.

"Tillader De, at jeg ledsager Dem?" spurgte Sablin.

Hun svarede ikke, men gjorde plads på toften.

Han satte sig ved siden af hende. Hun trak sin jaket til sig og rystede som i feber. Færgemanden roede langsomt og regelmæssigt med sine korte årer.

I Staraja Derevnja [Note 15)] gik de til sporvognen. Sablin fulgte hende.

"Nej for Guds skyld! Blot ikke sammen. Jeg kan ikke mere," sagde Marussja sagte, bønfaldende. Hun gav ham sin kolde, rystende hånd, som han kyssede ærbødigt. Hendes hånd bævede i hans, men hun trak den ikke tilbage.

"Lev vel," sagde hun sagte.

"På gensyn," sagde han.

Hun så på ham som en moder på sit uartige barn og smilede.

"Måske ... Måske ... På gensyn," sagde hun og sprang på vognen, som straks satte sig i bevægelse.

Sablin gik videre til fods. Længe så han endnu i den lyse nats skumring hendes lyse bluse med det røde bånd og hendes sænkede hoved. En tung forudanelse lå på hans hjerte.

Ikke en eneste gang vendte hun sig om efter ham.

44

Lejrøvelserne forløb denne gang meget anstrengende og uden mening og forstand. Det nye kavalerireglement var lige trådt i kraft. Det var betydeligt simplere end det gamle: Alle sektionsførernes kommandoer var afskaffet og erstattet af signaler, ved fronten blev der stille. Baron Drevenitz, som holdt fast ved de gamle traditioner, kunne absolut ikke vænne sig til dette nye reglement og blev nervøs. Han plagede eskadroncheferne, samlede dem og gik de nye formationer igennem ved hjælp af svovlstikker. Så blev de indekserceret til fods. Kort sagt – det var en ren pine for mandskabet og officererne.

Sommeren var regnfuld og øvelsespladsen ved Krasnoje Selo havde forvandlet sig til en leret sump. Det sprøjtede til alle sider, når eskadronerne i eksercergalop jog over fælleden; de fra top til tå med snavs besprøjtede soldater mistede deres menneskelignende udseende. Alle skældte og bævede for storfyrsten. Storfyrsten rasede.

Gamle generaler blev angst og bange, når de så ham sprænge over fælleden på sin mægtige, brogede, irske hunter, ledsaget af sin rødhårede stabschef, den pedantiske og sjælløse general Palizyn, og fire hornblæsere og en Ural-kosak, som bar det hellige, lysegule storfyrsteflag på en lanse. Storfyrsten holdt ved kejserhøjen og betragtede derfra kavaleriets øvelser. Undertiden sprængte en ordonnansofficer derfra i tjenstligt ærinde for at hidkalde en eller anden regimentskommandant, som så bleg og nervøs kom hen for storfyrstens stenansigt.

Rotbeck havde en gang talt, at han på én eneste øvelsesdag havde gjort seksoghalvfjerds svingninger til højre og venstre med sin sektion. Alt forkuedes: heste, mandskab og officerer. Man talte dagene og længtes efter det øjeblik, hvor brigade- og divisionsmanøvrerne endelig ville begynde.

Sablin var fuld af længsel. Fra Marussja fik han intet livstegn. Hans breve blev ubesvarede. Martovs var taget på landet, og ungdommen spredt rundt om. Sablin kendte ikke Marussjas adresse og søgte hende i hele byen. To gange tog han om søndagen til Lachta, spadserede i parken, gik til Eremitagen, der var lukket som følge af reparation. En halv time igennem patruljerede han foran generalinde Martovs hus – Marussja var ingen steder at finde. Han blev irriteret. Han tog hen til Vladja, men hendes grove kærtegn beroligede ham ikke, men ophidsede kun hans lidenskab endnu mere. Han vendte tilbage til lejren. Rotbeck kom fra regimentskontoret, hvor han hentede program. I gården pudsede soldaterne deres hestes seletøj og stigbøjlerne blinkede i solen. Dagen var frisk. Skyer trak over himlen, og solen sendte kun sjældent en varm stråle ned på jorden. Hornblæserne gentog stadig deres signaler.

"Ved du," sagde Rotbeck, "at Loris har besluttet at opstille to stænger på øvelsespladsen for bedre at kunne holde retningen. Når blot der bliver holdt retning, vil alt være i orden. Fra tidligt i morges har Grizenko spillet tændstikspil med baronen. Generalen er bange for, at alt ikke skal klappe. Der er blevet tilsendt os et program. Men jeg er overbevist om, at baronen først af alle vil glemme ordrerne og så går alt i stykker."

"Adjudanten vil jo nok sige ham besked."

"Samalski, mener du? Nej, kære ven, Samalski vil ikke sige ham et ord. Han hader baronen og driver nu sin egen politik, siden han er blevet fløjadjudant. Baronen er nu selv bange for ham."

"Vrøvl, nik, alt vil gå udmærket," sagde Sablin, der følte sig som en fisk i vandet i regimentsintriger.

"Jeg tvivler heller ikke om det, Sascha. *Vort* regiment gør altid sine sager fortrinligt. Men, forstår du, man må da le ad det, som virkelig er komisk. Sascha har allerede ladet et helt lager champagne bringe hen i messen, og Petristchev har lovet at vise os en ny kunst, han har lært hos kyrasserne."

"En kunst, der går ud på at drikke?"

"Javel. Han påstår, at en elefant ville falde om af det."

"Nå, Petristchev kan tåle det."

"Han siger, at han én gang er faldet om af det. Men jeg vil forsøge det. – Å, Sascha, alt er virkelig dejligt hér på jorden. Jeg er så glad!"

"Hvad er du glad over?"

"Pokker vide det! Forstår du, livet gør mig glad. Det eneste, der gør mig bedrøvet, er, at du er blevet så melankolsk. Betaler det sig? Tænk på Matznevs ord: Tag det, som er bestemt for dig. En flot fyr er Matznev. En filosof. Og ved du, at han i morgen er tjenstgørende officer og derfor ikke tager del i inspektionen. Du, kære ven, vil få den fornøjelse at føre fjerde sektion."

"Hvem har arrangeret det?"

"Matznev selv. Han er gået til Grizenko, sammen med Grizenko til Vorobjev, med Vorobjev til Repnin, og sagen er afgjort. De har alle talt med Samalski og affattet regimentsbefalingen. Det er også bedre sådan. Ellers vil

Matznev måske pludselig henfalde til filosofi, glemme en kommando og ødelægge det hele. Gud bevare os! Forestil dig dog Matznev i Grizenkos sted. Han vil da sige så meget vrøvl, at hele eskadronen brister i latter. Men nu bliver det anderledes: Falder Grizenko fra, træder Fetissov ind i stedet for ham. Han er en brav fyr, der ikke vil blamere sig. Så kommer turen til dig, og der bliver slet ikke tale om mig. Vil du ikke gentage signalerne og kommandoerne endnu en gang?"

"Hæng i!" sagde Sablin og lagde sig på sengen.

Rotbeck hentede sin trompet, som han blæste ganske godt på.

"Du er regimentskommandanten. Jeg giver divisionskommandantens signaler. Du kommanderer for baronen, jeg for Grizenko. Vi holder os til programmet."

Så gik det løs med de forskellige kommandoer. –

Udenfor strålede solen og forsvandt så igen bag skyerne. Soldaterne børstede deres ridebukser og sadeldækkener. Ud af bondehuset klang kavalerisignalerne og to unge, kåde stemmer:

"Eksercergalop!"

"Regimentskolonne formér!"

Soldaterne smilede og sagde godmodigt: "Ser du! Som to unge haner før solopgang! Hør en gang, hvor godt Sablin efteraber Grizenkos stemme … Og Rotbeck – han blæser bedre end stabstrompeteren. En født musiker."

45

Inspektionen forløb meget godt. To gange lod storfyrsten, som holdt ved Kejserhøjen, regimentet takke. Ingen faldt af hesten, svingningerne gik glat, mellem sektionerne var der ingen huller – kort sagt alt var fortræffeligt. Efter inspektionen fandt der en frokost med musik sted i kasinoet, i hvilken også divisionskommandanten deltog.

Da han så var taget bort med sin stab, sluttede flere officerer sig til selskabet. Baronen var meget tilfreds med forløbet af dagen. Nu tvivlede han ikke mere om, at han til foråret ville få en brigade og ville være i stand til at hvile sig ordentligt ud. Han sad ved bordet med opknappet frakke, røg med velbehag sin cigar og henvendte sig til Repnin:

"Det har den lille gavtyv regnet glimrende ud: At stikke retningsstænger ud. Hér ser jeg en stang, dér en stang, og retningen bliver holdt upåklageligt. Mine herrer!" henvendte han sig til de om bordet siddende officerer, "jeg beder Dem ryge. – Et storartet regiment," føjede han til. "En herlig ungdom!" henvendte han sig atter til Repnin.

Ved det lange bord summede det som i en bikube. I verandaen ved siden af stod orkestret og spillede et potpourri af italienske sange.

Ved den ene ende af bordet sad den blåøjede Rotbeck omgivet af regimentets yngste officerer og talte alvorligt:

"Jeg drikker for første gang for general Puffs sundhed. Jeg rejser mig én gang, banker én gang med en finger i den højre hånd, så med en finger i den venstre hånd, slår én gang med

højre fod, så én gang med venstre og drikker så en slurk champagne. Er det ikke sådan, Petristchev?"

"Jo, sådan er det. Du må bare først banke med fingeren og rejse dig til sidst."

"Godt. Jeg begynder altså endnu en gang. Jeg drikker altså én gang på general Puffs sundhed."

Ved den modsatte ende talte Matznev, Grizenko og Fetissov om, hvorfra filosofien stammede.

"Du vil da indrømme mig, at hele din filosofi er noget vås," sagde den berusede Grizenko. "Din filosofi kommer fra en dårlig mave."

"Det er muligt," svarede Matznev roligt. "Men vi kan alligevel ikke nægte en Sokrates eller Platons betydning. Vi må da interessere os for Kant, Schopenhauer og Nietzsche. Og endelig vokser der for vore øjne en stor ny lære op af jorden, som er i stand til at omstyrte den bestående verdensorden og kristendommen – Karl Marx' værker."

"Har du læst dem?" spurgte Grizenko. Matznev blev forlegen.

"Alle hans værker har jeg ganske vist ikke læst, kære ven. Jeg har endnu ikke haft tid til det. Men de er også kedeligt skrevet og ikke lette at studere. Men hans prædiken er frygtelig. Når den en gang baner sig vej til den tunge, russiske hjerne – tilmed da vi har anlæg for oprør og røveri – så ved jeg virkelig ikke, hvad det kan blive til."

"Rusland har overlevet Rasins, Bulavins og Pugatchevs [Note 16)] tider, så vi overlever også nok med Guds hjælp Marx'."

"Ja, men det var simple, rå kosakker. Han derimod er tysker og filosof. Her har vi med videnskaben at gøre."

"Fanden tage den! Gør os bare ikke bange. Vi vil leve endnu et stykke tid."

"Jeg drikker på general Puffs sundhed for anden gang," hørte man Rotbecks højtidelige stemme.

"Jeg banker to gange med to fingre, slår to gange med foden, rejser mig og drikker to glas. Sådan."

"Han får sig ubetinget en kæfert," sagde Matznev.

"Nå, lad ham bare. Det er en rask fyr, en glimrende officer," sagde Grizenko. "Det er sådanne folk, vi har brug for. Sådan én vil ikke betænke sig længe, når det går løs. Han dør uden at sukke og klage. Se blot: Hans sektion er i bedste orden, folkene holder han strengt uden at pine dem. Alt er, som det skal være. Hvorhen du end vil sende ham, hvad du så vil befale ham – han har kun ét svar: Til tjeneste!"

"Han er også filosof på sin måde," sagde Matznev. "Sådanne folk, som han, som ikke har særlige fornødenheder, er de lykkeligste. På deres fødedag har solen smilet til dem, og dette solens smil beholder de hele livet. Solen blænder dem. De ser intet frygteligt, intet vældigt."

"Men hvad er det da for noget frygteligt, du ser? Vort liv går sin rolige gang. Husker du, at du selv har sammenlignet det med en glimrende fest, hvor bordene bugnede af de herligste retter. Tag og spis, alt er dit."

"Jeg tvivler undertiden, om det alt sammen tilhører mig. Tænk om én pludselig kom og sagde: Gå bort! Jeg vil også have noget!"

"Å, kære ven, det slår til for alle!"

"Men hvor mange sultne står ikke rundt om og lurer gerrigt på de smuler, der falder fra vort bord. Hvad vil der ske, når

deres vrede vågner?"

"De sultne er svage og føjelige. De har hverken kraft eller ondskab. Frygtelige er kun de mætte."

"Det er en dårlig filosofi. Ved du, undertiden kommer jeg til at grue i tjenesten. Hestene er dyr, og menneskene er dyr. Begge er så uforstandige, så ufornuftige og samtidig så stærke og vældige. Hvad skal vi gøre, hvis de begynder en krig imod os?"

"Hestene vil slå," sagde Grizenko leende. "Lad os en gang drikke, Ivan Sergejevitch. Det hjælper."

"Hestene vil kaste mig til jorden og trampe mig ihjel. Og folkene vil le ad mine befalinger, vende sig og gå."

"Så giv dem en over snuden, så skal du se, hvor det hjælper," sagde Grizenko og skænkede champagne i Matznevs glas.

Orkestret spillede en arie af "*Carmen*". Rotbeck var bleg. Hans øjne så sløvt omkring, hans tunge bevægede sig næppe.

"Jeg drikker på general Puff – Puff – Puff – Puff – Puff for femte gang. De satans kyrasserer, den har de regnet godt ud! En elefant kan ikke klare det. Og jeg heller ikke!"

Han rejste sig. Hans ansigt var ligblegt. En kasino-oppasser tog ham og førte ham ind på toilettet.

I dette øjeblik kom den tjenstgørende officer, overløjtnant Kisslov midt ind mellem de halvfulde svirebrødre. Han bar en tæt tilknappet uniformsfrakke, og hans ansigt dannede en mærkelig modsætning til de ved bordet siddende officerers. Hans sporer klirrede, da han trådte hen til regimentskommandanten og med fast og rolig stemme meldte:

"Deres Excellence, der er sket en ulykke i regimentet. Løjtnant, baron Korff har skudt sig."

"Hvornår?" spurgte baron Drevenitz, rejste sig og knappede sin frakke.

"Lige nu. I sin lejlighed."

"Mine herrer," sagde regimentskommandanten højt. "Jeg beder Dem skilles. Vor kammerat, baron Korff er død ..."

Orkestret spillede roligt potpourriet af "*Carmen*" videre, og Rotbeck, som allerede var kommet sig og havde fået vasket sig, kom glad ind i stuen:

"Et glimrende menneske må den general Puff have været, siden der bliver drukket så meget på hans sundhed. Petristchev – første gang gælder ikke. Jeg begynder forfra."

46

Løjtnant, baron Korff lå død på sin smalle feltseng. Ro og barnlig forundring talte ud af hans træk. Han havde skjorte, ridebukser og lange støvler på. På venstre side af brystet var skjorten besudlet med blod, og en rød, endnu varm blodplet sås på gulvet. Eskadronlægen stod ved siden af feltsengen, holdt baronens hånd og følte pulsen. Da kommandanten med adjudanten og fyrst Repnin trådte ind i værelset, lod han selvmorderens hånd falde og stod ret.

"Nå," spurgte baron Drevenitz ham, "er han død?"

"For et halvt minut siden, Deres Excellence," meldte lægen.

"Et forrykt barn!" mumlede Drevenitz i en gnaven tone. Dette selvmord kastede ikke noget godt lys over regimentets renommé og forhindrede ham desuden i at tage to dage på landet. Nu kom der alle mulige kvaler. Man måtte afholde sjælemesser, begravelsen ville også tage nogen tid og så først og fremmest: rapporten! Man ville slet ikke kunne foretage sig andet.

"Har han lidt meget?" spurgte fyrst Repnin.

"Javel, Deres Excellence," svarede lægen. "Da jeg kom løbende herhen, levede han endnu. Han kaldte hele tiden på sin moder og sagde: Hvorfor, nej, hvorfor har jeg gjort det? Jeg vil give dig alt, hvad jeg ejer, red mig blot! – Men der var ikke tale om redning. Kuglen var næsten gået midt igennem hjertet og havde frembragt et stærkt blodtab. Så blev han stille, men kaldte stadig på sin moder."

Baronens ansigt blev mørkt.

"Har han efterladt sig et brev?" spurgte han.

"Ja, her er en seddel," sagde adjudanten, som var i besiddelse af den misundelsesværdige egenskab straks at blive ædru, selv om han havde drukket nok så meget, så snart det drejede sig om tjenstlige sager. "En ganske banal notits."

Han tog sedlen fra bordet og læste de få ord, der var som skrevet med en barnehånd: "Jeg beder ingen beskylde nogen for min død. Jeg er blevet ked af livet."

"Nitten år – og så ked af livet," sagde baron Drevenitz. "Således er ungdommen nu om stunder! Har han haft et eventyr, en ulykkelig kærlighed, eller har han pådraget sig en sygdom?"

"Nej," svarede adjudanten koldt, "aldeles ikke. Han har ganske simpelt skudt sig – i beruset tilstand."

"Hvor svag ungdommen dog er nu om stunder. Man må sende hans moder et telegram."

"Jeg tror, det er bedre, at jeg selv kører hen til hende," sagde fyrst Repnin. "Hun bor ikke langt herfra ved banegården. Hun var enke, og det var hendes eneste søn. Hvilket slag vil det ikke være for den ulykkelige moder. Man må forberede hende. Hun kan tage hjem til mig. Min kone vil søge at trøste hende så vidt muligt."

"Jeg takker Dem, fyrste," sagde Drevenitz. "Hvad mener De, Vladimir Stanislavovitch," henvendte han sig til adjudanten, "skal jeg blive hér?"

Adjudanten gættede sin kommandants tanker.

"Nej, hvorfor, Deres Excellence. I dag er det lørdag. Altså vil begravelsen alligevel ikke finde sted før mandag. Rapporten bliver allerede skrevet, om en time kan Deres Excellence underskrive den og så tage hjem i Guds navn. Overløjtnant

Kisslov vil lede undersøgelsen, hvilket jo egentlig ikke er nødvendigt, da sagen er fuldstændig klar. Undersøgelsen er altså kun en formalitet. Jeg har allerede givet regimentsintendanten ordre til at sørge for en kiste, og præsten er der også sendt bud efter. Sådan noget forekommer ofte nok. Deres Excellence har slet ingen grund til at blive hér."

Drevenitz begyndte at føle sig beroliget. Sådan noget forekom faktisk ofte. Hvert år skød en eller anden sig i arméen. Årsagerne var forskellige: uheld i kortspil, pengemangel, smitsom sygdom, ulykkelig kærlighed, stridigheder med kammeraterne eller simpelthen kedsomhed eller livslede. Selvmord hørte så at sige også til officerslivets sædvaner, var forudset i reglementet, og enhver vidste nøjagtigt, hvad han skulle gøre ved en sådan lejlighed.

Drevenitz forlod stuen. Fyrst Repnin og adjudanten fulgte ham. I korridoren traf de oberst Vorobjev, som i en meget ophidset tone talte med flere officerer om ulykken.

"Men for Guds skyld – han har da umuligt kunnet skyde sig uden grund? Aleksander Vassiljevitch, besørg en krans med regimentssløjfer. Hvad var hans faders navn? Vi kaldte ham altid kun Vasja. Men hvad hans faders navn var, har jeg helt glemt."

"Karlovitch," sagde Sablin, som også var imellem officererne.

"Var han ortodoks eller lutheraner?" spurgte Vorobjev.

"Ortodoks."

"Vær så god," henvendte Vorobjev sig til chefen for tredje eskadron, grev Loris, "at sørge for at underofficerer holder æresvagt ved kisten. Så snart Kisslov har endt sin undersøgelse, må man afvaske blodet og åbne vinduerne. Når hans moder

kommer, må han allerede være påklædt. Hvorfor kommer lægen dog ikke? Har man allerede sendt bud efter ham?"

Sablin trængte sig gennem den gruppe officerer, som stod i korridoren og ængstelig så ind i dødsværelset, og gik hen til den døde. I værelset lugtede der endnu af krudt og menneskeblod. Foruden den døde var kun hans oppasser, soldaten Bradski, til stede. Han stod i et hjørne, græd bitterligt og gned øjnene med sine snavsede næver.

Sablin kastede først et blik på den dødes blege og ligegyldige ansigt og spurgte så oppasseren:

"Pavel, hvordan kunne det ske? Var du til stede?"

"Det er jo netop det!" skreg oppasseren fortvivlet. "Jeg så det næsten for øjnene af mig, Deres Højvelbårenhed. Havde jeg dog blot anet, hvad han havde for. Hvad skal jeg nu fortælle den gamle baronesse? Hun har jo lagt mig sådan på sinde at passe på den unge herre: Har du en søn? spurgte hun mig – – ja, jeg har en lille en – et halvt år var drengen, da jeg blev soldat. – Ser du, sagde hun, og han dér er min søn. Pas på ham – han er min eneste. – Jo, jeg har passet godt på ham!"

"Var han sørgmodig?" spurgte Sablin.

"Nej, heller ikke. I disse sidste dage var han meget glad. Han kommer lige hjem. Jeg ser, han er noget vel lystig. Altså ikke ganske sig selv. Han begynder at skrive noget. Tager sin frakke af: Pavel, siger han, giv mig en gang min revolver. – Kunne jeg ane, hvad han ville bruge den til? Jeg tror, han har tjeneste eller sådan noget. Det morede ham ofte at skyde efter et kort eller op i loftet, især når han var beruset. Jeg giver ham altså revolveren: Og gå nu bort og forstyr mig ikke, siger han. – Så forekom sagen mig alligevel mistænkelig. Jeg går altså ud i gangen, men

bliver stående ved døren og lytter. Pludselig hører jeg sådan noget som et slag – ikke en gang højt. Jeg troede slet ikke, det var et revolverskud og anede intet ondt. Men da hører jeg, at han begynder at stønne. Jeg løber altså igen hurtigt ind i værelset, og hvad ser jeg – han sidder på sengen, og blodet flyder ham lige ud af brystet ned på hans ridebukser og ned på gulvet. Han ser på mig og siger ganske sagte: Red mig. Jeg ville det ikke. Det var så tomt, så kedeligt. – Jeg ville holde på ham, men han faldt straks om på sengen. – Moder, råber han, moder … Jeg løber hurtigt til lægen. Undervejs siger jeg til staldkarlen, at han må sige det til den tjenstgørende officer. Da vi så kom tilbage med Senzov, levede han endnu. Han åndede endnu. Lægen knappede hans skjorte op, følte hans puls. Hans Højvelbårenhed lå med lukkede øjne. Endnu en gang sagde han så sagte: Å, hvor kedeligt. Red mig. Jeg ville det ikke – og så – kedeligt. – Endnu to gange kaldte han på sin moder og så døde han."

Oppasseren begyndte igen at græde. Sablin så på Korffs rolige ansigt. En besynderlig tanke fløj pludselig gennem hovedet på ham. Han vendte sig og gik ud af stuen.

Udenfor kom han til at fryse heftigt – en kold regn slog ham i ansigtet. Grå skyer trak over husene. Store pytter stod på den lerede, ubrolagte gade.

I Sablins lejlighed lå Rotbeck under hans tæppe og sov som en død. På en stol ved siden af sengen stod en flaske sodavand og et glas stærk te. Rotbecks oppasser vidste nok, hvad Hans Højvelbårenhed skulle bruge i et sådan tilfælde.

I stuen var der mørkt og fugtigt. Sablin gik hen til vinduet og satte sig i en stol. Foran vinduet svajede en våd pil frem og

tilbage, snart slog den med sine spidse blade mod vinduet, snart kastede den sig langt tilbage. Store regndråber faldt i pytterne, vandblærer sprang i vejret og bristede. Gaden var som uddød, husene syntes menneskетomme. Da greb den samme følelse af kedsomhed og tomhed Sablin, som havde ført til baron Korffs sørgelige endeligt. Han forstod den døde kammerat.

Ja, netop sådan var vel stakkels Korff kommet hjem, havde set ud ad vinduet på den lerede vej, på den grå himmel, på regnen, på pytterne. Han havde vel også tænkt på den store, grå øvelsesfælled, på de lange rækker af soldaterrygge, deres våde, med smuds dækkede heste og langt foran dem regimentskommandantens hævede sabel. Han havde vel indset, at således ville det altid blive: Samme fælled, samme rækker soldater, samme hovslag, samme skikkelse med den hævede sabel og samme hornsignaler. Hvad der end vil ske – hjertet kan juble af kærlighed og fryd eller stå stille af kummer – altid vil det samme signal tone: "Venstre sving!" og kommandanten vil stadig svinge sin blanke sabel i luften. Således er det i dag, således vil det være i morgen, om et år, om ti og om tyve år.

For første gang følte Sablin hele tomheden ved livet ved regimentet. Alt drejede sig dér kun om øvelsesfinesser eller om regimentssladder … Han havde mødt en pige, som havde så helt andre anskuelser om livet og tjenesten, en, han så gerne spadserede og snakkede med og – alligevel havde han ikke forstået at vinde hendes kærlighed. Kittys kærlighed havde fordærvet ham. Han var kommet til at tro, at han kunne komme til at eje enhver kvinde, når han blot ville. Han havde fornærmet pigen, og hun havde forladt ham. Hvad havde han tilbage? At

interessere sig for sit regiment, at holde retning ved paraden, at udstikke retningsstænger. I fantasien forestillende han sig levende den grå visérstang med stråhovedet på stå ensom på øvelsespladsen. Svære regnskyer står på himlen, vinden bøjer og river i den våde stang, i baggrunden hæver Laboratorieskoven sig fra horisonten, et regiment rider forbi i kolonneformation, kommandanten holder sin sabel højt over hovedet, og hæst smælder trompeterne.

Hvor tomt, hvor kedsommeligt!

Havde lille Korff alligevel ikke til syvende og sidst ret? Hans ansigt viser en så majestætisk ro. Det er, som om han i sit livs sidste minut har erfaret noget særligt vigtigt og opmuntrende. Nylig levede han, og nu er han ikke mere. Det er alt sammen så simpelt, så indlysende! Et revolverskud, så dumpt, at oppasseren dårlig nok hørte det i sideværelset, at han ikke en gang kom på den tanke, at et menneske havde skudt sig, at en nittenårigs livstråd var overrevet. Legemet lider endnu, råber om hjælp og kalder på sin moder, som alene kan bringe ham trøst i enhver kval. Men sjælen har lige erfaret noget stort, vigtigt og skønt, har lukket hans øjne og givet ansigtet et udtryk af ro og ironi.

Hvorfor skulle ikke også han, Sascha Sablin, efter at han havde lært denne underlige, hemmelighedsfulde pige at kende og var kommet til at elske hende, og hun så så hurtigt havde forladt ham, hvorfor skulle ikke også han hurtigt og resolut overskride den grænse, som skiller det synlige fra det usynlige?

Han følte sig uhyggelig til mode i den trange stue. Den lange, triste nats mørke trængte allerede gennem vinduerne, de spidse

pileblade slog mod ruderne, som om de havde noget vigtigt at meddele ham.

"Man kan blive helt forrykt," tænkte han, satte sin våde uniformshue på, kastede sin kappe om skuldrene og gik med energiske skridt over pytterne over til officerskasinoet.

47

I officerskasinoets store sal var alle spor af det festlige lag allerede forsvundet. De våde duge var fjernet og rene lagt på, vin- og champagneglassene, tallerkener og flasker stod igen ordentligt på deres pladser. Kun lugten af den spildte champagne og en stærk tobaksos forrådte, at det endnu for kort tid siden var gået lystigt til hér. På den ene ende af bordet brændte lys i en kandelaber, og en hængelampe belyste den anden del af rummet. Dér sad Grizenko, Matznev og Kisslov, som lige havde sluttet sin undersøgelse. Grizenko, som atter var fuldstændig ædru og meget sulten, spiste en stor bøf med æg og drak rødvin til. Matznev havde fået en portion jordbær, Kisslov var i lag med en wienerschnitzel. Sablin, som ville se mennesker, slog sig ned hos de andre.

Man talte om selvmord.

"Efter min mening," sagde Grizenko, "er selvmord et tegn på frygt og viljesvaghed. Selvmord er en mand, og først og fremmest en officer uværdigt. Jeg foragter alle selvmordere."

"Tillad mig, Pavel Ivanovitch," sagde Kisslov, "der gives da tilfælde, hvor man er tvunget til at begå selvmord. *L'honneur oblige*."

"Sådan tilfælde findes ikke."

"Men hvis man nu slår dig, og du ikke har mulighed for at afvaske forsmædelsen med blod?" sagde Kisslov.

Grizenko hæftede sine fremstående, runde øjne på ham:

"Ham ville jeg gerne se, som ville vove at slå mig og så komme fra det med livet eller ikke modtage en udfordring fra mig"

"Men hvis det nu var en almindelig soldat?"

"Den tanke kan jeg overhovedet ikke fatte. Jeg ville øjeblikkelig skyde fyren ned."

"Men når nu én slår dig og så forsvinder i mængden?"

"Nå det ville være … som et bid af en gal hund. Det er ingen fornærmelse."

"Godt, men når du har tabt i spil og ikke kan betale din gæld?"

"Så tager jeg min afsked og udvandrer til Amerika, blev gerne den simpleste daglejer, tjente penge og afbetalte min gæld."

"Men lønner det sig at føre en sådan slavetilværelse?"

"Der har vi det, kære ven! Netop fordi livet er sværere at bære end døden, må et ægte mandfolk ikke skyde sig. Skyde sig kan kun en pjalt."

"Godt … Men når der er kærlighed med i spillet?" spurgte Kisslov.

"Den grund anerkender jeg mindst af alle. At helbrede den sygdom er en bagatel. De unge folk af Werthers slags er neurastenikere. En fornuftig mand går simpelthen til en glædespige, og så er den sag forbi. At skyde sig af kærlighed kan kun tyskere, i hvis årer der ikke flyder blod, men øl."

"Men Korff må da have skudt sig af en eller anden grund?" sagde Sablin.

"Det er jo ham, vi taler om. I drukken tilstand! Kun slaphed! En pjalt var han og ikke en mand," sagde Grizenko.

"Hvor kan du dog tale sådan om en død, Pavel Ivanovitch," sagde Sablin oprørt.

"Han ligger dér og kan ikke høre os mere. Han vil næppe komme hér og kræve mig til regnskab. Å, det er jo vanvid alt sammen. Nå, godt – han har skudt sig. Hvad har han opnået derved? Han har besudlet sit værelse med blod, har ødelagt

luften, har knaldet løs med sin revolver. Se, hvilken helt! Han kedede sig! Livet begyndte at blive ham kedsommeligt, og så kan han ikke finde på andet end at skyde sig! Han ville vel sige: Værsgod, mas nu rigtig med mig, begrav mig, undersøg dette interessante tilfælde. En dum dreng var han. Ikke andet end en dum dreng!"

"Pavel Ivanovitch!" udbrød Sablin.

"Nej, Sascha – han har ret," sagde Matznev. "I dette tilfælde savner jeg æstetikken, skønheden, dramaet! Han var fuld. Vi så jo da alle sammen, hvordan han stod og drak snaps. Han fik vel så hovedpine og gik hjem. Og så pludselig – skyder han sig. Ja, hvorfor var det nødvendigt, Sascha, hvorfor var det nødvendigt, spørger jeg dig?"

"Alt var blevet ham kedsommeligt," sagde Sablin.

"Kedeligt? Nå, og dig eller mig – er det ikke også kedeligt for os? Netop derfor er mennesket udstyret med fornuft for at kunne udholde kedsomheden. Hvorfor skulle han have haft det særlig kedeligt? Livets festmåltid går sin gang, og han havde virkelig ingen dårlig plads. Nitten år var han gammel. Kære Sascha, alene på grund af hans nitten år ville det have lønnet sig for ham at leve. Tænk på alle livets glæder! Kvinder, blomster, poesi, malerier, bøger, filosofi … alt hvad du kan ønske dig. Det er jeg enig med Pavel Ivanovitch i, at selvmorderen mangler viljestyrke, at han ikke har mod til at se livet ind i øjnene."

"Og ser derfor døden ind i øjnene," sagde Sablin. "Han ser ind i dødens øjne, døden, om hvem han intet ved og frygter for livet, som han kender. Hvad er frygteligst?"

"Livet," svarede Matznev og Grizenko samtidig.

"Det siger I, som har så megen glæde af livet," sagde Sablin.

"Ja, kære Sascha," sagde Matznev, "det siger jeg, en gammel epikuræer og kyniker. Jeg er bange for sygdom og lever dog. Jeg er bange for fornærmelser og skandale og lever alligevel! Forstår du, Sascha, jeg hader at ride, alle disse øvelser er mig modbydelige, og dog lever jeg og jager rundt på min hest, som det behager hr. baronen. Men det er da kun øjeblikke! Foran os står alderen, den trøstesløse alder. Om familieliv vil jeg slet ikke tale. Familielykke var ikke beskåret mig. Tænk dog blot på alt det, man må igennem, hvordan man årevis må pine sig til det øjeblik kommer, hvor alt vil blive én klart."

"Og hvis dér ..." sagde Sablin.

"Hvis dér er intet," sagde Matznev. – "Så så meget bedre! Et intet betyder jo netop ikke at være."

"Men hvis der findes et Nirvana?" spurgte Kisslov.

"Om dette Nirvana gør jeg mig kun dunkle forestillinger," sagde Matznev. – "Det måtte komme ud på ét, om der på den ene side var noget, på den anden side intet. Men hvad er da dette noget? Måske er det meget smukt og godt."

"Men hvis det er Helvede, hvor djævle springer om med haler og horn, og hvor synderne bliver kogt i store kedler?" sagde Grizenko.

"Nej, dårligere end livet er, kan det ikke være," sagde Matznev melankolsk og kom et jordbær i rhinskvinen. – "Men bedre end livet er det heller ikke. Hvor herlig for eksempel er ikke disse jordbær i rhinskvin! Hvor herlig og fuld af poesi er ikke rhinskvinen selv! Hvorfor pokker skal man så gruble! Korff var en dumrian! Skulle du, kære Sascha, også en gang blive sørgmodig og forfalde til den slags tanker, så kom hellere til mig. Så vil vi sammen tolke *Ars amandi*. Men af latin forstår du

jo lige så lidt, som et æsel af harpespil! Nå, jeg skal oversætte det for dig. Romerne, de bæster, forstod at leve."

Sablin sad og hørte på deres samtale og undrede sig over, hvordan de kunne tale således, hvordan deres tanker sprang lige til afgrundens rand og så – enten det nu var på grund af Grizenkos djærve skæmt eller på grund af Matznevs filosofiske betragtninger – pludselig veg til side. Og dog var han lettere til mode i dette selskab. Det var da levende mennesker. Deres øjne strålede da, de drak vin og foragtede døden. –

Ved midnatstid skiltes de. Sablin gik hjem. På vejen måtte han forbi Korffs bolig. Vinduerne var oplyst, gardinerne trukket for. Sablin ville endnu en gang se den døde. Ubevægelig og majestætisk lå baron Korff i galauniform i en hvid metalkiste. Fire store kærter brændte mat. Hans hvide hænder lå krydset på brystet. Om kisten lå blomster. To høje underofficerer med geværerne hængt over ryggen og dragne sabler holdt æresvagt på begge sider af den døde. På den samme feltseng, Korff skød sig på, sad nu en lille, gammel kone i sorg og græd.

Det var hans moder.

I stuen herskede lydløs stilhed. Munken, som skulle læse evangeliet højt ved kisten, var endnu ikke kommet. En voksdråbe faldt til jorden, og Sablin fo'r sammen ved lyden.

Den gamle kone græd sagte og hjerteskærende. Sablin så på hende. Hvis Korff dog blot havde tænkt på hende, da han lod sig give revolveren! Min Gud, hvorfor har han ikke tænkt på hende!

Atter oprørtes Sablins hjerte mod Gud, som den gang, efter ulykken på Chodynka-fælleden. Hvorfor skulle der være beskåret hende, den gamle og ensomme kone, så megen lidelse?

Sablins hjerte knugedes sammen. Han kunne ikke længere udholde at se på den gamle moders utrøstelige sorg. Sagte, på tåspidserne forlod han stuen. –

Da han kom hjem, var Rotbeck lige vågnet igen. Han drak sin te, så søvnigt på Sablin og sagde: "Ved du, Sascha, jeg skal nok få bugt med general Puff. Mislykkes det for mig denne gang, lykkes det næste."

Han vidste endnu intet om Korffs selvmord. Da efterretningen var kommet til kasinoet, havde han i sin beruselse ikke forstået den.

48

Endelig kom der et brev fra Marussja. "Jeg vil gerne selv se kejseren og få at vide, om alt det, som De fortæller mig om ham, virkelig også er sandt. Jeg har hørt, at der i den nærmeste tid vil finde en stor militærkoncert sted og tappenstreg under åben himmel. Hvis det ikke volder Dem ulejlighed, skaf mig så et adgangskort og læg det hos portneren hos Martovs. Jeg vil være Dem meget taknemmelig for Deres elskværdighed. Efter tappenstregen kan vi så tale sammen og meddele hinanden vore indtryk."

"Hun har altså tilgivet mig, har glemt alt!" udbrød Sablin, da han læste brevet. "Jeg skal altså se hende igen, tale med hende og forklare hende den usalige fejltagelse."

Det faldt ham ikke svært at få et adgangskort. I glad sindsstemning tilbragte han de to uger til dagen for tappenstregen.

Det var tåget den dags morgen, men hen imod ti kom solen frem, det blev varmt, og de lerede veje begyndte hurtigt at tørre. Aftenen tegnede til at blive herlig.

I højre ende af hovedlejren, der hvor garderregimentets telt står, var oprejst to tribuner ved siden af kirken på vejen til Zarskoje Selo, den ene til musikken, den anden til publikum. Lige overfor dem, ved kanten af en birkelund, var opslået et stort telt. Den lave høj, teltet stod på, var belagt med frisk græstørv og beplantet med blomster. Tæt ved siden af var der en med snore indhegnet plads for det "finere" publikum. For at få adgang dertil, var særlige violette kort nødvendige. Et sådant havde Sablin sørget for til Marussja.

Henimod klokken seks fyldtes tribunerne med tilskuere. Til fods og til vogns kom de indbudte. Damernes brogede paraplyer og lette sommertoiletter skabte et livligt billede på træstilladset. Vejen foran lejren var fejet ren og bestrøet med rødt sand. Foran teltet stod to smukke, høje fændrikker vagt i funklende nye uniformer. Musikerne fra alle lejrens regimenter grupperede sig på dens tribune og slog deres nodepulte op. En gammel, ærværdig tamburmajor fra livgardegrenaderregimentet, hvis brede ansigt og sorte skæg røbede den ægte russiske bonde, stillede trommeslagerne og hornblæserne op foran tribunen.

Gardens officerer i gala indtog deres pladser ved regimenterne, så snart kejseren nærmede sig denne.

Over dette maleriske billede hvælvede den uendelige himmel sig, i horisonten tegnede sig Strelnas og Ligovos [Note 17)] skove, og den nedgående sol faldt på en smal stribe af den finske havbugt. Det store, drømmende, ægte russiske landskab harmonerede på en vidunderlig måde med "Fadervors" højtidelige ord, som med rørende enfold blev bedt af kejseren og hæren.

Ved siden af Marussja stod den populære skuespiller K. Varlamov, "Onkel Kostja", som altid overværede tappenstregen.

"Storartet," sagde han og tørrede sveden af sin skaldede pande. "Hvor herlig er dog vor lille mor Rusland! Hvor herlig stråler dog korset på katedralen i Krasnoje Selo, og hvor henrivende fremhæver de hvide skyer sig på en blå himmel, som om en Dubovski havde malet dem! Hverken Nizza eller Schweiz overtræffer vort Krasnoje Selo. Mærker De ikke, hvor

klar luften er? Oven i købet Kronstadt kan man se og taget på Peterhofer-slottet. Hører De? Kejseren kommer."

Marussja lyttede. Langt borte bævede jorden – tusinder af mennesker råbte hurra. Dette råb trængte også ind i hendes ører og vakte aldrig kendte følelser i hende. Hendes broder havde hyppigt fortalt hende, at folk faldt i en slags hypnose, når kejseren kom i nærheden. Ville hun også selv gøre det? Aldrig i livet! Hvad betød kejseren for hende? Og dog begyndte hendes hjerte at bæve, da hun hørte den frembrusende larm af stemmer og forstod dens betydning.

Larmen blev bestandig større. Hun hørte nationalhymnens og marchernes toner, soldaternes svar på kejserens hilsen og det mægtige, russiske hurra. Det begyndte hos gardejægerne og fortsattes af artilleriet.

Over chausséen kom kejseren på en mægtig ganger. Han bar det Semenovske livgarderegiments [Note 18)] uniform med det lyseblå Andreasbånd. Ved siden af kørte de to kejserinder i en *à la Daumont* forspændt vogn. En glimrende suite af høje militærer og udenlandske militærattachéer fulgte majestæterne.

Marussja ville koncentrere hele sin opmærksomhed på kejseren, men det lykkedes hende ikke. De herlige hestehoveder, rytternes galauniformer, husarernes skarlagenrøde dolmaner, de ærværdige generaler og de unge kammerpager – alt det forekom hende som et levende billede fra "Tusind og én Nat", eller som en trylleballets apoteose. Billedet syntes ikke at have noget fælles med det daglige liv, med Krasnoje Selos prosaiske marker. Det syntes at komme fra en anden verden. Kejseren red ned langs hele lejrlinjen, vendte

så om og red tilbage i galop omgivet af sin glimrende eskorte. Elskværdigt var udtrykket i hans øjne, da han stod af hesten og besvarede mængdens begejstrede hurraråb. Han hilste på orkestret, gik op ad trappen til teltet, underholdt sig nådigt med sin suite og tændte sig en cigaret. Marussja så ham ganske tæt ved. Kun tyve skridt skilte hende fra kejseren. Hun lagde mærke til, at kejseren kastede sin cigaretstump ind i blomsterne, at han tog en af de små prinsesser om hagen, at han talte med sin søster Olga. "Det er jo alt sammen, så enkelt, så menneskeligt, ja, næsten tilmed banalt," tænkte hun. Men hendes hjerte begyndte igen at slå, så snart hun henvendte sin opmærksomhed på det, som skete omkring kejseren. Som katte sneg kejserens livvagter i kaukasiske uniformer sig omkring teltet, syntes at være stivnet, næppe nok levende. De så ud som to brødre med deres solbrændte og af heden røde ansigter, deres arme syntes at være stivnet i præsenterstillingen.

Orkestret spillede det ene stykke efter det andet. Fændrikkerne blev stadig stående i deres stivnede stilling. Rundt om kejseren stod hans suite, lige overfor gardeofficererne i karré, og iblandt dem var også Sablin. Marussja vidste det, men hun følte, at der for hende nu intet eksisterede, ikke en gang Sablin. Således tænkte hun, må i gamle dage de moskovitiske zarer være trådt frem for deres folk omgivet af deres bojarer og høvdinge. Fra Byzans stammede disse skikke, der skilte zaren fra folket og skabte eventyret om Herrens salvede. Den mindste bevægelse af fændrikkerne ville nu være tilstrækkelig til at ødelægge dette eventyr – ingen ville så mere tro på, at zaren var et højere væsen.

Det ene stykke efter det andet spillede musikken, og solen nærmede sig mere og mere horisonten, men fændrikkerne stod endnu som to malmstatuer, glippede næppe med øjenlågene, og udtrykket af den højeste begejstring lå stumt over de unge ansigter.

49

Orkestret havde endt sit program. Frem foran de mange musikanter trådte en gammel regimentstamburmajor, sammen med en høj, ung hornblæser. I femogtyve år havde nu den gamle tamburmajor på denne dag udtalt bønnens ord, men hver gang vidste han ikke, hvad han skulle gøre af sig selv af nervøsitet. Af sin dybeste sjæl tror han, at det kommer af, at han beder for Herrens salvede.

Dødsstilhed indtrådte rundt om. Samtalen forstummede. Alle ventede spændt på, hvad der ville komme. Marussja så, at der stod store tårer på skuespiller Varlamovs tykke, glatbarberede kinder. Uden at ville det greb også begejstringsfølelsen hende. Også hun ventede noget ganske særligt, ophøjet, trolddomsagtigt.

Hvislende steg den første raket op og sprang højt oppe i luften. Et dumpt knald fik alle til at fare sammen. Det var samtlige hovedlejrens gardebatterier som afgav en salve og avantgardelejrens batterier svarede med en anden salve. Fra højderne ved Duderhof og Kirchhof gav ekkoet genklang.

Da alt så var stille igen, faldt orkestret ind med fuld kraft og trommeslagerne slog tappenstregen.

Snart hvirvlede trommerne og overdøvede alt, snart brød de kort af og så tonede orkestrets trompeter den mærkelige, ældgamle krigssang, krigssangen om lykken over at dø for fædrelandet. Jubel og sorg lå samtidig gemt i denne sang, for trompeternes klang manede til vemod, medens trommehvirvlerne begejstrede.

Tappenstregen døde hen. Spændingen nåede sit højdepunkt. Officerer og musikanter stod ubevægelige. Marussja så på kejseren. Også han stod uden at røre sig.

Regimenttamburmajoren løftede sine trommestikker, hornblæseren førte hornet til sine læber, og der lød det skarpe og korte signal: "Til bøn!"

Regimenttamburmajoren vendte sig og kommanderede: "Musikanter, trommeslagere, hornblæsere til bøn! Huerne af!"

Alle hoveder blottedes. Også fændrikkerne tog deres huer af og holdt geværerne i stilling til bøn. Marussja så, at også kejseren tog sin hue af på den gamle tamburmajors kommando, og at hans ansigt blev alvorligt.

"Det er symboler," tænkte Marussja, "men hvor dybe symboler!"

Tamburmajoren stod igen med ansigtet vendt mod kejseren. Hans jævne, russiske ansigt så ud som forklaret. Den nedgående sols røde stråler faldt på den gamle soldats og den unge hornblæsers skikkelse.

"Fader vor," kom det fra den gamles læber, "du som er i Himlen!"

Og Himlen hørte denne bøn, for solen blev ligesom stående og gød et rødt ildskær over Krasnoje Selos fælleder.

"Dit rige komme," bad han. "Ske din vilje!"

Alle tav. Hér ved kejserens telt, hvor hvert ord kunne høres, dér foran lejren genlød bønnens ord i et mangetusindstemmigt kor.

"Og tilgiv os vor skyld, som vi også tilgiver vore skyldnere! Led os ikke i fristelse, men frels os fra det onde."

Jævnt og tydeligt udtalte tamburmajoren hvert ord. Man havde indtrykket af, at et stort og frygteligt mysterium gik for sig. Zaren bad med sine soldater. Dette mysterium greb alle og løftede dem op til Gud.

Da tamburmajoren havde sagt Amen, satte han langsomt sin hue på, kastede et vredt blik til hornblæseren, løftede sine trommestikker og slog retræten.

"Musikanter, trommeslagere og hornblæsere – huer på!" kommanderede han.

De brogede huer dækkede de brune pander, og alt begyndte at bevæge sig. Tappenstregen var forbi.

Også kejseren satte sin hue på og gik ned ad trappen for at modtage rapport af sergenterne fra de kompagnier, han var chef for.

De korte svar klang i den kølige aftenluft, og Marussja mærkede på de ophidsede stemmer, at der skete noget særligt, at denne begivenhed ville have en eftervirkning for hele livet for dem, som deltog i den.

Kejserens vogn kører frem forspændt med tre prægtige heste. Kejseren hjælper sin gemalinde med at stige ind og tage plads i vognen. Fra alle sider lyder hurraråb, hestene trækker til, og trojkaen sætter sig i bevægelse i retning af Krasnoje Selo.

Skuespillet er til ende, og publikum begiver sig på hjemvejen.

50

I lang tid kunne Sablin ikke se Marussja fra sin plads og begyndte allerede at blive nervøs. Har hun måske narret ham og er slet ikke kommet?

"Se en gang, Pavel Ivanovitch," henvendte Matznev sig til Grizenko, "se en gang, hvilken henrivende dame, der sidder ved siden af Varlamov."

Sablin så i den retning, Matznev pegede, og fik øje på Marussja.

"Jeg kender hende ikke. Det er vel en ny regimentsdame. Sandsynligvis en kosakofficers kone. I år har jo så mange af dem giftet sig."

"Nej, det ser hun mig ikke ud til – hun har noget særligt ved sig. Er det ikke fru Samsonov?"

"Nej, fru Samsonov sidder dér i tredje række ved siden af fru Sabotarev og fru Müller. Nej, det er ingen regimentsdame. Hun ser sig for ængsteligt om."

Sådan udtalte officererne sig om Marussja. Det var Sablin meget behageligt; for han var stolt af, at han alene vidste, hvem hun var, at han stod i brevveksling med hende, og at hun muligvis kun var kommet derhen for hans skyld.

Efter tappenstregen ventede han roligt til alle officererne var skiltes og opsøgte så Marussja.

De gik sammen over fælleden til jernbanestationen.

Fulde af erindringer om det, de lige havde oplevet og set, steg de op i toget og kørte tavse tilbage til Petersborg. I menneskemængden ville de ikke tale om det.

"Maria Michailovna," sagde Sablin så, "tør jeg foreslå Dem at spadsere lidt med mig på kajen, hvis De ikke er træt eller har noget bedre for?"

"Med fornøjelse," svarede Marussja.

En droske kørte dem til Senatspladsen.

Aftenrøden blegnede, og det blev allerede mørkt. Månen var endnu ikke stået op. Nevaens hvide vandflade udstrakte sig majestætisk for dem. I det fjerne så de den gamle skibsbrygge foran slottet. Grønne og røde dampskibslanterner glødede i alle retninger over floden. På kajen var det ensomt og køligt. Der lugtede af vand og tjære.

"Hvilket indtryk har det alt sammen gjort på Dem?" spurgte Sablin.

Marussja vendte sit lille hoved hen imod ham. Hun havde den samme klare bluse med det røde bånd på, som den gang i Lachta.

"Jeg har endnu ikke helt gjort det op med mig selv. Men i al fald bliver jeg ved min mening om, at han er et menneske nøjagtig som alle vi andre. Der er ikke noget teatralsk i hans væsen, men alle hans omgivelser virker ophidsende."

De tav. Han vidste ikke, hvad han skulle sige. Da han forrige år havde truffet Kitty efter paraden, havde han følt det samme som pigebarnet. Begge havde forgudet kejseren uden at tænke synderligt over det. Denne gang var det anderledes. Marussja underkastede det alt sammen kritik og analyserede det. Men Sablin følte en vis skyhed ved at nærme sig disse ting kritisk.

"Jeg tror, at når vi tænker os disse omgivelser borte, så bliver der hverken ophidselse eller begejstring tilbage. Jeg synes om ham. Jeg ville gerne lære ham at kende som menneske."

Fra Peter-Pauls-fæstningens tårn klang klokkespillet. Marussja for sammen, lagde sin arm i Sablins og trykkede sig ind til ham.

"Hvor forfærdeligt, hvor forfærdeligt," sagde hun så sagte, at Sablin næppe kunne høre det. "Sig mig, Alexander Nikolajevitch, hvorfor kan man ikke herske uden at udgyde blod? Hvorfor er alle disse galger, fængsler, kasematter, al denne spidsrod, dette tvangsarbejde nødvendigt som magtens attributter?"

"Fordi der findes forbrydere," svarede Sablin.

"Er nu også alle, der tænker anderledes, forbrydere? Se en gang: Nu går jeg og spadserer med Dem på denne herlige kaj, jeg har fået en grundig uddannelse, jeg ved, hvad videnskab og kunst er, jeg har forståelse for det skønne i livet. Og så tænker jeg på de stakkels bønder, de smudsige landsbyer og de pjaltede, sultende mennesker, hvis hele liv kun er en kamp for det daglige brød. Når jeg tænker over den frygtelige forskel, som består mellem mennesker, bliver jeg angst og bange. Er sådanne tanker også forbryderiske?"

"Tankerne er toldfri. For tanker bliver man ikke straffet."

"Men for ord. Hvis jeg ville sige det til folkene i landsbyerne, ville det så være en forbrydelse? Hvad mener De? I dag har jeg set noget, som har undret mig meget. Denne gamle trommeslager, en simpel, russisk bonde kommanderede, og zaren adlød hans befaling. Så sagde han bønnen, og kejseren bad efter ham. Sig mig, er det indført med en bestemt hensigt? Er det symbolet på, at zaren er folkets tjener, eller er det kun et tilfælde? Eller har jeg måske opfattet det forkert?"

Sablin kunne ikke svare hende. Han vidste selv ikke noget om det, for han havde endnu aldrig tænkt over det.

"Alt var vidunderligt smukt," sagde Marussja. "Men hvordan lader det sig alt sammen forene med fængslerne?"

"Glem ikke, Maria Michailovna, at kejser Alexander II blev myrdet af anarkister. Dette mord var på ingen måde udtryk for folkets vilje, men vel nok for en lille gruppe mennesker, et partis."

"Men hvordan skal folket skaffe sin mening udtryk på anden måde, end gennem dem, som har viet deres liv til folkets tjeneste, det vil sige gennem partiet?"

"Har da folket valgt disse misdædere ud af sin midte og givet dem det hverv at myrde kejseren? Så vidt jeg ved, var folket forfærdet og oprørt over denne frygtelige forbrydelse."

"Den sande folkesjæl kender vi ikke. Kan folket overhovedet med det politiregimente, som for øjeblikket hersker i Rusland, give sin mening til kende? Folket er utrolig udannet. De kan slet ikke gøre Dem nogen forestilling om dets råhed og fattigdom. Det må oplyses og kultiveres. Officererne må oplyse deres soldater. Alle må medvirke til denne store opgave."

"De har fuldkommen ret," sagde Sablin. Han gik ved siden af Marussja, men så ikke på hende, lyttede kun til hendes ord. Jo mere, hun talte, desto længere rykkede hun bort fra ham. Hun forekom ham ikke mere så attråværdig, og hans hjerte blev køligere. En væg syntes at rejse sig imellem dem. De gik ganske vist arm i arm, men de var i virkeligheden længere fjernet fra hinanden end den gang, da de vekslede breve, da han endnu slet ikke kendte hende. Marussja følte denne kulde. Hun mærkede, at hun var gået for vidt og spurgte sig selv, om hun

virkelig selv troede på sine egne ord, om dannelse og politisk modenhed ville gøre folket lykkeligt. Nærede hun virkelig ønske om, at kejseren skulle blive myrdet, den samme herlige kejser, som forstod at vise sig for folket med så megen værdighed, som ganske nøje vidste, hvad han skulle sige til hver enkelt, og som så behændigt omgav sig med hele den byzantinske nimbus? Ønskede hun da virkelig hans død? Hvordan ville det gå, når for eksempel Korshikov, den lille mand i den smudsige, brune arbejdsfrakke, ville regere i stedet for kejseren som præsident for republikken? Hun måtte le ved tanken. Men hun ville ikke tage det i sig, som hun netop havde sagt og besluttede at gøre et sidste forsøg. De gik til Fontanka og vendte så om. Sommernattens skygger lagde sig på strømmens vande, hvis bølger glattedes som sølvhvid silke. Ved anlægsbroen steg mange mennesker ud af damperen og løb til sporvognen, atter andre kom imod dem. En tid lang gik de tavse videre omringet af mange forbigående. Den unge pige ville nu gøre godt igen, hvad hun havde sagt før og atter vinde ham for sig. Hun trykkede sig fastere til hans arm og så ham kærligt ind i øjnene: "Hvad er han dog for et kært, ædelt menneske!" tænkte hun. "Han er af en ganske anden mening end jeg, han ærgrer sig måske tilmed over mig, og er dog alligevel så taktfuld og rolig."

"Hvad ville De sige, Alexander Nikolajevitch, hvis zaren forlod sit palæ, sine hoffolk og sin strålende suite, forklædte sig som bonde og gik ud mellem det jævne folk? Om han levede i en landsby, arbejdede som markarbejder, lærte bøndernes elendighed at kende og så ville skride til store reformer? Kejseren måtte vide, hvad bonden har brug for – så ville han frivilligt give folket alt, og så behøvede vi heller ingen partier."

"Så ville zaren ikke være zar mere. Zaren kan ikke være menneske. Folket ville hverken forstå eller anerkende en sådan zar. Det ville ikke adlyde ham og ikke opfylde dets pligt overfor ham."

Marussja svarede ikke, men sukkede.

"Gud," sagde Sablin sagte, "har sendt sin søn, Jesus Kristus, til jorden. Således er Gud som almindeligt menneske kommet til jorden og drog ud med almindelige mennesker for at prædike sit hellige evangelium. Men folket anerkendte ham ikke, korsfæstede, dræbte ham. Men hvis Kristus var kommet i al sin herlighed, omgivet af sine engle og ærkeengle, havde folket ubetinget adlydt hans sidste bud."

"Tror De virkelig på alt det?" spurgte hun sagte.

"På hvad?" spurgte Sablin endnu sagtere.

"På alt det, som står i evangeliet," sagde Marussja og sænkede hovedet.

"Hvordan skulle jeg ikke tro på det? ... Og De?"

"Å, jeg ved det ikke selv. Mørkt ser det ud i min sjæl. Denne bøn i dag og Deres ord før har vakt nye følelser i mig, nye tanker, som jeg før aldrig har haft."

"De tror altså ikke på Gud?"

"Sig mig først, hvorfor er Kristus kommet som almindeligt menneske og ikke som gud eller kejser? Hvorfor har han kun prædiket og ikke givet love, hvorfor har han kun lært og ikke befalet?"

"Han ville, at menneskene *frivilligt* skulle antage hans lære og for evig tid indrette deres liv efter den. En lydighed af frygt for straf har Frelseren åbenbart ikke tilstræbt og derfor valgte han andre midler og veje."

"Jeg mærker, at De er fast i Deres tro. I Deres hoved er alt så ligetil. Deres hjerne er som et skab med mange hylder med etiketter: Gud, kirke, kerter, helgenbilleder, knæfald – zar, lydighed, parade – regiment, uniformens ære – kammerater, familie – tilladt, ikke tilladt – passende, upassende."

"Og hos Dem?"

Hun begyndte at le.

"I mit hoved er der et frygteligt kaos. Jeg ved ikke selv, hvordan det er fat med mig."

"Og til trods for det vil De alligevel prædike," sagde han i en bebrejdende tone. "Kan man da prædike om noget, man ikke selv tror på?"

"Men når man stræber efter det, stræber efter det af al sin evne?"

"Efter hvad?"

"Efter sandheden."

"Men hvad er sandheden da efter Deres mening?"

"At det må gå alle godt."

"Ja, men ved De, om det overhovedet er muligt? Er ikke netop det, som er godt for mig, dårligt for Dem?"

"Å, jeg ville også gerne bære det dårligste, når det blot var godt for Dem?"

Uden selv at ville det stødte hun ordene frem.

Sablin så på hende. Hun var ikke meget mindre end ham. Selv om hun kun lige var nitten år gammel, havde hendes legeme en kvindes runde former. Og dog forekom hun ham som et kært lille barn, som i sin sorg søgte beskyttelse hos ham. Næppe havde han set på hende, før han også følte at al uoverensstemmelse mellem dem var bilagt, for manden

vågnede i ham. Hvad hun end måtte være: en forbryder, en socialist, kun ét ønske havde han: at kysse disse herlige læber, altid at se ind i disse mørke, silkebløde øjne! Hvor megen kærlighed og skønhed ligger der dog i dem!

"Bronzerytteren" [Note 19)] så ned på dem fra den høje granitklippe, klokkespillet klang, dampernes sirener hylede snart skarpt, snart dumpt. Det var allerede sent.

"Hvad er klokken?" spurgte hun.

"Halv et."

"Min Gud! Så mange! Jeg må hjem. De bor vel hér? Jeg ville gerne se det sted, hvor De bor. Er det langt?"

De gik over pladsen. Boulevardens popler susede hemmelighedsfuldt over deres hoveder. Fra den mørke kaserne kom et fugtigt, koldt pust. Det gjorde hende ondt for ham.

De gik hen til en droske.

"På gensyn, Alexander Nikolajevitch. Jeg takker Dem for den fornøjelse, De har gjort mig. Jeg vil aldrig glemme det eventyrlige skuespil, jeg har set i dag."

"Når ses vi igen?" spurgte han hende og hjalp hende op i vognen.

"Hvornår? Det ved jeg ikke. Når De vil. Vi har jo endnu meget at tale om."

"Maria Michailovna," sagde han. "Kom med mig. Jeg bor hér på anden sal. Vi vil snakke sammen i ro og fred. Det er jo ingen ulejlighed for Dem. Forskøn min stakkels ungkarlelejlighed."

Hun var ubeslutsom, men han greb hendes lille behandskede hånd.

"Vær nu så sød, Maria Michailovna. Jeg vil vise Dem vort regiments historie, billederne fra fortiden. Når De lærer dem at

kende, vil også nutiden blive Dem klar. Vi har korresponderet med hinanden, har ofte skændtes, men kender alligevel næppe hinanden … Vi ved ikke, hvorfor vi er sådan. Å, gør mig nu den tjeneste. Jeg beder Dem, kom kun en halv time op med mig."

Hun smilede og spurgte:

"Hvad er det i dag?"

"Fredag."

"Godt. Næste fredag klokken syv kommer jeg et øjeblik op til Dem."

"Jeg takker Dem, Maria Michailovna. Præcis klokken syv vil jeg lytte efter Deres små fødder på tærsklen til min hytte."

"På gensyn, Alexander Nikolajevitch."

Han så efter hende til drosken forsvandt bag hjørnet. Hun vendte sig et par gange om og nikkede til ham. En salig lykkefølelse greb hans hjerte, og han vidste ikke selv, hvorfra den lykke kom. Elskede han hende virkelig, eller var det kun hans sanser som var dåret af hendes ungdom, skønhed og friskhed? Han selv var jo også ung … enogtyve år gammel …

51

Nu kørte Sablin hver dag efter tjenesten til sin lejlighed i byen for at gøre alt i orden. Sin oppasser lod han blive i lejren og ryddede selv op. For Marussjas besøg skulle være en hemmelighed for alle andre. Han tog forhængene fra malerierne og spejlene, tørrede støvet af over alt, sendte bud efter folk og gav dem ordre til at vaske og bone gulvet i hans nærværelse. Om fredagen købte han en mængde blomster, konfekt og kager og dækkede selv bord i spisestuen. Han tændte temaskinen og ventede nu på besøg af den henrivende og hemmelighedsfulde pige, som han ville overraske med sin boligs pragt og luksus.

Han havde lært meget af Kitty og Vladja, og derfor var der noget smagløst ved det med kager, konfekt, frugt, dyre vine og blomster rigt dækkede bord. Alt dette mindede så meget om den almindelige modtagelse, en ungkarl bereder et letlevende fruentimmer i sin lejlighed.

Sablin ventede Marussja og vidste ikke en gang, hvem hun var. Skuespillerinde? Men en skuespillerinde, der var så smuk som Marussja kunne umuligt forblive ubekendt i Petersborg. Hun var student, veninde af general Martovs datter, hun hed Ljubovin, var ufordærvet – og dog villig til at besøge ham i hans ungkarlelejlighed. Havde søstrene Rotbeck gjort sådan noget eller baronesse Wolff, som han var kommet sammen med et par gange i løbet af vinteren? Det var aldrig faldet ham ind at invitere en af disse unge damer hjem til sig. Men Marussja havde han ganske roligt indbudt, og hun havde lovet ham at

komme. Hvorfor mon? Fordi hun var en pige fra andre kredse, hvor man kunne gøre sådan noget.

Og hvad var det for kredse?

Er hun datter af en købmand, en håndværker eller måske alligevel officersdatter?

Men er det ikke også ligegyldigt! Hun er jo så henrivende. Man pines, når man ser på hende: Man vil eje hende, men tør ikke, man ser hendes bedårende ansigt og vil kysse det, men føler, at også det er forbudt.

Sablins hjerte begyndte at slå stærkere. Snart satte han sig i sin bløde lænestol i arbejdsværelset og så ud af vinduet, snart løb han ind i spisestuen. Også ind i sovekammeret kastede han et blik.

Marussja kørte til Ærtegade og gik så derfra. Hun var meget ophidset, men vidste ikke hvorfor. Havde hun ikke tidligere besøgt Korshikov, da han gav hende privattimer i geometri og historie? To gange havde hun været hos sin venindes broder, som lå ensom og syg hjemme, mens hans søster var rejst bort. Begge gange var hun blevet modtaget som en god kammerat. Hun kunne slet ikke mere huske, hvordan der så ud hos de to ungkarle. Den gang havde hun ikke været det mindste ophidset, ja ikke en gang tænkt på, at hun besøgte ungkarle. Den gang havde hun fortalt sin fader det, men i dag tav hun. Hun sneg sig mere frem end gik, og skammede sig. Flere gange blev hun stående og ville vende om. Men hun skammede sig alligevel endnu mere for at vende om nu, for hun måtte se Sablin. Hun elskede ham. Det havde hun mærket i Lachta, da hun havde tilgivet ham og igen skrevet til ham. Alt ved ham syntes hun om: Hans fornemme væsen, hans indsmigrende måde at tale

på, hans dunkle stræben efter sandheden, hans tvivl. Han var så ganske anderledes end andre unge mænd, som hun hidtil havde lært at kende. Fra ham udgik en kraft, som hun blev tiltrukket af.

Hun så sig et par gange om. Der gik folk op og ned på boulevarden, men de lagde ikke mærke til hende. Hun løb hurtigt ind på trappegangen. Med ét sæt løb hun op ad trappen. Et blankt skilt dukkede op for hendes øjne. Det var hende, som om hun tabte besindelsen. Hun fik ikke tid til at trække i klokken – døren gik op, og Sablin stod foran hende i sin elegante uniform med høje ridestøvler.

Tavs førte han begge hendes hænder mod sine læber. Hun så ham ind i øjnene og så, hvor lykke og glæde lyste i dem. Hun rødmede, men følte sig rolig og glad.

"Nå, sådan bor De altså," sagde hun og trådte hen foran det store spejl i hans arbejdsværelse. Hun var jo kun kommet for et øjeblik og ville derfor ikke lægge sin lette jaket i forværelset. Men nu tog hun sin hat af foran spejlet.

Marussja mønstrede værelset. For at gøre det hyggeligere havde Sablin trukket de svære uldgardiner for og tændt hængelampen. Det var mindre udstyrelsens rigdom, som imponerede hende, skønt det var noget nyt for hende. Det var snarere tingenes alder, deres gedigenhed og skønhed. Hendes opmærksomhed henledtes på en række malerier på væggene. Den øverste række var lutter mandsportrætter, den nederste lutter kvindehoveder. Marussja trådte hen foran det yderste portræt. Fra det mørke lærred så et brunt ansigt under en høj, russisk bojarhue på hende. To ondskabsfulde, skæve tartarøjne så strengt frem under de nedhængende, tætte øjenbryn, en sort

bakkenbart indrammede ansigtet og på overlæben lå en smal, mongolsk knebelsbart. Derunder hang billedet af en blond, svulmende kvinde med røde kinder, yppige læber og store, sorte øjne.

"Er det Deres aner?" spurgte Marussja.

"Ja, det er mine forfædre."

"Er det portræt først malet senere eller samtidigt?"

"Dette billede har Ivan den Skrækkeliges hofmaler, den byzantinske mester Kampanus malet i året 1543. Det forestiller slægten Sablins stamfader, bojaren Ivan Sablin. Hun nedenunder er hans kone, Maria Savishna af Mstislavski-bojarenes slægt."

Hele Sablins anegalleri stod for Marussja: Mørke skikkelser i gammeldags, russiske kaftaner med eller uden kraver, i uniformer med eller uden parykker, med ordner, stjerner, skønne og hæslige koner. Sablin kendte dem alle. Hans oldemoder var italienerinde, hans bedstemoder en tysk blondine fra Østersøen, hans moder en ægte russerinde.

Sablin kendte også deres livshistorier. Det var *adelsslægten Sablins*. De førte et våben, havde livegne, skærmede slægtens traditioner og bar alle sabel ved siden – derfor var de også Sabliner [Note 20)].

Naturligvis havde også hun aner. Blot var ingen kommet på den tanke at male dem. Ikke en gang af hendes fader fandtes noget portræt. Hvad var hun da i grunden? Hun vidste det ikke selv. Hun havde blot hørt, at hendes bedstefader, en simpel bonde og livegen var blevet sendt af sin herre til Petersborg. Så havde hendes fader formodentlig erhvervet borgerlige rettigheder i Kronstadt. For da hun lod sig immatrikulere ved

universitetet, havde hun i et eller andet af sine papirer set, at hun var borgerinde fra Kronstadt.

"Hvad ville han mon svare," tænkte hun, "hvis jeg lod alle disse bønders og håndværkeres portrætter male og så ville sige: Ser De, det er de mennesker, som blev pryglet af *adelsslægten Sablin*. Jeg er *småborgerdatteren Ljubovin fra Kronstadt* og – det er mine aner!"

Hun vendte sig fra malerierne og så på Sablin. Han stod under lampen og hans begejstrede blik hang endnu stadig ved hende. Hvor megen fornem skønhed lå dog ikke i hans væsen! Hun følte med stolthed, at han tilbad hende, han, der havde så mange berømte aner.

Hun gik hen til skrivebordet. På æresplads under lampen lå en pragtfuldt udstyret og indbundet bog – *hans regiments* historie.

Hun satte sig i en magelig, blød lænestol og begyndte at se i bogen. Han tog plads ved siden af hende på stolearmen. Også hér så hun hans forfædres aner. Gamle krigerskikkelser, afbildninger af faner og trompeter, af kavaleriattakker, portrætter af berømte officerer. De var faldet på slagmarken, men deres efterkommere indførte deres navne og skildringen af deres heltegerninger i denne bog til nytte og fromme for kommende slægter. Ligesom en bygning opstår ved at den ene sten lægges ovenpå den anden, således var også regimentets komplicerede tradition opstået lidt efter lidt. Dets fundament var imidlertid den grænseløse hengivenhed for kejseren. Fedor Fedorovitch sagde ofte, at man skulle afskaffe hæren, men Viktor har ret, når han mener, at det er umuligt. Hvordan kan Marussja så hjælpe til, når hun selv bøjer sig for disse aner, for

disse heltegerninger og for disse heltebilleder? Sablin har ret, for han ved, hvad der er nødvendigt. Han ved, hvad han vil. Han vandrer ad den lige vej, talløse af hans aner har vandret. Og hun? I sine tankers ville virvar ser hun kun et par små vejvisere, som nogle lærde og tænkere har sat for hende. Allerede før hende har mennesker forsøgt at finde den rigtige vej efter disse vejvisere – og er gået til grunde ved det. Deres navne bliver nu kun hviskende nævnet i mørke kælderhuller. Mon den tid overhovedet vil komme, hvor man vil rose dem offentligt og rejse dem mindesmærker? Hvad kan hun gøre, når hun selv er i tvivl om, på hvilken side sandheden er? Og selv om også sandheden er på Korshikovs side, er skønheden uden tvivl på Sablins.

Men ligger der ikke også en kraft i skønheden?

"Må jeg byde Dem te?" afbrød Sablin hendes tanker. Hun rejste sig og gik med ham ind i spisestuen.

"Hvor tør De dog gøre sådan noget, Alexander Nikolajevitch," sagde hun, da hun så det dækkede bord. Men inderst i sit hjerte var hun tilfreds. Han elskede hende altså, han ville på alle måder vise hende sin kærlighed.

"Ønsker De måske lidt vin, lidt champagne?"

"Skal jeg," tænkte Marussja, "tilstå for ham, at jeg endnu aldrig i mit liv har drukket champagne, at jeg kun har hørt om det og læst om det i romaner?"

"Mange tak. Men kun en dråbe. Lad os hellere gå ind i Deres arbejdsværelse. Der er meget hyggeligere … Dér er vi tilmed under opsigt af anerne."

Sablin bragte en skål med ferskener, som hun heller aldrig havde smagt, konfekt og vin. De tog plads lige overfor hinanden

i to lænestole. Det lille bord med frugterne og vinen imellem dem.

"Jeg må vel nok ryge?" spurgte Sablin. –

Marussja drak sin champagne i små slurke. Det hvide skum blev siddende på hendes overlæbe, og hun slikkede det kækt bort med sin røde tunge. Sablins blod kogte. Men hendes mørke, blå øjne så så uskyldigt, rent og tillidsfuldt på ham, at han ikke vovede at røre hende.

"Nå, Maria Michailovna," sagde han, "nu ved De ganske nøje, hvem jeg er. De kender min slægts og mit berømmelige regiments historie. Men nu ville jeg gerne vide, hvem De i grunden er, De henrivende troldkvinde. Læg Deres maske, så at vi kan blive nærmere bekendt og – blive venner."

Marussja så, hvor mageligt han sad i sin lænestol, hvordan han med langsomme håndbevægelser førte sin cigaret til munden, og hvor uendelig megen skødesløs fornemhed, der lå i hans væsen.

"Min prins!" tænkte hun.

52

"Hvorfor vil De vide, hvem jeg er og hvem mine forfædre var," sagde Marussja efter lang tavshed. "Det har jeg naturligvis også haft, for jeg er jo da ikke født af intet. Men for Dem skal jeg vedblive at være det, som jeg er – den bekendte ubekendte. Vi søger begge sandheden. Hver af os forstår den på sin måde, men ingen af os har fundet den. Jeg ville ønske, at hele verden var lykkelig; jeg vil elske hele menneskeheden. De, derimod, elsker kun en ganske lille kreds af mennesker, De anerkender kun et ubetydeligt stykke jord. Mit hjerte er større end Deres. Vi mødtes i strid og begyndte at interessere os for hinanden. Så forenede en guddom – skønheden – os. De tilbeder den og er stolt af den – jeg derimod anser den for en svaghed, næsten for en synd … De har vist mig denne verdens eventyr, eventyret om kejseren og hans herlighed. Jeg kender et eventyr til. Jeg skal en gang fortælle Dem det, men ikke nu. Nu vil De ikke forstå det. Men jeg vil gerne have lov at være den ubekendte for Dem, som Askepot på prinsens bal."

"Men til sidste kendte prinsen alligevel Askepot på den tabte sko."

"Forsøg det," sagde Marussja leende og stak sin fine lille fod lidt frem. I den tarvelige, slidte støvle og den sorte bomuldsstrømpe gemtes en fod, som enhver pige kunne være stolt af. "Er det ikke muligt, at denne gamle støvle, denne strømpe, denne enkle kjole er andet end masker? Er det ikke muligt, at hun er helt anderledes i sit intime liv, end hun viser sig hjemme hos generalinde Martov? Og når hun allerede ser så

bedårende ud i denne jammerlige forklædning, hvor skøn må hun da være i et elegant toilette."

Han stod foran en gåde og denne gåde gav ham ingen ro.

"Hun er russerinde – det er sikkert, det mærker man på hendes sprog. Hun er klog, dannet, taktfuld, har gode manerer – hun leger mere med champagnen, end drikker den. Hun har kun taget ét stykke konfekt og kun spist det halve – hun må altså være vant til det. Hun har liberale idéer … Måske er hun én af disse fornemme aristokrater, som er blevet ked af selskabslivets glæder og søger andre, stærkere indtryk."

Denne tanke forekom Sablin latterlig – hvordan skulle sådan noget være muligt med hendes nitten år?

"Eller er hun måske en pige af god, fornem familie, som har forelsket sig i ham og har forklædt sig for at kunne komme til ham?"

"Tænk ikke på det," sagde Marussja. "De har foreslået mig at være gode venner. Jeg er meget rørt over Deres forslag, og jeg tror fuldt og fast, at De mener det oprigtigt. Lad os altså være venner! Jeg ser, De har mange bøger, hvis tilværelse jeg tidligere ingen anelse havde om. Vis mig de små bøger dér. Kavalerireglementet! Hvor morsomme billeder! Jeg vidste virkelig ikke, at hver bevægelse er beskrevet. Signalernes melodier! Hvor underlige ord! For mine øjne åbner sig en hel ny verden, Alexander Nikolajevitch. Jeg har aldrig haft anelse om, at det, vi anså for vanvid, når vi så soldaterne marchere på gaderne, kan være så vigtigt og alvorligt. Krigsvidenskaberne? … Skal vi virkelig have krig igen?"

Hørte han på hende eller ikke? Nej, han beundrede mere hendes læbers bevægelser, hendes hvide tænders glans, de

skiftende farver på hendes kinder. Hun talte stadig. Hun følte instinktmæssigt, at hendes eneste redning bestod i at tale. Enten måtte hun gå eller tale alvorligt.

"Å Gud!" afbrød hun pludselig sig selv. "Jeg kom jo blot for at blive her et øjeblik og se, hvordan De boede, og nu har jeg været her mere end to timer."

Hun rejste sig.

"På gensyn, jeg må hjem."

"Hvornår ses vi igen? Jeg håber hér."

"Hvorfor skulle jeg ikke komme igen?" tænkte hun. "Her er så hyggeligt. Det er en hæderlig, ordentlig mand, og jeg ved også, hvordan jeg skal forholde mig."

"Godt. Næste fredag. Men så kommer jeg virkelig kun et øjeblik."

Marussja gav ham hånden og løb hurtigt ned ad trappen. Han hørte gadedøren slå i. Alene sad han med sine kager, frugter og konfekt. Hvad skulle han stille op med det?

"Jeg sender det hen til Rotbeck, han holder jo meget af sådan noget," tænkte han.

53

Hver fredag klokken syv kom Marussja til Sablin. De læste sammen, han spillede klaver og sang. Undertiden sang hun også. I arbejdsværelset var der varmt og halvmørkt, i spisestuen kogte temaskinen. De var altid alene og følte sig lykkelige. På mørke efterårsaftener, når regnen slog mod ruden, tændte han op i kaminen. Så satte de sig foran den og så ind i flammerne. De kom hinanden nærmere. Men jo mere hun følte sig vel tilpas hos ham, desto mere led han. Han ville eje hende. Han så ikke mere på hende som noget helligt, men han vidste stadig, at hans ønske var uopnåeligt.

En mand elsker med øjnene, kvinden med ørerne. Sablin vidste det. Han vandt Marussja ved sin kloge tale og ved sin sang. Han kyssede hendes hænder, og hun lo. Da hun ved deres femte sammenkomst sad ved klaveret og sang, trådte han hen bagved hende og kyssede hende på halsen. Hun begyndte at græde. Havde hun stødt ham fra sig og gjort ham bebrejdelser, havde hun rejst sig og gået, havde hun kunnet redde sig. Men hun begyndte at græde og var fortabt.

Han knælede ned foran hende, bad hende ikke at være vred, men tilgive ham. Han kyssede hendes hænder, han trak hende ind til sig og satte sig ved siden af hende. Han fortalte hende, hvor ulykkelig han var, hvor højt han elskede hende, og hvor han led under, at hun ikke besvarede hans kærlighed.

Men det var ikke sandt. For hun elskede ham, hun elskede ham så inderligt! For at vise ham, at hun ikke var vred på ham, kyssede hun ham stille på panden. De skiltes som venner. Og da hun kom igen næste fredag, kyssede han hendes kinder, som

var røde af kulde. Hun gengældte hans kys som en søster en broder.

En ufordærvet pige, som ikke kender lidenskab, lader sig heller ikke rive med af den, og når hun giver sig hen til en mand, gør hun det næsten altid af medlidenhed. Medlidenhed er den farligste følelse for en pige. Men Sablin havde forstået at opnå, at Marussja følte medlidenhed med ham og anså sig selv for skylden til hans lidelser.

Hun så, at han led. Han fortæredes af lidenskab. Hans øjne var blevet store og mørke. –

Det var en stille novemberaften. Hun var blevet længere end sædvanlig. Det faldt hende vanskeligt at forlade ham, så ensom og … syg, han var. Hans hoved brændte. Måske havde han feber? Han havde tårer i øjnene.

"De er grusom, Maria Michailovna," sagde han. "De ser da, hvor jeg lider. Jeg vil hellere dø end blive fortæret af denne indre ild."

"Hvad vil De mig da?" spurgte hun. Hun havde så gerne set ham lykkelig.

"Giv mig et kys."

Han sad i lænestolen lige overfor hende.

"Hvis det kan hjælpe Dem …," sagde hun, rejste sig og bøjede sig ned mod hans læber. Han omfavnede hende, satte hende på sit knæ og kyssede hendes mund. Hun rev sig løs fra ham og græd.

"Er det kærlighed?" sagde hun sagte, bebrejdende. "Hav dog barmhjertighed med mig!"

Men han hørte hende ikke.

Han drog hende ind til sig. Kun to gange hviskede hun i sin fortvivlelse: "Gør det ikke." Men da hun så sin elskedes lykkestrålende øjne, glemte hun alt og hviskede stille og ømt:

"Min prins!"

54

Denne kærlighed var hendes kval, hendes lidelse. Hensigten med deres møder var nu kun tilfredsstillelsen af deres lidenskab. Hun brændte af skam, græd, vred hænderne, bønfaldt ham om ikke at pine hende, men – så snart hun så hans lykke, blev hun rolig, elskede ham, gav sig hen til ham og kyssede ham. Deres samtaler, deres diskussioner og deres sang var længst forglemte ting.

Hun måtte komme til ham. Hun følte, hvor han længtes efter hende, hvor han begærede hende. Hun vidste, hun gik ulykken i møde. Men hun ville ikke have, at han skulle lide for hendes skyld. Hun ville hellere lide selv, hellere ofre sig selv. Og hun kom til ham og mærkede ikke, at hun allerede ikke mere var i stand til at besvare hans lidenskab på samme måde, at hun blev kold og vakte hans vrede ved det. –

Klokken var et om natten. Udenfor var det frostvejr. Høj sne lå på gaderne. En stor ampel brændte i soveværelset. Hun lå bedrøvet, næsten syg ved hans side.

"Hvorfor vil du ikke vide af mig mere?" spurgte han hende irriteret. "Jeg føler, at du ikke elsker mig mere."

"Sascha, du skulle skamme dig! Hvad skal jeg da gøre mere for at bevise dig min kærlighed? Jeg er jo helt din."

"Men i dag er du ikke som ellers."

"Det ved jeg ikke, min ven. Måske er jeg syg."

Pludselig blev der ringet heftigt på entrédøren. Hvem kunne det være, som kom så sent? Oppasseren var sendt til kasernen og skulle først komme igen om morgenen. Men der blev ikke alene ringet, der blev slået voldsomt på døren med knyttede

næver. Da larmen kunne blive hørt i nabolejligheden, sprang Sablin rask ud af sengen, trak sine ridebukser på og sneg sig sagte hen til døren. Han hørte, at der blev trukket i klokken, banket i et væk og råbt med en rå soldaterstemme:

"Scherstobitov! Hvor fanden er du! Luk op! Ordre til Hans Højvelbårenhed!"

"Hvem dér?" spurgte Sablin.

"Ordre fra regimentskontoret, Deres Højvelbårenhed. Alarm! Regimentet rykker ud straks … Der er udbrudt oprør i byen!"

Sablin skød slåen fra og åbnede døren.

En soldat af middelhøjde styrtede løs på ham, greb ham i brystet og rev ham ind i stuen.

"Hvor er min søster, Deres Højvelbårenhed?" råbte soldaten med hæs stemme og stødte ham ind i hans arbejdsværelse. Sablin så, at det var soldaten Ljubovin.

Ljubovin stødte ham til side og stillede sig i vejen for ham. Han havde kappe og sabel på og huen på hovedet.

Ved larmen kom Marussja løbende halvpåklædt. Ljubovin fik øje på hende.

"Å!" råbte han ude af sig selv af raseri. "Det er altså alligevel sandt! Frække tøs!"

En våbensamling hang på væggen, derimellem Sablins revolver. Ljubovin greb den og sigtede på ham.

"Din skurk, Deres Højvelbårenhed! Din skurk! Dér har du det!"

Han skød og styrtede ud af lejligheden.

En røgsky stod op mellem ham og Sablin, og det forekom ham, at Sablin faldt.

Marussja så på Sablin. Hendes ansigt var fortrukket. Hun strakte sine hænder ud imod ham og kastede sig ind til ham.

"Sascha, traf han dig? Er du såret?"

Hun tænkte hverken på sig selv eller på den fornærmelse, hendes broder lige havde tilføjet hende. Hun tænkte kun på ham. Blot han ikke var såret! Sablin kastede et flygtigt, mørkt blik på hende. Frygtelige tanker fo'r gennem hans hoved. Han så på den blege pige med det uordentlige hår. I hendes øjne lå uendelig kærlighed. Han brød sig ikke mere om denne kærlighed. Eventyret var endt, han var vågnet af sin elskovsdrøm. Hun er en soldats søster, hun hører til den samme elendige menneskeklasse som Kitty og Vladja, hun gik på eventyr, hun søgte sit *første*. Nu ville der komme andre.

Af hendes mystiske inkognito havde han spundet sig et helt tryllevæv. Han havde virkelig indbildt sig, at hun var en Askepot. Og nu viste hun sig som et ganske almindeligt forhold. Men nu gælder det om at redde hende og sig selv. Hvad vil den forrykte Ljubovin mon yderligere anstifte? Skuddet måtte være hørt ud på trappen. Der kan straks komme mennesker, en undersøgelse kan begynde. Hun må bort så hurtigt som muligt. Og selv om Ljubovin også ville aflægge ed på, at han havde set hende hos Sablin, måtte han, Sablin, sværge på, at der ingen var set hos ham. Således kræver hans ære overfor en kvinde, særlig overfor en jomfru.

"Marussja, forlad mig for guds skyld straks! Der kan komme folk hvert øjeblik!" sagde han.

"Straks, straks! Er du uskadt? Har kuglen ikke ramt dig?"

"Nej, nej! Dér har du din hat, du kan frisere dig senere."

Ophidsede løb de gennem værelserne. Hastigt klædte hun sig på. Deres ansigter var blege.

"Bort, Marussja, for guds skyld!" sagde han og trykkede hendes hånd.

"På gensyn, min ven! Gud skærme dig! Hvilken angst vil jeg ikke udstå for din skyld! Gud vide, hvad der vil ske."

For sin egen person var hun ikke bange. Hun var rede til alt. Hun havde jo allerede for længst opofret sig for ham og intet forlangt af ham.

Hun kyssede ham så ømt, at det stak ham i hjertet. Han ventede på trappen, til hun var nede, og gadedøren havde lukket sig efter hende. På gaden var alt roligt.

Han gik først ind i sovekammeret, derfra ind i spisestuen og begyndte at fjerne alt, hvad der kunne tyde på en kvindes nærværelse. Da han kom ud i køkkenet med temaskinen, lagde han mærke til, at han havde glemt det vigtigste. Køkkendøren stod vidt åben, sådan som Ljubovin havde forladt den. Men på trappen var alt roligt. Han skød atter slåen for, hældte vandet ud af temaskinen, undersøgte hver krog, tog af bordet i spisestuen, lagde sin revolver på bordet, hentede en skruenøgle og en pudseklud og lagde ved siden af og besluttede at vente roligt.

Det havde alt sammen ikke varet mere end fem minutter. Men det var på høje tid, for der blev trykket på den elektriske klokke på trappen.

55

Ljubovin følte sig overbevist om at have dræbt Sablin. Hvad var der at gøre i et sådant tilfælde? Han havde ret, han havde reddet sin søsters ære.

"Jeg må straks melde det, så at alle kan vide, at jeg har begået mordet i ophidselse, for i sådanne tilfælde frikender nævningerne altid morderen."

Derfor løb han direkte fra Sablins køkken til kasernen, hvor alle lå i dyb søvn og snorkede i forskellige tonearter. Halvmørke herskede i de uhyggelige rum. Den tjenstgørende underofficer sad ved bordet i hjørnet og var også faldet i søvn.

Ljubovin trådte frem foran ham, bleg med vidt opspilede øjne. Han lignede en drukken.

"Hr. underofficer," stammede han, "jeg har lige skudt løjtnant Sablin. Arrester mig!"

Men næppe havde han udtalt disse ord, før han mærkede, at han havde gjort en kæmpemæssig dumhed. Mindede ordene "*løjtnant Sablin*" ham om, at han jo selv kun var *soldat*, at han ikke skulle dømmes af nævninge men for en krigsret, måske tilmed for en feltkrigsret. Der venter ham ikke en human jury, som vil undersøge alle pikante enkeltheder og frikende ham, men en grusom officersdomstol, som selvfølgelig vil tage parti for Sablin og dømme ham, Ljubovin, til døden. Alt det kom han til at tænke på i det øjeblik, da underofficeren rettede sine søvnige øjne på ham og sagde: "Hvad er det for noget vås, er du fuld?"

"Den eneste redning er flugten," tænkte Ljubovin.

Han overvejede ikke, hvordan og hvorhen han skulle flygte, men sprang så hurtigt hans fødder kunne bære ham ned ad trappen og løb så over gården ud af porten. Skildvagten lod ham passere, da han holdt ham for en ordonnans fra regimentskontoret.

Ljubovin sagtnede først sine skridt, da han kom ind i en stor, klart oplyst gade og opdagede en betjent langt borte. Da han havde forvisset sig om, at han ikke blev forfulgt, besluttede han at overveje, hvad der yderligere var at gøre. Krigsretten og dødsdommen udmalede han sig i de grelleste farver i sin ophidsede hjerne. Han så allerede den sektion soldater, som skulle skyde ham, et hvidt tørklæde, præsten. Hvem kan bringe ham redning? Kun Korshikov er i stand til det. Korshikov har jo forledt Marussja til dette forvovne skridt. – Nu må han gøre det godt igen. Ljubovin vidste, at Korshikov havde en lejlighed i Kirstschnaja, nær ved den tauriske have. Der havde hans parti for to måneder siden indrettet et hemmeligt trykkeri, dér fandtes et lager af propagandalitteratur. Dér sad Korshikov, snakkede med tilfældigt kommende soldater og forsynede dem med brochurer og proklamationer. Hans lejlighed bestod af tre værelser. I det første værelse var kontor, i det andet stod trykkemaskinen og i det tredje boede han selv. En lille jernfeltseng, et smudsigt vaskebord og et lille bord dækket med alle slags tryksager udgjorde hele udstyret. Ljubovin vidste at Korshikov arbejdede til sent om natten og var derfor overbevist om at træffe ham hjemme.

"Først og fremmest må jeg udslette alle spor," tænkte han, "må, om end kun for en tid forsvinde fra overfladen og redde mig fra domstolen og henrettelsen."

Gadedøren til det hus, Korshikov boede i, blev aldrig lukket om natten. Der boede nemlig mange trykkeriarbejdere, bladsælgere og prostituerede, så at der var en bestandig kommen og gåen. Derfor forbavsedes ingen over Ljubovins sene komme. Efter sin første ringning hørte han Korshikovs sagte skridt bag døren og hans hæse, rolige stemme:

"Hvem dér?"

"Det er mig, Fedor Fedorovitch, mig, Ljubovin," svarede han sagte.

Korshikov var meget mistroisk. Derfor åbnede han ikke døren straks, men hængte en kæde for og kiggede gennem dørsprækken. Først da han havde overbevist sig om, at Ljubovin virkelig stod derude, lukkede han ham ind. Korshikov bar sin sædvanlige gule dragt og holdt en lampe i hånden.

"Hvorfor beærer De mig med et så sent besøg?" spurgte Korshikov og bød Ljubovin en stol. Men han blev stående.

"Jeg har lige myrdet løjtnant Sablin!" sagde Ljubovin, hæs af ophidselse.

"Godt. Jeg håber, at De har fået gjort det grundigt," sagde Korshikov roligt og snoede samtidig med al sindsro sit gedeskæg, som om han snakkede om et ganske almindeligt emne.

"Javel," stammede Ljubovin.

"Godt. Men hvorfor har De ekspederet ham over i det hinsides?"

"For min søsters skyld, Fedor Fedorovitch. Hun var hos ham. Jeg fandt hende hos ham."

"Det har jo slet ikke noget at sige. Hun udførte jo kun det hverv, hun havde fået af partiet."

"Det er en skurkestreg!" udbrød Ljubovin harmdirrende.

"Ja, hvis det er det," svarede Korshikov roligt. "Hvad har De ellers at berette?"

"Jeg vil spørge Dem om råd. Hvad kan jeg nu vente mig? Krigsret? Henrettelse?"

"Ja, kære ven, De har myrdet en officer ved Deres eskadron og, som man siger, Deres nærmeste foresatte – det vil man næppe være Dem taknemmelig for."

"Men hvad skal jeg gøre nu?"

Korshikov så med sine små, brune og kloge øjne opmærksomt på Ljubovin. Så sagde han:

"Taler De ramme alvor, Viktor Michailovitch?"

"Ved Gud! Ja naturligvis, Fedor Fedorovitch!"

"Hvordan har De fået det at vide?"

"Hun er jo frugtsommelig!"

"Hvem?" spurgte Korshikov, og det forekom Ljubovin, at hans stemme bævede. Men han fortrak ikke en mine, sad bøjet på stolen i samme stilling, snoede sit skæg og så med funklende øjne på Ljubovin. "Marussja? Det har jeg ikke lagt mærke til. Hvordan har De opdaget det?"

"Jeg iagttog hende allerede længe, allerede siden forrige sommer. Siden vi kom fra lejren, var hun ikke til at kende igen. Hun forsømte sine studier. Hele dagen løb hun omkring og sang. – Jeg går til konservatoriet, sagde hun, jeg vil være skuespillerinde – og rødmede og blegnede. Jeg mærkede snart, at hun havde noget på hjerte; men mig sagde hun ikke et ord. Et par gange spurgte jeg hende om grunden til hendes glæde – så blev hun altid meget kærlig og beroligede mig. Det forstår hun

kun alt for godt. Men jeg mærkede, at hun siden da undgik mig. Jeg forhørte mig derfor hos vor kokkepige Mavra."

"Det finder jeg ikke fint," bemærkede Korshikov, "for det lugter af politi."

"Jeg fik kun det ene at vide, at hun gik hjemmefra hver fredag aften klokken seks og ikke kom hjem om natten. Nå, hun er jo også før ikke kommet hjem. Vi bor jo så langt ude, og egnen er så usikker. Jeg vidste, hun blev hos tante om natten. Forrige uge talte jeg med hende om et eller andet, og hun stod lige foran mig. Da bliver hun pludselig bleg som døden, kan næppe stå på benene, siger: Jeg bliver så dårlig, Viktor – og kastede op. Så blev hun meget stille og eftertænksom. Søndagen derefter betragtede jeg hende nøjere – hendes ansigt er ikke mere det gamle, og hun er også blevet sværere. Så stod alt mig klart. Men jeg vidste endnu ikke, hvem det var, som … På Sablin har jeg ikke tænkt, havde anset både hende og ham for ærligere. I dag bad jeg så sergenten om at måtte gå hjem. Han gav mig lov til det. Klokken fem kommer jeg med sporvognen – da ser jeg hende komme gående nedad gaden. Jeg kunne næppe kende hende igen. En ny hat havde hun sat kækt på snur, også pelskåben og muffen er ny, men hendes ansigt, til trods for kulden, blegt og bedrøvet, som om hun kun nødig gik ud. Jeg lod hende altså gå forbi mig, springer af og følger efter hende. Hun gik endnu et godt stykke videre og tog så en slæde ved glasfabrikken. Jeg sætter mig i en anden og kører efter hende. Snart mærker jeg, at hun kører i retning af vor kaserne. Men hun kører ikke til selve kasernen, men står af noget før, går videre til fods og ser sig om hvert øjeblik. Hun drejer ind i vor gade, går forbi et par huse og forsvinder pludselig i en gadedør.

Hun går altså åbenbart alligevel til Sablin! Til hvem ellers? Forneden er kun marketenderiet og så bor for øvrigt vor kapelmester der, en tysker og gift mand. På anden sal bor Rotbeck, og lige overfor Sablin. Men Rotbeck er aldrig hjemme – det ved jeg. Følgelig kan hun kun være hos Sablin. Jeg går altså igen hen til eskadronen. Da ser jeg, at hans oppasser sidder og klæder sig af på den tjensthavende underofficers seng. – 'Hvorfor er du ikke hos din herre, Scherstobitov?' spurgte jeg ham. Men bæstet ler: 'Herren har stukket mig fem rubler og befalet mig at overnatte på kasernen, da han har en lille frøken hjemme hos sig i nat. Det passerer hver fredag hos os.'

'Ved du, hvem den frøken er?' spørger jeg ham.

'Hvad rager det mig!' siger den gemene slavesjæl.

Jeg mærker, at fyren ved det, men også at han aldrig i livet vil sludre af skole. Efter tappenstregen lægger jeg mig på sengen og grubler. Om natten står jeg op, klæder mig på og går til den tjensthavende underofficer: Hr. sergenten har givet mig ordre til at afskrive regimentsbefalingen i skrivestuen, og det har jeg helt glemt. Jeg beder om tilladelse til at gå derhen. – Han lader mig gå. Jeg går hen til Sablins lejlighed. Stiller mig ved døren og lytter. Indenfor er alt dødsstille, som om lejligheden var tom. Jeg tror, jeg stod på trappen i halvanden time. Mine ben var stivnet, mit hjerte bankede. – Nå, tænker jeg, jeg kommer nok ind til ham. Så lad der ske, hvad der vil. – Det var så stille, at jeg oven i købet kunne høre klokken slå tolv. Jeg begynder at ringe. Der bliver ikke lukket op. Jeg banker og råber, forstiller med vilje min stemme og skælder Scherstobitov ud: 'Luk op, dit asen! Jeg bringer ordre. Oprør!' – Jeg hører, at han står bag

døren og ånder sagte. – 'Hvem dér?' spørger han. – Da råber jeg: 'Jeg kommer fra regimentskontoret. Der er oprør i byen ...!' – Han skyder slåen til side og står for mig i skjorte og bukser. De sov åbenbart lige før. Men måske er han alligevel alene? Jeg styrter ind på ham og løber ind i spisestuen. Dér står Marussja, halvpåklædt. Ynkelig så hun ud. Jeg vidste ikke, hvad jeg gjorde. Jeg ser så hans revolver hænge på væggen, griber den og skyder ... Han styrter om ..."

Ljubovin stønnede og sank om i stolen.

"Nå sådan," sagde Korshikov roligt. "Hvad skete så mere?"

"Så gik jeg tilbage til kasernen og meldte det."

"Hvad?" sagde Korshikov, og atter forrådte hans stemme stærkt sjæleligt oprør. "Men det var jo ganske overflødigt, kammerat."

"Det indser jeg også nu. Jeg ved slet ikke, hvordan jeg kunne falde på en sådan dumhed."

"Nå og så?" spurgte Korshikov.

"Da jeg havde sagt det, mærkede jeg, at den tjensthavende underofficer ikke havde begrebet noget af det, men kun stirrede på mig med vidt opspilede øjne. Så løb jeg bort, så hurtigt jeg kunne, og nu er jeg her hos Dem."

"Og hvad tænker De så at gøre?"

"Ja, det ville jeg netop spørge Dem om," udbrød Ljubovin fortvivlet. "krigsret, dødsstraf truer mig!"

Korshikov rejste sig og gik nogle gange op og ned i værelset. Pludselig standsede han foran Ljubovin og sagde roligt:

"Ja, min ven, De kommer sikkert for en krigsret. Måske bliver De ikke skudt, da der jo findes formildende omstændigheder, men uden tugthus vil De vel ikke slippe fra det."

"Hvad skal jeg gøre nu? Råd mig dog!"

"De må forsvinde," svarede Korshikov og begyndte atter at gå op og ned i stuen.

"Hvordan mener De?" spurgte Ljubovin og blegnede.

"I ordets sande betydning, kammerat. De skal jo alligevel dø. Men det er bedst, hvis De selv gør en ende på det. Ingen må mærke noget til det, og Deres lig må heller ikke findes. Først og fremmest må vi tænke på, hvordan vi kan redde Maria Michailovna."

Ljubovin var bleg som et lagen og rystede over hele kroppen. Korshikov stod og så foragteligt på ham.

"Å, De er en helt!" udbrød han barsk. "Klæd Dem af!"

"Hvad?" stammede Ljubovin.

"Klæd Dem af, sagde jeg! Men hurtigt! Inden solopgang må alt være gjort. Tag straks Deres kappe af! Hvad? De kan ikke? Nå, skal jeg hjælpe Dem."

Han hjalp Ljubovin kappen af, kastede den hen i et hjørne og greb Ljubovins sabel.

"Død og pine, hvor sådan en tingest er tung! Det vil ikke være helt let at ødelægge sådan et mordvåben. Er der også nummer på den?"

"Ja, desværre," hviskede Ljubovin. Han så ynkelig ud.

"Tag også Deres undertøj af," kommanderede Korshikov. "Det er jo også stemplet."

"Hvad skal det betyde, Fedor Fedorovitch? Skal det da ske straks?" spurgte Ljubovin gysende.

"Ja, hvad så, kammerat?"

"Døden …," hviskede Ljubovin.

Korshikov hentede undertøj, linned og en civilklædning fra et skab.

"Tag det på," sagde han og kastede sagerne hen til Ljubovin. "De tager min kappe og hue. Jeg udfærdiger Dem straks et pas til udlandet. Så tager De til Schweiz, til byen Gertenstein, til kammerat Burjanov. Deres tog går klokken seks fra Warszawabanegården. Fra nu af hedder De Stanislav Letchinski og er polak fra guvernementet Kovno, klejnsmed af profession. Det er kedeligt, at De er kortklippet. Nå, men Deres ansigt ser nu alligevel ikke soldateragtigt ud. Har De forstået mig, kammerat? De må ubetinget bort allerede i dag. Forsøg at tale med polsk dialekt, eller hold endnu bedre Deres mund så vidt muligt. Nå, er De færdig?"

"Men hvad skal der blive af Marussja?" spurgte Ljubovin, som i mellemtiden havde fattet noget mod.

Korshikov rettede sig stolt og så Ljubovin ind i øjnene.

"Om Maria Michailovna behøver De ikke at bekymre Dem. Ingen skam skal overgå hende."

"Hvad vil De da gøre ved hende?"

"Jeg vil gifte mig med hende."

"Ja … men hun er jo frugtsommelig," hviskede Ljubovin.

"Netop af den grund vil jeg gifte mig med hende," erklærede Korshikov stolt og gennemborede Ljubovin med sit blik.

56

Sablin rejste sig og gik langsomt ud i korridoren for at åbne døren. En forklaring angående skud? Det havde han allerede fundet ud af. Først og fremmest måtte han vide, hvad Ljubovin havde meldt, og hvor han nu var.

På trappen stod den tjensthavende officer, den unge løjtnant Valujev.

"Du lever?" sagde han og smilede samtidig dumt og forlegent.

"Som du ser. Men kom så dog ind. Hvad er der sket? Hvorfor kommer du så sent? Vil du have et glas rødvin?"

Han gik med Valujev ind i spisestuen, hentede en flaske rødvin og to glas og skænkede vin i. Valujevs glas stillede han med vilje ved siden af revolveren og kluden. Han mærkede, hvor nysgerrigt Valujev så på revolveren.

"Nå, hvad drejer det sig så om?"

"Ja, ser du ... En dum historie! Lige nu kom sergent Ivan Karpovitch og den tjensthavende underofficer fra anden eskadron løbende hen til mig og melder mig, at menig Ljubovin har myrdet dig i dit hjem."

"Det er glimrende," lo Sablin. "Og du går naturligvis straks op i den myrdedes lejlighed. Hvem har i grunden åbnet døren for dig?"

"Ja, det har jeg slet ikke tænkt på. Jeg tror, at døren stod åben."

"Nå, godt. Men hvorfor skal så Ljubovin have dræbt mig? Sådan ganske simpelt for tidsfordriv? Hvor er fyren henne? Har man grebet ham og spærret ham inde?"

"Nej, desværre ikke. Forestil dig dog en gang: fyren kommer som en forrykt løbende til kasernen, råber, at han har myrdet dig og forsvinder så sporløst. Pokker må vide, hvor han er nu. Han er løbet bort."

"Sådan en idiot," sagde Sablin og tog en slurk rødvin. "Ikke sandt, vinen er ganske god? Jeg har fået den gennem Paltov. Hans broder har bragt den med hjem. En ægte bordeaux. Men så drik da! Det er blot en dum og komisk historie! Men jeg må tilstå dig noget: Jeg ventede nemlig et pigebarn i dag … hun snød mig. Havde lovet mig det, men kom ikke. Så blev jeg ked af at vente. At læse havde jeg ingen lyst til. Så falder det mig ind, at jeg efter vor sidste skydning ikke har leveret min revolver til pudsning. Jeg besluttede så selv at rense den. Men næppe har jeg fået samlet det hele, før det ringer på køkkendøren. Der er nogen, der banker. Jeg går hen og lukker op. Ljubovin kommer ind med parolebogen og gør et sindsforvirret indtryk på mig. Fortæller mig noget om et oprør, om alarm. Jeg tager bogen ud af hånden på ham – der er ikke tale om nogen art alarm. Det sidste, som står i den er, at mandskab skal sendes til regimentsskrædderen for at få taget mål af nye frakker. Jeg spørger ham: Hvad skal dette betyde, Ljubovin? – I dette øjeblik griber jeg min revolver og så uheldigt, at skuddet går af. Dér i væggen, ser du, sidder kuglen endnu. På et hængende hår havde den truffet mig. Ljubovin løber bort, men råber først, at jeg har skudt ham og senere, at han har skudt mig. Sådan var hele historien. Du mener altså, at man ikke har fundet fyren?"

"Ja. Det er jo netop ulykken, at han er sporløst forsvundet. Nå, Gud ske tak, at du er uskadt. Jeg vil straks melde det til baronen – den gamle er allerede noget altereret for din skyld."

"Hvem meldte ham det?"

"Sergenten har meldt det til Grizenko, og han har telefoneret til generalen."

"Nå, lev vel. Skal vi tage et glas til? På min vidunderlige redning fra den største livsfare!"

"På gensyn. God nat."

"I lige måde. Tak. Sig til baronen, at jeg i morgen skal aflægge udførlig rapport."

"Naturligvis. God nat."

Sablin fulgte Valujev ud, lukkede døren og gik ind i sit værelse. Han klædte sig af, lagde sig i sengen, slukkede lampen, trak tæppet op over hovedet og lukkede øjnene. Straks så han Ljubovins blege, fortrukne ansigt for sig og hørte hans forfærdelige ord: "Din pjalt, din skurk!"

Med disse ord havde han, soldaten, udskældt en officer. Og hvad gør han nu? Han lever roligt videre, udsletter sporene af den ham forsmædelse, han er blevet tilføjet, og lyver frækt!

Han kastede tæppet til side, åbnede øjnene og stirrede ud i mørket. Han kom til at tænke på baron Korffs selvmord og den samtale, han samme aften havde haft med Grizenko, Matznev og Kisslov. Det er sværere at leve end at dø, men døden er heller ikke let, når livet er så herligt. Forrige lørdag havde han begivet sig af sted til den tauriske haves skøjteløberbane, efter at han var blevet ked af Marussjas kærtegn. På isen traf han baronesse Wolff med begge sine døtre: Vera og Sophie. Den sidste var for et år siden blevet forlovet med en rig godsejer. Vera så henrivende ud i sit vintersportskostume, og han betragtede hende med ganske andre øjne, end han anvendte overfor

Marussja. Allerede i Lachta havde han drømt om at eje Marussja, men noget ganske andet følte han ved synet af Vera.

I efteråret havde han tilbragt to dage på det Wolffske gods. Han gik på jagt med Vera og hendes fader. Vera bar jagtdragt, høje støvler, herrebenklæder, som sad meget bredt om hendes hofter, og en grå, blød hat med en grøn fjer. I dette herrekostume så hun mindre, men meget graciøs ud. Skønt Sablin den gang var meget forelsket i Marussja, var han dog ikke ligegyldig overfor Veras skønhed. Til trods for deres stadige samvær og de fælles jagtudflugter kom Sablin aldrig på slette tanker. Marussja bønfaldt ham altid om at behandle sig som kammerat. Vera Konstantinovna talte aldrig et ord om det og var alligevel allerede blevet ham en kammerat, en ven.

Hvorfor? – Fordi hun var en pige af samme selskab som han.

På banen inviterede baronessen Sablin til middag hos dem. Efter middag måtte Vera gå til en dansetime, da hun skulle deltage i en amatørballet, som i den nærmeste fremtid skulle opføres i Petersborgs bedste selskab. Sablin blev alene med den unge baronesse Sophie. Begge de to unge folk sad i et hjørne i den halvmørke salon og mellem dem udspandt der sig snart en samtale om det prekære emne, som unge kvinder så gerne kommer ind på, når en ung mand, som falder i deres smag, og som de endnu anser for meget uerfaren i kærlighed, sidder overfor dem. Sablin lignede en af Byrons helte – han var mørk og misfornøjet med Marussja. Askepot blev for længe i sin rolle og begyndte at kede ham. Han talte bittert og foragteligt om kærligheden. I kærligheden så han kun sanselig tilfredsstillelse, som stedse efterfølges af en følelse af lede og ligegyldighed. Han gav den unge baronesse en ret levende fremstilling af den

guldhårede Kitty og den mystiske Marussja. Han lod hende forstå, at han allerede havde nogen erfaring i elskovssager, at han allerede havde haft mange eventyr, og at han derfor havde en vis ret til at dømme foragteligt om kvinderne og at anse dem for ganske vist bedårende, men laverestillede væsener.

"Det kommer alt sammen af, kære Alexander Nikolajevitch," sagde baronesse Sophie, "at De ingen anelse har om den sande kærlighed og de rigtige kvinder. Det, som De hidtil har oplevet – kalder jeg ikke kærlighed. Den ægte kærlighed kan kun en pige af Deres egen kreds skænke Dem, en pige med en god opdragelse, som forstår at begå sig i selskabet, og – kun i ægteskabet, som er helliget af Gud og kirken."

"Nej, bare intet ægteskab!" udbrød Sablin ærgerlig. "Hvorfor kan der da ikke findes fri kærlighed? Se dog en gang på ægteskabet med alle dets spidsborgerlige skikke, forlovelse, medgift, bryllup, fælles soveværelse, to senge ved siden af hinanden, børn, griseri – hvad bliver der af poesien?"

"Det siger De alt sammen, netop fordi De ikke forstår noget af det. I bryllupsskikkene ligger absolut intet spidsborgerligt, fordi spidsborgerne slet ikke kender disse skikke. Men sikkert er der noget rørende, en ren længsel hos den pige, som bereder sig til at blive en mands kone og hans børns moder. I det fælles sovekammer ligger heller ikke noget hæsligt, ikke, som De åbenbart mener, legemernes forening, men sjælenes. Hvor herligt er det dog at vågne om natten, at høre den elskedes åndedræt og at vide, at han er nær ved én. En ung pige af det gode selskab forstår meget godt, at hun altid må være smuk og tro mig – selv når De er forenet med hende på det inderligste, er hendes sjæl dog endnu nærmere ved Dem end hendes

legeme. Deri består det rørende ved ægteskab mellem to mennesker af det højere selskab, mennesker med samme livsopfattelse."

Denne samtale kom Sablin nu til at tænke på. Han forestillende sig et lyst, svagt-blåligt soveværelse, et mægtigt lysegråt tæppe, som dækkede hele gulvet, to senge af birketræ, bløde lænestole og Vera Konstatinovna i batist og kniplinger. Han strakte sig og følte, at baronesse Sophie havde ret – alt havde så lidt lighed med Kitty og Marussja. En kærlighed, som baronessen havde skildret ham, måtte virkelig gemme noget ophøjet og himmelsk i sig, ja, hele sanseligheden måtte blive forklaret og rykket bort fra jorden i en sådan kærlighed.

"Kan jeg da ikke også finde en sådan lykke?" tænkte han. Hyppige indbydelser og fyrstinde Repnins bevågenhed syntes ham at være forberedelsen til et ægteskab med baronesse Vera.

Og billedet af den henrivende pige med de gyldne lokker og de dristige og ædle træk trådte frem for hans tanker …

Men kan han nu også anholde om baronessens hånd, efter at han har ladet sig udskælde af en menig?

Hvad skal han gøre? Der er vel ingen anden udvej end at tage den samme revolver og jage sig en kugle gennem hovedet!

"Jeg beder om ikke at give nogen skyld for min død. Jeg forlader dette liv, fordi det ikke er mig muligt at hævne den fornærmelse, som er tilføjet mig."

"Således vil jeg skrive!" sagde Sablin, rejste sig op i sengen og så gennem vinduet ud i den kolde, mørke vinternat.

"Vel. Jeg har altså skudt mig, har efterladt denne seddel. Ljubovin påstår at have dræbt mig. En undersøgelse bliver iværksat og Marussja fængslet. Selv er jeg stolt gået ud af livet

og har overladt hele min synds byrde til denne svage, herlige pige. Er det rigtigt, er det anstændigt handlet?"

"Løjtnant Sablin!" sagde han strengt til sig selv. "De ved, hvad De har at gøre i et sådant tilfælde. De må gifte Dem med den pige, De har forført."

Han faldt tilbage i sengen. Han skulle ægte en menig soldats søster! Hvad mon hun har for familie? Kan han blive i regimentet, når han gifter sig med søsteren af en soldat, som tilmed påstår at have dræbt ham, Sablin. Det er jo klart, hvorfor han gifter sig med hende. Soldaten fordrer det, og han gifter sig faktisk med en pige med en fortid. Vil det ikke være en endnu større fornærmelse overfor Marussja? Men nej, det er jo kun et øjeblik, og så ligger der et helt, lykkeligt liv foran ham. Han har vanæret hende, følgelig må han også gøre hende lykkelig. Er Marussja da ikke henrivende? Har han da ikke for kun få timer siden anset hende for en dame af aristokratiet, for en gudinde, som var steget ned til ham? Har hun da ikke henrivende små hænder og fødder? Er hun da måske blevet grimmere, fordi hun har vist sig at være søster til en almindelig soldat? Har ikke selve Matznev og Grizenko beundret hende ved tappenstregen og sagt om hende, at hun ville gøre sig godt som regimentsdame?

Ja, det er hende personlig. Men hun har også familie. Hun har en broder, som har kaldt ham en skurk. Og så har hun vel også en fader, en moder …

Hans bryllup i regimentskirken! Hans forlovere er en fyrste, en greve, en baron – Rotbeck er den eneste, som ingen titel har. Og brudens? Soldaten Ljubovin, skriver ved 2. eskadron, en droskekusk, en diskenspringer, og Gud ved hvem ellers. Nå,

men man kan jo holde brylluppet i al stilhed. Hvis det endelig skal være, kan han jo også forlade regimentet. Men familien vil han aldrig slippe for. Efter brylluppet vil Ljubovin, hans svoger, komme. Ham kan han da ikke smide ud. Og hun selv? Ganske vist er hun smuk nu, så længe hun endnu spiller en rolle, men senere? Hun vil blive gammel og tyk, og alle manglerne ved hendes dårlige opdragelse vil efterhånden vise sig. Ville sådan et liv være til at udholde?

Nej, hellere døden!

En tid lang lå Sablin som åndsfraværende. Den proces, der foregik i hans indre, foregik ikke i hjernen; blodet kom til sin ret og gjorde udslaget. Og alt, hvad blodet gjorde udslaget for, kulminerede i den simple og klare beslutning: Ingen af delene er nødvendig! Hverken død eller bryllup! Heller ikke Marussja er en livsbetingelse for ham mere. Hans vigtigste opgave er langt snarere at rydde Ljubovin af vejen, ja, hvis det er nødvendigt, at dræbe ham. Man må provokere ham, og så skyde ham ned som en hund. Så bliver hans ære igen reddet, hans uniform vil igen være pletfri. Han har dræbt den, der fornærmede ham. Marussja må han derimod glemme og afbryde dette skønne eventyr. Hvordan kan han for fremtiden komme sammen med hende, når der mellem dem stadig står den rasende broder, der har fornærmet ham så blodigt? Hun er det eneste vidne til hans forsmædelse, derfor er hun blevet ham besværlig, og han vil ikke gense hende mere. Skulle hun faktisk henvende sig til ham om hjælp, hvis hun for eksempel vil gifte sig og har brug for en medgift, vil han selvfølgelig vise sig imødekommende overfor hende på en storstilet måde. Det er jo

godt latin i de kredse: Det gør ikke noget, at en pige har en fortid, blot hun får en god medgift.

"Nej, Marussja er af en anden støbning," hviskede så hans indre stemme. Men han hørte ikke på den. *Blodet* dikterede ham lovene. Ljubovin må i alle tilfælde skaffes af vejen, selv om det også skal komme til et mord; for han er *den gale hund*, som må skydes ihjel. Med Marussja må enhver forbindelse afbrydes. Han må atter hengive sig til de nydelser, selskabet byder på, gøre kur til Vera Konstantinovna for ramme alvor og betragte hele denne episode som en dum streg. Hele historien lå jo dog også udenfor *hans kreds*.

Denne beslutning faldt ham ikke let. Lang tid lå han på ryggen, pressede sit hoved ned i puderne og pinte sin hjerne. Han syntes også, han havde en mærkelig drøm. Men det var ingen drøm, for han lå med åbne øjne. For det, som han anså for en drøm, var hans tanker, som antog klar, håndgribelig skikkelse.

57

Sascha Sablin er fire år gammel. Han har en yndig, men altid syg moder, som han meget sjældent får at se, og som han anser for et guddommeligt væsen. Han har også en fader, der næsten altid er på tjenstlige rejser. I deres uhyre boligs talrige værelser vrimler det af lakajer, stuepiger og andre tjenestefolk. Sascha har en guvernante og en barnepige. I forstuen sidder bestandig to soldater, hver dag fra et forskelligt regiment, og i modtagelsesværelset arbejder den tjensthavende adjudant.

Sascha ved, at hans fader er den høje general Sablin, og at han fører et våben: En forgyldt sabel i et blåt felt. I hans faders arbejdsværelse hænger mørke, forfærdelige portrætter – hans bedstefaders, hans bedstemoders og hans oldefaders. Der hænger også en anden række portrætter, men alle ser dystre og skrækindjagende ud. Den tjensthavende adjudant, soldaterne, som sidder i forstuen og udbreder en så ubehagelig lugt, stuepigerne, barnepigen og "mademoiselle" har intet våben med en forgyldt sabel og ingen anebillede. Det er almindelige mennesker, og det er forbudt at tale med dem.

Det næste indtryk fra hans barndom stammer fra den tid, da han omtrent var otte år gammel – det er hans faders død og begravelse. I salen stod en stor kiste med guldbrokade. Rundt omkring den lå gyldne puder med hans faders ordener og stjerner. På selve kisten så han to store, gyldne epauletter, et blåt ordensbånd og gennem en åbning sin faders ansigt, dækket af et slør. På begge sider af kisten stod ubevægelige officerer og soldater. Lille Sascha var uhyre stolt af, at hans døde fader blev således æret og bevogtet. Desuden huskede han

også musikken og de uendelige rækker af kavaleri og infanteri, som fulgte hans faders kiste.

"Moder," spurgte han, "er det alt sammen fars soldater?"

"Ja," svarede hans moder, "far har haft mange flere soldater endnu."

"Mor, hvorfor følger kun jægerne og chevaliergarden fader?"

Han var kun otte år gammel, men han kunne allerede kende regimenterne fra hinanden. Alle væggene i deres hjem var tæt behængt med billeder fra soldaterlivet. Der var slag, bivuakker, parader, ceremonier. Det morede Sascha at se på disse billeder. Han havde også sine egne tinsoldater – hele regimenter, korps og arméer. Han holdt af at opstille dem sådan, som de i virkeligheden stod. Undertiden kom hans fader, så på soldaterne og sagde: "Hvad er det for en uorden, min dreng, du bliver vist en køn general!" og viste ham så, hvor han havde stillet befalingsmændene forkert.

"Pas også på, at dine folk altid holder retning. Det er en meget vigtig ting, retningen."

"Far, skal jeg også være officer en gang?"

"Ja, selvfølgelig."

"Men hvis jeg ikke vil være det?"

"Det går ikke, min dreng. Alle Sabliner har været officerer. Civilister, pøj! Civilister er jo slet ikke mennesker."

Da Sascha var ti år gammel, kom han ind i et kadetkorps, som indtog en særlig privilegeret stilling. Men forrettighederne bestod ikke i, at der blev undervist særlig godt i korpset, eller at dets læreplan var mere mangesidig. Tværtimod – dér landede alle de kadetter, som ikke kunne følge med i andre korps, men hvis forældre kunne betale større skolepenge. Men kadetterne

af Saschas korps var stolte af deres blå bukser og deres rød- og blåstribede bælter og drømte om en gang at blive kavaleriofficerer. Tjenesten i kavaleriet gjaldt for det højeste, man kunne tænke sig. Infanteriet, artilleriet, ingeniørerne – det var alt sammen anden klasse og blev tilbørligt foragtet. Naturligvis ikke i den grad som civilisterne.

Når der i historietimerne var tale om det gamle Rom, blev der altid henvist til de romerske "*equites*" uhyre betydning, og at de udgjorde den fornemste stand i Rom. Gik man så over til middelalderens historie, blev der altid lært, at de beredne tropper, ridderne, var de vigtigste, og at alle andre tropper kun var til for at være væbnere for dem.

Sablin boede hjemme, for hans sygelige moder elskede ham til afguderi. Hver morgen kørte han til skolen i en elegant enspænder og omgikkes kun de kammerater, som også kom kørende til skole i deres egen vogn og som også skulle være kavaleriofficerer.

Foragten overfor alt, hvad der var civilt tog stadig mere til i korpset. Hvilke øgenavne opfandt kadetterne ikke for de civile: Filister, kuli og meget andet, hvilke vers blev der ikke digtet om dem!

Ganske vist fandtes der også undtagelser. De drenge, som gik på det kejserlige lyceum og i den kejserlige retsskole, regnedes for meget bedre end alle andre skoledrenge.

Moderen havde forstået at skærme ham for de udsvævelser, som herskede i de øverste klasser, hvor mange unge fyre havde deres forhold og pralede offentlig med det. Og hvad der fulgte med udsvævelserne afskrækkede heller ikke drengene, og den særlige afdeling af lazarettet kaldtes "kavaleriafdelingen".

At Sablin blev frelst for alt sådant, havde han kun sin moder at takke for. Ved den store indflydelse, hun øvede over drengen, og ved sit rene sind havde hun opnået, at han følte væmmelse ved usædelighed og rent instinktivt gik af vejen for den. Moderen ville opdrage mennesket i ham, udvikle hans ædle anlæg. Men hun havde ikke formået at fjerne de begreber om standsforskel, han havde fået indpodet med modermælken.

I korpset og hjemme havde Sascha lært at forgude kejseren og elske sit fædreland Rusland. Men hvilket Rusland? For den russiske landsby, for den russiske bonde havde han intet tilovers. De, som takket være deres begavelse, fremstod af dette folk og forstod at erobre sig en plads i de højere klasser, regnede han kun som undtagelser fra den almindelige regel, at den jævne mand også kun hørte hjemme i en jævn stilling. Sablin elskede det Rusland, til hvis stemme hele Europa lyttede, og som i hans barndomsdage indtog den første plads i verden.

Zaren, hans armé og flåde var for ham legemliggørelsen af det Rusland, han forgudede. Han elskede ikke sine landsmænd, men derimod officererne og soldaterne. Og arméen var alt for ham.

I korpset kendte han numrene, navnene og cheferne for alle kavaleriregimenter. Han kendte tilmed de mindste detaljer ved deres uniformer. Men derimod ville han ikke tilnærmelsesvis kunne afgøre, af hvor mange infanteridivisioner den russiske hær bestod.

Fra kadetkorpset kom han ind på kavaleriskolen. Han kom let igennem alle vanskeligheder og brød sig ikke synderlig om de ældres drillerier; thi han vidste, at han næste år ville være i

seniorklassen og ville være i stand til selv at behandle de yngre lige sådan.

I kavaleriskolen trådte forskellen mellem "vore" og de andre endnu grellere frem.

Sablin mærkede snart, at "vores" kreds var meget indskrænket. Til den hørte egentlig kun garden, ja, ikke en gang hele garden. Der fandtes regimenter, hvis officerer man kunne omgås og slutte sig til, men som dog ikke hørte til "vor" kreds. Af armé-kavaleriregimenterne blev kun nogle få fuldstændig anerkendt, som for eksempel det tredje dragonregiment. Allerede i krigsskolen indså Sablin, at hans liv ville afspejle sig i en lille verden, hvor alle kendte hinanden, og alle trængtes om kejseren. Denne verden havde sine egne regler og traditioner. Det vigtigste var at kende dem nøje – alt øvrigt var biting. Han mærkede snart, at han blev favoriseret frem for de fleste andre mennesker, fordi han snart skulle indtræde i et glimrende garderegiment. Han følte, at han, selv om han kun var fændrik, stod meget højere end mangen anden officer, ja højere end mangen general.

"God aften, Sablin!" kunne en højtstående general sige til ham på et bal eller i teatret og række ham hånden uden at lægge mærke til den ærværdige oberst, som stod ret ved siden af ham. Sablin vidste, at sådan noget hørte med, fordi han hørte til "vore", men obersten til de "andre".

Sablin hørte en gang, hvordan en gammel, meget rig tante udtalte sig om en gammel, meget anset general, da hun drøftede med sin moder, hvem de skulle indbyde til sølvbryllup: "Nej, den stud indbyder jeg ikke. Hans fader var sergent ved min faders kompagni."

Kasten var alt for Sascha. Og dog levede han netop i den tid, da livet begyndte at splintre de skillende skranker med magt, og kejseren og storfyrsten selv satte sig i spidsen for denne bevægelse. I den alt for tilknappede officerskaste ville man indlade andre, nye elementer. I Ismailovski-livgarderegimentet, hvor amatørdigteren, storfyrst Konstantin Konstantinovitch førte et kompagni, blev arrangeret litterære aftener, i hvilke bestandig digteren Maikov, en civilist, deltog. Den gamle herre med det grå skæg sad midt imellem gardeofficererne og læste sine digte højt. Senere havde den øverstkommanderende for gardetropperne, storfyrst Vladimir Alexandrovitch, og hans stabschef, general Bobrikov ladet indrette et kursus til videreuddannelse af officerer.

Også for garderegimenternes soldater blev der den gang holdt forelæsninger i det pædagogiske museum og som lærer ansat unge officerer fra alle regimenter. Det forsøgtes at gå over fra eksercits til opdragelse, at erstatte *herrer* og *folk* med *officerer* og *soldater*. Men alle disse gode fortsætter prellede af imod den gensidige mangel på sympati og lyst til gensidig forståelse. Forelæsningerne afholdtes ganske uden system, hverken soldater eller officerer viste interesse for dem. De sidste så ikke andet i dem end deres fordømte pligt og skyldighed, som de hurtigst muligt så at blive færdig med. Soldaterne sov derimod på forelæsningerne. Det forekom dem vanvid at trave seks-otte verst gennem det værste snavs og så høre et foredrag på en time om et eller andet ligegyldigt emne. Men alligevel kunne man i alle militærtidsskrifter læse, at arméen var en skole for folket, og at man stillede sig den opgave at udvikle soldaterne åndeligt, at uddanne dem. Og alligevel kom man ikke længere end til

ABC'en, for hæren kunne ikke selv løse den opgave, fordi der manglede lærere. Derfor rokkede alle disse eksperimenter kun ved en gammel disciplins grundsøjler, den ubetingede udførelse af selv en åndssvag foresats befaling. De lod tvivl og spørgsmål opstå, men var ikke i stand til at løse dem. Også i Sablin opstod tvivl og allehånde spørgsmål, men hans livsanskuelses fundament var urokket. Den ungdom, som samledes i generalinde Martovs hus, havde formået at vække interesse og nysgerrighed hos ham, men ikke givet ham nogen støtte. Denne moderne ungdom opstillede spørgsmål, men gav ingen svar på dem. Den kritiserede og ødelagde det gamle, uden at kunne skabe noget nyt. Den var ikke i stand til at helbrede de gabende sår, men indskrænkede sig blot til at opstille moderne og hyppigt fuldstændig vanvittige theser og dogmer. Ungdommen forlangte krigens afskaffelse. Men allerede fra vuggen vidste Sablin, at krig var uundgåelig. Den vil komme, krigen – om nogle år eller i en fjernere fremtid, men komme vil den bestemt. Det eneste middel til at udskyde krigen var efter hans mening en stærk hær, en fortsat, ivrig rusten til krig. Den tro kunne han ikke sige sig fri for. "Ned med hæren!" råbte man rundt om ham. Men for ham var hæren alt. "Ned med hæren!" ville for ham sige at ødelægge den verden, han levede i, ja sit eget jeg. Han så, hvordan godsejernes liv efterhånden antog ganske andre former, han vidste godt, at Turgenjevs og Gontscharovs romaner slet ikke mere passede på den nuværende virkelighed, men de i disse romaner skildrede mennesker syntes han om, fordi de levede, som hans fader, hans bedstefader, hans aner havde levet. Men endnu bedre syntes han om soldaterlivet. Ordet: "Ned med hæren!" lød for

ham ensbetydende med: "Ned med vort regiment, ned med mig selv, ned med alt det, jeg hænger ved fra min barndom." Den ungdom som samledes hjemme hos generalinde Martov, interesserede ham, men den forekom ham at være farlig og skadelig og derfor havde han taget den handske op, som var blevet kastet til ham.

Særlig skarpt var grænserne draget med hensyn til kvinderne. I det selskab, Sablin omgikkes, inddeltes damerne i to kategorier: I "vore" og i de "fremmede". Overfor "vore" var der påbudt den største ridderlighed. Man lo ganske vist nu og da af deres små passioner og fejl, men man talte stedse med største ærefrygt om dem, Sablin mindedes godt følgende tilfælde: I tidspunktet mellem Kitty og Marussja, blev han en gang i et teater præsenteret for en gardeofficers hustru. Den unge kone holdt Sablins hånd et sekund længere end almindeligt i sin og så begejstret på ham. Senere spurgte Sablin sin kammerat Matznev om "der var noget at gøre". "Kære ven," svarede Matznev ham strengt, "om gardeofficerers fruer taler man ikke sådan. Du kan forsøge at indlede en flirt med dem, du vil måske have held med dig og nå dit mål, men du ville være en svinehund og en skurk, hvis du lod så meget som et ord falde om det. Endskønt jeg ellers hader dueller, ville jeg dog være den første til at udfordre dig. Vore hustruer er helligdomme."

Det sagde Matznev, hvis kone så at sige levede offentligt sammen med Manotzkov. Alle vidste det, men ingen talte om det, og mindst af alle faldt det Manotzkov ind at prale med det. Han var af meget god afstamning, hans familienavn blev allerede omtalt i zar Michael I's akter. Forholdet var altså

fuldstændig standsmæssigt, med én af "vore", som ganske sikkert vidste, hvordan han skulle opføre sig, og derfor tav alle.

"Vore" – det var hans kastes mødre, hustruer, søstre og døtre. Alle andre kvinder kunne man beskrive i alle anatomiske enkeltheder som en hest, turde i krogene diskutere deres legemer indgående – men Gud nåde én, hvis man sagde et kynisk ord om en kammerats kone eller datter. Det var endnu resterne af den gamle landjunkerskik, at man giftede sig med sin nabos datter og samtidig indrettede et harem af de livegnes døtre. Forholdet til disse piger varede undertiden meget længe, men kunne når som helst brydes meget let. Nu var livegenskabet ophævet, de berygtede "pigekamre" havde Sablin ikke oplevet, men i stedet for fandtes kammerpiger, demimonder og andre kredses koner, søstre og døtre, som man kunne gøre med, hvad man ville. De var jo kun til for at indgå små forhold med, for at tilfredsstille sanseligheden. Forrige vinter havde Sablin, da han på en jagt kamperede i en bondehytte, truffet en vidunderlig smuk pige. Han ønskede at besidde hende og fandt, at det heller ikke voldte vanskeligheder. Da hun klædte sig af, så han fint batistlinned på hendes grove og hårde bondelegeme.

"Hvorfra har du det linned?" spurgte Sablin.

"Storfyrsten har foræret mig det," svarede pigebarnet og nævnede navnet på en endnu meget ungdommelig storfyrste. Sablin, som havde tilbragt natten hos hende, kendte ikke en gang hendes navn og glemte snart efter landsbyen, hvor pigen boede. Sådanne forbindelser regnedes der overhovedet ikke med. Hele eventyret havde jo kun varet et par timer.

Så længe Marussja endnu var den gådefulde Askepot, måtte han iagttage en vis forsigtighed. Men så snart, hun afslørede sig som søster til en soldat, dvs. som en pige af den "fremmede" kreds, behøvede han ikke mere at tage det ringeste hensyn til hende. Sablin vidste, at hele hans kaste ville tage parti for ham, han vidste at alle, lige fra den ufejlbare Repnin, ville forsøge at vaske ham ren og skaffe pigen til side. Når han nu gav Marussja løbepas, ville det gøre det bedste indtryk i regimentet, og intet menneske ville fortænke ham i det.

Hvad kunne Sablins stakkels samvittighed gøre, når den stod alene, og når udelukkende hans hjerte, som endnu syntes at elske den stakkels pige en smule, talte for hende?

Ja, men var det da kærlighed? Var det ikke snarere en forbigående begejstring, en længsel efter lidenskabernes tilfredsstillelse?

Gennem vinduet trængte morgendæmringens første matte skær.

Sablin lukkede øjnene, puttede hovedet ned i puderne og tænkte: "Nu er det på høje tid at sove." Men så kom han til at tænke på, at han havde lukket køkkendøren. Kommer Scherstobitov nu til morgen, vil han ringe og lave støj. Derfor stod han op, tog sin slåbrok på og gik i køkkenet for at slå låsen fra. Køkkenet lå overgydt af den opgående sols stråler. En klar, kold vinterdag brød frem, og nattens rædsler veg. Næppe havde Sablin inde i soveværelset strakt sig under sine tæpper, før han faldt i en så dyb søvn, som kun kan opnås af mennesker, der er dødtrætte på legeme og sjæl.

Han vågnede noget sent, da hans oppasser kastede brænde foran kaminen i hans arbejdsværelse.

"Scherstobitov!"

Den unge, rødkindede soldat trådte ind i soveværelset.

"Hvad er klokken?" spurgte Sablin.

"Halv tolv, Deres Højvelbårenhed," svarede oppasseren.

"Hvorfor har du ikke vækket mig? Hvordan er det med tjenesten?"

"Tjenesten falder bort i dag, Deres Højvelbårenhed. Det fryser for stærkt. Sergenten har forespurgt sig hos eskadronchefen. Der er kun givet ordre til at røre hestene lidt i kasernegården. Men de herrer officerer behøver ikke at være til stede."

"Godt," sagde Sablin.

"Det var en ordentlig forskrækkelse, Deres Højvelbårenhed, da Ljubovin i går kom løbende og talte så forfærdeligt. Gud skal vide, hvor glade vi alle var, da vi fik at vide, at det var opspind. Hele eskadronen sørgede over Deres Højvelbårenhed. Sådan en synd! Gud tilgive ham!"

"Hvor er Ljubovin henne nu?"

"Man kan ikke finde ham nogen steder. Løbet bort og man ved ikke hvorhen. Folk mener, at han måske har taget livet af sig. Mennesket har sikkert været ganske vanvittigt. Sergenten er tilfreds og siger, at det er sket ham efter fortjeneste. Gud har straffet ham, fordi han var socialist."

"Har man da fundet ham?" spurgte Sablin og tog igen sin cigar ud af munden.

"Ingen steder har man kunnet finde ham, Deres Højvelbårenhed," svarede oppasseren.

"Nå, så vil jeg sove en times tid endnu," sagde Sablin og strakte sig velbehageligt, som en der føler, at noget forfærdeligt

og skændigt er veget bort.

58

Fra Sablins bolig gik Marussja hen til sin tante, en dameskrædderinde, hos hvem hun altid blev om natten, når hun kom fra aftenselskab eller fra teatret. Natten tilbragte hun søvnløs, mens sørgmodige tanker gennemkrydsede hendes hjerne. Tidligt om morgenen tog hun så sine bøger for at gå til forelæsning. Men undervejs besluttede hun at køre hjem. Faderen var gået ud, og hun traf kun den gamle kokkepige Vavra, hendes moders veninde, hjemme. Kanariefuglene sang i deres bur, opmuntret af vintersolens matte stråler. Den klare vinterdag bragte så megen glæde, men Marussja følte den ikke. Hun gik op på sit værelse, kastede hat og pels på sengen, trak gardinerne for og satte sig ved sit skrivebord med ryggen til vinduet. Solskinnet og de forbigående trin irriterede hende. Ro og halvmørke måtte hun have. Da hun om natten havde kastet sig hvileløs frem og tilbage på sin tantes sofa, havde hun ikke kunnet samle sine tanker. Kun en grænseløs sorg havde hun følt, når hun tænkte på gårsdagens begivenhed og den himmelske glæde, at hendes Sascha var rask og usåret. Nu, da hun sad sådan med albuerne på bordet og stirrede ud i værelset, blev hun atter herre over sine tanker og stillede sig selv en række spørgsmål, som hun også straks havde svar på. Situationen forekom hende ikke mere så fortvivlet.

Når blot Sascha stadig elskede hende. Thi den frugt, hun bar under sit hjerte, ville jo blive et evigt bånd mellem hende og Sablin. Derfor elskede hun allerede det spirende liv. For nogle dage siden havde hun besluttet at tale med Sablin om det. Men da han modtog hende lidenskabeligt og ikke mærkede den

ringeste forandring på hende, kunne hun ikke nænne det og udsatte det til en anden gang.

"Nu, da min broder er trådt mellem ham og mig," tænkte hun, "må jeg meddele ham det så hurtigt som muligt. Viktor skal jeg nok få beroliget."

Hun anså Sablin for et helt igennem ordentligt menneske og vidste, at han ikke ville hævne sig på Viktor for hans misgerning. Alt, hvad der var foregået, måtte blive imellem dem alle tre.

Intet øjeblik tænkte hun på, at Sablin kunne gifte sig med hende. Hun vidste, at det var umuligt. Hans regiment, hans aner, som den gang havde gjort så stærkt indtryk på hende, ville aldrig tillade det. Hun ønskede det heller ikke, for hun vidste, at hendes ægteskab og omgangen med hendes fader og tante simpelthen var umuligt. I hendes øjne var Sablin en prins, og en prins kunne ikke nedlade sig til hende. Var hun da den første unge pige, som har fået et barn? Hun vil være skuespillerinde, hun vil have sin egen lejlighed, måske tilmed tilbedere, men hendes hjerte vil til evig tid kun tilhøre én – Sascha Sablin. Lad ham gifte sig, lad ham elske sin kone – han skal blot vide, at hans Marussja og hans barn kun tænker på ham, kun lever for ham. Denne fjerne kærlighed forekom hende særlig herlig, særlig poetisk, således som hendes kærlighed i det hele taget var fuld af poesi.

Om fredagen ville hun igen gå hen til ham. Men denne gang skulle lidenskabelige omfavnelser undgås. Kort og fyndigt ville hun sige: "Jeg skal være moder til dit barn. Er du lykkelig?" Og så ville hun roligt tale med ham om alt. Han vil hjælpe hende med at leje en lejlighed til tidspunktet for fødslen. Senere vil hun så

betale ham alle hans udgifter, gå til scenen, selv om det så skulle være som simpel koristinde for blot at tjene det tørre brød og blive uafhængig af sin fader, som ikke måtte vide noget. Han ville ikke kunne overleve hendes skændsel. Derfor måtte alt holdes hemmeligt for ham. Hun ville sige ham, at hun måtte rejse bort, og så ville faderen eller Varja Martov straks hjælpe hende, så at hun ikke behøvede at bede Sablin om understøttelse. Hvor herligt måtte det ikke være intet at modtage af ham og skænke ham alt!

Et blidt, sørgmodigt smil spillede om hendes læber. Så smukt forekom dette ensomme liv hende, hvis indhold skulle være til forgudelse af hendes prins.

Det ringede. Mavra lukkede op. I korridoren hørte hun Korshikovs snigende skridt, hun kendte så godt. Ingen kunne i dette øjeblik være hende mindre velkommen end netop dette menneske.

"Maria Michailovna," sagde Korshikov udenfor. "Tør jeg et øjeblik tale med Dem i et meget vigtigt anliggende?"

"Træd ind, Fedor Fedorovitch," svarede hun, rejste sig ikke, men rakte ham fra sin plads sin kolde, matte hånd. Korshikov tænkte: "Det er fortvivlelse over hendes elskedes død."

Han satte sig lige overfor hende ved vinduet, krummede ryggen, støttede albuerne på sine knæ og greb med hånden om sin gule beskæggede hage. På den måde mindede han hende om Antokolskis Mefistofeles-statue.

"Maria Michailovna," begyndte han med højtidelig hævet stemme. "De har vel allerede længe vidst, hvor højt jeg elsker Dem ..."

Marussja sad ubevægelig i hjørnet, medens en følelse af smerte og uvilje fortrak hendes ansigt. Korshikov så ikke dette udtryk, fordi hendes ansigt var i skyggen. Han så kun, at hun var frygtelig bleg og næppe åndede.

"Allerede den gang, da De kom til mig," fortsatte han efter en kort pause, "og ikke kunne klare geometrien, den gang De endnu bar det brune kjoleliv med den sorte nederdel, ja, allerede den gang, har jeg gamle fyr tilbedt Dem. Ja, måske er denne kærlighedserklæring dum, men jeg må sige Dem det. Maria Michailovna! Jeg beder Dem: Bliv min kone! Jeg bønfalder Dem, lad Dem vie til mig i tugt og ære. Men snart … Allerede i denne uge!"

Det kom alt sammen så uventet og forekom Marussja så ejendommeligt og besynderligt, at hun rejste sig og støttede sig med hænderne til kommoden.

"Jeg forstår Dem ikke," sagde hun. "Hvad er det, De taler om? Jeg skal lade mig vie? Hvorfor?"

"Ja, De skal lade Dem vie til mig. Efter alle kunstens regler. I kirken, af præsten, med forlovere og efterfølgende bryllupsgilde, under råbet: Kys hinanden! og drukne gæsters plumpe vittigheder, kort sagt således, at hele fabrikken en uge igennem udelukkende taler om vort bryllup."

Marussja lo nervøst. En kold gysen gik gennem hende.

"Og det siger De, De overbeviste anarkist, som prædiker fri kærlighed og borgerlig vielse for fabriksarbejderskerne!" sagde hun.

"Ja, det siger jeg. Og kun jeg har ret til at sige Dem det, fordi jeg har elsket Dem så længe."

"Hvordan falder De egentlig på at anmasse Dem en sådan ret?" spurgte hun og rejste sig.

"Fordi De snart skal være moder", hviskede Korshikov uden at se på Marussja. "De forstår da vel, når det bliver bekendt … Når Deres fader får det at vide, vil han ikke overleve det. Maria Michailovna, jeg ønsker ikke, at De skal blive en skive for vittigheder og sladder. Dertil elsker og agter jeg Dem for højt."

"Min Gud!" stønnede Marussja og sank tilbage i sin stol. Det begyndte at flimre for hendes øjne, hun dækkede sit ansigt med sine hænder og lod sit hoved synke ned på bordet.

"Fornærm mig ikke," sagde hun sagte.

"Det tænker jeg ikke på. Jeg dømmer Dem ikke … Jeg beundrer Dem. Jeg føler den største medlidenhed med Dem. Men De må forstå, Maria Michailovna, så længe Sablin endnu levede, havde De håb, men nu derimod …"

Hun afbrød ham, strakte sin hånd ud, som om hun ville værge sig for hans ord og så på ham med vidtåbne, dybtbedrøvede øjne.

"Hvad siger De? Da Sablin endnu levede? Er der da hændt ham noget?"

"Ja i går har … Deres broder Viktor … dræbt ham i Deres nærværelse."

"Han har blot skudt på ham, men heldigvis ikke ramt ham. Alexander Nikolajevitch er sund og frisk. Men hvad er der blevet af Viktor?"

"Jeg har i dag klædt Viktor i civilt tøj, skaffet ham et pas og ekspederet ham til udlandet. Hvis han ingen dumheder gør, vil han snart være i sikkerhed og blive godt modtaget … Alt det forandrer naturligvis situationen, Maria Michailovna," sagde

Korshikov og rejste sig, "men mit forslag står ved magt. Jeg anmoder om Deres hånd og om et snarligt bryllup."

"De ved jo dog, at jeg kun elsker ham, ham alene," svarede hun.

"Ja, det ved jeg."

"Allerede nu elsker jeg hans barn."

"Også det forstår jeg," sagde Korshikov og blev bleg. "Men til trods derfor bønfalder jeg Dem, Maria Michailovna, gift Dem med mig!"

"Jeg forstår Dem ikke," hviskede Marussja. "Er De en skurk eller kyniker … eller en helgen?"

"Jeg beder om Deres hånd," sagde Korshikov fast og trådte et skridt nærmere.

Hun rejste sig og veg tilbage for ham hen i et hjørne.

"Gå," bad hun, "gå bort herfra. Jeg beder Dem: gå!"

"Godt. Men jeg vil komme igen hver dag og forlange svar."

"Jeg kan ikke blive Deres hustru. Tilgiv mig, men jeg elsker Dem ikke, Fedor Fedorovitch. Jeg har den største højagtelse for Dem. Jeg holder af Dem som en broder, men Deres hustru kan jeg ikke blive."

"Det beder jeg Dem heller ikke om. Jeg beder Dem blot om, at De vil lade Dem vie til mig."

"Lad mig i fred!"

"Godt, så går jeg," sagde Korshikov med dæmpet stemme. "Jeg forstår Dem. De kan intet svar give mig, før De har talt med Sablin. Jeg er her igen på lørdag og vil, ske hvad der vil, stå ved mit forsæt."

"Gå blot, jeg bønfalder Dem, gå!"

"Maria Michailovna! Forstår De da slet ikke, hvor højt jeg elsker Dem!" udbrød Korshikov tænderskærende og forlod stuen.

Med møje slæbte Marussja sig hen til sin seng, kastede sin hat og pels på gulvet og sank bevidstløs om på den. Korshikovs ægteskabstilbud havde knust hende moralsk.

59

Hele ugen igennem tænkte Marussja kun på det næste gensyn med Sablin. Hver dag forhørte hun sig hos Martovs, om der ikke var brev til hende, for efter de sidste begivenheder måtte han da skrive til hende. Men der var intet brev.

"Han venter naturligvis, ligesom jeg, på næste fredag," tænkte hun, "han mener måske også, at sådanne spørgsmål ikke kan afgøres pr. brev. Der skal siges så meget, og så meget afhænger af den tone, det bliver sagt i."

Om fredagen forlod hun sit hus tidligere end sædvanlig. Men så besluttede hun først at indfinde sig ti eller femten minutter senere hos ham.

"Måske er han blevet opholdt et eller andet sted og jeg træffer ham ikke hjemme – det ville være for forfærdeligt," tænkte hun.

Ved begyndelsen af Nevski-prospektet steg hun ud af slæden og gik videre til fods. Hun tænkte på ham og udmalede sig deres gensyn. Hun så sig selv flyve op ad trappen, døren gik op, endnu før hun havde haft tid til at ringe på, spisestuen er klart oplyst og muntert knitrer ilden i kaminen. Han omfavner hende og fører hende ind i sit arbejdsværelse. Hun løfter hovedet og ser op til ham. Så siger hun sagte og følelsesfuldt: "Sascha, snart skal jeg være moder til dit barn. Er du lykkelig?"

Hvad vil han mon så sige? Vil han måske blive forvirret? Men glæde sig vil han sikkert. Vil sætte hende i lænestolen ved kaminen og selv tage plads på dens arm. Så vil hun straks sige ham, at han er fri, og at hun intet øjeblik har tænkt på et ægteskab. Hun vil udvikle hele sin plan for ham. Han vil le, så henrivende som altid. Han vil tænde sig en cigaret, som han

altid gør, når han er i sindsbevægelse, og protestere imod det. Men hun vil ikke lade ham tale ud, men fortælle ham alt, hvad hun agter at foretage sig: Hun vil ikke ligge ham til besvær, men helt gå op i sin gerning som moder og skuespillerinde.

"Det er alt sammen udmærket, lille mus," vil han sige, "men forfærdeligt naivt."

Hun så tydeligt, hvordan han ville sige det så kærligt, med lykkestrålende øjne, at hun selv kom til at smile. Hun havde helt glemt, at hun gik på Nevski-prospektet, og lagde ikke mærke til, at forbigående herrer så på hende, at en officer forfulgte hende i længere tid og tiltalte hende, åbenbart opmuntret af hendes smilen.

"Vi skal samme vej, frøken. Må jeg følge Dem et stykke?"

Hun blev forskrækket, løb så hurtigt hun kunne over gaden og forsvandt i det store magasin "*Gostinny Dvor*"s kolonnader.

Hun kom forbi kapellet. Foran helgenbilledet af gudsmoder med Kristusbarnet brændte hundreder af vokslys. Mennesker kom og gik, og alle stillede et lille lys op. Marussja havde aldrig været from og havde kun et meget overfladisk begreb om religionen, omtrent det, som hun havde lært om det i skolen. Men i dette øjeblik, da hun så billedet af den ubesmittede jomfru, faldt en dyb andagt over hende. Kristusbarnet, Frelseren på jomfruens arm forekom hende at være et tilgivelsens symbol. Den hellige, jomfruelige moder gav kærlighed og nåde til de piger, som var blevet mødre og samtidig havde bevaret deres renhed. Det forekom Marussja, at der ingen synd eller skam lå i, at hun skulle være moder, fordi hendes grænseløse kærlighed allerede havde sonet alt. Denne

kærlighed ville udslette alt det grimme, som lå i deres gensidige lidenskab, og atter gøre alt godt.

Hendes hjerte jublede af kærlighed til Sablin, da hun steg op ad trappen, efter at hun havde set sig om og forvisset sig om, at hun ikke blev iagttaget af nogen. Hun læste opmærksomt på døren på første sal: "Kapelmester Fedor Karlovitch Linde". Ovenpå så hun Rotbecks visitkort på døren, og tænkte på, hvordan den Rotbeck så ud. Der er også Saschas dør, men denne gang åbnede den sig ikke som sædvanlig af sig selv. Hvordan skulle han også kunne have hørt hendes skridt?

Hun blev stående og greb med hænderne om trappegelænderet for ikke at falde. Det blev mørkt for hendes øjne, og hendes hjerte bankede højt. Hvorfor blev hun så åndeløs? Det var da aldrig hændt før. En ond anelse greb hende pludselig. Hun vovede ikke at ringe. Han måtte da høre hendes hjertes banken, hendes sagte åndedræt. Og tidligere havde hun altid mærket, når han stod bag døren. Alt det, som hun havde drømt så smukt og rørende om, forsvandt pludseligt og kun en stor tomhed blev tilbage i hendes indre.

Forsigtigt trykkede hun med fingeren på den elektriske klokke. Straks klang den højt og skingrende. Intet svar. – Sascha syntes ikke at høre ringningen. Hun ringede endnu en gang, således som de havde aftalt: En kort gang, en lang og så atter en kort. Sådan havde de aftalt, men endnu aldrig havde hun behøvet at bruge dette morsesignal. Nu måtte Sascha nøje vide, hvem det var, der stod der ude.

I korridoren hørtes tunge og langsomme trin af en fremmed mand, nøglen drejedes om i låsen, og foran Marussja stod en

soldat i lange støvler, ridebukser og rød soldaterskjorte. Han så strengt på hende med sine forsovede øjne og spurgte groft:

"Hvem søger De?"

"Er Alexander Nikolajevitch ikke hjemme?" sagde Marussja ganske sagte. Et svagt skær af håb vågnede i hende. Måske er han syg eller måske har han tilfældigt tjeneste og har derfor efterladt en billet til hende. Men soldaten berøvede hende også dette sidste håb.

"Hans Højvelbårenhed er kørt bort ved femtiden. Så vidt jeg ved til sin forlovede. Han kommer næppe hjem før klokken to i nat."

Med disse ord slog han døren i for næsen af hende. Altså intet, hverken brev eller noget andet til hende! Han har altså forladt hende, han elsker hende ikke mere!

Marussja vidste ikke, hvordan hun kom ned ad trappen, – og hjem gennem et utal af smågader. Dødtræt og halvt stivnet af kulde nåede hun endelig frem klokken ni og fandt sin fader i færd med at drikke te i spisestuen. Hun måtte lade, som om hun var glad og underholde den gamle. Men det lykkedes kun dårligt, og faderen iagttog hende opmærksomt. Til sidst spurgte han:

"Hvad er der i vejen med dig, Marussja?"

"Jeg har hovedpine, far."

"Så gå hurtigt i seng. Du har løbet alt for meget om. Universitetet er også alt for langt herfra."

Han kyssede hende på panden og slog kors for hende. Faderens kærlighed rørte hende. Hendes øjne fyldtes med tårer. Sagte forlod hun spisestuen. På sit værelse kastede hun sig på ansigtet ned i sengen og tabte bevidstheden.

Da hun vågnede igen, kunne hun ikke fatte, hvordan hun var kommet op på sit værelse. Hun huskede endnu ganske nøje, at hun stod på Sablins trappe og ringede: En kort gang, en lang, en kort. Og nu var hun pludselig på sit værelse. En gadelygte kastede sit skin gennem det halvt tilrullede vindue. I huset, på gaden – over alt dødsstilhed. Kun af og til gik en eller anden forbi vinduet, og sneen knirkede under fødderne.

"Nu er altså alt forbi," var hendes første klare tanke. I stedet for scenen og kærligheden til den herlige prins vinker et spidsborgerligt ægteskab med Korshikov, som hun umuligt nogensinde kan komme til at elske, hendes trange, lille bolig, et dameskrædderi ved hendes tantes hjælp. Hun ser allerede sit udhængsskilt ved indgangen til et toetages træhus i en af Petersborgs fattigste bydele. "*Modes et robes.* Madame Maria Korshikov." Hun ser et stort værelse fuldt af stoffer og tillæg, sine elever og sig selv midt imellem dem. Et par kanariefugle synger ved vinduet, hendes geranier blomstrer og de unge skræddersker snakker. Er ikke også det lykke? Mange har det jo endnu værre! Hun har ganske vist drømt om en ganske anden lykke! Men hun vil lære at bære alt for sit barns skyld, hun vil opdrage sin søn som en prins og give ham sin store kærlighed i arv.

Sablins billede viste sig nu for hende i en fjern tåge. Kejseren med sin suite på paradefælleden, kejserinden, fændrikkerne, som holdt ubevægeligt vagt foran teltene, militærmusikken, kanontordenen, regimentstambourmajorens rørende bøn, det var alt sammen et eventyr. Også Nevaen i sommernattens dæmrende lys, klokkespillet fra Peter-Pauls-fæstningens tårn, de grufulde tanker om alt det blod, der var flydt i de palæer, og

den herlige yngling med sine aners og sit regiments historie – og så var det alt sammen kun et eventyr. Men i det eventyr lå alligevel et stykke virkelighed. Den vidunderligt skønne drøm havde dog virkelig været til, for der var blevet noget tilbage af den. Noget ville fødes af denne drøm, af dette trylleeventyr! En helt ville opstå. En herlig mand af vidunderlig skønhed og kløgt, som hun ville opdrage til kærlighed mod alle mennesker. Når hun tænkte på hans fader, følte hun ingen bebrejdelser, ingen bitterhed, kun den grænseløse kærlighed, som forstår og tilgiver alt.

60

Samme fredag var Sablin vågnet med ønsket om at se hende. En række søde erindringer svævede forbi ham og en smertelig længsel greb ham. Men så trådte Ljubovin som et skrækkeligt spøgelse mellem ham og Marussja, og han tænkte igen på de fornærmelser, som soldaten havde udslynget imod ham i hans elskedes nærværelse. Sablin vidste, at han ikke mere ville finde noget elskovsord til hende. Han troede heller ikke, at hun ville besøge ham mere. Flere gange forsøgte han at skrive til hende, men han opgav det igen. Han kunne ikke mere finde deres tankeudvekslings gamle, rolige tone. Også her forstyrrede tanken om Viktor Ljubovin ham. Det var ham, som om ikke hun, men han ville læse hans brev. "Men hvis hun alligevel skulle komme? Så kommer hun sikkert med sin broder." Stadig blev han grebet af en angstfølelse for Ljubovin. Han var bange for at møde ham, for han vidste, at han måtte skyde ham ned, men var ikke sikker på, om han nu også ville være i stand til det. Hvis nu modet svigtede ham, og han ikke dræbte ham, så var det hans pligt at skyde sig selv. Når Marussja kommer, hvordan skal han så kunne sige hende, at han må dræbe hendes broder, hvordan skal han kunne tale med hende om det forefaldne? Nej, det er umuligt, hun må forstå det og vil sikkert ikke komme til ham.

Dagen i forvejen havde Sablin fået en indbydelse til fredag fra baron Wolff. Der skulle spises tidligt til middag, så var der planlagt en slædetur, og sent om aftenen skulle der finde en souper sted hos Wolffs. En hel række tillokkende nydelser lå for ham. Vera Konstantinovna vil køre med ham i slæde. Hendes

unge, lykkelige, af kulde rødmende ansigt vil stråle af glæde. En hvid zobelpels vil omslutte hendes slanke legeme, en ægte Snehvide! Han vil høre hendes glade skrig, når han kælker med hende ned ad Krastevski-øens glatte bane. Han vil vise hende, hvor behændig han er, og hvor sikkert han forstår at styre kælken. Hvor herligt!

Med vemod så han på væggene i sit sovekammer. Det var, som om Marussjas sjæl var blevet der og græd. Anebillederne så stumt og mørkt ned på ham – han kunne ikke længere holde ud at blive i sin bolig. Så gik han til tjeneste i eskadronen, spiste frokost i messen, spillede billard bagefter, lod sin nye uniform bringe derhen og var klokken fem hos Wolffs.

Dagen forløb vidunderligt. Vera forekom ham så herlig og unærmelig, at han frygtede ikke at finde mod til at gøre hende et ægteskabstilbud. Han syntes godt om alt: slædeturen, kælkningen, Veras glade og tvangfri væsen, baronesse Sofie og den gamle baron, som røg den ene cigar efter den anden, betalte for alle og brummede noget i skægget, som begge hans døtre lo højt af.

Først over tre om natten kom han hjem. Hans oppasser meldte ham, at der om aftenen havde været en dame og spurgt efter ham.

"Hvad sagde du så?" spurgte Sablin.

"Jeg sagde, at Deres Højvelbårenhed ikke var hjemme og først ville komme meget sent hjem."

"Var hun alene?"

"Ja."

"Nå, godt. Du kan gå."

Marussja har altså alligevel været her! tænkte han. Hvorfor? Har hun da ikke forstået, at hendes broder ved det tøjlesløse optrin har gjort en ende på alt, og at derfor alt nu er forbi? Han følte sig skamfuld, han ærgrede sig. Hans samvittighed vågnede, men han forstod at berolige den. Han følte sig så lykkelig, var så udmattet af kulden, de sidste indtryk, vinen og den herlige, vidunderlige piges nærhed, at han ikke fik tid til at gøre sig skrupler, men gik i seng og dækkede sig varmt til. "Hvad der har været, kommer ikke tilbage," sagde han til sig selv og faldt i en fast søvn.

Næste morgen gik han til kasernen med det faste forsæt at skrive til Marussja efter tjenesten og meddele hende alt kort og klart, at ikke han, men hun og hendes broder selv var skyld i, at han nu var tvunget til at afbryde omgangen med hende, men at han naturligvis var rede til at betale de udgifter for hende, som hun måtte have haft.

Men han kunne ikke få sig til at skrive det brev.

På kasernen tog Grizenko ham afsides og sagde:

"Efter tjenesten vil vi gå til fyrst Repnin, Sascha. Han vil gerne tale med dig."

"Om hvad?"

"Det ved jeg ikke, kære ven. Vi går sammen."

Endeløst slæbte tjenesten sig afsted. Der blev gjort sabeløvelser, der blev marcheret op og ned i korridoren, så stillede folkene sig op til gymnastik. Enstonigt klang underofficerernes kommandoer og forklaringer.

"Skiftevis strække højre og venstre fod frem! Armene ud ved kommando: Et!"

"Giv agt: Et!"

"Giv agt: To!"

Soldaterne udførte de forberedende øvelsers enkelte numre og underofficererne gik op og ned langs rækkerne af deres folk og rettede fejlene.

I et hjørne stod officererne og røg. Rotbeck fortalte en ny anekdote, som alle allerede kendte. Matznev bildte sig igen ind at være syg og havde viklet et silketørklæde om sin uniformskrave. Grizenko gik op og ned i korridoren. Det forestående besøg hos fyrst Repnin gjorde ham åbenbart nervøs. Med folkene beskæftigede egentlig kun løjtnant Fetissov sig, som stod med uret i hånden og netop gav kommando til underofficererne:

"Med forberedende øvelser hold op! Til apparaterne! Balatujev til hesten, Jermolov til den svenske stige, Brandt til stængerne, Lochalski til recken!"

Mandskabet løb hen til apparaterne og begyndte deres øvelser. I vintersolen lynede de vidunderlige billeder, som frosten havde tegnet på ruderne, i tusind schatteringer. Fra spisesalen kom en gennemtrængende lugt af fed kødsuppe og grød. Den tjensthavende underofficer udskar allerede kødrationerne til middagsmaden.

Korridoren drønede af folkenes springen og løben.

Fetissov kastede sin kappe.

"Kom nu mine herrer! Må jeg bede Dem foregå mandskabet med et godt eksempel!" råbte han muntert.

Grizenko tog ligeledes sin kappe af, og Sablin og Rotbeck fulgte hans eksempel.

"Balatujev!" råbte Grizenko. "Giv hesten højeste hul!"

"Hesten" var næsten to meter høj. Balatujev prøvede springbrættet, hele eskadronen så spændt til.

"Færdig, Deres Højvelbårenhed!" råbte han og stillede sig på lædermadrassen for at tage imod officererne.

Grizenko tog tilløb, svang sig op fra springbrættet og sprang let over hesten, næsten uden at berøre den med hænderne.

"Så du det?" sagde han triumferende til Matznev, som stod ved siden af hesten.

Efter ham sprang Fetissov lige så behændigt. Rotbeck, som Sablin havde ladet forsøge før sig, kom ikke over, men blev siddende på hesten.

"Bliv siddende sådan, Nick!" råbte Sablin. "Hold bare hovedet noget lavere."

Og med et mægtigt sving sprang Sablin over hesten og Rotbeck.

"Død og pine, hvor er vores Sascha flink!" hviskede soldaterne anerkendende.

"Han er den bedste gymnastiker i hele regimentet."

"Lad os så en gang se underofficererne!" råbte Grizenko.

"Man må sænke hesten noget!" bemærkede sergenten.

"Nej, lad den være sådan," erklærede Fetissov.

Tykke Ivan Karpovitch tog et kraftigt tilløb, svang sig til vejrs fra springbrættet og fløj, til trods for sin korpulence, let over hesten. Efter ham sprang de andre underofficerer.

Langtfra alle kom over, og hesten måtte stilles noget lavere.

Dermed var tjenesten forbi. Grizenko gik, uden at tage sin kappe på igen, ud i køkkenet. Den tjensthavende underofficer kom ham i møde med rapporten og eskadronskokken fyldte ham en særlig skål med suppe.

Officererne fulgte, med undtagelse af Matznev, eskadronchefens eksempel, og soldaterne trådte hen til bordet.

Grizenko korsede sig, tog en ren træske og prøvede suppen. Fetissov, Sablin og Rotbeck lånte skeer hos soldaterne.

"Suppen er god!" sagde Grizenko. "Men grøden er ikke tilstrækkelig gennemkogt. Du har vel stillet den for sent over, hvad?"

"Om forladelse, Deres Højvelbårenhed!" sagde kokken.

Men grøden var alligevel velsmagende. Når der kom godt med svinefedt i, gled den let og behageligt ned.

"Nej," sagde Grizenko, "også grøden er god. Tak skal du have, søn." Han ruskede kokken let i øret.

"Syng bordbønnen!" kommanderede han, tog sin frakke på og gik ud på trappen.

Sablin fulgte ham. Hans dårlige stemning var atter borte. Gymnastikken havde gjort ham godt, lige som samværet med hans brave soldater, der åbenbart var begejstrede for hans dygtighed. På trappen hørte han den ensformige bordsang. I dette øjeblik elskede han sit regiment over alt og følte sig som vokset sammen med det.

"Ljubovins stemme mangler," sagde Grizenko. "Bønnen er ikke mere som før."

Som et dolkestød gik de ord Sablin gennem hjertet. Han trak vejret med besvær og blev stående et øjeblik. Grizenko bemærkede det.

"Blot rolig," sagde han sagte. "Der vil vokse græs over det alt sammen. Kom, skal vi så gå til fyrsten. Frokosten kan vi spise senere."

61

Oberst Vorobjev var allerede hos fyrst Repnin. Sablin så hans korte, slidte kappe hænge i forstuen. Det beroligede ham, for når Vorobjev var der, havde han en fortaler. Han mente også at have Grizenko på sin side.

Fra arbejdsværelset hørte man fyrstens hæse latter. Rimeligvis fortalte han Vorobjev en morsom historie. Oppasseren i det fyrstelige livré meldte dem. Da de kom ind i værelset, rejste begge herrerne sig fra deres pladser, kastede deres cigaretter og fyrsten satte et tjenstligt ansigt op. Han tiltalte imidlertid ikke Sablin "løjtnant Sablin", men Alexander Nikolajevitch, og det var et godt tegn. Sablin mærkede, at det ikke var noget slemt, der forestod ham og fattede mod igen.

"Vær så god at tage plads, Pavel Ivanovitch! Sæt Dem, Alexander Nikolajevitch," sagde Repnin. Grizenko tog plads på sofaen, Sablin på en stol ved skrivebordet.

Nogle øjeblikke herskede almindelig tavshed. Repnins kloge øjne var rettet på Sablin, som om han ville udforske, hvad der foregik i den unge mands sjæl. Vorobjev sad i mellemtiden på sofaen og trommede nervøst med sine korte, tykke fingre på en skrivemappes sølvbeslag.

"Aleksander Nikolajevitch," begyndte Repnin omsider. "For en uge siden har der fundet en gådefuld begivenhed sted i vort regiment. Under ekstraordinære omstændigheder er soldat af anden eskadron, Ljubovin, deserteret. Det forekommer mig, at De er den eneste, som er i stand til at bringe klarhed i denne affære. Alle politiets anstrengelser har været forgæves. Ljubovin er hverken blevet fundet død eller levende, og samtidig har

ingen soldat kunnet forlade Petersborg i løbet af ugen uden den nødvendige legitimation. Vi har derfor besluttet at bede Dem komme herhen for i en fortrolig privatsamtale at få at vide af Dem, hvad De kender til omtalte sag."

Sablin svarede ikke straks. Skønt hans hjerte slog heftigt og det løb ham koldt ned ad ryggen, samlede han hele sin viljestyrke og svarede roligt:

"Alt, hvad jeg ved om sagen, har jeg meddelt i min rapport til hr. regimentskommandanten. Mere har jeg ikke at tilføje."

"Jeg ville ikke have ulejliget Dem med disse spørgsmål," fortsatte Repnin, "hvis ikke denne, i sig selv ganske uvigtige affære, var trængt ud til offentligheden. Til trods for sin million indbyggere er Petersborg alligevel kun et provinshul, og historien kolporteres nu af alle sladderhanke. Den deserterede soldats navn bliver nævnt i forbindelse med Deres, og De vil da selv indrømme, at det hverken kan være behageligt for Dem eller for regimentet."

"Hvad kan jeg sige mere, når jeg intet mere ved!" erklærede Sablin bestemt.

Repnin så opmærksomt på Sablin, som ikke kunne udholde det stikkende blik.

"Sig mig, er der ikke en kvinde med i spillet?"

"Nej," svarede Sablin halvhøjt og rødmede samtidig op til hårrødderne.

"Nikolaj Michailovitch," sagde Vorobjev med sin hæse stemme, "hvorfor skal vi spørge om det? Må en officer ikke bevare absolut diskretion, hvis han har haft et eventyr med en anstændig kvinde?"

"Jeg forstår det," sagde Repnin alvorligt, "jeg forstår det meget godt. Men her foreligger en særlig omstændighed, som er mig påfaldende, og som har foranlediget mig til at bede Dem komme her hen. – De sagde den gang til den tjensthavende officer, at De havde ventet en dame, som ikke var kommet … Jeg tror, det var sådan?"

"Javel. Det nægter jeg heller ikke," sagde Sablin sagte.

"Hvem er den dame?"

"Jeg kan ikke nævne hendes navn."

"Det fordrer vi heller slet ikke," indskød Vorobjev og trommede stærkere med sine små fingre.

Repnin tav og der indtrådte en forlegen pause. I et af værelserne ved siden af spillede Repnins døtre klaver og øvede sig i skalaer, hvis ensformighed stemte en sørgmodigt.

"Aleksander Nikolajevitch," sagde Repnin og løftede hovedet, "i sommer har De fået et adgangskort til tappenstregen for en vis Maria Ljubovin. Forholder det sig rigtigt?"

Spørgsmålet kom Sablin så uventet, at han fo'r sammen og blegnede.

"Han ved altså alt," tænkte han, "og vil blot tvinge mig til at aflægge en tilståelse. Nå ja, når det endelig skal være! Jeg vil sige ham hele sandheden, jeg vil skrifte alt for ham. Jeg vil fortælle ham hele sagens forløb – at Ljubovin kom til mig for at hævne sin søsters ære, at han kaldte mig en pjalt, at han skød på mig og på et hængende hår havde truffet mig. Jeg vil også sige ham, at jeg af fejhed har løjet alle disse dage og har været bange for Ljubovin. Alt det vil jeg fortælle ham. Og hvad så mere? Så er der kun en eneste udvej tilbage til at redde regimentets ære og undgå en skandale. Fyrst Repnin vil lægge en ladt revolver foran

mig på bordet og sige: 'Løjtnant Sablin, De har endnu en mulighed til at rense Deres og regimentets ære. Jeg giver Dem en halv times betænkningstid.' – Så vil Vorobjev, Grizenko og han forlade værelset i en halv time." Han vidste, at der for kort tid siden havde tildraget sig noget lignende i hans kredse. En søn af en højtanset familie havde stjålet sin elskerindes brillanter og pantsat dem. Hans yngre broder havde indløst dem, men sagen var kommet ud. Så lod den yngre broder den ældre komme til sig, gav ham en revolver og sagde: 'Du er officer og må tage konsekvenserne. Det er vor families beslutning.' – Og broderen skød sig. Denne affære havde vakt stor opsigt i det højere selskab. Man havde ganske vist medlidenhed med selvmorderen, men alle billigede den yngre broders handlemåde og kaldte ham en brav fyr og en hædersmand. Og netop en sådan hædersmand vil også fyrst Repnin være, hvis han vil give Sablin mulighed for at skyde sig i hans arbejdsværelse … Men hvis den "affære" ikke var sivet ud, hvis elskerinden havde tiet, havde så den yngre broder behøvet at give den ældre en revolver? En "affære" bliver først en affære, når man taler om den. Men bevares diskretionen, kommer det overhovedet ikke så langt.

Sablin løftede sine øjne og så på Repnin. Han ventede hans kolde, udeltagende stålblik, et blik, som kun udtalte foragt, som fordrede døden. Men han så, at fyrsten betragtede ham kærligt og deltagende. I hans øjne lå oven i købet en uventet ømhed. Han ventede tålmodigt på svar og ønskede åbenbart, at det måtte kunne redde Sablin.

"Jeg kan ikke rigtig huske det mere," sagde Sablin, uden at se Repnin ind i øjnene. "Jo, jeg har taget et adgangskort til

Ljubovin. Han talte noget om sin gamle moder … eller om en eller anden slægtning – jeg husker imidlertid ikke mere hvem. … Vi sang den gang hyppigt sammen, fordi jeg syntes så godt om hans stemme. Derfor ville jeg ikke afslå hans bøn."

Repnin slog øjnene ned. Han skammede sig overfor Sablin, for nu mærkede han hele sandheden. Sablin løj for ham. Han havde åbenbart haft et forhold med denne Maria Ljubovin. Hvem kunne hun være? Soldatens forlovede eller søster – det var ganske ligegyldigt. Der var trådt en kvinde imellem dem, for hvis skyld soldaten havde skudt på officeren og denne havde ikke reageret. Hvilken udvej var der så tilbage for en officer? Kun døden. –

Repnin så på Sablin. Han elskede den unge mand, som hele regimentet var stolt af, han kendte sin kones plan om at forlove ham med baronesse Vera von Wolff. Turde han bryde staven over ham?

I sideværelset lød skalaerne stadig, endte og begyndte forfra. De mindede fyrsten om begge hans to små piger i deres korte kjoler, om deres renhed, om hans familielykke. Men samtidig jog den samme tanke igennem ham, som Sablin lige havde: Her findes kun én udvej – revolveren og dødsdommen. Forsættelse fra regimentet ville ikke formindske skandalen, tværtimod forøge den og kaste et grimt lys over regimentet. Men alligevel – – underskrive dødsdommen – det kunne han ikke. De barnlige toner, som hans små pigers fine fingre frembragte, hindrede ham i det. De sang om det unge, blomstrende liv, om den store familielykke, som ventede Sablin, og Repnin kunne ikke bære over sit hjerte at fordømme ham i dette øjeblik. Han

håbede, at de to andre dommere ville komme ham til hjælp, og Grizenko forstod da også hans sindstilstand.

"Der er kun ét, jeg ikke kan forstå, fyrst Repnin," sagde han. "Hvorfor skal der gøres så meget væsen ud af den historie? I to år har jeg kendt Ljubovin som den dårligste soldat i eskadronen. En eksalteret, halvdannet fyr, halvt socialist. Jeg anser ham ikke for normal. I mine øjne er historien en drengestreg eller en gemen provokation. At undersøge sagen videre, ville kun være vand på Ljubovins mølle."

"Du har ganske ret, Pavel Ivanovitch," sagde Repnin, "men man taler allerede meget om det. Jeg ved ikke, hvem der har udspredt rygtet, men i forgårs spurgte storfyrsten mig, om det var sandt, at en deserteret soldat havde skudt på en officer."

"Er det virkelig noget så forfærdeligt?" blandede Vorobjev sig nu i samtalen. "Der vil endnu blive snakket noget om det, og så taler ikke et menneske mere om det. Det er vor pligt at sørge for, at alt hurtigst muligt går i glemmebogen. Ljubovin er forsvundet, men hvis han virkelig skulle dukke op igen – med vanvittige kan vi ikke regne. Men Alexander Nikolajevitch må tage orlov i nogen tid for at rekreere sig, og først og fremmest for at forsvinde ud af Petersborg-sladderhankenes synskreds."

Repnin åndede lettet op. Denne udvej syntes ham den mest passende.

"Og hvad mener du, Pavel Ivanovitch?"

"Det er et udmærket forslag. Men skulle Ljubovin komme tilbage, så spær ham inde på en galeanstalt."

Sablin blev ikke spurgt om mere. Repnin rejste sig og sagde beroliget:

"Jeg er af den mening, mine herrer, at hele denne historie er vanvid. Hele affæren er løjtnant Sablin absolut uvedkommende. Mod en gal hund er der intet at stille op. Jeg er overbevist om, mine herrer, at alt, hvad vi har talt om hér, ikke kommer udenfor disse vægge. Og nu beder jeg Dem gøre mig den fornøjelse at spise frokost hos mig. Fyrstinden venter os allerede ..."

Tre dage efter tiltrådte Sablin en længere rekreationsrejse til Sydrusland.

62

Som han havde lovet, kom Korshikov punktligt igen om lørdagen for at høre Marussjas svar.

Han havde frygtet, at hun ikke skulle være hjemme. Hun kunne være blevet hos Sablin, hun kunne i sin fortvivlelse have lagt hånd på sig selv. Men Marussja var hjemme. Da han så hendes blege, afmagrede ansigt, de blå skygger under hendes øjne og det sørgmodige blik, hvormed hun modtog ham, mærkede han straks, at hans formodning havde været rigtig, og at Sablin ikke havde modtaget hende. Han triumferede; for hans teori om værdien af folk af Sablins slags blev yderligere bekræftet derved. Han skrev netop på et værk om klasseforskellen og om de frække og samvittighedsløse aristokraters hovmod, som udsugede folket. I denne bog ville han nu anføre Sablin som typisk eksempel. Men Korshikov var klog nok til at skjule sin tanke. Han kunne jo sige sig selv, at Marussja endnu hang for meget ved Sablin, og at det derfor ikke ville være velanbragt at fremkomme med sådanne hensigter.

"Maria Michailovna," hilste han hende ved indtrædelsen i hendes værelse, "jeg kommer for at høre Deres svar."

Marussja fo'r sammen. Hun sad ved sit arbejdsbord og bladede i Sablins breve fra forrige år.

"Hvad vil De mig?" svarede hun og tilkastede Korshikov et bønfaldende blik.

"Maria Michailovna, jeg er kommet for at bede om Deres hånd, kun om Deres hånd! Om Deres hjerte tør jeg jo ikke bede Dem, da jeg ved, at det allerede tilhører en anden."

"Ved De allerede," sagde Marussja hulkende, "at han ikke en gang har modtaget mig, at han ikke var hjemme. Han har behandlet mig som den gemeneste tøs! Hører De! Og dog kommer De til mig og vil gifte Dem med mig?"

"Det er godt, at han i alt fald ikke også har slængt et guldstykke til Dem. Vær taknemmelig over det," sagde Korshikov alvorligt, lagde sin hæslige, hårede højre hånd på Marussjas og satte sig ved siden af hende.

"Lad os en gang tale fornuftigt, Maria Michailovna. I forrige uge var jeg allerede en gang hos Dem før og kommer nu igen og sandelig ikke for at spille idiot. Jeg har overvejet og forstået alt. Men at forstå alt vil sige at tilgive alt! Jeg har imidlertid intet at tilgive, Maria Michailovna, for er jeg ikke selv skyld i alt? Er det ikke mig, som har forledt Dem til det hele? Jeg har overvurderet Deres og mine kræfter. Jeg troede, at tiden var kommet til at styrte sarens forhadte selvherredømme og lægge magten i folkets og dets udvalgte repræsentanters hænder. Jeg vidste imidlertid, at arméen var en stor hindring for os. Jeg vidste, at officererne ved særlige metoder forstår at opdrage soldaterne således, at idiotisere deres hoveder i den grad, at de er i stand til at skyde på deres egne fædre og brødre. Jeg ville lamme officerernes kraft, ville formørke deres tanker. De skulle tjene mig som værktøj, men De lod Dem fange, De begejstredes for skønheden … De gik under. Nu ved De, at De har taget fejl. Nu ved De, hvad der ligger bag skønheden."

"Skønheden," hviskede Marussja.

"Hvad mener De?" spurgte han og kærtegnede hendes hånd. "Jeg ser så meget, at han har forstødt Dem. I hans laster ser jeg ikke nogen skønhed."

"Også lasten har sin skønhed! Jeg har tænkt over det, Fedor Fedorovitch, og er kommet til den overbevisning, at Sascha ikke kunne handle anderledes. De menneskers kraft ligger i skønheden og deres skønhed igen i deres letsindige opførsel overfor os. Hvis Sascha skulle gifte sig med mig … Men nej, det vil vi ikke tale mere om, Fedor Fedorovitch. Forstår De – dér har jeg erfaret, at "de" har ret og De uret, Fedor Fedorovitch. Dér er jeg kommet til den overbevisning, at det aldrig på jorden, hører De, aldrig vil komme til lighed mellem mennesker. Alt, hvad De lærer, er vanvid, utopi. Der vil altid findes patriciere og plebejere, kapitalister og arbejdere, herrer og tjenere – forstår De, Fedor Fedorovitch? Min broder Viktor har fornærmet ham og er løbet bort. Da forstod jeg, at en slave havde fornærmet ham, for havde en herre gjort det, var han ikke løbet derfra."

"Det var angsten for den uretfærdige lov."

"Jeg siger Dem hele sandheden. Deres Marussja er ikke mere den gamle. Jeg er ikke alene Dem utro, men partiet. Jeg elsker ikke zaren og fordømmer monarkiet, men jeg forstår denne statsordning. Jeg forstår helt ud, når De siger, at en deling af mennesker i russere, tyskere, englændere og kinesere er vanvittig, at det er bure i Zoologisk Have, som er nedværdigende for menneskeheden – men jeg elsker Rusland og russerne mere end alt andet på jorden. Og – jeg elsker en hær!"

"Det vil nok gå over. Det er den tøjlesløse lidenskab, som taler ud af Dem," sagde Korshikov.

"Nej, Fedor Fedorovitch. Jeg ville forgifte ham, men er selv blevet forgivet. I hans opfattelse har jeg set megen uretfærdighed, grusomhed og blod, men også en skønhed, som

ikke har sin lige på jorden. Men alt, hvad vore kalder for deres eget er gråt, grimt og dagligdags. I deres årer flyder hedt blod, men i vore kun sved og tran. De forstår endnu at svinge sig til vejrs, at begejstres, vi slæber os bare igennem i den sædvanlige ensformighed."

"Også det kan jeg forstå, Maria Michailovna, men også det vil gå over."

"De siger, at De forstår det alt sammen. Nej, intet, slet intet forstår De. Før kendte jeg ingen gud – nu ved jeg, at der findes en gud."

"En hævnens, grusomhedens og uretfærdighedens gud," indskød Korshikov.

"Nej, men en ufattelig og ubekendt gud. I går kom jeg forbi kapellet med billedet af guds moder, hvor hundrede af kerter brændte. Og så tænkte jeg: Når så mange folk tror, hvorfor skal jeg så ikke også gøre det? Og jeg forstod, at kun derfra kan der komme hjælp og tilgivelse."

"Det er vanvid, Maria Michailovna. Det skyldes Deres nerver, Deres sygdom."

"Kan De tilgive mig?" spurgte hun så og så opmærksomt manden ind i øjnene. "Nej, aldrig vil De tilgive det, glemme det."

"Jeg gentager jo, at jeg intet har at tilgive. Jeg dømmer Dem jo ikke. Jeg forstår Dem oven i købet fuldstændigt."

"Forstår De virkelig alt? Når *han* kommer til verden, ved De, hvad jeg så vil sige ham?"

Marussja så længe ind i Korshikovs øjne, som om hun ville læse i hans sjæl og sagde så sagte begejstret:

"Der findes en gud. Det vil jeg sige ham. Og jeg vil opdrage ham til kærlighed for Rusland og til hengivenhed for kejseren! Hvad vil De sige til det, Fedor Fedorovitch?"

Han ville svare hende, men hun lagde hånden på hans mund og sagde:

"Vent. Sig slet intet. Jeg vil selv gætte mig til Deres svar. Hvad er De dog for et mærkeligt menneske, Fedor Fedorovitch. Måske er De en helgen? Men måske er heller ikke det, som De prædiker, oprigtigt ment? De har en skøn sjæl. Hvor tydeligt forstår jeg det! En ren, herlig sjæl! Med en sådan sjæl kan man gå på pinebænken og synge. De vil også gå på pinebænken med mig og synge … Men der er noget, jeg må sige Dem: Jeg ser, hvor god, hvor sædelig ren De er, men alligevel vil jeg aldrig kunne elske Dem. Jeg vil blive ham tro hele mit liv, i al evighed."

Marussja rejste sig og hentede et fotografi af Sablin.

"Ser De, det er hans billede med hans påskrift: Til min søde Marussja. – Den gang gav han mig det billede, nu modtog han mig ikke, jog mig bort. Men jeg kysser hans billede. Hvad siger De til det? Piner det Dem? Se hér! Sådan! Martrer det Dem ikke? De er lykkelig. De smiler oven i købet. De ler … Jeg tror, De er vanvittig. Det gør Dem henrykt, når man piner Dem! Men så sig mig da, Fedor Fedorovitch, hvad tænker De egentlig?"

"Jeg," sagde Korshikov, "er en gammel, erfaren student, en mand uden fordomme, et menneske med stor viljestyrke og et stærkt hjerte. Og De er en lille pige, som kysser en dukke. De tror måske, at jeg er skinsyg på dukken? Vanvid! Skønheden, Gud, kejseren og Deres ungdomsfantasier, ammestue-eventyr! Bliv blot noget ældre, så falder det bort af sig selv, og intet bliver tilbage."

"Men alligevel vil jeg aldrig elske Dem," sagde Marussja ondt. "Netop fordi De er et så godt menneske, vil jeg ikke elske Dem. Ham vil jeg elske og ikke Dem. Hører De?"

"Vi må komme til et resultat, Maria Michailovna. Det drejer sig her om et forretningsanliggende og ikke om Deres hjerte. Alt det, De lige har talt om, kommer fra Deres hjerte, Deres sind, Deres nerver. Om det en anden gang. Men nu kommer Deres fader om lidt og så vil De tillade mig at anholde om Deres hånd. Deres fader er en mand af den gamle skole. Han vil hverken forstå Deres fantasier eller min filosofi. Hos ham må alt gå efter den gamle recept: Kirke, slør ..."

"Holder De stadig fast ved Deres hensigt?" afbrød Marussja ham. "Endnu?"

"Netop nu, da jeg ser, hvordan det er fat med Dem. Hvis min kone ville tale så vanvittigt, gjorde det intet. Men når en ung pige gør det, er det ikke godt."

"Ikke godt – på grund af sladderen?"

"Ja, på grund af sladderen."

"De tager altså hensyn til sladderen. De frygter for den," spottede Marussja.

"Jeg tager ikke hensyn til nogen og frygter ingen, heller ikke Dem. Men jeg ønsker ikke noget nyt drama, hvis det kan undgås ved en almindelig ceremoni. For mig betyder vielsen intet, men for Deres fader vil det afvende en stor ulykke. Den gamle lider allerede nok, fordi hans søn er deserteret. Gør ham ikke endnu ulykkeligere. Vi vil lade os vie og ikke mere. De kan roligt leve videre med Deres fader, i selve dette værelse. Jeg bliver, hvor jeg er og siger folk, at jeg snart skal tage min eksamen, men foreløbig ikke har råd til at stifte hjem."

"Men vil De ikke ved ægteskabet være bundet for hele Deres liv?"

"Det tænker jeg slet ikke på. Tro mig – hvis jeg skal elske en pige, vil det kun være én, som foragter alle traditionelle skikke, og som vil komme til mig uden kirkens velsignelse. Men Dem elsker jeg, fordi De siger ét og samtidig handler ganske anderledes. De taler om Gud, om kejseren, om Rusland og har samtidig glemt alt – den gode Gud, kejseren, Rusland. Skulle én eller anden endnu en gang fordreje hovedet på Dem, vil jeg heller ikke tage Dem det ilde op. Hvis De vil skilles – vær så god! Jeg har en friere opfattelse af kærligheden end De. At elske betyder for mig at ofre alt, alt, også det dyrebareste … Men nok om det. Dér kommer Deres fader, og jeg vil straks tale med ham. De indvilliger altså?"

Marussja nikkede tavs. Tårerne stod hende i øjnene.

63

Korshikovs ægteskabstilbud kom ikke gamle Ljubovin uventet. Han havde længe forudset det, for han vidste, at han allerede var forelsket i Marussja, da hun som skolepige tog privattimer hos ham. Men han følte sig ikke særlig tilfreds ved denne tingenes vending og havde gerne fundet en anden mand til sin Marussja. Han havde da sandelig ikke givet sine penge ud til hendes opdragelse, for at hun skulle gifte sig med sådan en fyr. Hvem var denne Korshikov? Han kendte ham allerede gennem mange år. Allerede den gang, da han var en tiårs bengel, straks efter Viktors fødsel, var han altid kommet i deres køkken, og hans kone havde fodret den altid sultne dreng. Han var søn af en fabriksarbejder, som tidligt havde mistet sin kone og som en dag kom ind under en maskines hjul. Den forældreløse dreng gik nu i skole på fabrikkens regning, men der var ingen, som ville tage sig af ham og ernære ham. Til trods for alt havde han taget en glimrende eksamen, kom ind på universitetet, men havde nu i ti år forsøgt at tage embedseksamen. Han stod under politiets opsyn, men var en behændig fyr og lod sig ikke så let fange.

Ljubovin ønskede sin datter en mand med en livsstilling, men aldeles ikke sådan en løs fugl som Korshikov, som levede – Gud må vide af hvad. Desuden forekom han ham for gammel til Marussja. Men han var fuldstændig klar over, at han ikke forstod noget af den moderne ungdoms anskuelser. Det havde altid været en sand plage for ham at gøre hende noget begribeligt.

"Mener du det oprigtigt?" spurgte han Korshikov, efter at han havde hørt hans tilbud. "Og er Marussja enig med dig?"

"Det er mit ramme alvor," sagde Korshikov og bøjede ærbødigt hovedet som en rigtig brudgom og fremtidig svigersøn.

"Og hvad vil I leve af?"

"Jeg har nogle penge, for nu betaler partiet mig regelmæssigt," sagde Korshikov.

"Det er netop det, jeg ikke synes om, Fedja. Når man vil gifte sig, må man slå alle de dumheder ud af hovedet. Hvad har du ud af at ophidse folk? I går har de igen arresteret tre mand, fordi man fandt dine brochurer hos dem. Det er din skyld, Viktor deserterede. Oven i købet mig selv er politiet ude efter. Du er en fin brudgom!"

"De må da indrømme mig, Michael Ivanovitch, at partiet virker for Dem, for arbejderne. Det hjælper Dem da at føre kamp med kapitalen. Den dag er ikke fjern, hvor sejren er vor og driften vil gå over til arbejdernes hænder. Så vil man anerkende vore fortjenester og give os høje embeder."

"Så bliver du måske minister?" sagde Ljubovin spottende.

"Måske præsident for republikken."

"Vær blot rolig, Fedja! En dragt prygl vil du få af kosakkerne, og den har du også ærlig fortjent."

"Snart vil de tider være forbi, Michael Ivanovitch, hvor kosakkerne villigt prygler løs på folket. Folket bliver modigere og forstandigere, og derved vil livet få et helt andet præg."

"Så vil det vel snart flyde med mælk og honning over alt?"

"De ler jo blot altid ad mig og anser mig nu som før for en dum dreng."

"En døgenigt er du, en dovendidrik – ikke andet. Og du tror, at jeg vil give sådan en fyr min datter til ægte? Du må jo være komplet forrykt!"

"Men tillad mig, Michail Ivanovitch. Jeg har allerede aftalt alt med Maria, og hun er enig med mig."

"Enig? Det mener du? Sådan en fiks pige, som min Marussja, skulle pludselig få lyst til at gifte sig med dig, svinepels? Det er forbi med vort venskab, hvis du holder mig for nar. Marussja, kom en gang herind, mit barn!"

Sagte som en skygge trådte Marussja hen i døren til dagligstuen.

"Har du allerede hørt, Marussja, hvad for sange vor nattergal synger? Han anmoder om din hånd, vil gifte sig med dig. Synes du da om ham? Vil du have ham? Jeg siger hverken Ja eller Nej – afgør det selv."

Marussja trådte hen til sin fader, så ham dybt ind i øjnene, lagde hovedet ind imod hans bryst og hviskede:

"Ja, fader. Han elsker mig."

"Nå, så i Guds navn da! Men det forekommer mig alligevel mærkeligt – Du bliver forlovet og græder. Ak, Marussja, Marussja … blot du bliver lykkelig!"

64

En uge efter fejredes Marussjas bryllup. Korshikov fremskyndede det, for Marussjas tilstand lod sig ikke mere skjule, og onde tunger kunne få fat på sandheden. Ved brylluppet gik det gemytligt og larmende til. Gamle Ljubovin var stærkt beruset og blev dårlig. Efter gammel russisk skik råbte gæsterne: "Kys hinanden!" hvilket brudeparret så forlegent gjorde. Man havde indbudt gamle bekendte. Endog politiet var repræsenteret ved den lokale inspektør, og den omstændighed gjorde det muligt for gamle Ljubovin at skaffe sig af med politiets besværlige formynderskab og genvinde sit gamle gode renommé. Efter at gæsterne så var taget hjem, kyssede Korshikov respektfuldt sin kone på hånden, kastede sin kappe om sig og trak sig tilbage til sin ungkarlelejlighed. Marussja lukkede sig inde på sit værelse.

Der skete ingen forandring i hendes liv. Hun fortsatte sine studier til sommeren. Kun så meget brugte Korshikov sine rettigheder som ægtemand, at han hver aften kom til hende, gennemarbejdede hendes forelæsninger med hende, forberedte hende til eksamenen og bragte hende socialistiske skrifter. Han læste for hende, søgte at overbevise hende om nødvendigheden af en væbnet rejsning af proletariatet og bekæmpe monarkiet og den stående hær. Marussja tav. Nu kunne hun umuligt tilegne sig hans anskuelser, men ville heller ikke modsige ham. I hendes indre rørte sig et nyt liv, hun lyttede til det, glædede sig til det og levede helt i fremtiden. Men Korshikov holdt ord. Han mindede hende aldrig om hendes tilstand og om sin

kærlighed. Efter gensidig overenskomst var alle samtaler om det tema én gang for alle hørt op.

Gamle Ljubovin satte sure miner op til det og begyndte at slå sig på flasken, hvad han ikke havde gjort før. Ikke alene sorgen, men også en gammel sygdom pinte ham. Derfor sendte Marussja bud efter en læge, og selvom han protesterede heftigt, måtte han dog lade sig klæde af og undersøge.

Lægen lod sig forstå med, at Ljubovins dage var talte. Siden foråret stod han allerede ikke mere op, og om sommeren forlod Marussja ikke hans leje et øjeblik. Ljubovin mærkede efterhånden, at Marussja ventede sin nedkomst, han talte ugerne og månederne på fingrene og blev stadig sørgmodigere. Grunden til hendes overilede og uventede bryllup blev ham stadig klarere: Hans eneste datter havde begået et fejltrin. Men med hvem? Ikke med Korshikov? Marussja mærkede snart, at den gamle nærede mistanke, derfor blev hun mere kærlig imod ham. Men faderen vendte sig fra hende.

En varm julidag, da solen brændte på den støvede landevej, hvor sporvognen drønende rullede forbi, og der stod svære, usunde dunster op af kanalerne og det smudsige arbejderkvarter, satte Marussja sig ved sin faders sygeseng. Han havde lige overstået et smertefuldt anfald. Kold sved stod endnu på hans pande, og hans hår var i uorden. Han kastede et utilfreds blik på Marussjas svulmende liv, på hendes ansigt, som var blevet magert og grimt, og på de mørke skygger under hendes øjne.

"Marussja, hvornår var dit bryllup, i februar eller marts?" spurgte han hende.

"6. februar," svarede Marussja sagte.

"Hm ... Og hvornår venter du ...?"

Marussja rødmede dybt, og tårerne trådte hende i øjnene.

"Det ved jeg ikke, far," hviskede hun.

"Du ved det ikke?"

Længe lå han uden at sige et ord. En usigelig kval fortrak hans ansigt.

"Med hvem?" kom det næppe hørligt fra hans døende læber, "med hvem har du begået synden? Vel ikke med Fedja? ... Tal ... Med hvem?"

Marussja skjulte sit ansigt i sine hænder og vovede næppe at trække vejret.

"Du har bedraget din fader. Har jeg ikke opdraget dig ... plejet og passet dig ... forvænt dig ... Jeg troede, at du ville blive et anstændigt menneske ... Men en tøs er du blevet ..."

Mere kunne han ikke sige. Krampe snørede struben sammen.

"Far, lille far ... hvad er der?" udbrød hun og bøjede sig over den gamle. Han lå ubevægelig på ryggen, og hans øjne så bedrøvede og bebrejdende op på Marussja.

"Far, sig dog noget ... Tilgiv mig ... tilgiv mig dog ..."

"Hele livet ... har jeg ... for jer ... for dig ... og for Viktor ... men I har ... forladt mig, bedraget mig."

Tårer flød ud af hans matte øjne.

"Jeg dør ensom ... forladt ... i skam og skændsel."

"Tilgiv mig, far!"

Marussja kastede sig på knæ og greb om faderens hoved med sine hede hænder. Dyb sørgmodighed lå i den gamles øjne. Begge led usigeligt.

"Tilgiv mig ..."

"Tilgive kan jeg dig … Tilgive må jeg dig … Men forstå det … kan jeg ikke, Marussja. Kunne du virkelig glemme mig sådan? Ak, Marussja, du aner ikke, hvor svært det er for mig … jeg ville dø anderledes … Hele livet har jeg frygtet skammen … Og nu dør jeg i skam … Mine børn har bedraget mig."

Marussja græd bitterligt.

"Hold op," sagde Ljubovin, som igen blev kærlig … "Hold op, mit barn! … Efter de nye anskuelser er det jo tilladt, men efter vore jævne, kristelige begreber er det ikke smukt … Nok derom … Nå, altså, Marja … jeg har tilgivet dig, tilgiv du nu også mig … Jeg har vel ikke opdraget dig, som det skulle være … Hent nu præsten Grigori … Jeg vil tage nadveren … Jeg gør det ikke længe endnu."

Om aftenen fik Ljubovin sakramentet. Den gamle præst med det lange, grå hår bad med ham, og da han forlod værelset, havde han tårer i øjnene. Marussja ventede på ham i spisestuen. Han trådte hen til hende.

"Jeg ved, at De ikke er troende," sagde han roligt. "Jeg ved, at De er faldet fra Gud. Men tro mig – Deres fader har et hjerte af guld. Han bad mig sige Dem, at De ikke måtte være vred på ham. Hans sjæl ligger i Guds hånd, og Gud er med ham, og han er ved godt mod."

"Jeg tror …" sagde Marussja og bøjede hovedet. "Jeg tror igen på Gud, vor herre og frelser, og jeg håber, at Gud vil tilgive mig."

"Når Deres fader, et menneske har tilgivet Dem, hvordan skulle Herren så ikke tilgive Dem!"

Præsten lagde hånden på Marussjas hoved og forlod hende.

Samme nat døde gamle Ljubovin. Marussja sad i lænestolen ved hans seng. Ved midnat faldt hun i søvn, og da hun snart

efter vågnede, undrede hun sig over den mærkelige stilhed, som herskede i stuen. Lyset, som brændte i et hjørne for ikke at forstyrre den syge, var gået ud. Marussja trådte hen til sygesengen. Han lå på ryggen. Hans hoved var sunket dybt ned i puderne, hans næse var mærkeligt spids, lang og snehvid. Øjnene var lukkede, de sammenpressede læber blå. Marussja greb hans hånd. Den var kold og tung.

Hun gik ind i spisestuen, hvor Korshikov sov på sofaen.

"Fedor Fedorovitch," sagde hun, "fader er død."

"Hvad for noget!" sagde Korshikov og rejste sig. "Ja, det måtte man jo vente."

"Hvad skal vi nu gøre," spurgte Marussja hændervridende.

"Begrave ham," sagde Korshikov roligt. "Ganske simpelt."

Næste morgen begyndte forberedelserne til begravelsen. Til trods for heftige smerter besørgede Marussja selv alt det nødvendige og ledsagede den døde til kirkegården. Da hun så kom hjem, følte hun sig meget slet tilpas, jordemoderen måtte hentes, og hun sendte hende straks i seng.

De sjælelige ophidselser og legemlige anstrengelser havde ikke været uden følger. Der måtte regnes med en alvorlig, for tidlig fødsel. Men Marussja kom sig snart igen. En umiddelbar fare var åbenbart ikke for hånden, men sorgen forlod ikke mere hendes hjerte.

Faderens dødsleje havde gjort et frygteligt indtryk på hende. Brylluppet, afkaldet på et uafhængigt liv og på opdragelsen af den ventede prins på hendes egen måde – alt det havde hun fundet sig i for at narre faderen, men det var ikke lykkedes. Han var død dybt ulykkelig. Måske var han også kun død, fordi han

ikke kunne overleve sin datters skam, hun, som havde været hans livs stolthed, og som han havde ofret alt for.

Korshikov boede nu i Ljubovins hus og plejede Marussja med rørende ømhed. Ofte talte de om fremtiden og barnets opdragelse. Korshikov havde åbenbart bestemte hensigter med det, og det beroligede hende. Han udtalte det ganske vist ikke åbenbart, men undertiden kom han med hentydninger til, at barnet, enten det nu blev en dreng eller pige, ville komme til at spille en stor rolle i den socialistiske bevægelse. Ligesom Marussja troede også han, at barnet ville være legemligt lydefrit, fordi det var en frugt af unge, smukke forældre, som mødtes i en lidenskabelig kærlighed.

"I ham må hans faders kraft, dristighed og foretagsomhed forenes med moderens gode og elskværdige karakter," sagde han, "og det ligger i vore hænder at opdrage barnet således, at det elsker proletariatet, at dets sind ikke forgiftes af evangeliet, og at det med modermælken indsuger had til de højere klasser."

Marussja tav. Nu følte hun sig ikke stærk nok til at optage kampen med sin mand, men hun forudså denne kamp om opdragelsen.

"Han vil bære en sabel ved siden, som alle Sabliner," tænkte hun.

65

Det forekom ofte Sablin, at hans skæbne eller skytsånd altid forstod at indrette det således, at der kun var beskåret ham lykke og glæde. Han vidste ikke, at Petersborger-selskabet interesserede sig for hans "intime" anliggender, at fyrstinde Repnin havde besluttet at få ham gift. Hun havde drøftet hele sagen med sin gamle veninde baronesse Wolff og denne havde indvilliget i Sablins og hendes datters forlovelse. Baronen ville købe sig et stykke land i Kaukasus og havde til hensigt til foråret at tage til Batum med sin familie. Sablins "affære" havde påskyndet rejsen, og alt blev nu "arrangeret" på rette måde. Fyrstinde Repnin skrev til en fætter, som var guvernør i Kaukasus, og selv om det havde været meget simplere at sende brevet med posten, gav hun Sablin det med bøn om at aflevere det personligt til guvernøren.

Sablin vidste ikke rigtigt, hvor han skulle rejse hen. Fyrstindens brev foranledigede ham til at rejse til Novorossijsk, men han anede ikke, at hans videre rejserute, ja, hele hans fremtidige skæbne indeholdtes i brevet. Det forekom ham at være et tilfælde alt sammen, Fatum. Men faktisk var det beregnet med matematisk nøjagtighed af fyrstinde Repnin og baronesse Wolff, som i ham så et passende parti for den unge baronesse.

Guvernøren, som Sablin personligt overrakte brevet, modtog ham meget unådigt. Han sad i arbejde til op over ørerne. Guvernementet var nyindstiftet, byen endnu under opførelse, guvernørens palæ endnu ikke færdigt. Den unge, kønne gardeofficers ankomst med et brev fra den herskesyge og

indflydelsesrige fyrstinde Repnin forekom ham mistænkelig. Han frygtede for, at brevet kunne indeholde en bøn om at skaffe overbringeren en stilling. Men for øjeblikket kunne han aldeles ikke bruge sådanne unge døgenigte, som var fjernet fra garden. Han tog brevet ud af Sablins hånd og læste det forretningsmæssigt igennem. Men da han havde opfattet indholdet af brevet, blev han straks meget elskværdigere og indbød Sablin til te.

"De vil lære det herværende selskab at kende," sagde han, "måske også træffe nogle bekendte petersborgere. Og hvis De skulle gense den henrivende fyrstinde, så sig hende, at hendes ønske altid har været mig en befaling."

Guvernøren rejste sig og gav dermed Sablin at forstå, at han ikke havde tid, og at Sablin kunne anbefale sig.

Teen blev serveret i salonen på den store veranda, som frembød en prægtig udsigt over havet, havnen og kystbjergenes endnu snedækkede tinder. Vandet i bugten var matgrønt og blev mørkere, jo længere man så ud imod horisonten. Derover hvælvede den blå himmel sig som en kæmpemæssig kuppel. Februarsolen brændte varmt, og damerne bar allerede hvide sommerkjoler og violbuketter. Et stort og broget selskab fyldte guvernørens modtagelsesværelser. Grusinske kammertjenere i lange, sorte tjerkesserfrakker sneg sig om og serverede te og frugter for gæsterne.

Da Sablin trådte ind i salonen og var i begreb med at hilse på husets frue, som han først havde lært at kende for et par timer siden, hørte han en ham bekendt, blød pigestemme:

"Te med bananer! Er det ikke dejligt!"

Han så sig om og fik øje på Vera Konstantinovna, som sad ved siden af værtinden.

Han trådte hen til hende.

"De kender hinanden?" spurgte guvernørens hustru.

"Ja, vist så!" udbrød Sablin glædestrålende. "Hvilket uventet sammentræf! Hvordan kommer De hér, Vera Konstantinovna?"

"Min fader er kommet hertil for at købe en villa, og vi følger med ham."

"Snak De nu blot, kære Vera, jeg vil forlade Dem. Jeg må komplimentere professoren, som har opdaget vor egn."

Rundt om lød et virvar af stemmer. En yppig skønhed, en grækerinde, ejer af dampskibsselskabet "Kleopatra Messaxadi", mønstrede med sine store øjne snart Sablin, snart Vera. Professoren, en middelstor herre i frakke, med livlige øjne og et strittende skæg, som aldrig havde set en barbers kniv, gestikulerede ivrigt og sagde højt til værtinden:

"Javel, Maria Lvovna, Deres hr. gemal må blive en ny Jason og slå guld ud af disse grå bjerge. Naturligvis ikke ægte guld, men guld af frugterne i en subtropisk flora. Jeg håber, at vi næste år ved denne tid allerede vil kunne drikke te fra vore egne plantager ved Tchakvin."

"Tag dog med os!" sagde Vera. "Vi tager billetter i morgen og rejser i overmorgen … Nej, sådan siger man jo ikke … I overmorgen stikker vi til søs … Pavlin Sergejevitch," henvendte hun sig til en ældre marineofficer, som sad på verandaen. "Hvad siger man, når man sejler med en damper?"

"Ganske simpelt: Sejler," sagde sømanden.

"Vi sejler altså i overmorgen med *Storfyrst Konstantin* til Batum over Gagry, Sotchi, Adlir og så videre. Det bliver meget

interessant. Pavlin Sergejevitch spår godt vejr."

"Februar er altid god her," mente Pavlin Sergejevitch. "Sortehavet har blot et dårligt rygte, men faktisk er det det roligste og behageligste hav. Man kan slet ikke sammenligne det med bugten ved Biskaya eller Nordsøen. En sørejse hér er den rene fornøjelse! Er det første gang, De skal på havet?"

"Ja, tidligere har jeg kun set den finske havbugt," sagde Vera Konstantinovna.

"Pah, det kalder jeg slet ikke noget hav," mente Pavlin Sergejevitch foragteligt.

"Er Deres forældre også hér?" spurgte Sablin.

"De er i guvernørens arbejdsværelse. Min fader er jo så uhyre grundig. Han vil vide besked om alt. Men guvernøren taler ikke tysk, og så må moder oversætte det for ham."

"De drager ud efter det "gyldne skind"," sagde en tyk armenier og kom hen til dem med en kop te i hånden. "Deres hr. fader gør en god forretning. Men når De med Deres gyldne hår selv kommer derhen, vil mange argonauter drage ud efter dette gyldne skind."

"Kolkis," hørte man professorens stemme. "De gamles Kolkis. Det er mig så indlysende, hvorfor grækerne bygger deres villaer hér. De vil se en fortryllende egn, Maria Lvovna. Altid er der noget, som blomstrer dér. I øjeblikket er det mimoserne, og så begynder azaleaerne og senere mange andre. Marts er den heldigste måned, men alligevel er der også herligt nu."

Sablin hørte enkelte sætninger af samtalen, han følte livets pulsslag i det nyåbnede gebet og fandt det herligt selv at være kulturbærer. Kendte navne blev nævnt: "Grev Witte bygger sig en villa i Sotchi," fortalte en eller anden, "ved siden af Botkins

gods. Prinsen af Oldenburg har også sin villa i nærheden. Og hvor vil De købe Dem grund?"

"Jeg – jeg har endnu ikke kunnet beslutte mig. Enten i Gagry eller i Batum."

"Køb Dem dog et stykke jord i Machindschauri, i nærheden af mig."

"Dér er fugtigt. Prøv hellere med Zichisdsiri. Dér er landet allerede udparcelleret. Petlin …"

"Hvilken Petlin mener De?"

"Husaren. De husker da endnu Katja Rakinita?"

"Bygger han til hende?"

"Ja, til hende og sig selv." –

"Hvad har dog gjort mig fortjent til en sådan lykke?" tænkte Sablin. "Hvorfor falder den ene gave efter den anden ned til mig fra lykkens overflødighedshorn? … Kitty, Marussja … Næppe hører det ene op, før det andet begynder, endnu smukkere. Kitty var blændende smuk. Den rene Marussja løste hende af. Og næppe er hun forsvundet, før Vera Konstantinovna viser sig, det gyldne skind! Velan da, jeg vil forsøge at hente det gyldne skind, som argonauterne gjorde."

Et øjeblik så han Ljubovins rasende, blege, fortrukne ansigt. "Din sjuft, din pjalt!" hørte han ham råbe.

Men disse fornærmelser var for længst glemt. Regimentet, fyrst Repnin, Grizenko og Vorobjev beskyttede ham mod disse mennesker. Og atter følte Sablin en grænseløs kærlighed til kejseren og sit regiment, som begge gjorde livet så smukt for ham.

"Hvor er dog Repnin en god og klog mand," tænkte Sablin. "Og dog var der en tid, hvor jeg hadede ham!"

66

Havet var roligt og venligt. De blå bølger slog mod skibet og brødes mod dets høje, sorte styrbordsside. Et stort, hvidt, blåt, rødt flag vajede stolt fra hækken. Undertiden sprøjtede en lang stribe hvidt skum fra en bølgetop, væltede sig mod skibet og løb bort uden at have opnået noget. Solen brændte. Muntre unge delfiner skød op af vandet, viste deres mørke rygge og forsvandt for straks igen at dukke op foran skibet.

Man så kysten forude om bagbord. Bjergene faldt brat ned imod havet, og hvide klipper ragede op af de blå vande. Skråningerne var skovklædte, og på bjergenes tinder, som delvis var indhyllet i grå skyer, lå hvid sne. I tværdalene hobede tæt tåge sig sammen, men hér på vandet strålede solen, legede delfinerne, skummede bølgerne, og det var så varmt som om sommeren.

Damperen gyngede ganske blidt. Dens fordæk hævede sig langsomt og skjulte horisonten. Nogle øjeblikke efter sank den ned igen og gav udsigten over den strålende vandflade fri. Forskellige rejsende blev søsyge. Sablin sad på en bænk på agterdækket. Lige overfor ham lå Vera Konstantinovna i en kurvestol og læste i en bog. Den kølige brise blæste gennem hendes gyldne lokker og fik hendes kinder til at rødme let. Sablin havde også læst noget, men havde for længst lagt sin bog bort og hengav sig nu ganske til nydelsen af havets og kystens fortryllende skønhed. Damperens blide vuggen, bølgernes plasken og den varme vinds sagte hvisken lod det ene frydefulde drømmebillede efter det andet fremstå i hans sjæl.

På kommandobroen blev der ringet hver halve time. På solens stilling så man, at det snart var middag.

"Vil De ned til frokost?" spurgte Vera Konstantinovna og lukkede sin bog.

"Ja vist. Og De?"

"Naturligvis. Jeg er forfærdelig sulten. Tænk bare, min søster Sonja er blevet søsyg? Hvordan er De tilpas?"

"Jeg ville ønske, vi ville få en ordentlig storm," sagde Vera. "Mon det så også ville gå mig så godt? … Hvorfor ser De sådan på mig?"

"Gør jeg?"

"Nej, sig mig for ramme alvor, ser jeg meget forvildet ud?"

Vera var ved at rejse sig.

"Bliv dog siddende. Der var noget, jeg endnu gerne ville tale med Dem om."

"Tale om? Vi har da allerede snakket sammen i to dage som skolebørn."

"Ja, det er netop det – vi *snakker*. Jeg vil tale alvorligt med Dem, om livet."

"Om livet!"

"Ja. Om hvorfor der er tildelt én så megen glæde, lykke og rigdom og de andre ikke andet end fattigdom, kummer og sorg."

"Vi er født til det. Desuden tror jeg, at der fordres meget af den, der er givet meget."

"Hvad vil der f.eks. blive fordret af mig?"

"Det ved jeg ikke. Men der kan da en gang blive krig. Da vil De komme til at udstå store sjælelige og legemlige lidelser. Jeg

tror, at kejseren forvænner officererne i fredstid, fordi han ved, hvor meget svært der forestår dem i krigstid."

"Men når der nu overhovedet ikke bliver krig. Så skulle han jo også efter Deres teori forvænne soldaterne endnu mere end officererne."

"Hvem kender fremtiden? Tag for eksempel mig. Jeg er så lykkelig. Jeg elsker naturen, jagten, havet, menneskene, min familie. Er livet ikke for mig en stadig fest? Men tænk Dem nu følgende: I sidste uge gik jeg sammen med Sonja til en spåkone. Vi læste hendes avertissement i bladene, klædte os fattigt på og begav os på vej. Og tænk Dem – hun kendte os. Hun fortalte mig, hvordan min karakter var, hvor jeg var opdraget. Så sagde hun, at jeg nu var ved hoffet, at jeg snart ville gifte mig, ville gøre et glimrende parti og sætte to børn, en dreng og en pige, i verden. Men så hævede hun pludselig hænderne og sagde: Men Deres død vil blive frygtelig, frøken. Jeg vil hellere ikke sige Dem noget om det. Forhåbentlig har jeg taget fejl. – Men hendes videnskab lader til at være eksakt nok. Nøje har hun sagt mig alt. Oven i købet, at der forestod mig en meget interessant rejse."

"Hvad er det for en spåkone? En gammel heks, ikke sandt?"

"Nej, en ung dame, et rart, blegt og nydeligt væsen. Først for to år siden tog hun sin eksamen, har lært at spå af bøger og tjener sit brød ved det. Hjemme hos hende hænger helgenbilleder med brændende vokslys i alle hjørner. Hendes evne til at forudsige fremtiden forklarer hun på følgende måde: Ethvert menneskes skæbne er forudbestemt af Gud. Hvert menneske har sin gode engel, som skal lede ham, og for at han skal kende den vej, der er anvist menneskene, er ethvert

menneskes skæbne indprentet i dets håndflader som i en bog. Så kommer englen om natten, betragter menneskenes hænder og siger til sig selv: Det og det må jeg gøre med det menneske. Det må jeg henvise ham til, og for det må jeg beskytte ham."

"Og hvad har hun profeteret Sophia Konstantinovna?"

"Sonja er ikke så tapper, som jeg. Hun var bange for at lade sig spå."

"Ja, Vera Konstantinovna, hvis man skulle skænke alt det tiltro, måtte vi antage, at vor vilje ikke er fri. Så ville forbrydelsen heller ikke være forbrydelse, heltedåden heller ikke heltedåd og … en fornærmelse heller ingen fornærmelse."

"Det ved jeg ikke. Jeg siger Dem jo, at jeg slet intet ved. Men hun har så påfaldende rigtigt fortalt mig hele min fortid. Ja, er der da ikke også forefaldet tilfælde i Deres liv, hvor De har handlet ganske anderledes, end De ville. Senere har De så vel beklaget, at De ikke fulgte Deres første indskydelse."

Atter trådte hele historien med Marussja Ljubovin frem for Sablin. Var han da ikke slagen med blindhed, da det ikke faldt ham ind, at Marussja og hans eskadronskriver bar ganske samme navn? Hvorfor havde han intet foretaget sig, da Ljubovin fornærmede ham? Og alt er dog spændt godt af. Ljubovin er forsvundet fra skuepladsen, og han selv rejser med den mest henrivende baronesse, som i enhver retning passer så godt til ham, med hvem han kan snakke så behageligt, og som så godt forstår at træffe hans hjertes tone. Med Marussja havde det været helt anderledes. Deres hjerter havde ganske vist slået for hinanden i glødende kærlighed, men aldrig havde han vidst, hvor kærligheden hører op og klasseforskellen begynder. Da han den gang efter tappenstregen spadserede med Marussja på

kajen, havde han følt en mærkelig kølighed i sit indre. Han elskede hende ikke. Hvordan ville en sådan kølighed være mulig overfor denne henrivende pige? Hun sad foran ham med hovedet sværmerisk kastet tilbage og i hendes blå øjne spejlede sig himmelens blå. Hun var helt kvinde, men et kysk blik havde ikke netop søgt kvinden i hende. Fremfor alt var Vera for ham baronesse, efterkommer af hertugerne af Kurland. Hendes intime liv var for ham indhyllet i et hemmelighedsfuldt slør. Wolffs havde fire kahytter og den engelske selskabsdame rejste med dem. Når Vera i den strenge miss Proctors nærværelse sagde Godnat til ham om aftenen som en lille pensionspige og forsvandt bag sin kahytsdør, faldt bag ved hende dette hemmelighedsfulde forhæng, som hans blik ikke en gang i tankerne vovede at gennemtrænge. Men stedse klang i hans ører baronesse Sophia Konstantinovnas ord, at der hersker en himmelvid forskel mellem en dannet piges kærlighed, når hun indgår ægteskab med en mand af samme byrd og andre kvinders "tilfældige kærlighed", som hun udtrykte sig.

"Hvad tænker De på?" spurgte Sablin.

"Hvad tror De, jeg tænker på? På hvorfor der dog ikke ringes til frokost!"

Det kom så prosaisk. Men Sablin befandt sig i en stemning, så at han fandt selv det henrivende.

En steward i blå jakke og hvide bukser kom op på dækket og ringede.

"Kom og vask poterne," sagde Vera og sprang afsted.

67

Om aftenen blev det køligere. Hvide skumkroner glimrede over bølgerne og den ildrøde solkugle sænkede sig majestætisk ned til den lysende horisont. En del rejsende stod på dækket, ivrige efter at opsnappe det grønne lysskær, som viser sig på himlen i solnedgangsøjeblikket. Nogle troede at bemærke dette skær, andre holdt forgæves udsigt efter det. Næppe var solen sunket ned bag horisonten, næppe havde bølgerne ophørt at lyse i dens sidste stråler, før aftenstjernen viste sig på østhimlen, og månen afløste dagens stjerne. Tungt kløvede damperen bølgerne. Til begge sider sprøjtede de, helt op på dækket, og man kunne næppe gøre sig forståelig for hinanden på grund af vandets brusen og vindens fløjten. De fleste passagerer havde trukket sig tilbage til deres kahytter. Hyllet i en sort, vandtæt kappe gik kaptajnen op og ned på broen, betragtede kompasset og stjernerne, brummede en sang og talte af og til nogle ord med styrmanden gennem talerøret.

Sablin og Vera Konstantinovna sad indhyllet i mægtige plaider under broen og beundrede månen, som steg majestætisk op over havet og dækkede de høje kystbjerges snedækte tinder med sine sølvstråler.

"De er vel bange, Vera Konstantinovna?" spurgte Sablin, da det på en gang gyngede særligt stærkt, og bølgerne slog heftigt mod skibets køl.

"Ikke det ringeste. Kaptajnen går helt gemytlig på broen og synger tilmed. Så er altså alt i orden. Sådan er det nu en gang på vandet."

"Holder De af havet?"

"Lidenskabeligt! Hvor herligt er der dog på havet. Hvor frisk og krydret blæser vinden!"

"Får De ikke skænd, fordi De sidder så længe hér?"

"Hvem skulle gøre det? Alle ligger jo nede og stønner. Moder sover, og missen snorker ligefrem uanstændigt. Sonja græder. Men jeg er kisteglad."

"Jeg også."

"Ikke sandt, vi er to pokkers karle!"

"Jeg beundrer Dem, Vera Konstantinovna."

"De skal beundre månen, men ikke mig. Hvad mærkeligt er der for øvrigt i det. Jeg er jo efterkommer af ridderne. Lad De mig bare være. Hvor ofte har jeg ikke fået bedste karakter af den grund i pensionen."

"Prøv en gang at tage sten i munden som Perikles."

"Ikke Perikles, men Demosthenes."

"Nej, vist var det Perikles. Det ved De ikke en gang og har forladt Deres pension med udmærkelse."

"De skulle skamme Dem! De er officer og gør sådan fejl. Hvordan underviser De da Deres soldater?"

"Ved De måske, hvem Sokrates var?"

"Ja, naturligvis. En lærd, en filosof, som levede i en tønde og om dagen søgte efter mennesker med en lygte."

"Dér tager De fejl."

"Undskyld, min herre, men jeg tager aldrig fejl."

"Sokrates var fløjmandens hest i anden eskadron af vort regiment."

"Vrøvl! Holder De af heste?"

"Meget."

"Hvad hedder Deres hest?"

"*Mirabeau*. Det er en irsk hunter."

"Jeg sværmer for heste. Hesten er det bedste, som findes. På vort gods har jeg en fuldblodshest, *Carmen*. Et henrivende dyr. Den kender jeg ganske nøje. Hunde holder jeg også meget af. Katte hader og foragter jeg derimod, fordi de er snu."

"Hvad mener De: Findes der mennesker på månen?"

"Hvorfor skulle der ikke det? Kun må de vel se anderledes ud end vi."

"Man siger, at også Mars er beboet. På Mars har man opdaget forskellige spor, som synes at hidrøre fra menneskeligt arbejde."

"Hvor er Mars?"

"Det ved jeg ikke."

"Skal vi gå op til kaptajnen og spørge ham?"

De snakkede videre om alt muligt tøjeri, sprang fra det emne til det andet og så på Mars, som kaptajnen havde vist dem med sin tykke finger.

De fik ikke sagt noget særligt til hinanden den nat, skønt de blev meget længe sammen på dækket. Men hverken Sablin eller Vera kunne falde i søvn i deres kahytter. Havet rasede langs skibets jernsider, et eller andet sted slog en dør og gardinerne bevægede sig. Den stakkels baronesse Sophia var omsider faldet i søvn. Sablins rejsefælle stønnede i ét væk, drak i grådige drag sin citronsodavand og sagde hver gang med grådkvalt stemme:

"De er ikke søsyg? De lykkelige asen! Jeg har allerede brækket hele mit indre op. Man siger, at vi ikke vil anløbe Sotchi."

Sablin følte sig ny, frisk og ren. Sart og rent var hans sværmeri for baronessen – men han vidste ikke selv, hvad han

ville. Sejle henover havet, jage afsted over steppen på vilde heste, danse med hende eller sidde med hende fortabt i drømme ved trylleslottets vinduer, se ud i den herlige park og tænke over, om der findes mennesker på månen eller ikke.

Hans liv gik nu som et eventyr, som en drøm. To dage endnu varede sørejsen. I Gagry og Nenathos gik man i land, Poti blev anløbet. De næste to uger tilbragtes i Batum. Daglig kørte hele selskabet ud til det gods, baronen havde købt. Den gamle opmålte sin besiddelse, sammenlignede planerne, talte træerne, ærgrede sig over Vera, over Sonja og Sablin, når de ikke nøjagtigt nok kunne oversætte ham det, som hans grusiniske, tyrkiske og russiske forretningsvenner berettede ham. Han købte planter og byggematerialer, rådslog med arkitekten, skændtes med de tyrkiske murere, løb frem og tilbage på sin grund, trak Sablin i ærmet og fortalte, hvor og hvad der skulle plantes, og hvilke jordarbejder, der skulle udføres. Rundt om susede den jomfruelige skov. Ellene og hasselbuskene hyllede sig netop i deres første, friske grønt, fuglene sang og kvidrede, tætte bregner skød over alt op af jorden. På en sort, gammel træstamme spirede unge, lysegrønne blade. Tynde bambusbuske skød op af den fugtige jord og voksede, så at man næsten kunne se det. Mimosernes grene var dækket af utallige, gyldne blomster, som lyste langt bort fra det tætte løv og de røde grene. Den kæmpemæssige eukalyptus' fine blade skælvede i den varme vind, fyrre, graner stod i deres forårsdragts fulde pragt, og langs vejen, i nærheden af villaerne blomstrede kameliaerne hvis hvide og røde blomster stak grelt af mod det mørke løv. Mimosernes krydrede aroma blandede sig med lugten af rådnende blade og den fede,

fugtige jord. Den yppige vegetations duft berusede menneskene. Sablin, de to unge damer og den gamle baronesse, glemte ofte målet for deres udflugter og beundrede snart den flora, som omgav dem, snart det uendelige hav, som bredte sig for deres øjne. Uafbrudt sprang brændingens hvide kamme til vejrs. Bølgerne brødes mod klipperne og mumlede sangen om sagnagtige konger, som fo'r til det forjættede land Kolkis for at vinde det gyldne skind.

Så plejede den gamle baron at kalde dem til orden. Kun ugerne fulgte de ham og forklarede gartnerne hans ønsker.

En aften samledes man til souper på hans hus' veranda. Baronen havde netop en god dag bag sig og fandt det passende at tømme en god flaske vin. Han slog Sablin på knæene med sin hånd, gentog sit yndlingsord *naturligvis*, fortalte om sit liv ved de preussiske ulaner og om general Rosenberg, sagde Du til Sablin og kaldte ham Sascha.

Sablin så på de muntert leende damer og følte sig glad og lykkelig.

Men alt har en ende. En aften meddelte baronen ham pludselig, at han havde fuldendt sine forretninger glimrende. Han havde optaget Sablin og sin svigersøn som partnere i sit foretagende og ligeledes erhvervet grunde til dem. Men nu var det på tide at tage hjem. Pløjningen skulle snart begynde på hans gods *Weiszenhausen*. Han måtte også være tidsnok hjemme til urhanejagten, for den fornøjelse ville han på ingen måde gå glip af.

"Aleksander Nikolajevitch," sagde han så på tysk til Sablin, "vil De i de næste tre måneder være min stedfortræder, så længe bygningen af villaen og anlægget af te- og appelsinplantagerne

varer? Hr. professoren har lovet mig at give Dem alle nødvendige vink, og De har altså på den måde så godt som intet at gøre."

"Naturligvis," sagde Vera og efterabede sin fader, "naturligvis vil Alexander Nikolajevitch gerne blive hér. Han har lovet at anlægge mig en vidunderlig rosenhave."

Sablin så på den leende baronesse og den brave baron og … lod sig overtale.

Det må da være herligt at leve i dette paradis og sværme for denne henrivende pige, under hvis indflydelse han allerede følte sig … Ja, hvad skulle han også bestille, til efteråret kom? Grizenko havde skrevet til ham og rådet ham til først at komme hjem til efterårsmanøvrerne. Til den tid ville den gamle regimentskommandant være afløst og den nye udnævnt. Som kandidater kom von Stein, Akimov og Rosenthal i betragtning.

68

Fra nu af tog Sablin hver morgen med motorbåd, med jernbanen eller med vogn fra sit hotel i Batum ud til baronens grundstykke *Grønne Landtunge*. Dér blev han til aften, ja, undertiden, når det var særlig varmt og stille, sov han under åben himmel i haven.

Om morgenen badede han i havet, sad længe ved stranden, nød udsigten over det blå hav og gik så gennem den tætte skov til byggepladsen. Der blev arbejdet ivrigt. Murerne byggede huset af grå mursten, og halvnøgne, barfodede grusiere bar sten og cement til. Samtidig blev der hentet bjælker og brædder og på bjergskråningen plantede tyrkere med røde fez'er træer og buske. Hver vidste, hvad han skulle gøre. Alt var i fuld virksomhed. Alle gik om aftenen trætte derfra, syngende en munter sang, tilfreds med det arbejde, han havde ydet. Kun Sablin kedede sig. Han ville også hjælpe til, men hvad kunne han gøre? Folk bragte planter, hvis rødder var viklet ind i bastmåtter og satte dem ned i de færdige huller. Men Sablin vidste ikke, om det var rigtigt sådan eller ikke. Andre havde noget at gøre ved tagbjælkerne, lod et lod hænge ned, målte ud, kastede med en skovl cement mellem stenene og gjorde det alt sammen fuldstændig sikkert og sagkyndigt, mens de nynnede en vise på et fremmed sprog. Kun Sablin var arbejdsløs, han fandt ingen anvendelse for sit sunde legeme.

På den tid talte alle i Batum om den professor, som Sablin havde lært at kende i guvernørens hus. Professoren var i færd med at anlægge en botanisk have i nærheden af Tchakva, hvor hele verdens flora skulle samles.

Sablin opsøgte ham og traf den lærde ved arbejdet.

Han bar en let silkedragt og gik omkring med en kineser og beskar omhyggeligt lave buske med spidse, mørke blade. Venligt hilste han på Sablin og var meget villig til at vise ham sin have.

"Denne have," sagde han, "er ikke legeværk. Den skal snarere være et sted, hvor russeren vil indse, hvilken perle han ejer i egnen omkring Batum. Hér vil alt det kunne trives, som mennesket har brug for i sit liv, og som vi hidtil har måttet indføre i dyre domme fra udlandet. Fra nu af vil vi selv producere alt: Vor egen te, vore egne citroner og appelsiner, vore sukkerrør, vor gummi, vore egne bananer, som er meget mere nærende og sundere end kartofler … Det er min idé at skabe en botanisk have, som på den ene side yder folket direkte praktisk nytte og på den anden side bibringer det alle nødvendige kundskaber ved sin skønhed og harmoni … Dér har vi for eksempel en art eukalyptus …"

Professoren bukkede sig og tog en lille ting op, som lignede et agern.

"Ser De, det er en eukalyptus-frugt. Den bærer netop sådan en stjerne, som De på Deres skulderstropper. Når man brækker den i stykker, finder man noget, som ligner fint støv. Hvert af disse støvkorn er et sædekorn, af hvilke der senere udvikler sig et sådant, mægtigt træ. Mindes De Kristi ord i evangeliet: Troen ligner eukalyptussens sædekorn. – Det behøver kun at befrugte jorden og vokser så op til et vældigt træ… Men min yndlingsplads er hér ved enden af denne allé mellem de gådefulde, kinesiske og disse mexicanske blomster, som i så høj grad ligner vore solsikker, mellem de hemmelighedsfulde

kaktus og aloer. Dér oppe fra den terrasse kan jeg ikke blot overse hele min have, men også bjergene ved Poti, ja, i klart vejr oven i købet Kaukasus' majestætiske bjergkæmper med deres gletsjere og evige sne. Hér vil jeg bygge mit hus, hér vil jeg dø og begraves."

"Hvorfor kommer De på så sørgelige tanker, hr. professor?" sagde Sablin. "Er De ulykkelig?"

"Nej ikke det mindste," svarede han livligt. "Nej, jeg er tilmed meget lykkelig. Jeg har jo da fundet stedet, hvor lykken ligger begravet. Jeg har fundet det sted, mennesker altid har gået udenom og ikke har kunnet opdage. Men jeg kender lykken."

"Virkelig?" sagde Sablin. "Hvis det ikke er nogen hemmelighed, så meddel mig Deres opdagelse. Jeg kan for mit vedkommende ikke netop påstå, at jeg er ulykkelig, men min lykke er endnu ikke rigtig blevet mig bevidst og kan derfor let briste."

"Lykken ligger i *at skabe*," sagde professoren højtideligt og satte sig på en bænk på terrassens skråning.

For deres fødder lå havet. Stranden lyste rødt på grund af de mange små runde granit- og marmorsten, som dækkede den. Bjerget veg hér tilbage for vandet og en bred, grøn engstrimmel, som gik over i Tchakvasdalen, lå foran. De lave høje på begge sider af floden var bevokset med snorlige rækker lave buske. Brede landeveje trak sig gennem dalen og ved skråningerne så man talrige lave, grusinske arbejderhytter – det var den store Tchakvaer teplantage. Umiddelbart foran Sablin voksede lange rækker rosenbuske på en stor, jævn græsplæne mellem blomstrende akacier. Det var en mægtig rosenhave, og det friske pust, der kom fra havet, bar dens

bedøvende duft langt ind i landet. En kæde violetfarvede bjerge dannede baggrunden til dette panorama. Ved deres fod strakte sig store, mørke skove og deres toppe forsvandt i det uendelige blå. Bagved løftede sig næppe synligt omridsene af Kaukasus, og i det fjerne lyste Elbrus snedækte spids. Hvor megen kraft og ynde lå i dette henrivende billede! Hvor herlige var de fjerne, iskronede bjerge, hvor herligt det uendelige, hvileløse hav, som gengav himlens farve i tusind schatteringer fra det sarteste turkisblå til mørkt safir og i horisonten svømmede sammen med den. Havet syntes lige så gennemsigtigt som luften og en bestandig farveveksling bragte stadig ny luft i billedet. Skyer trak på himlen, dækkede pludselig de lysende gletsjere og kastede mørke skyer ned i dalene. Så forandrede også havet sin farve. De rullende bølgers hvide huer dukkede ligesom pletter ud af det mørke vand, havet blev mere dystert og vredt og stak mærkværdigt af mod Batums rosenhaves smilende græsplæne.

"Jeg ville aldrig blive træt af at nyde dette herlige syn," sagde professoren. "Noget lignende vil De næppe finde nogetsteds på jorden. Jeg har nydt synet af bugten ved Nagasaki, jeg har beundret Bosporus sydlandske skønhed og Stockholms nordiske majestæt, i Amerika har jeg set mange herlige landskaber og iagttaget det indiske oceans brænding ved Colombo og Kendi. Men ingen steder fandt jeg en så vidunderlig farverig harmoni af hav, bjerge og himmel. Jeg har allerede sagt, at jeg er faktisk lykkelig, for jeg har opdaget dette herlige land, opdaget det og vakt stemning for det over alt. Mange af mine kolleger vier deres kraft til anden propaganda. De forsøger at løse den menneskelige lykkes problem ved at skabe bedre, sociale livsbetingelser. De tror, at menneskene

bliver lykkelige, når De til en vis grad opnår borgerlig frihed og lighed. Andre går endnu videre. De forlanger absolut frihed og fuld lighed og når derved til den anarkistiske lære. Men samtidig glemmer de, at kun arbejde og skaben er i stand til at gøre mennesket virkelig lykkeligt. Slaven, som bearbejder et stykke jord eller skaber et kunstværk, kan være lykkelig, mens den frie lediggænger berøver sig livet af fortvivlelse, fordi en frihed uden arbejde og skaben har skuffet ham. Se dog, hvor lykkelige de mennesker er, som har talent – kunstnere, billedhuggere, arkitekter, forfattere eller skuespillere. De skaber! I årevis bærer de kimen til deres talent rundt med sig, og når de så giver sig i kast med arbejdet, gribes de af en uforlignelig, feberagtig begejstring. De glemmer de nødvendigste livsbetingelser, de giver afkald på alt og lever kun af de idéer, deres ånd frembringer. Og lige sådan føler den jævne skomager, snedker eller skrædder lykkens minutter, fordi de alle skaber noget. De skaber måske en ussel bagatel, men de skaber alligevel! Jeg har anbragt denne have hér. Ak, om det dog var mig forundt at leve ti år endnu og se disse orangetræer bære gyldne frugter og mennesker komme herhen fra alle dele af Rusland for at lære og modtage de gaver, det dystre Kolkis skænker dem! Se det og så dø og hvile ud efter sit arbejde! At hvile hér, midt i denne herlige have og høre fuglenes kvidren, bjergbækkens mumlen, biernes summen og de flittige grusieres sang. Hvor klar er dog Bibelens skabelseshistorie blevet mig. Gud bliver kaldt den allerhelligste, det vil sige den evigt lykkelige, fordi han har skabt verden. Den gang, da bjergene veg og højene sank, da lavaen kogte, havet dampede, og et fastland hævede sig op af dybet, den gang, da de i det uendelige

rum kredsende atomer pludselig begyndte at forbinde sig, og nye verdener opstod, den gang, da der dannede sig en skorpe på den glødende jord, og vandet begyndte at bevæges af levende væsener, planter og dyr, den gang, da stenkultidens urskove husede kæmpeskildpadder, brontosaurer og ichthyosaurer – den gang fuldbyrdedes den guddommelige ånds skaben, Guds verdensskaben, og Gud var lykkelig, da han skabte denne verden! Derfor bærer også enhver, som skaber, hvor lidt det end måtte være, en gnist af Gud i sig og er lykkelig som Gud!"

"Men så kan vi soldater ikke være lykkelige," sagde Sablin.

"Hvorfor?"

"Fordi vi forbereder krig og ødelæggelse. Vort mål, vor bestemmelse er at ødelægge kulturen. Brændende byer og landsbyer, nedtrampede marker, rov, mord og død – det er krigens følgesvende. Jeg har endnu aldrig set et slagbillede, som ikke har et ildskær til baggrund. For en kriger kan der ingen lykke findes."

Først svarede professoren ikke. Sagte raslede de mægtige bregners blade, enstonigt mumlede havet nedenunder, og den hede luft var fuld af krydret rosenduft.

"Jeg tror, De har uret," begyndte han så. "De betragter krigen fra nutidens standpunkt. Men læg hér mærke til furerne i den hidtil upløjede jord, i hvilke vi vil lægge planternes frø – er de måske smukke og taler de ikke også om ødelæggelse? Og dog vil der en gang vokse et træ, og vi vil beundre noget smukt. Der findes krige, hvori der kun bliver ødelagt, men der findes andre, hvori der også bliver skabt. Befrielseskrigen i 1877-1878 var frygtelig. Jeg mindes endnu vore soldaters tapperhed i Schipkapasset, den møjsommelige overgang over Balkan,

tyfusepidemien i Maritzadalen og ved Sortehavets kyst. Men selve den krig bragte dog serberne, bulgarerne og montenegrinerne friheden og har forenet dette herlige distrikt her med det russiske rige. Og se dog, hvor storartet dette land er blomstret op under russisk herredømme! Da tyrkerne huserede hér, frembragte jorden ikke andet end majs. Men vi har atter gengivet haverne den pragt, de en gang havde på byzantinernes og romernes tid … Nej! De tager fejl! Også i krigen ligger der skabende arbejde! Det er sejrens lykke." –

"Arbejd på den sejrrige, russiske armés uovervindelighed," udbrød han så begejstret. "Opdrag vore soldater sådan, at fjenden ikke vover at overfalde Rusland, beskyt dette, mit værk, min have, mod de dovne tyrkere, mod de gerrige grusiere, mod enhver, som vil udstrække sin smudsige hånd imod den. Skab en kampredt hær, en hær, i hvilken man ikke fører regimenterne, ledet af det ydre skin, men en virkelig, Rusland værdig, uundværlig og mægtig hær – skab det, og De vil blive lykkelig! Og hver fredsdag vil være lønnen for Deres velsignelsesrige arbejde."

Professoren rejste sig. Han havde talt sig helt ophidset.

"Nu om stunder bliver der talt så meget om freden. Men netop det er farligt, fordi det netop fører til krig! Jeg ville være roligere, hvis man talte mere om krigen, rustede sig til krig, foranstaltede manøvrer. I tilfælde af krig vil sikkert dette paradis blive et stridens æble mellem modstanderne, min have blive et offer for ødelæggelsen. Beskyt den, Alexander Nikolajevitch. Jeg er bange for den!"

69

I de første dage af august fik Sablin følgende telegram fra Grizenko: "Meget nyt. Kom. Petrovski, kommandant." Han overgav derpå tilsynet med den nylig færdige villa og parken til en i dette øjemed ankommet fætter af den Wolff'ske familie, og rejste.

Af tre grunde slog hans hjerte højere, da toget nærmede sig Petersborg.

For det første: Glæden over at skulle gense sine regimentskammerater, den sortøjede Grizenko, den friske Rotbeck, den alvorlige Fetissov, den sygelige Matznev. Men også gensynet med sin eskadrons ranke, smukke folk, deres heste, den kære regimentsuniform, klangen af sporer og regimentsmarchens højtidelige toner glædede han sig til. Den anden grund til hans glade stemning var det forestående besøg på *Weiszenhausen*, hvor han sikkert håbede at træffe Vera Konstantinovna, og hvor han denne gang ville anholde om hendes hånd, hvis hendes hjerte da i mellemtiden ikke var kommet til at tilhøre en anden. Denne grund stod egentlig i en vis modsætning til den tredje, men han var ikke i stand til at undertrykke sit hjertes følelser. At hans anmodning ville blive modtaget, sluttede han af, at baronen og baronessen atter og atter havde opfordret ham til at besøge dem på landet, og dernæst af et brev, han havde fået fra Vera Konstantinovna. Hun skrev deri, halvt på fransk, halvt på russisk og ikke uden nogle henrivende fejl, at hun længtes meget efter ham, og at hun med glæde tænkte tilbage på de timer, de havde tilbragt om bord.

Den tredje grund var ønsket om at skabe noget og ligeledes blive lykkelig derved. Professorens ord havde gjort et dybt indtryk på ham. Han havde gentaget dem og samtidig mindedes sine første år i tjenesten. Nu indrømmede han med forfærdelse, at manden havde fuldstændig ret.

Den gamle russiske slendrian beherskede riget og arméen. I arméen lagde man megen vægt på øvelser, meget lidt vægt på manøvrer, og på krig tænkte ingen. "Vi oplever alligevel ingen krig mere," hed det sig i almindelighed. "Vi har ført så mange krige. Nu har vi nok af det. Måske kommer det aldrig mere til krig."

Sablin havde kun tre par lange lakstøvler. Hvis der blev mobiliseret om vinteren, ville han ikke have vidst, hvad han skulle have taget på og ville sikkert have fået frost i fødderne. Hverken officerer eller soldater havde pelse. Tøjhusene var propfulde af stålhjelme og kyrasser. Men om vinteren rykkede man ud i lette sommerhuer. Hestene var tykke og fede og aldeles ikke trænet til anstrengende marcher.

"På en eller anden måde skal vi nok klare os, når der bliver krig. Måske vil man slet ikke behøve at sende os i felten. Men hvis det alligevel sker, nå, så vil vi nok finde ud af at hjælpe os på én eller anden måde."

Såvel hos den vestlige som hos den østlige nabo rustedes på en feberagtig måde. De militærattachéer og privatpersoner, som rejste i udlandet, berettede om nye tilkæmpelser på krigsvæsenets område, om kæmpemæssige rustningsprojekter – hos os gik alt på den gamle melodi. Har vi sejret tidligere, vil vi også nok i fremtiden på én eller anden måde få bugt med vore fjender, hvis det overhovedet skulle komme til krig. Efter

indførelsen af magasingeværet beroligede man sig og mente at have gjort nok. Fornyelserne bestod udelukkende i uniformsforandringer, i indførelsen af farvede huer og forberedelse til genindførelse af de gamle, brogede uniformer. Faglitteraturen var slumret ind. Man skrev om betydningen af tømme og trense, eller man gentog beskrivelsen af længst glemte felttog.

Hvad skulle Sablin tage fat på under sådanne forhold? Hvordan og med hvad kunne han tilfredsstille sin skabertrang i sit regiment, hvis bestemmelse det var at opretholde ordenen i residensstaden? Da hele garden i 1877 drog i felten, var hans regiment blevet i Petersborg. "Måske bliver det også i fremtidige krige i residensen," hed det sig i officerskredse. Men Sablin drømte om en skaben selv indenfor en sektionskommandørs beskedne virkefelt. –

To dage før manøvren vendte han tilbage til regimentet. Næste dag gennemgik han de af hans folk belagte kvarterer og fandt alt i stor uorden. Han tog derfor sine ryttere og korporalen behørigt for sig og kom allerede klokken halv syv til staldtjeneste. Korporalen var der endnu ikke, men han kom fem minutter efter sammen med sergenten.

"Hvor har du været, Balatujev?" spurgte Sablin strengt.

"Hos hr. sergenten, Deres Højvelbårenhed," sagde Balatujev. Sergenten rømmede sig og tav.

"Hvad pokker stikker der ham," tænkte sergenten. "Ja, hvis han var fuld og netop kom fra kasinoet, så kunne jeg endda forstå det. Men han er fuldstændig ædru og er altså med vilje stået så tidligt op. Det er vel et pres fra den nye kommandant."

"Det er ingen fin herre!" tænkte soldaterne. For dem var det behageligere, når officererne ikke stak deres næse i det, som ikke angik dem. Efter deres mening skulle officererne vedblive at være *herrer*. Det var betydelig simplere og lettere for begge parter. Men Sablin ville være en rigtig officer og stille større krav til sine folk.

"Han gør sig kolossale anstrengelser, han vil udmærke sig overfor sine foresatte," sagde soldaterne og vidste samtidig ikke, hvad han i grunden ville. Begrebet "tjeneste" forstod ingen; alle forstod kun ordet "adlyde". Ingen forstod, at man kunne gøre tjeneste for selve sagen, ikke blot for at vinde de foresattes velvilje.

"Hvad mon han vil opnå derved," sagde Balatujev til sin ven, den mørke Petrov, korporal ved første sektion. "Ikke et menneske vil lægge mærke til, hvilken umage han gør sig. Grizenko er oven i købet utilfreds med ham af den grund."

"Kort har han anskaffet for egen regning og fordelt dem mellem underofficererne. Sådan en dum, unødvendig udgift! Hvad skal vi med det juks. I går har han givet Adamaitis arrest, fordi han i stedet for Pulkovo kun har sagt Kolovo [Note 21)]. Forskellen er heller ikke mig ganske indlysende. Som om man ikke også en gang imellem kunne forse sig. Mig har han da også holdt en straffeprædiken for på en halv time."

"Han vil opnå noget."

"Hvad har han ud af det? Vi gør alligevel tingene sådan, og manøvren skal vi også nok klare på en eller anden måde."

"Ja, ja. Han er alligevel ingen rigtig *herre*. Han vil vise, at han forstår noget. Og hvad forstår han? Når han absolut vil præstere noget særligt, skulle han da overtage *lærekommandoen* [Note 22)]."

"Ja, men heller ikke dér har officeren da i grunden noget at gøre. Dér er sergent Makarenkos næve den bedste læremester."
–

Sablin så, at sergenten, korporalen og hans folk gjorde lange ansigter, men han lod sig ikke forvirre, selv om også Grizenko en gang sagde:

"Hids dig ikke for meget op. Sergenten og korporalen skal nok klare sig uden dig."

En gang bemærkede Rotbeck med vilje, at det da ikke var umagen værd at herse sådan med mandskabet. De gjorde jo da også deres sager meget godt. Men Sablin ville ikke opgive det igen, som han én gang havde sat sig i hovedet.

Under manøvren fik regimentet befaling til at rekognoscere floden Strelka. Der skulle udfærdiges en kortskitse med udførlig forklaring. Generalstabsinspektøren forlangte det. Den nye regimentskommandant, en endnu ung general, udgået fra generalstaben, lod adjudanten komme.

"Meddel løjtnant Sablin min befaling om at udføre dette arbejde."

Adjudant, ritmester Samalski, som under baron Drevenitz var vant til at give de fleste befalinger på egen hånd, tillod sig at bemærke:

"Sådan noget kan man ikke betro Sablin, Deres Excellence. Dertil hører en helt anden officer."

"Hvorfor?" spurgte general Petrovski og trak brynene sammen.

"Sablin egner sig fortrinligt til ordonnansofficer eller i en palævagt, men hvad udfærdigelse af skitser angår, er det vist

småt bevendt hos ham. Jeg ville foreslå ritmester Grintal. Som chef for lærekommandoen forstår han sig på sådan noget."

"Send bud efter løjtnant Sablin," sagde regimentskommandanten i en tone, som ikke tålte nogen modsigelse.

"Javel, men ..." ville Samalski endnu bemærke, da kommandanten afbrød ham barsk:

"Har De forstået mig?"

"Nå, der bliver ballade," tænkte adjudanten, da han gav befalingen videre til Sablin. "Pokker må vide, hvad vor kære Sascha vil smøre op. Jeg må vel sætte ham på hovedvagten."

Men Sablin opfattede sin opgave helt anderledes. Denne lille skitse måtte *skabes*. Det var hans første arbejde efter hans samtale med professoren. Han samlede hele sin viljekraft for at mindes det, som han havde lært om det i krigsskolen. Han samlede det nødvendige tegnemateriale, satte sig klokken tre om natten til hest, tog en soldat med og gav sig straks efter solopgang i lag med arbejdet. Dagen var herlig. Augustsolen overgød med sine stråler det tætte græstæppe, som bredte sig i skoven og ved flodens bred. Sablin lod hesten blive, gik til fods langs floden og mærkede sig nøje alle dens bøjninger. Han markerede alle broerne og deres tværsnit på skitsen og tilføjede de nødvendige forklaringer. Timerne gik, uden at han mærkede det. Han drak mælk i møllen og spiste friskt brød til. Det smagte ham bedre end den fineste frokost i en restaurant. I nogen afstand hørte han badende kvinder skrige, men så ikke en gang hen til det sted, hvor de rødlige legemer og de hvide chemiser lyste. Hans arme og ben smertede af træthed, men han følte det ikke. Han var lykkelig. Han *skabte*. På det ikke

store, kvadrerede papir dukkede billedet af floden op, nøjagtigt efter målene. Broer og overgange gennemskar den. En stenbro ved chausséen, en træbro ved møllen og en smal plankebro for fodgængere ved villabyen. Alt havde Sablin nedtegnet, og hans arbejde forekom ham et mesterværk. Han var ligefrem forelsket i sit arbejde.

Sent om natten indtraf han atter i sit regiments marchkvarter efter at have tilbagelagt 70 verst og overrakte sit arbejde til regimentskommandanten, som sad sammen med adjudanten i en bondestue.

Petrovski betragtede skitsen opmærksomt og sagde så eftertænksomt:

"Det er jo en præstation af en generalstabsofficer, løjtnant Sablin. Jeg udtaler min anerkendelse for Dem."

Da Sablin forlod huset, henvendte Petrovski sig til sin adjudant:

"Hvad er det, De har fortalt mig om ham, kære herre. Han er da i enhver retning en fortrinlig officer."

"Den orlov lader til at have bekommet vor Sascha godt," tænkte adjudanten.

Sablin var lykkelig. Med lette skridt gik han hjem, uden at føle trætheden.

"Ja," tænkte han, "professoren har ret. Lykken ligger udelukkende i arbejdet, af hvad art det end måtte være."

70

Efter manøvrernes slutning gjorde Sablin ikke brug af sin ret til at tage hjem med jernbanen, men blev frivilligt hos sit regiment. Ved et tilfælde var han den ældste af de tilbageblevne løjtnanter, og han måtte derfor overtage ledelsen af det. Efter en tre dages march, som regimentet havde tilbagelagt i bedste orden, rykkede Sablin i spidsen for det ind i den store kasernegård klokken tolv om middagen. En fin, kold efterårsregn faldt fra den grå Petersborger-himmel.

Regimentet marcherede op i gården, Sablin red hen foran fronten, løftede sablen og kommanderede afskedshilsen til fanen:

"Giv agt! Træk sablen!"

En følelse af stolthed og lykke over at have opfyldt sin pligt som soldat, greb ham om hjertet, da den majestætiske gardemarchs klange tonede, og fanebæreren bar det gamle regimentsbanner med den store, gyldne zarørn forbi fronten.

Men i den fugtige luft klang trompeterne fra det ufuldtallige orkester – en del af folkene var taget i forvejen med jernbanen – hæst og falskt, og den i et læderovertræk indhyllede fane gjorde et overflødigt, unyttigt indtryk. Så overfaldt den lammende følelse af kedsomhed igen Sablin. Begejstringen var borte. Ynkelig forekom ham de udtyndede rækker af hans trætte folk, som den grå himmel virkede deprimerende på. Også larmen fra storstaden, som trængte ind i kasernegården, gjorde et ubehageligt og nedslående indtryk på hans folk.

"Måske er det alligevel vanvid?" tænkte Sablin. "Regiments-kultus'en, fanerne, glæden ved tjenesten og fædrelandet. Rundt

om ikke andet end kedsommelighed, snavs og regn."

Han forlod sine folk i kasernen og gik til regimentskommandanten, som han ikke traf hjemme. Derfor nedskrev han sin rapport og kom hjem i den allerdårligste stemning. Hér var alt stillet om, for intet skulle minde ham om Marussja og Ljubovin. Men den gamle kedsomhed herskede nu som før. Han var gennemblødt til skindet, klædte sig om og gik hen i messen for at spise. Dér traf han kun tre løjtnanter, gik så hjem igen og lagde sig lidt. Klokken fem ville han drikke te og klokken ni køre ud til *Weiszenhausen*, hvor hans skæbne skulle afgøres.

Men den dårlige stemning forlod ham ikke.

"Det kommer vel af træthed," tænkte han, "og af regnen, som ganske har gennemblødt mig. Måske har jeg forkølet mig?"

Under det knugende tryk af sørgmodige tanker sov han ind.

Han drømte, at han let svømmede over en hurtigt-flydende, dyb flod. Men et andet menneske, som svømmede bag ham og ville indhente ham, og som han var bange for, nåede ikke bredden, men druknede.

Han vågnede. I hans sjæl lå endnu den dumpe bevidsthed om, at nogen lige var omkommet i den iskolde flod i hans umiddelbare nærhed.

"Å, det var kun en drøm," tænkte han. "Noget vås, men hvor så jeg dog det hele tydeligt!"

Udenfor regnede det endnu stadig. Dumpt klang storstadens larm op til ham. Han kom atter til fuld bevidsthed, så på sit ur og tænkte:

"Nu kun nogle få timer og jeg sidder igen i toget, og ved midnat sidder jeg atter i den kære familie."

Derfor svandt hans dårlige stemning lige så hurtigt, som den var kommet, han følte atter ny livsglæde og den ubevidste forudanelse af en stor lykke. Han begyndte at klæde sig hurtigt på og pakke sin lille håndkuffert.

Oppasseren – ikke mere Scherstobitov, men en anden – stillede temaskinen ind i spisestuen og dækkede bord.

"Jeg vil drikke te hurtigt," tænkte Sablin, "og hurtigt gå til Ballé og Ivanov og købe konfekt til hende."

Da lød en skarp, langtrukken ringen i korridoren, og oppasseren gik ud for at lukke op.

"Hvis det er én af mine regimentskammerater, må jeg hurtigst muligt se at blive af med ham, ellers kommer jeg for sent."

"En civil vil gerne tale med Dem," meldte oppasseren.

"Hvad for en civil?"

"Han ser ud til at være student eller ansøger. Måske kreditor."

Sablin havde ingen gæld. Han trak på skuldrene, tog den første, den bedste uniformsfrakke på og sagde, idet han gik ind i sit arbejdsværelse: "Lad ham komme ind."

Ind i værelset trådte en lille, rødhåret fyr. Hans hår, hans korte gedeskæg og hans tøj havde samme farve. Han lignede en spurv, som lige har badet sig i en vandpyt.

Sablin stod bagved sit skrivebord og så spørgende på sin gæst. Han bad ham ikke tage plads og rakte ham ikke hånden. Oppasseren blev i værelset og ventede befaling til at smide den uindbudne gæst ud.

"Med hvem har jeg den ære ...?" spurgte Sablin køligt.

"Mit navn er Korshikov," sagde den besøgende og så på Sablin med sine betændte øjne.

"Hvad kan jeg tjene Dem med?"

"Men der truer Dem da for pokker ingen fare. Send Deres oppasser bort," sagde Korshikov nervøst.

"Gå ud, Petrenko," sagde Sablin til sin oppasser og trak på skuldrene. "Hvilke hemmeligheder kan vi have sammen?"

Oppasseren forlod kun modvilligt værelset og gav sig med vilje til at klirre højt med tesevicet i værelset ved siden af. Korshikov trådte hen til Sablins skrivebord og sagde ganske sagte, næppe bevægende læberne:

"Maria Michailovna Ljubovin beder Dem hurtigst muligt komme til hende."

Sablin stod ubevægelig. En skygge gled over hans ansigt. Det var jo for længst glemt alt sammen og kom netop så ubehageligt nu. Korshikov mærkede, at Sablin var ubeslutsom.

"Hun dør," stødte han frem, "hun ville gerne sige farvel til Dem ... Så kom da! Hvert øjeblik er kostbart. Ellers bliver det for sent."

"Hvem er De? Hvorfor sender Maria Michailovna netop Dem?" spurgte Sablin og blegnede.

"Å Gud! Er det da ikke ganske ligegyldigt, hvem jeg er! Jeg er hendes mand. Ja, hører De, hendes mand! Hun har bedt mig så inderligt om at bringe Dem til hende, for blot at se Dem en gang endnu."

Sablin kastede igen et blik på den lille rødhårede fyr. Det var åbenbart sandheden, han sagde. Kun kummer og smerte lå i hans øjne, ikke had eller vrede. Sablin gik ud i korridoren og tog sin kappe på.

71

Droskekusken, som havde kørt Korshikov til Sablin, stod ved siden af sin vogn. Den halvdøde hest hostede og dampede i regnen

"Nu kan De gøre, hvad De vil, herre," sagde kusken, da Korshikov ville stige ind, "men køre Dem videre, gør jeg ikke. Min hest kan ikke holde til det. Nej, lad være, jeg gør det ikke."

"Så kør mig da i det mindste hen til den næste droske. Jeg skal give Dem en femmer til," bad Korshikov. "Men hurtigt, for Himlens skyld."

De steg ind og kørte tavse afsted. Sablins nye uniformsfrakke, hans brogede officershue, hans velplejede ydre stod i skarp modsætning til den lille, rødhårede mand, der ligesom gemte sig i et hjørne af drosken.

"Ægtemand og elsker kører sammen," tænkte Sablin, og en følelse af væmmelse bemægtigede sig ham. "Hvad tænker han mon om mig? Hvorfor tager jeg overhovedet med? Kun for at denne herre skal føre mig til Marussja, som måske virkelig er meget syg, og vise mig, hvad jeg har anstiftet."

Snart fandt de en anden droske, bød kusken tre rubler og kørte videre. Frem under vognens kaleche så Sablin det våde Nevski-prospekt. Mørkt var det på gaden, og tunge skyer hang på himlen. Lange rækker af paraplyer bevægede sig på fortovet. Drosken indhentede flere kommunale hestesporvogne, og hestenes våde rygge med de strittende hår var af en eller anden grund Sablin påfaldende. Ved Nikolai-banegården mødte de en stor sort og gul postvogn med fire velfodrede, kraftige heste. Postillonen bar en sort regnkappe og den bekendte hat med

påfuglefjeren. På de med presenninger dækkede kasser og postpakker sad to funktionærer og lo.

"Hvorfor iagttager jeg alt dette så nøje?" spurgte Sablin sig selv. "Måske kun fordi jeg ser det for sidste gang. Hvorhen kører denne mystiske Korshikov mig? Han vil måske lokke mig hen til et eller andet mennesketomt sted, hvor ikke Marussja, men Viktor Ljubovin venter mig? Jeg har jo ikke en gang min revolver med."

Et øjeblik tænkte han på at springe af. Men han skammede sig over sin fejhed og skelede til sin nabo.

Han sad stadig ubevægelig i hjørnet og syntes fordybet i triste tanker. Hans ansigt var så sørgmodigt og lignede så meget et spurvehoved, at hans udtryk næsten forekom Sablin komisk. Så kom han igen til at tænke på Marussja.

"Hvordan mon hun ser ud nu? Mon det er sandt, at hun ligger for døden, og hvis hun virkelig dør, af hvad så? Hvor kan hendes broder nu være henne? Måske er hun kun kommet til at længes efter mig – og vil lokke mig til sig på denne måde? Denne herre ved sikkert alt, men jeg kan ikke få mig til at spørge ham eller tale med ham. Godt i øvrigt at det regner, ellers ville det være et kønt syn at se os i åben droske."

– Ægtemanden og elskeren. –

Han ville atter trylle Marussja frem for sit blik, men det blev fortrængt af Vera Konstantinovnas billede. Kun mindet om noget fint og tillige uhyggeligt smertefuldt var blevet tilbage. Bestandig dukkede den sidste scene af hendes drama op i hans bevidsthed. Ljubovin i kappe, hans grove hænder, som greb ham i skjorten, hans skældsord og sku det.

"Hvor forfærdeligt er det dog ikke alt sammen. Å Gud, var denne historie dog endelig en gang forbi! Hvor længe mon vi skal køre endnu. I denne øde egn har jeg endnu aldrig været."

Fra den godt brolagte gade var man kommet ud på en smudsig, dårligt holdt vej. På begge sider var der grøfter og stier, usle huse og lave plankes værker, bag hvilke sås våde enge beplantet med nøgne birke. Endelig bad Korshikov droskekusken holde, steg ud og betalte og ringede på døren til et énetages, brunt malet træhus, som i alt kun havde tre vinduer til vejen.

Sablin blev som åndsfraværende stående bags ved ham. Det var ikke faldet ham ind, at han og ikke denne fattige mand skulle betale droskekusken, at der næppe var nogen anden vogn at opdrive i denne ensomme egn, og at han derfor havde skullet bede kusken holde. Rent instinktivt fulgte han Korshikov, var beredt på alt og tænkte på slet intet.

En gammel, gråhåret morlil åbnede døren. Begge mændene trådte ind. De gik gennem en smal forstue, der var tapetseret med gamle, gule tapeter. I et hjørne stod en svær kiste, der var dækket med et tæppe. Derover var anbragt et spejl i en simpel bøgetræsramme og derunder en bogreol. Sablin fulgte Korshikovs eksempel og lagde sin kappe. I spejlet så han sin smukke skikkelse i elegant uniformsfrakke og snævre ridebukser. Han følte sig ilde tilpas i disse fattige omgivelser.

"Hvordan har hun det?" spurgte Korshikov sagte den gamle kone, som stirrede på Sablin med sine trætte øjne.

"Netop nu er hun blevet ganske rolig. Med smerte har hun ventet på Dem og allerede ment, at De ikke ville komme tidsnok. Hun er på det yderste."

"Kom," sagde Korshikov.

De gik gennem spisestuen, i hvis midte der stod et stort med voksdug dækket bord. En stillids og en kanariefugl hoppede muntert om i et bur ved vinduet.

"Vent et øjeblik," hviskede Korshikov og gik på tåspidserne ind i værelset ved siden af.

Sablins hjerte knugedes sammen af længsel efter Marussja. Den uudholdelige kål- og løglugt forstyrrede ham dog og hindrede ham i at forestille sig Marussja, sådan som han gerne ville. Hans uniform og hans hue, som han stadig holdt i hånden, syntes han slet ikke passede i dette lave værelse med sangfuglene. Tiden sneg sig forfærdeligt langsomt afsted, medens et gammelt ur dikkede på væggen.

"Vær så god at komme ind," sagde Korshikov.

Værelset lå i halvmørke. Det hvide vinduesgardin var nede, og den grå dag lod et mat skær falde ind i stuen. Marussja lå i en lav jernseng ved væggen. Et hvidt uldtæppe dækkede hende til brystet. Hendes sorte hår, som i tunge, lange fletninger lå på puden, indrammede hendes dødsblege ansigt. Hendes fine næse var blevet spids, og hendes læber så man kun som to fine, violette striber. Kun ud af hendes store, strålende, mørkeblå øjne, som hun rettede på Sablin, talte livet endnu. Hendes sarte, hvide hænder løftede sig fra tæppet, som om de ville omfavne Sablin, og hendes læber hviskede sagte og fulde af kærlighed.

"Du er der … Jeg vidste, at du ville komme … Jeg er så lykkelig."

Sablin bøjede sig ned til hende. Hun slyngede sine arme om hans hals og ville drage ham ned til sig. Hans kinder blev våde

af hendes tårer.

"Se dér hen," sagde hun og gjorde med øjnene tegn hen imod et hjørne, hvor der ved kakkelovnen i en gammel lænestol lå et lille rødt væsen mellem tæpper og klude. Det rakte og strakte usikkert sine arme og ben.

"Dit barn!" hviskede hun. "Din søn! Er du lykkelig? Ja? Tag ham … Opdrag ham … Han tilhører dig …"

Sablin vendte igen sit blik fra barnet til Marussja. Men gløden i hendes øjne slukkedes. Fingrene gled uroligt over tæppet og trak sig krampagtigt sammen. De ligesom søgte noget, ville gribe noget. Livet svandt.

Bestandig mørkere blev hendes øjne, stadig mindre pupillerne. Men endnu strålede den gamle kærlighed i dem.

"Min prins!" sukkede hun fuld af kummer og lidenskab. "Min prins" … og atter hulkede hun stille hen for sig. Mellem hendes læber blev to rækker fast sammenbidte hvide tænder synlige. Sablin bøjede sig for at kysse hende. Men hendes læber var allerede kolde. Han vendte sig bort.

Endnu en gang løftede hun overkroppen lidt. Hendes ansigt blev vidunderligt smukt, som var det mejslet i marmor, det mørke hår dækkede hendes skuldre, og hendes fine, hvide hals blev synlig.

"Min prins!" sukkede hun endnu en gang, faldt tilbage i puderne og forstummede. Endnu en gang åbnede hun øjnene og så på Sablin. Men de var allerede uden liv. Endnu en gang bævede hendes lange, mørke øjenvipper og samlede sig så som sorte skygger over hendes øjne.

Sablin stod og vidste ikke, hvad han skulle gøre. Korshikov græd i et hjørne.

Nu trådte han hen til Marussjas seng og lagde hendes hænder sammen over brystet. Barnet begyndte at græde.

"Gå nu! Så gå da!" hviskede Korshikov og kastede et blik fuldt af rasende had på Sablin. "Jeg siger Dem jo, at De skal gå!"

Sablin gik på fodspidserne ind i spisestuen, Korshikov fulgte ham. I spisestuen blev han endnu en gang stående. Fra soveværelset hørte han barnet skrige og forestillende sig, hvordan det sprællede med arme og ben. Da faldt det som centnerlast på hans hjerte, og tøvende kom det fra hans læber:

"Og mit barn? Hun bad da ..."

"Hvad!" råbte Korshikov og knyttede næven. "Aldrig skal det blive Deres barn. Jeg er hendes mand, og barnet tilhører mig. Forstår De? Og hvad er De så? Hvad er De?"

Sablin tav. Hans hjerte krympede sig i grænseløs smerte, men alligevel vidste han ikke, hvad han skulle gøre.

Da råbte Korshikov rasende:

"Se til at komme ud! Straks ...!"

Sablin vendte sig og gik ud i forværelset. Sine sporers klirren fandt han smagløs og dum. Kanariefuglen og stillidsen sprang forskrækket op i buret, som om de også ville hjælpe med til at jage ham ud. Den ækle kål- og løglugt slog ham på ny i møde. I forstuen strålede hans kappes gyldne epauletter. Han tog den hurtigt på og trådte ud i det fri.

En kold efterårsregn slog ham i ansigtet. Den mørke vej med de store regnpytter var mennesketom. Ingen droske var at finde vidt og bredt. Han gik med hurtige skridt på fortovet. Hans sjæl var ligesom død og i hans ører klang stadig Marussjas stønnende dødsskrig, hvori der lå så uendelig megen kærlighed og smerte:

"Min prins! ... Min prins! ..."

Anden del

1

Vinterpaladset var klart oplyst. Foran hver af de fire vidtåbne portaler – Kommandantportalen, Hans Majestæts portal, Saltykov- og Jordanportalen – står en hushovmester i skarlagenrødt livré med en mægtig stav i hånden. I vestibulen går rødfrakkede lakajer og løbere travlt frem og tilbage. Den ene vogn efter den anden holder foran den høje Saltykovportal: dér kommer en karosse kørende, forspændt med to kraftige, langhalede storrussiske skimler, vogndøren går op, og flere elegante damer i hvide balkjoler stiger ud af vognen. Kostbare pelse er let kastet om skuldrene. Karossen ruller videre, og allerede holder foran portalen en engelsk ekvipage, ud af hvilken stiger en høj dignitar med trekantet hat. Den næste vogn bringer en general i gallauniform, hvis bryst smykkes af et bredt rødt bånd og flere stjerner. Og næppe er denne vogn borte, før en stolt, sort hest bringer en let slæde, ud af hvilken springer en endnu ung general, som bærer generaler à la suites hvide pelshue.

"Tillader Deres Excellence!"

"Kappen, Deres Excellence! Deres Excellence behøver intet nummer. Spørg kun efter Jakob. Skal personlig passe på Deres kappe. Vi kender allerede Deres Excellences vaner," hørte man de glatbarberede hoflakajers bløde, rolige stemmer.

I den klart oplyste vestibule duftede det allerede af fine parfumer. Damerne stod foran de store vægspejle, bragte deres hår i orden og betragtede deres af ophidselse, kulde og ofte også af kunstige midler rødmende ansigter. De unge damers

øjne lyste af fornøjelse og begejstring. For mange var det jo det første og måske også sidste hofbal.

Til hofballerne blev foruden damerne af det snævrere hofselskab indbudt de såkaldte bydamer, høje embedsmænds fruer og døtre efter en af hofmarskallatet udfærdiget fortegnelse.

På unge og gamle damers blottede skuldre så man hyppigt kejserindens navnetræk i brillanter på et blåt bånd. Det blev tildelt dem, som var opdraget i kejserindens stiftelse eller var hofdamer.

"Tante, se dog, om alt er i orden bagpå. Der er vel ikke gået noget op?" sagde en henrivende blondine på 25 år, hvis pragtfulde skikkelse en let matguld balkjole omsluttede. Fint tyll tilhyllede hendes svulmende, hvide bryst.

"Men Vera, alt er jo i den skønneste orden."

Vera Konstantinovna Sablin, født baronesse Wolff, efterkommer af hertugerne af Kurland var ingen novice ved hoffet, hun var tilmed hofdame hos kejserinden. Dette til trods var hun altid frygtelig nervøs, når hun skulle til hofbal. Slottets pragt, de mange unge og friske ansigter bedøvede hende. Høj, med friske og sunde kinder og kornblomstblå øjne og en krans askeblond hår, lignede hun på afstand den unge kejserinde, som hun viste en glødende begejstring for og som hun i enhver retning havde taget til forbillede.

"Det er en skam, at Alexander har tjeneste i dag. Han skulle nok have bragt alt i orden. Med sit militære øje ser han hvert støvgran. Ser De nu, kære tante, mit kejserlige navnetræk er gået op."

"Ja, sandelig, kære Vera! Kom, jeg skal straks ordne det."

"Har De lagt mærke til, kære tante, hvor frøken Betristchev er blevet mager? Hun ligner nu aldeles en sigøjnerdreng. Men alligevel er hun køn! Hun sværmer endnu stadig for Lambin, men han bryder sig ikke om hende, men rider væddeløb eller deltager i alle mulige ekspeditioner til fremmede lande. – God aften, Excellence," sagde hun venligt smilende til en general fra den store generalstab, som bar Annaordenens mørkerøde bånd.

"De ser, som altid, henrivende ud, Vera Konstantinovna. Tillader De mig at kysse Deres hånd, inden De tager Deres handske på," sagde generalen med sødlig stemme.

"Hvor høflig De dog er, Jacob Petrovitch," svarede hun leende og strakte sin lille, med mange brillantringe smykkede hånd ud imod ham.

"Og hvor er Deres hr. gemal?"

"Han har tjeneste hos Hans Majestæt i dag."

"Hvor er De dog et smukt par. I syv år har jeg beundret Dem her ved hoffet. Ikke sandt, De har allerede været gift i syv år?"

"Å, tal ikke om det! Min datter vil forlove sig, og min søn løber allerede rundt og taler. Jeg er snart en gammel matrone."

"Tillad mig at forestille Dem min gamle ven Nikolai Sacharovitch Samoilov. Han er lige kommet tilbage fra Japan, hvor han har boet i tolv år."

"Min Gud, det må jo have været frygteligt," udbrød Vera Konstantinovna og rakte sin hånd til en, allerede ikke mere ung, stærkt udlevet oberst i generalstaben. På hans korte hals sad et stort, klogt, fuldkommen skaldet hoved med en lang, tyk næse, en vorte i tindingen, gråsprængt, sort knebelsbart, glatbarberet hage og stikkende brune øjne. Obersten var middelhøj og havde en dårlig figur. Han var iført en gammel,

krøllet gallauniform, som han åbenbart sjældent plejede at bære, og som sad dårligt. De høje støvler var for vide til ham, og hans bukser slog talrige folder. Sablen bar han for langt fortil, og man mærkede straks, at han ikke var vant til at bære den.

"Ah, *voilà ce fameux* Samoilov, som man næsten altid taler om ved hoffet," tænkte Vera Konstantinovna. Han havde, efter hvad hendes mand havde fortalt hende, i går sat kejseren i alvorlig misstemning ved sin beretning. Nå, sådan et ansigt må gøre én mismodig. En ægte Quasimodo! Han er allerede blevet ren japaner, formodentlig også gift med en japanerinde.

"Er De da ikke død af kedsomhed?" spurgte hun.

"Å, han har slet ikke haft tid til at kede sig," lo Jacob Petrovitch Pestretzov, "han havde et helt harem af geishaer."

Obersten svarede ikke på denne vits, som han ikke hørte for første gang hér, men så kun opmærksomt på Vera Konstantinovna. Hans gennemtrængende blik røbede sorg og stille bekymring.

"Kom, mine herrer," sagde Vera Konstantinovna. "Kender De endnu ikke min tante?"

"Jo, vist så," udbrød Pestretzov. "Jeg har allerede længe haft den fornøjelse at kende baronesse Adele Karlovna Wolff."

"Jeg ledsager i dag min niece i hendes mands fraværelse," sagde baronesse Wolff og rakte generalen hånden.

2

Gennem Jordanportalen strømmede officererne ind i slottet. Kun sjældent kørte en elegant slæde med bjørneskindslæder frem hér, men derimod talrige drosker. Mange kom også til fods. Langt fra alle bar pels, de fleste havde deres almindelige uniformskappe på og havde omviklet kravens guldbroderi med silketørklæder for at beskytte den mod fugtighed. Damer så man overhovedet ikke hér. Det store marmorgalleri med den herlige skulptur stod fuld af simple stumtjenere, hvor soldater, som var kommanderet til det fra garderegimenterne, gjorde tjeneste. De bar ligeledes paradeuniform, men uden sidegevær, iagttog opmærksomt de forbikommende officerer og råbte i ét væk:

"Deres Højvelbårenhed, vær så god, herhen. Her er vort regiment."

"Deres Højvelbårenhed, hér er vore officerer."

De tog kapperne og galocherne af, opbevarede dem og måtte igen hjælpe officererne dem på. For enden af det halvmørke marmorgalleri så de de strålende pragtgemakker, trappens spejlvægge, de kejserlige gæsters brogede, af guld og ædelstene funklende mængde, som steg op til deres høje vært. Under souperen blev duftende retter og store vinkarafler båret forbi dem. Fra balsalen trængte musikkens toner og gæsternes glade mumlen ud til dem.

Alt det var for *herrerne* der. Dér var zaren med *herrerne*. Men de, soldaterne, havde ikke andet at gøre end at betjene deres herrer og sidde ved deres kapper, til festen var til ende.

Zaren og hele den eventyrlige pragt i paladset, hvor der også ved vintertid blomstrede roser og glædede mennesker ved deres duft, var kun for de herrer officerer og ikke for soldaterne.

Tidspunktet for ballets begyndelse nærmede sig. Alle havde læst det på indbydelseskortene, men blev alligevel endnu en gang mindet om det ved tre kanonskud, som blev affyret fra Peter-Pauls-fæstningen og drønede over Nevaens hvide isdække. De sidste officerer, som kom for sent, løb med sablen i hånden op ad trappen. De så sig pludselig hensat til en pragt, hvis lige ikke fandtes noget steds på jorden. Gæsterne steg op ad den brede, hvide marmortrappe, forbi de herlige, kæmpemæssige stenvaser, hvoraf hver enkelt var et kunstværk i sin art. På trappens trin stod de kejserlige rideknægte i mørkegrønne, guldbroderede kaftaner og russiske skindhuer, med jagtknive i bæltet, hofjægere med valdhorn og jockeyer i sorte fløjlshuer, røde ridejakker, hvide læder-ridebukser og høje kravestøvler. Det var en udstilling af russisk, mandlig skønhed. De udenlandske gesandter og militærattachéer blev stående foran dem, begejstret for deres skønhed og fulde af beundring for det russiske folks kraft og rigdom.

I den mængde af gæster, som ilede til balsalen, var officersuniformerne langt de mest fremherskende. Kun sjældent sås en diplomat i kjole, en dignitar i guldbroderet gallafrakke eller en senator i skarlagenrød uniform. Hist og hér strålede damernes hvide kjoler som blomster på en eng. Ført af deres kavalerer betrådte de med bankende hjerter den af tusinder af elektriske lys belyste sal.

I den *Runde Sal*, ved den kæmpemæssige malakitvase trængtes alle sammen. Derfra gik nogle ind i den mægtige

Nikolajsal, hvor det med blomster og guirlander smykkede podium stod klart til orkestret, og hvor chevaliergarden ubevægelig stod opmarcheret foran rytterbilledet. Andre gik ind i det berømte pompejanske galleri, foran hvis dør to mægtige, skæggede livkosakker i røde uniformer holdt vagt. Alt var vidunderligt smukt og eventyrligt som ved intet andet hof. Alt var ægte, solidt, alt var stort anlagt og skabt gennem arbejde i århundreder.

Elegant så en østrigsk husar ud i leopardskind og lange, violette ridebukser, men den lille sorte, solbrændte ritmester Kolzov var mindst lige så flot i sin skarlagenrøde, snørede attila med dolmanen dristigt kastet over skulderen og den lange, krumme sabel.

Den kæmpemæssige sal, som kunne rumme omtrent fem tusind mennesker, vrimlede af gæster, som ordnede sig regimentvis. Det diplomatiske korps med dets damer tog opstilling ved døren ind til de *indre* gemakker, ledet af dets doyen, en tyk gesandt med rød fez, som repræsenterede Ruslands ældste nabo, Tyrkiet, snart ven, snart fjende med Moskva-zarerne. Hér så man mangen ulastelig kjole, mangt et smagfuldt toilette. Hér stod den japanske gesandts lille, sirlige hustru i en lige fra Paris forskrevet robe, og noget afsides sås også to kinesere. Alle ventede på kejseren.

På det rigt smykkede podium sad hoforkestret. Mens musikerne i deres røde frakker stemte instrumenterne, stod foran dem en sjældent smuk mand, kapelmester Hugo Wahrlich og så, skødesløst lænet mod sin nodepult, forventningsfuld hen imod den dør, gennem hvilken hans kejserlige mæcen straks ville komme.

Samtalen forstummede efterhånden og i den overfyldte balsal blev der minutlang stilhed.

3

"Jeg kan slet ikke sige dig, hvor glad jeg er over, at du endelig igen er her," sagde general Pestretzov og tog oberst Samoilov under armen. De forsøgte at bane sig vej gennem det pompejanske galleri mellem de dér sammentrængte officerer.

"Det er rent ud til at fortvivle over, når man ser, hvad der foregår hér. Du kan ikke gøre dig nogen forestilling om det – jeg forstår ham virkelig ikke."

"Hvad da? Af fredssværmeriet er der da vel ikke blevet et spor tilbage?" spurgte Samoilov smilende.

"Skal vi ikke finde en eller anden krog. Hér er så mange uvedkommende ører, som har bedst af ikke at høre vor interessante samtale. Kom hér. Hvis der sidder nogen hér, er det sikkert kun et lille par, som vi straks vil skræmme bort."

Pestretzov og Samoilov kom gennem en glasdør ind i vinterhaven. Ved deres indtræden rejste sig en kæmpehøj officer af det Ismailovske garderegiment, der sad på en bænk med en synligt altereret ung dame, og sagde, da han gik: "*Alors à demain*."

"Storartet," sagde Pestretzov. "I morgen vil han ordentlig gøre hende Helvede hedt. Garderegimentets første hjerteknuser og tilmed frygtelig pågående. Jeg forstår virkelig ikke, at grevinde Paltov vil risikere at tage alene ud med det menneske. Nå, endnu nøjagtigt som før, først og fremmest i spørgsmålet kærlighed. Men fortæl mig nu, hvordan det ser ud derude?"

"Der ruster man sig feberagtigt til krigen. Der er ganske vist ikke officiel mobilisering, men faktisk er den gennemført. Det japanske folk er ved en behændig propaganda bragt så vidt, at

det hader os af et godt hjerte. Når en Kumamotu barberer dig dér, kribler hans fingre ligefrem efter at skære halsen over på dig, bare fordi du er russer."

"Det engelske diplomati har dog sikkert også en finger med i spillet?"

"Naturligvis! Ja, kære ven, alle har interesse af det. Har vi ikke indjaget alle en helvedes skræk med denne jernbane? 'Russerne vil vel lave det stille ocean til et russisk hav!' – 'Hvad vil I bruge skovkoncessionerne på Jalu til?' – og du min Gud, hvor vi fra vor side bærer os vanvittigt ad! Sådan kommer jeg for nylig til Port Arthur. Dér er kun den ene halvdel af vor eskadre, den anden ligger i Vladivostok. Jeg gør opmærksom på det. Man ler mig ud. 'De tager fejl, jeg, som kender Japan som mine gamle bukser.' – 'Krig kommer det ikke til. Makakierne vil ikke vove det.' – 'Hvad forstår De i grunden ved makakier?' spørger jeg. 'Deres gulfjæsede fyre!' – 'Ja, mine herrer, men hvad har De af tropper hér?' – 'De mener på Jalu?' – 'Ja, for derimod vil det første slag rettes.' – 'Brigaden Kaschtalinski er imidlertid ikke ganske fuldtallig.' Jeg var som faldet ned fra månen. 'Men hvad er der da overhovedet af tropper i det fjerne Østen?' – 'Slet ingen!' Forstår du? Jeg indså, at det ikke førte til noget at tale med dem og tog straks herhen."

"Nå ja. Men Kuropatkin [Note 23)] har jo da også været der og har selv inspiceret alt. Hvad mener han om sagerne? Har du allerede været hos ham?"

"I forgårs. Direkte fra banegården."

"Nå, og ...?"

"Han smilede blot. Jeg mærkede, at han allerede ved alt. Den japanske hær har gjort et imponerende indtryk på ham. 'Hvad

kan jeg gøre?' sagde han. 'Hér *vil* man ikke krig og dermed basta!' – 'Det forstår jeg ikke,' svarede jeg ham, 'for vore diplomater gør alt, for at det skal komme til krig.' – 'Det angår ikke mig. Henvend Dem til grev Lamsdorf.' Men der lo man bare ad makakierne. De har sendt en note? Som om den var skrevet med tårer og blod – men vi tier. Men det er endnu værre. Vi har lovet at trække vore tropper bort fra Manchuriet og – har ikke gjort det, ja, har oven i købet forstærket dem. Du kan begribe, hvilket indtryk det har gjort. 'Russerne lyver! Man kan ikke stole på zaren, han er en bedrager!' Hvis du vil forstærke tropperne, må du gøre det sådan, at ingen vover at angribe dig. Men vi irriterer dem kun ved vore halve forholdsregler. Det virker på dem som et rødt klæde på en tyr."

"Men tror du, at tyren vil styrte løs på os?"

"Det tror jeg ganske bestemt. Det kan slet ikke undgås. De frygter ganske vist vore soldater, men vi har krænket dem for dybt."

"Men det står da fast, at vor armé er den bedste i verden!"

"Udadtil, ja," sagde Samoilov. "Efter det ydre skin, absolut! Men indadtil! Du gode Gud! I Port Arthur var jeg hos min ven, Tichin, som kommanderer et regiment dér. 'Har I maskingeværer?' spørger jeg ham. – 'Nej.' – 'Har officererne kikkerter?' – 'Nej.' Og således videre til de mindste enkeltheder. Feltgrå uniformer har de heller ikke. 'Vore hvide sommerfrakker er ikke dårligere end de feltgrå. Når de bliver dækket af sved og støv, er de også feltgrå.' Lutter dumme talemåder, Jacob Petrovitch, ikke andet end talemåder. Og hvordan står det til med ånden i vor hær? Nogle er så bange for maskinerne, at de hellere smurte haser med det samme, andre

vil derimod blæse dem et stykke. Fornuftige manøvrer finder ikke sted. Alt vegeterer planløst. Man drikker og keder sig. Og så vrimler det med japanske spioner. I Port Arthurs havn arbejder næsten kun japanere, endskønt man ved, at hver anden japaner er spion."

"Nå ja. Har du meddelt zaren alt det?"

"Ja, i går. Han modtog mig og var ganske bedårende. Hørte meget opmærksomt på min beretning. Stillede mig en række spørgsmål, af hvilke jeg kunne slutte, at han var meget godt informeret om alt, og samtidig intet ved. Han hører nemlig hverken på mig eller Kuropatkin eller på andre fagfolk. Men derfor har de unge fløjadjudanter, han omgås, også forstået at bibringe ham en ganske falsk opfattelse af Japan. En har levet en hel uge i Nagasaki, en anden deltaget i en manøvre ved et japansk kompagni, en tredje har haft en japansk maitresse, en fjerde har rejst omkring i Korea – kort sagt: disse herrer har forstået at fremstille Japan for ham som et lille svagt dukkeland. Ikke sandt?"

"Ja, men er Japan da virkelig så stærkt?"

"Stærkt er for meget sagt, men alligevel kan vi ikke føre krig med det. Vi må derfor gøre alt for, at det ikke kommer til krig."

"Så vidt jeg ved, ønsker vi jo heller slet ikke krig."

"Men så må vi straks opgive de dumme historier med træforretningerne på Jalu."

"Nej, det er umuligt. Du ved da, hvilke kapitaler der står i dem?"

"Ja, det ved jeg. Netop derfor må sagen hurtigst muligt bringes på det rene. Vi må ikke give dem noget påskud til krig og må ubetinget undgå, at soldaterne senere kan sige, at man af

intetsigende grunde har sendt dem i døden. For vel at bemærke, den indre fjende sover ikke og vil straks bruge det mod os. Men vor pligt er det at beskytte tronen."

"Nikolai Sacharovitch, ser du virkelig en fare for tronen?"

"Enhver krig ryster folket op, river dets passive maske af. Krigen er et enten-eller. Enten bringer den sejrskrans, laurbær, udmærkelse og nåde – så tænker heller ikke noget menneske mere på det udgydte blod – eller en skånselsløs afregning. Vort folk, ikke blot det jævne, udannede, nej, også intelligensen, vil aldrig kunne forstå, at vi har kæmpet om besiddelsen af friheden på havet, om vor fremtid. Den revolutionære del af vor intelligens, som ikke kan berolige sig, og drømmer om en ny forfatning, vil selvfølgelig udsprede det rygte, at de russiske soldaters blod er blevet udgydt for den allerhøjeste kapitalismes interesse – og dermed har vi utilfredsheden. I hvilken frygtelig situation vil vi officerer så komme? Intet menneske kan forestille sig det nu. Men jeg føler, at vi officerer kommer til at søbe den suppe, som nu koges i Østen af vore finansfolk, og at disse strålende baller med deres soupers og deres champagnestrømme vil komme os dyrt at stå."

"Det er nu en gang vor pligt. Vor pligt overfor *ham*," sagde Pestretzov. "Jeg tror for øvrigt, at det er ham, der kommer dér."

En ung, smuk officer i fløjadjudanternes mørkegrønne uniform kastede et blik ind i vinterhaven og råbte:

"Excellence … Hans Majestæt, kejseren! …"

"På gensyn, Sascha," sagde Pestretzov og rejste sig fra sofaen.

"Det er den henrivende blondines mand, som jeg lige har forestillet dig for. En fortræffelig officer i enhver retning og et

mønster på grænseløs hengivenhed for kejseren, en følelse, der nu om stunder skattes højere end alle andre."

Pestretzov og Samoilov gik hurtigt gennem galleriet og forsvandt i den mængde officerer, som ventede på kejseren.

4

Ceremonimestrenes tynde stave stødte mod Nikolajsalens parketgulv. Alt forstummede, alle vendte deres blikke mod døren. Mange stillede sig på tåspidserne for at kunne se over hovedet på deres naboer.

I højeste spænding gjorde Hugo Wahrlich en nervøs hovedbevægelse, mønstrede med et eneste blik hele sit orkester fra første violin til den store tromme, løftede taktstokken og polonaisen af operaen "*Livet for Zaren*" brusede i klangfulde akkorder gennem den vældige sal.

Gennem dens midte, hvor gæsterne havde ladet en gang åben, gik nu ceremonimesteren i kjole og blåt ordensbånd med en lille elfenbensstav i hånden og bad om at gøre endnu lidt mere plads for Hans Majestæt.

Kejseren ledsagede sin moder, enkekejserinde Maria. Han bar Preobraschenski-regimentets uniform. Den første, der lagde mærke til det, var grev Paltov, en mand af atletisk legemsbygning. Straks sagde han til sin regimentskommandant:

"Deres Excellence, Hans Majestæt bærer vor uniform."

"Vor uniform … vor uniform," gentog alle officererne af Preobraschenski-regimentet. Deres ansigter strålede og de følte sig som fødselsdagsbørn. Hele aftenen hørte man kun om ham: "Ved De, at kejseren i dag bærer vor uniform?" … "Å, det har meget stor betydning!" … "Siden vor regimentsfest har han ikke en eneste gang båret vor uniform." … "Gardekosakkerne bildte sig ind, at han ville komme i deres uniform i dag." … "Hvor vil de hen. Han har endnu aldrig vist sig i deres røde

uniform ... Rødt klæder ham ikke." ... "Det Pavlovske Regiment håbede at se kejseren i dag i dets uniform, fordi det i dag har palævagten." ... "Det har slet ikke noget at sige." ... "Sidste gang ..."

Den samme høje officer af det Ismailovske regiment, som Pestretzov og Samoilov havde overrasket i vinterhaven, kyssede grevinde Paltovs hånd og sagde:

"Jeg gratulerer Dem, Natalie Borissovna. Kejseren bærer Deres uniform. Jeg har vundet væddemålet. Altså i morgen, præcis klokken et, hos Félicienne."

"Å, De skrækkelige menneske! Men De forstår det."

Som andet par gik den unge kejserinde, Alexandra, med den tykke tyrkiske gesandt. Hun syntes at være meget ophidset, for man så røde pletter på hendes kinder. Med elskværdige nik besvarede hun herrernes dybe buk og damernes nejen. Men ubehageligt og generende for hende var de grådige blikke, alle gæsterne, særlig bydamerne slugte hende med.

"Hendes hud er helt hvid," hviskede man.

"Hun er dybt dekolleteret, men hendes hud er henrivende."

"Man fortæller dog, at hun har eksem."

"Hvad bliver der ikke fortalt om hende, min kære."

"Hun er jo vidunderskøn."

"Hvilken højhed ligger der ikke i hendes bevægelser."

"Har De set, hvor elskværdigt, hun hilser?"

Bagved kejserinden fulgte storfyrsterne og de fremmede magters gesandter med storfyrstinderne og diplomaternes gemalinder.

Dette vidunderligt skønne optog af brillantsmykkede damer og guldstruttende kavalerer gjorde til polonaisens klange en

runde i salen og gjorde så holdt ved en dør i hjørnet. Kejserinden, hvis knæ rystede af nervøsitet, satte sig på en stol, mens kejseren trådte hen ved hendes side.

Den sorthårede, flotte ritmester Masslov fra kejserindens ulanerregiment gik nu hen til kejserinden og bad hende om tilladelse til at åbne ballet. Hun nikkede tavs. Orkestret begyndte en melodiøs vals, og Masslov bød kejserinden armen.

Danset blev der kun i den del af salen, i hvilken kejserparret befandt sig, og stadig kun af få par. Vera Konstantinovna begyndte valsen med den kønne husarofficer Kolzov. En anden husar, ritmester Lambin, dansede med en smuk ung pige, Vera Betristchev, den unge graciøse grevinde Paltov med sin høje kavaler og hendes mand med kejserens søster, storfyrstinde Olga Alexandrovna. De øvrige gæster styrtede efter valsens første toner ud i Malakitsalen og det pompejanske galleri. Dér stod lange borde med bagværk og søde sager, en skik, som stammede fra Peter den Store og Katharina. Hver af de talløse sølvkandelabre, som stod på de dækkede borde, var et kunstværk i sin art, et stykke historie. Sølvbordopsatser, som fremstillede hele jagtscener med træer, vildsvin, hjorte og hunde, bar herlige krystalskåle, i hvilke tårnede sig bjerge af frugt, tærter og sødt bagværk. Ved siden af stod tekopper, krystalglas til limonade og frugtvand og champagneflasker i særlige sølviskølere.

Skønt Peterhof hofkonditoriet ikke udmærkede sig ved noget særligt, ja tilmed var dårligere end adskillige af Petersborgs privatkonditorier, søgte dog hver officer så vidt muligt at stikke noget til sig for at bringe det med til kone og børn. Men særlig stor var trængslen om champagnebordet. Dér fandtes visse

kendere, som vidste, ved hvilke borde den gode champagne fandtes og særligt anbefalede et hjørne i Malakitsalen.

Grizenko stod i sin hvide paradeuniform foran en buffet og tømte netop sit femte glas champagne, som han drak i korte slurke.

"Det er godt at drikke hos zaren!" sagde han og nikkede samtidig til Sablin, som netop kom hen til ham. Også den elegante husar Lambin stod der og rørte rundt i sin te med en lille ske.

"Det er en smuk skik, Sascha! En gammel russisk skik. Fra gamle dage drikker man gerne og meget i Rusland. Når jeg står og ser på det hele hér, kommer jeg til at tænke på alle mine historietimer: Vladimir den Hellige og hans helt Elias siddende og drikke gammel grækervin af deres bøffelhorn … Ikke sandt, Lambin, vore forfædre førte da et lystigere liv end vi? Mener du ikke også? Er der noget nyt i eskadronen?"

"Du har ret, Pavel Ivanovitch," svarede Lambin og støttede sig graciøst til bordet. Hans dolmans høje zobelkrave gav hans solbrændte ansigt en særlig charme.

"Jeg tænker også på Peter den Store," fortsatte Grizenko, "med sin mægtige tørst, på den elskværdige kejserinde Katharina og hendes brogede følge. Europa og Asien, Østen og Vesten mødtes her og drak måske af disse bægre."

"Man spiser og drikker ganske rigtigt godt hér," sagde Sablin, "men ét forstår jeg ikke. Se en gang på den officer med sølvepauletterne, hvor han forgæves forsøger at stoppe den kæmpemæssige pære ned i sin lomme og allerede har taget en hel hue fuld af konfekt. Nej, se blot, han tager én til! Lakajerne ser det og ler. Hvorfor mon han gør det? Af havesyge, sagtens?

Hér gives jo noget gratis og så pakker han til sig, hvad han kan få."

"Nej, Alexander Nikolajevitch," sagde Lambin alvorligt. "Det er ikke havesyge. Man må ikke dømme mennesker sådan uden videre. Denne officer har kone og børn, der, ligesom vi, forguder kejseren. For dem er det netop kejserlig konfekt, en kejserlig pære. Hjemme bliver den så skåret i skiver, delt og spist med stor andagt. Konfekten vil de nok opbevare til minde. Mens han fortæller om ballet, vil det, han bringer med, til en vis grad holde hans familie skadesløs for, at de ikke var indbudt."

"Lambin har ret, Sascha," sagde Grizenko. "Du må ikke være for snerpet. Ved lejlighed kan du fortælle kejserinden det som kuriosum, og jeg er overbevist om, at hun vil blive rørt over det."

"Nej, jeg kunne forstå, hvis han tog et par blomster fra majestætens bord, men det … nej … folk ler jo af det."

En løber bragte sølvkander med te og varmt vand. Lambin så på ham og smilede.

"Ah, Vinogradov," sagde han. "Hvordan går det?"

"Godt, tak for forespørgslen, Vadim Petrovitch. Så længe jeg lever, vil jeg være Dem taknemmelig."

"Du bliver i al fald ikke tyk, som Kumov, der ved de kejserlige kødgryder har lagt sig en ganske uforskammet vom til," sagde Lambin og nikkede til en tyk lakaj, som netop var ved at skænke te.

"Jeg får ikke nok gymnastik," sagde lakajen smilende.

"Alle sammen mine gamle underofficerer, Alexander Nikolajevitch," sagde Lambin. "Brave fyre. Jeg har skaffet dem gode stillinger hér. Den tykke var en gang en udmærket rytter,

fik endog præmie. Og nu ... nu skænker han te ... Ja, *tout passe, tout casse, tout lasse*. Alt forgår ... Kun ét forgår ikke ..."

Han sukkede. Sablin vidste, at Lambin for fire år siden havde mistet sin elskede Natascha Blohm. Men han anede ikke, at Lambins lidenskab var så stærk og stadig.

"Hvor De dog husker alle Deres folk!" sagde Sablin.

"Nå ja! Har vi da ikke levet fire år sammen, levet samme liv og svinget sablen sammen. Det er alle udmærkede mennesker. Glimrende russiske soldater! Jeg holder meget af dem alle ... Nå, det ser jo igen ud til, at vi har krig i sigte. Hvem kan vide, hvad der vil komme?"

"Krig?" spurgte Sablin og hviskede så Lambin i øret: "Jeg kan forsikre Dem om, Vadim Petrovitch, at der *ikke* bliver krig."

"Er det Deres personlige mening?"

"Det er Hans Majestæts mening."

"Ak ...," sagde Lambin, og dette "Ak" klang så meget sigende, at Sablin forbavset så på husaren.

"Lad os hellere danse en gang," sagde han. "Kejseren har da sandelig ikke indbudt os for at vi skal bryde vore hoveder med politiske spørgsmål. Vi er da til bal. Ikke sandt, Alexander Nikolajevitch?"

5

Musikken havde lige hørt op, og lakajerne bar små tallerkener med is ind på kæmpemæssige sølvbakker. Der var lysegul vaniljeis, gul orange, mørkviolet ribs- og rød jordbæris i form af ferskner og vindruer. En muntert stemmevirvar begyndte og tydeligt hævede sig storfyrst Vladimir Aleksandrovitchs klangfulde stemme frem af det.

"De finder hende køn. Efter min mening er hun det ikke. Hun har jo slet ingen …," hér indflettede storfyrsten et så ægte russisk udtryk, at alle nærværende stivnede, og damerne lo nervøst. Men storfyrsten lagde ikke mærke til det; for han mente, at han havde talt ganske sagte.

Ritmester Masslov løb frem og tilbage i salen og ordnede parrene til kvadrille.

"*Messieurs, engagez vos dames. Et à vos places, s'il vous plaît!*" råbte han.

Hofballet gik ganske på slaget. Præcis klokken tolv skulle souperen begynde. De, som dansede kvadrille, indtog plads på stole, de, som ikke dansede, og det var flertallet, posterede sig så nær som muligt ved døren. Alle ville ind i salen, hvor kejseren souperede. Alle ville se ham ved taflet. Erfarne folk påstod ydermere, at man spiste bedre derinde.

"*La première figure! Avancez* …!" råbte ritmester Masslov, som dansede for med kejserinden.

Lambin var i nærheden af dem. Han dansede med frøken Vera Beristchev, en tidligere regimentskommandants niece, som for første gang deltog i et hofbal. Vis-à-vis dem var Vera Konstantinovna og Grizenko.

"Er disse baller ikke eventyrligt skønne, Vadim Petrovitch?" sagde Lambins dame, satte sig på en af de forgyldte stole og bevægede sin kniplingsvifte.

"Ja, en smuk skik," svarede Lambin, "men jeg ville gå videre endnu. Jeg ville også arrangere sådanne eller lignende baller for bønderne, for soldaterne, for fabriksarbejderne. Standsforskellen taber sig stadig mere, og zaren må indse, at han ikke alene kan støtte sig til adelen. De er endnu ung, nådige frøken, og jeg frygter, at De en gang vil komme til at gå mange alvorlige ting igennem."

"Nej, mig forekommer det, Vadim Petrovitch, at Rusland nu er så lykkeligt, og at der endnu forestår os megen glæde. Kejseren ønsker jo så ivrigt fred."

"*Cavaliers solo! Tournez et blancez vos dames*!" råbte Masslov.

"På disse baller kommer man slet ikke til at tale sammen," henvendte Vera Konstantinovna sig til Grizenko. "Har De set grevinde Paltov? Hvor bedårende klæder ikke hendes grå kjole hende. Hun er denne sæsons smukkeste officersdame."

"Efter Dem, Vera Konstantinovna."

"*Quelle bêtise. Vous croyez?* Er jeg ikke blevet meget gammel?"

"Vera Konstantinovna, jeg er ingen smigrer og siger sandheden."

"Jeg ved det. De undersøger ethvert kvindeligt væsen som en hest."

"Jeg er jo gammel kavalerist. Desuden flyder der jo sigøjnerblod i mine årer."

"Hvornår skal vi hen og høre sigøjnerne?"

"Når De vil; men Deres mand er jo imod det."

"Å, Alexander! Han vil aldrig tillade mig det. Finder De ikke, at grevinde Paltov alligevel er lidt vel meget omgivet af det Ismailovske regiment?"

"Det kommer simpelthen af, at hendes broder står ved regimentet."

"Og Rotbeck! Hvor er han kær! Og hans kone er også så sød. Hvorfor er hans søstre ikke indbudt? De er jo da så sympatiske."

"Dermed fælder De dødsdom over dem."

"Nej, spøg til side! Dem kunne man roligt have indbudt. Rotbeck står da ved vort regiment. Hvad gør det, at hans fader er direktør for et aktieselskab. Som om ikke en mængde andet kreti og pleti havde mødt hinanden hér. Jeg ville overhovedet kun invitere den virkelige noblesse til disse baller."

"Det har man jo koncertaftenerne og forestillingerne på Eremitagen til."

"Oh! *J'adore ces petits bals!* Næ, disse soupers ved små borde på Eremitagen! Et ægte eventyr fra Tusind og én Nat."

"*Et grand rond! Chaîne chinoise* ...," kommanderede Masslov.

Kvadrillen var færdig. De dansende begav sig parvis, de ikke-dansende i en broget vrimmel til tonerne af en march ind til souperen.

"Timka," råbte en tyk kosakofficer til sin kammerat, "reserver også en plads til Konjkov og mig."

"Ja vel. Vi fra regimentet sidder sammen."

"Ja, vi vil have et gemytligt hjørne."

"Men træng dog ikke sådan på, mine herrer. De ser da ... en dame ..."

"Undskyld."

Pestretzov og Samoilov lod sig ligeledes drive med strømmen.

"Du talte netop om den russiske hærs høje disciplin," sagde Samoilov, "*jeg* må sige, jeg savner den. Hvor er den? Var sådan noget tænkeligt ved mikadoens hof? Til trods for at du er general, får du i et væk ribbenstød af unge officerer. Å, se en gang, der gav én lige storfyrstinde Olga et ordentligt puf og bad ikke en gang undskylde. Hvad er det for en maner?"

"Folk kan nu spise sig mætte og drikke sig fulde gratis og derfor maser de på," svarede Pestretzov roligt.

"Hos os bliver der hilst på alle hjørner og kanter og gjort front. Og samtidig ryges der ganske frejdigt i en kupé for ikkerygere. At ryge en general eller en dame lige op i ansigtet er god latin. I Japan bliver der overhovedet ikke brugt æresbevisninger, og hvilken glimrende disciplin hersker der ikke alligevel! For tre måneder siden spiste jeg i første kavaleriregiments casino i Tokio. Officererne samledes, men ingen satte sig, før kommandanten kom, og så tog først alle plads efter at have bukket. Under måltidet herskede dødsstilhed. Der blev ikke vekslet et ord."

"Nå, men det er jo da overdrevent."

"Nej, på den måde vænner man officererne af med snakkesalighed."

"Glem ikke, at vi er slaver."

"Vel. Men historien stiller den ubønhørlige fordring til os at aflægge vor gamle slåbrok og tage europæiske klæder på."

"Ja, hvad forlanger du i grunden?"

"Jeg forlanger ikke alene eksercits, men også opdragelse. Det går ikke at gardeofficererne puffes, når de går til kejserens

bord. Jeg ønsker, at når alle næsten er ved at omkomme af tørst, og en eller anden finder en dråbe vand, at han så skal gå til kejseren med den og give ham at drikke. Ofre, ja ofre forlanger jeg, men ser intet andet end egennytte. Der forestår os en tid med store omvæltninger, Jacob Petrovitch. Vi har brug for sådanne soldater, som den grenader, som Peter den Store en gang befalede at springe ud af et vindue i Potsdam, og som udførte sin kejsers befaling uden at blinke. Findes der endnu sådanne soldater?"

"Og findes der endnu sådanne officerer? … Du tier. Historien vil snart fordre heltegerninger af dem. Vil de være i stand til det?"

6

Ved souperen sad Pestretzov og Samoilov sammen i et af de fjerneste værelser. De trængte sig ikke frem, de søgte ikke solens nærhed. De var glade over at se hinanden igen. Af og til stak en lakajs hvidhandskede hånd ind imellem deres skuldre og en ærbødig stemme spurgte:

"Sherry … madeira … rødvin … rhinskvin?"

Et højt virvar af stemmer herskede i salen, og på balkonen spillede et garderegiments orkester.

De var lige ved at give sig i lag med en kalkun med kastanjer, da det blev livligt ved bordene. Alle rejste sig op og så mod døren.

Ud af salen, hvor de allerhøjeste herskaber spiste, trådte kejseren hurtigt. Med sine store, venlige øjne smilede han til gæsterne og sagde:

"Mine damer og herrer! Jeg håber, at det må bekomme Dem vel!"

Mange officerer fik tårer i øjnene. I et hjørne råbte én: Hurra! Straks blev råbet optaget fra alle sider og forplantede sig gennem alle sale, ledsaget af den russiske nationalhymnes majestætiske toner.

Bag kejseren gik Sablin. Hans ansigt udtrykte grænseløs hengivenhed og kærlighed til sin krigsherre.

Kejseren trådte ind i den næste sal, hymnens toner forstummede, og gæsterne begyndte igen at sætte sig.

"Hvor elskværdigt er det dog af kejseren," sagde Samoilov.

"Ja, han er vor charmeur! Men alligevel er han et ulykkeligt menneske. Han bærer sit autokrati rundt som et råddent æg og

har samtidig forvænt sine ministre i den grad, at det faktisk ikke er ham, men dem, som regerer staten. Når der nu træffes gode eller dårlige forholdsregler i Rusland, er *han* allermindst skyld i det. Jeg vil give dig et lille, men meget karakteristisk eksempel på det. – Forrige år, da jeg endnu var regimentskommandant hér, kom han til vor regimentsfest. Ved bordet omtaler jeg mellem meget andet, hvor stor mangel der var på tjenesteboliger for officerer og udtaler en bøn om at anvise vort regiment midlerne til bygning af et officershus. Han hører andægtigt på mig, lægger så elskværdigt sin hånd på min og siger: 'Vær rolig, Deres hus skal være færdigt til foråret.' – 'Godt, tænker jeg, du ønsker det måske, men hvad vil Krigsministeriet sige til det?' Han må vel have bemærket et udtryk af tvivl på mit ansigt, for da vi rejste os fra bordet, gentog han: 'Indlever De kun ganske roligt Deres byggeprojekt og vær overbevist om, at vi skal bygge huset for Dem.' Da han tog afsked, sagde han i forstuen endnu en gang i overværelse af alle officerer: 'Pestretzov, De tror mig vel ikke, når jeg siger Dem, at De skal få det nye hus?' – 'Skulle jeg ikke tro på det,' svarede jeg, 'når min kejser siger det.' – 'De skal få huset,' sagde kejseren, trykkede min hånd og så mig ind i øjnene. Vi lod det nye hus leve. Men om foråret afslog Krigsministeriet mit byggeprojekt på grundlag af kejserens bestemmelse."

"Ja, men hvorfor har du da ikke mindet ham om hans ord?" spurgte Samoilov.

"Efter mange gode venners erfaring ved jeg, at det slet ikke hjælper noget. Det ville kun have ærgret ham. Krigsministeriet ville beråbe sig på den én gang trufne afgørelse og bevise ham, at officershuset slet ikke var nødvendigt. Han har ikke magt til

at gøre, hvad han siger, og derfor tror jeg, at heller ikke hans ord gør udslaget i krigsspørgsmål. Alexejev og Lamsdorf driver deres egen politik og bryder sig ikke det mindste om ham. Men særlig autokratisk er Witte. Man forelægger kejseren et *fait accompli* og så skriver han under på alt."

"Så," sagde Samoilov eftertænksomt. "Men vi, som står overfor verdens ende, bilder os ind, at han alene er skyld i al vor ulykke."

"Du ved da meget godt, hvor tro hengiven jeg er monarken, og dog må jeg undertiden tænke på de fordele, en forfatning byder. Når ministrene ikke er ansvarlige overfor kejseren, må de i det mindste være det overfor Parlamentet, for ellers driver enhver sin politik på egen hånd, uden at tænke på, hvorhen det til sidst fører. Men kejserens opmærksomhed afledes ved al slags krimskrams, som for eksempel med regimentsdistinktioner, som han med fornøjelse ser på. Man gør ham indlysende, at arméens tradition vil opretholdes derved. Men regeringen ved kun alt for godt, at fabriksarbejderne organiserer alle mulige forbund, og det uden distinktioner, og jeg er overbevist om, at disse forbund slet ikke forfølger det mål at varetage arbejdernes økonomiske interesser, men udelukkende tjener politiske formål. Vi, på vor side, vil ved disse fjollede distinktioner smelte bondestanden og soldaterstanden sammen! Og dog ved enhver dum dreng, at ingen undtagen tjenere og portnere bærer disse efter endt tjeneste. Af navn er zaren jo selvhersker – men jo mere jeg lærer ham at kende, desto mere kommer jeg til den overbevisning, at der netop mangler ham det, som en selvhersker først og fremmest må have: en skarp forstand og en jernvilje.

Undertiden er han jo egensindig, når det gælder om at give efter i ganske underordnede bagateller – men i statsforretninger er han som et barn, der blindt tror sine omgivelser: sin moder, storfyrsterne og de af hans ministre, som har forstået at indsmigre sig hos ham." –

I den store sal, som kejseren souperede i, opstod larm og bevægelse. Kejseren havde hævet taflet. Og i samme øjeblik, endnu inden han havde fået tid til at forlade salen, begyndte en almindelig storm på hans bord. Unge damer og officersfruer, gardeofficerer, generaler og høje dignitarer – alle styrtede hen til bordet for at snappe noget. Mange bar hele hyacint- og liljekonvalbuketter bort og bragte deres damer dem i triumf. Også Sablin rakte sin hustru en liljekonval og sagde:

"Denne blomst har kejserinden en tid lang holdt i sin hånd. Stik denne lille blomst ind bag helgenbilledet over vor datters seng."

"Å, jeg takker dig," sagde Vera Konstantinovna, tog fuld af ærefrygt blomsten af Sablins hånd og førte den til sine læber.

Stormen på bordet fortsattes. Man tog alt, hvad man kunne få fat på: blomster og frugt. Mange slæbte også hele håndfulde konfekt bort under påskud af, at det stammede fra kejserens bord. En bred menneskestrøm gød sig ned ad trappen, og man skyndte sig at få tøjet på. Hofballet var endt, vognene kørte frem.

"Det tror du altså?" sagde en sortskægget oberstløjtnant af linjeartilleriet til sin ungdommelige ledsager, en løjtnant. "Du tror altså, at alt her, det pragtfulde palæ med alle dets herligheder tilhører kejseren?"

"Ja, vist så … Hvordan kan det være anderledes?"

"Kast dine pærer bort, Kolja, og bring ikke din moder dem. Det tilhører alt sammen folket. Alt det er skabt af folkets arbejde og møje, ved dets sved og blod. Men folket – det er os. Du og jeg tilhører også folket, og derfor tilhører det alt sammen os. Vi har været gæst hos os selv og har spist, hvad der tilhører os. Af alle disse herligheder er han kun forvalter i folkets navn. Har du også lagt mærke til, at laksen ikke var frisk og sauce provençalen bitter. Nå ja … Og fasanerne havde også en dårlig bismag."

"Stop lidt, Ivanitzki, *går* du hjem?"

"På apostlenes heste, som gammel student. Vejret er herligt, og i morgen går jeg ikke på Akademiet. Ja, kære ven. Således er det godt for det jævne folk: zaren og den gode Gud. Men vi, som er noget mere oplyste, forstår meget godt, at zaren ikke er andet end et udhængsskilt for et firma. Og tro mig, der vil snart komme den tid, hvor dette udhængsskilt bliver taget ned. Du taler om zaren, fordi du har fået så meget champagne at drikke hos ham. Men jeg siger dig: firmaet duer ikke, og derfor duer zaren heller ikke. Heller ikke champagnen var god, og laksen havde en tanke. Alle de Freedericks [Note 24)] og Meyendorfer [Note 25)] gør nar af os russere."

Oberstløjtnanten så på skildvagten med messinghjelmen, som præsenterede for ham, og citerede et gammelt vers:

"Foran mig ser jeg hjelme stråle,
Knuste af fjendens sabelhug!"

"Er din hjelm også slået i stykker af fjenden, min ven? Hvad?" henvendte han sig til skildvagten, og blev stående foran ham.

"Kom dog, Mischa. Glem dog ikke, at manden står på vagt," formanede hans kammerat ham.

"Det ved jeg. Det er skildvagten strengt forbudt blot at sige et ord. Godt, men det er alt sammen efter tysk reglement. Vi russere skulle hellere tale sammen i al gemytlighed. Ser du, gamle ven, jeg har kigget noget for dybt i glasset hos kejseren, har drukket den fordømte skum, men du, stakkels fyr, har stået og frosset hér. Ikke sandt?"

"Kom, Mischa! Det går ikke."

"Vent, vær ikke så utålmodig! Du forstår ikke noget af det. Soldaterne af det Pavlovske regiment bærer endnu stadig de historiske huer, og de historiske huer har alle historiske huller, og under hvert historisk hul står navnet på den, som har fået dette hul. Ikke sandt, sådan er det da?"

"Mischa, jeg beder dig. Lad dog være."

"Fyren tier … Og han tier, fordi han ikke er nogen russer, men en slavesjæl, og en slavesjæl er og bliver en slavesjæl."

Oberstløjtnanten lod omsider den forbløffede skildvagt i ro og vaklede ved siden af sin ledsager langs Nevaens kaj.

7

Siden Sablin var blevet Hans Majestæts fløjadjudant, kendte hans følelse af kærlighed og hengivenhed for den kejserlige familie ingen grænser. Når han undertiden om aftenen sad foran kaminen i sit arbejdsværelse – efter sit ægteskab med Vera Konstantinovna var han flyttet ind i en elegant lejlighed i Lille Morskajagade – faldt sælsomme tanker ham ind. Han søgte efter en lejlighed til at redde kejserens liv. Snart kastede han sig over en morder og rev ham bomben ud af hånden, snart beskyttede han kejseren med sit eget legeme mod et dolkestød, snart så han sig i spidsen for et regiment i storm mod fjendtlige stillinger. Måske endnu større var Sablins hengivenhed for kejserinden. Da hun følte sig ensom mellem hende fremmede og fjendtligt sindede mennesker, forstod hun snart hans oprigtige troskab og gjorde ham til sin fortrolige. Når Sablin var tjenstgørende officer, blev han altid indbudt til frokost, som kejseren plejede at indtage i den snævreste familiekreds. Kejserinden forhørte sig altid om hans familie, viste ham sine børn, og da hun mærkede, at han var en lige så stor børneven som hun, blev hun endnu elskværdigere imod ham og sluttede sig også tæt til Vera Konstantinovna.

"Hvor mange børn har De?" spurgte hun en gang Sablin.

"To, Deres Majestæt. En dreng, Kolja, på seks og en pige, Tanja, på fem år."

"Hun er altså nøjagtig så gammel som min Tanja."

"Min datter er til ære for Hendes kejserlige Højhed døbt Tatjana."

"Hvorfor får De ikke flere børn? Er Deres hustru syg?" spurgte kejserinden.

"Å nej, Deres Majestæt. Men hun er jo endnu så ung og vil så gerne more sig."

Kejserinden blev alvorlig.

"Sig til Deres frue, at jeg har en anden opfattelse. Børn er en guds velsignelse, og det er en synd at give afkald på dem."

Sablin blev forlegen og tav.

"Ak!" fortsatte kejserinden. "Disse nye teorier vil ikke føre til noget godt." –

Sablin fotograferede ofte kejserinden med hendes børn og ledsagede ofte kejseren på spadsereture. Da kejseren også ofte gerne red, måtte Sablin tit med to livkosakker ledsage ham på store rideture, som undertiden gik helt ud til Gatchina. Sablin så, at kejseren havde stor kærlighed til naturen og Rusland, men mærkede aldrig, at denne kærlighed steg til lidenskab. Heste var kejseren temmelig ligegyldige. Han spurgte aldrig, hvorfor man gav ham en anden hest, men fordrede kun, at den var behagelig at ride. Kejseren havde ingen forbindelse med andre damer, han bevarede tværtimod stedse sin troskab overfor kejserinden. Manja Labunskaja havde han for længst glemt og spurgte aldrig efter hende. Af alvorligere natur havde hans forhold med primaballerinaen Kschessinskaja været. Den herskesyge, frække og kyniske polakkvinde havde ved sin stærke karakter forstået fuldstændig at bringe ham under sin indflydelse. Men da han havde indgået sit ægteskab og blev fader, forekom forholdet med Kschessinskaja ham syndefuldt og han gik helt op i sin familie.

Kejserinden havde snart indset sin styrke og hans svaghed. Hun mærkede snart, at hun var mere kultiveret og klogere end han og begyndte at drømme om den lykke, hun en gang ville skænke Rusland.

Hun studerede flittigt sit nye hjems historie og tog sig den lille prinsesse von Anhalt-Zerbst [Note 26)] til forbillede, som var blevet Ruslands største kejserinde. Selv var hun jo også en beskeden hessisk prinsesse, havde studeret medicin og taget doktorgraden i filosofi. At hun kunne udøve indflydelse på sin ægtefælle, mærkede hun snart, men hun indså også, at han ikke var en herskernatur, at der blev spundet de mest indviklede intriger om ham, og at han let gav efter for fremmed indflydelse. Hun følte sig som tysker, skønt hun hadede kejser Wilhelm. Hele Alexander den Tredjes hof var stolt af skabelsen af den russisk-franske alliance og hadede alt tysk. Derfor grupperede de gamle hoffolk sig om kejsermoderen, som ligeledes havde stor indflydelse på sin søn. At knække denne indflydelse oversteg den unge kejserindes kræfter. Alligevel besluttede hun at optage kampen. Men Rusland og russerne hang for meget ved deres afdøde kejser og højtærede enkekejserinde. Derfor tegnede kampen til at blive meget vanskelig, om ikke håbløs for den unge kejserinde. De hyppige fødsler, det bestandige håb om en søn og tronfølger, og den infame sladder om, at hun var "ødelagt", det vil sige ikke i stand til at føde en søn, ophidsede og pinte hende og gjorde hende ulykkelig. Kejseren var nedslået, hver gang hun fødte en datter, fordi folket blev skuffet i sine forhåbninger, hofmændene og ministrene mærkede efterhånden, at de ingen magt havde over zaren og var derfor altid kølige overfor hende. Hendes ønsker

og befalinger blev ikke udført. Men ofte forsøgte hun alligevel at gøre sin ret gældende. Således forlangte hun en gang, at der ved siden af Vinterpaladset skulle anlægges en stor have, omgivet af et gitter efter en af hende udarbejdet plan, hvilket skete. Men når hun forsøgte at blande sig i statsanliggender eller ministerudnævnelser, måtte hun næsten altid opleve en fiasko. Kuropatkin blev udnævnt til krigsminister, fordi enkekejserinden protegerede ham, han var jo dog en gammel krigsfælle af hendes gemal. Den lille, jævne, men kloge mand var den unge kejserinde ubehagelig. Af naturen var hun sky og blev endnu mere indesluttet efter denne kamp. Hun forsøgte også at blive populær i arméen og at vinde indflydelse dér. Men hun var en dårlig rytterske. Da hun en gang ville føre sit ulanregiment frem til parade for kejseren, lykkedes det hende ikke at sætte sin hest i galop. Til sidst fandt man en svær vognhest til hende, som da også lystrede hende. Hun red hen foran regimentet, men bevidstheden om, at hun red et grimt, tungt dyr, ødelagde glæden for hende. Kort efter blev der med begejstring fortalt hende, hvordan storfyrstinde Olga Alexandrovna havde inspiceret sit husarregiment: I karriere var hun, til trods for den glatte is, sprængt hen til sit regiment, havde selv kommanderet øvelserne, havde overnattet med sin kammerjomfru i kasinoet, tilbragt hele dagen i regimentet og fordrejet hovedet på alle officererne.

Sådan noget ville hun aldrig kunne have gennemført. I tankerne tilrettelagde hun de dejligste taler og ville begejstre russerne for kultur og patriotisme. Men når hun skulle tale, fik hun røde pletter i ansigtet af nervøsitet og ikke ét ord kom over hendes læber. Når hun gav én eller anden audiens, som selv ikke

var vant til at tale, stod hun ofte tavs i flere minutter eller stillede nogle dumme spørgsmål. Selv led hun mest under denne generthed, men forstod dog ikke at overvinde den. Det forekom hende, at ingen elskede hende. Når begge kejserinderne gav audiens sammen, og enkekejserinden stillede det ene spørgsmål efter det andet og derefter med højhed, men alligevel elskværdigt smilende bød sin lille hånd til kys, så kejserinde Alexandra den strålende begejstring i deres øjne, som hendes svigermoder talte med, misundte hende og ærgrede sig over sig selv. Tavs gav hun dem hånden, som hun blev forestillet for og de gik bort med en trykkende fornemmelse af hendes grænseløse hovmod.

Alle anså hende for kold og uelskværdig og troede, at hun foragtede Rusland. Hun forekom dem også uhyre ærgerrig og derfor bestandig forlegen.

Da hun som følge deraf frygtede mennesker i al almindelighed og særlig de hende ubekendte nye mennesker, sluttede hun sig så meget mere til dem, som hun havde haft lejlighed til at lære nærmere at kende. Til disse mennesker hørte, foruden Sablin, også kommandanten over hendes ulanregiment, en grov kyniker og drukkenbolt, som kun var kommet til at stå hende nærmere, fordi hun så hyppigt så ham. Hun ville regere hele Rusland og vise det russiske folk velgerninger, men i stedet for levede hun i en lille kreds af mennesker, som også til gengæld elskede hende over alt, og i hvis selskab hun følte sig meget vel. Hendes gunst bragte ganske vist ikke disse mennesker den ringeste fordel, for selv var hun jo ganske uden indflydelse.

Med den hellige ærefrygt, Sablin følte overfor kejserinden, var han meget stolt af hendes fortrolighed. Timer igennem talte de med hinanden om opdragelsesspørgsmålet. Hun udviklede for ham sine dristige planer, om at hun ikke alene ville tage sig af sine egne døtre, men af alle russiske børn i det hele taget. Men hun mente, at hendes tid endnu ikke var kommet: Ikke i nutiden, men i fremtiden ville hun spille en rolle. Så ville hun gøre sin indflydelse gældende på hele statens uddannelsesvæsen. Foreløbig havde man ganske vist kun tilladt hende at anlægge en mønsteranstalt for barnepiger i Zarskoje Selo.

"Hvad bliver der så af autokratiet? Først når kejserens magt er blevet uindskrænket, vil kejserinden også kunne gøre alt, hvad hun vil," tænkte hun og begyndte at overveje, hvordan kejserens magt yderligere kunne befæstes. Intet under, at hun imødegik alle de reformer, som kunne formindske zarens selvherlighed. Sine øvrige planer beholdt hun ganske vist i sit hjerte og ventede på den stund, hun ville bringe en søn til verden – ham ville hun så opdrage til et værktøj for sine planer og betræde den politiske arena …

8

Sablin deltog i den kejserlige frokost. Han lagde mærke til, at kejseren var eftertænksom og synligt nervøs. Næsten hele tiden herskede pinlig tavshed og de to majestæter vekslede kun af og til nogle engelske sætninger. Den lille prinsesse Tatjana pludrede ganske vist hele tiden. Efter frokosten blev børnene ført ud, kejserinden kyssede kejseren på panden og trak sig tilbage til sine gemakker. Kejseren skulle klokken ét deltage i en konference, men blev stadig, gik hen til vinduet og så ned på Zarskoje Selo-parkens renfejede veje og på de melankolske, bladløse linde og ege.

"Fortæl mig noget morsomt," sagde kejseren adspredt.

Sablin kendte en mængde historier om jøder og armeniere og kunne også fortælle en eller anden rørende historie fra soldater- eller bondelivet. Kejseren hørte gerne på ham.

Men denne gang tav Sablin. Kejserens melankolske stemning smittede også ham, og ingen munter historie faldt ham ind. Der herskede stilhed i spisesalen. Lydløst tog tjenerne af bordet. Enstonigt dikkede et ur … Sablin så sig bekymret om. Han var bange for, at kejseren skulle komme for sent til den fastsatte konference.

"Sommeren er gået og den gyldne høst," sagde kejseren ganske sagte. "Nu er det vinter igen. Jeg elsker den russiske vinter, sneen, frosten, skøjteløbningen, jagten. Hvor er det dog smukt alt sammen! Se dog, Sablin, hvor ren sneen er. Og hvor ærlig! Hvorfor kan menneskene ikke også være så rene og ærlige? Hvorfor skal de altid intrigere? Tro mig, Sablin, jeg har endnu aldrig hørt et menneske tale godt om et andet. Det var

altid kun gemenheder. Hvorfor? Hvad vil de mennesker opnå ved det?"

Sablin tav. Han følte, at kejserens ord forvirrede ham.

"Dér kommer ministrene med deres beretninger. I deres ord er der så lidt kærlighed og så meget had. Ikke på Rusland tænker de, men på sig selv. Og samtidig vil de stadig tjene mig. Rusland skal de tjene og ikke mig. Jeg er selvhersker, Sablin, men jeg skal en gang vise verden, at jeg virkelig er det."

Kejseren så på Sablin med sine store, klare øjne, som om han ventede en protest fra hans side. Men Sablin tav. Hans nervøsitet tiltog. Han forstod ikke kejseren og ventede spændt på, hvad der nu ville komme.

"Tror De, mit hjerte hænger ved denne magtfuldkommenhed? Nej, Sablin, hvor meget ville jeg ikke give for at kunne være et jævnt, ganske almindeligt menneske. Et stykke land, blomster, frugter og den stille himmel derover! Og Gud. Og intet mere. Ingen intriger, ingen kampe. Hvorfor strides de om magten? Som edderkopper kvæler de hinanden og falder døde til jorden. Og hvorfor? For et intet! Når de dog blot ville forstå, at magten ingen lykke bringer. Hvad er det dog for en kval at måtte være midtpunktet i alle disse menneskers smålige kævlerier, som gør sig al optænkelig umage for at sværte og ombringe hinanden, kun for selv at have fordel af det? De har da sikkert læst, Sablin, Fedors ord om bojarernes intriger og klager i Alexei Tolstojs *Zar Fedor Joannovitch*."

Kejseren kastede et sørgmodigt blik omkring i spisesalen. Så så han igen ud af vinduet og trommede med fingrene på ruden.

"Deres kejserlige Majestæt," sagde Sablin og så bekymret på uret.

Kejseren vendte sig hurtigt og sukkede.

"Vi må køre," sagde han. "Jeg ved det. Kejseren har ikke ret til at komme for sent. Det ophidser menneskene: måske er der passeret noget! Stadig må man skynde sig for at komme i rette tid, altid modtage folk, spørge og svare dem. Zarens frihed? Nej, den findes ikke!"

Med hurtige skridt gik han gennem spisesalen. Da han nogle minutter efter satte sig i slæden med Sablin, havde hans ansigt igen det sædvanlige blide og elskværdige udtryk, og man sporede ingen antydning af bekymring.

9

I slutningen af januar 1904 opførtes operaen "*Mefistofele*" på Eremitageteatret med Schaljapin i hovedrollen. Forestillingen forløb glimrende. Schaljapin overtraf sig selv. Senere blev der souperet, og kejseren sad under palmer ved et stort, rundt bord. Han var i fortræffeligt humør og det lod til, at de skyer, som havde trukket sig sammen i det fjerne østen, atter spredtes. –

Rusland gav efter. Under forestillingen iagttog alle den japanske gesandt og de japanske militærattachéer. De talte sammen på deres sædvanlige rolige måde, var yderst korrekte og besvarede et taktløst spørgsmål fra nogle officerer, om der ville blive krig mellem Rusland og Japan med ordene:

"Det afhænger af mikadoen og zaren. Vor pligt er at adlyde." –

Efter forestillingen kørte Sablin med sin hustru til bal hos grevinde Paltov, som morede sig meget i denne sæson, og kom først hjem om morgenen. Han var netop ved at stå op, da stuepigen bragte ham en ordre fra regimentet. Regimentskommandanten bad alle officerer samles til en tjenstlig konference. Det var ikke noget usædvanligt.

"Det er vel igen et eller andet valg eller diskussion om et kasinoanliggende," tænkte han. "Det bliver kedeligt i længden."

Kun fandt han tidspunktet for mødet mærkeligt. Klokken elleve – det ville altså sige, mens der endnu var tjeneste i kasernen.

Næsten alle officererne var samlet i kasinoet og ventede på regimentskommandanten. Alle anede allerede, hvad det drejede

sig om. Morgenbladene havde bragt meddelelse om, at den japanske flåde uden forudgående krigserklæring havde foretaget et overfald på vor eskadre, hvorved tre af vore største krigsskibe blev gjort ukampdygtige. Der var allerede døde og sårede. Telegrammet var meget klart – vi var blevet overrumplet. Det var modbydeligt og meget ærgerligt.

Officererne sad endnu foreløbig i forskellige værelser og ventede på kommandanten. Matznev havde taget et stort håndatlas i biblioteket, og officererne betragtede kortet over Japan, Korea og Kwantung-halvøen. Kun de færreste vidste, hvor Port Arthur lå. Andre bladede i aviser og tidsskrifter. I spisesalen spiste tykke Menschikov for alle tilfældes skyld en bøf. Fetissov, som lige var kommet fra ridebanen, drak te med tvebakker. I billardværelset spillede Grizenko i opknappet uniformsfrakke og udførte alle mulige komplicerede stød for sig selv.

I biblioteket sad Matznev og filosoferede.

"Krig får vi på ingen måde," sagde han. "Hvem kan nu til dags have nogen fordel af det? Japanerne har bare lavet lidt spektakel og vil snart falde til ro."

"Men kan vi da finde os i en sådan fornærmelse?" sagde Repnin. "Vi har allerede én gang været meget kortsynede overfor dem, da kejseren endnu var tronfølger, og da der på hans rejse til Japan blev forsøgt et attentat på ham."

"Den gang var det en sindssyg fyr. Men nu har vi krigen," sagde Korenev.

"En krig uden krigserklæring! Sådant barbari!" bemærkede Samalski.

"Mellem civiliserede nationer hænder sådan noget ikke. Kun de gule barbarer kan præstere sligt."

"Men det skal de også få klø for, så at de hverken kan høre eller se," sagde Fetissov, som imidlertid også havde indfundet sig i biblioteket.

"Mig imponerer de karle alligevel," indskød Rotbeck. "Det lille Japan og samtidig denne uforskammethed. Går pludselig hen og overfalder os."

"Vis mig, hvor ligger egentlig Japan?" spurgte den unge løjtnant Ochsenstjerna, tidligere kammerpage hos Hans Majestæt. Først for nogle måneder siden var han blevet officer. "Jeg erindrer det kun ganske dunkelt: Linkin, Kinsin, Sikoto, Kyoto, Tokio."

"Trikoto og Limpopo," føjede Rotbeck leende til. "Nej, min ven, dér skød du forbi. Det ligger helt andre steder."

"Sådan en frækhed," sagde Samalski. "Endnu i går efter forestillingen talte jeg med den japanske militærattaché. Han var fuldstændig rolig og sagde, at afgørelsen om krig eller fred ligger i zarens hænder. Vil zaren ikke have krig, vil det heller ikke komme til krig. Han måtte da have vidst, at krigen faktisk var begyndt."

"Hvorfor skulle han have vidst det?" spurgte Fetissov.

"Nå, når aviserne vidste det, hvorfor skulle han så ikke vide det?"

"Jeg kan kun bevidne, at Hans Majestæt ikke har vidst det," sagde Sablin. "Han var jo ganske rolig og munter."

"Kejseren forstår at beherske sig. Han havde ikke ladet sig mærke med noget, selv om han også havde vidst noget."

"Altså krig, uigenkaldelig krig," sagde Matznev sørgmodigt.

"Vist får vi krig, og jeg ønsker bare, at vi prygler japanerne," udbrød Ochsenstjerna overmodigt.

"En eksotisk ekspedition," mente Repnin foragteligt. "I grunden kan man jo slet ikke kalde det krig. Det vil vel forløbe noget lignende som bekæmpelsen af Bokseropstanden."

"Jeg vil bygge mig en villa i det nyerobrede gebet. Et eller andet sted i nærheden af Nagasaki. Herligt skal der være," sagde Rotbeck.

"Kære ven, jeg tror, at denne krig vil blive meget alvorlig og besværlig," svarede ritmester Babrinski ham. "Det kan være, at man også må sende garden i felten."

"Hvad er det for røverhistorier, du fortæller der?" sagde oberst Vorobjev nervøst. "Garden vil aldrig nogensinde rykke i felten. Den har ganske andre og meget vigtigere opgaver. Det ville være vanvid at tage garden bort fra Petersborg."

"Hvorfor?" spurgte Babrinski.

"Fordi der ikke alene findes en ydre, men også en indre fjende. Petersborg med sine mange højskoler og fabrikker må ikke overlades til sin skæbne."

"Nå, studenterne vil i værste fald blive splittet af kosakkerne med deres piske."

"Glem ikke, at Petersborg har over 200.000 fabriksarbejdere."

"Som alle er ubevæbnede."

"I dag er de ubevæbnede. Men i morgen sender en eller anden udenlandsk regering dem våben, for eksempel indpakket som maskindele."

"Men det har vi jo da politiet til," sagde Matznev. "At lade garden blive hjemme for med den at drive arbejdere og

studenter fra hinanden, det er da at skyde spurve med kanoner."

"Det drejer sig hér ikke om arbejdere, men om opretholdelsen af trone og dynasti," sagde Repnin alvorligt. "Kun garden kender monarkiets uhyre betydning for Rusland og forstår at vurdere den i det rette omfang. Kun garden er fuldkommen fri for idéer ..."

"Men hvad var det så i 1825?" afbrød Matznev ham.

"Det var en misforståelse, fremkaldt ved storfyrst Konstantin Paulovitch's abdikation."

"Og Elisabeth og Katharina? Har ikke det Petrobranschenskiske og det Ismailovske garderegiment og en gang tidligere Strelitzerne i Moskva gjort oprør?" spurgte Matznev.

"Netop derfor må gardekavaleriet, som i menneskealdre stedse har været tro mod kejseren, ikke forlade Petersborg," mente Repnin.

"Der bliver i øjeblikket ikke tale om en paladsrevolution, men om en opstand af det bevæbnede folk."

"I al almindelighed vil jeg være tilfreds med ikke at blive sendt til fronten," sagde Matznev. "Krig er en usympatisk ting: blod, smerter og lig. Det hader jeg alt sammen. Vi måtte jo så også tage til verdens ende. Lad andre slås, som kan glæde sig ved det." –

I den store kasinosal, hvor regimentskommandanternes billede hang, lød overløjtnant Kankrins kraftige, klare stemme. Som tjenstgørende officer meldte han kommandanten, som lige trådte ind. Petrovski kom synligt nervøs ind i biblioteksværelset, hilste på officererne og sagde:

"Jeg beder Dem undskylde, at jeg kommer for sent, mine herrer. Jeg kommer lige fra vor øverstkommanderende, storfyrsten … Mine herrer! En uventet, uhørt og oprørende begivenhed har fundet sted. Den japanske eskadre har sidste nat overrumplet vore skibe på Port Arthurs red og torpederet flere af vore bedste enheder. Tre store slagskibe er for længere tid gjort ukampdygtige. Den herværende gesandt er ikke kommet med ét ord til undskyldning, og det kan der jo efter det forefaldne heller ikke være tale om. Hans Majestæt kejseren har erklæret Japan krig."

Regimentskommandanten trak vejret dybt. Han var meget nervøs, og hans nervøsitet forplantede sig til officererne.

"Til min oprigtige beklagelse kan jeg ikke ønske Dem, mine herrer, til lykke med felttoget. Garden bliver hér. Vi håber at få bugt med fjenden uden at blotte vor vestgrænse."

"Hvad for noget? Også det?" spurgte Repnin med en stemme, som dirrede af ophidselse. "Truer der os også fare derfra?"

"Så vidt jeg ved, har Hans Majestæt allerede fået et telegram med løfte om velvillig neutralitet. Vor noble ven og nabo er sig bevidst, hvad han skylder os som ridder og gentleman. Ikke desto mindre må garden blive hér. I farens stund behøver hovedstaden og tronen et særligt pålideligt værn."

"Har du ikke hørt, hvem der bliver øverstbefalende?" spurgte fyrst Repnin.

"For øjeblikket Linovitch. Men sandsynligvis vil Kuropatkin, som meget gerne vil overtage den post, blive udnævnt. Muligvis vil også vor udmærkede kommandant begive sig derhen."

"Deres Excellence," sagde Fetissov stærkt ophidset og så ham samtidig stift ind i øjnene, "vil de officerer, som ytrer ønske om

frivilligt at deltage i felttoget, også få tilladelse til det?"

"Jeg ved det ikke … Hvorfor ikke? Jeg skal spørge storfyrsten. Mine herrer, jeg er endnu ikke færdig. Hans Majestæt har ønsket personligt at meddele sin garde det uhørte fredsbrud. I prøvelsens svære stund, som er pålagt ham af Gud, Herren, vil kejseren bede sammen med sine gardeofficerer til den almægtige. Tag straks Deres paradeuniform på og kom omgående til palæet."

Kommandanten vendte sig for at gå. Ritmester Fetissov og fire unge løjtnanter trådte hen til ham.

"Deres Excellence," sagde Fetissov, "jeg og løjtnanterne Ochsenstjerna, Malski, Turov og Popov beder Dem at indhente tilladelse for os til at tage med i felten, om det så kun bliver som menige."

"Godt," brummede Petrovski gnavent. "Værsågod at notere det, Repnin."

Da trådte Sablin frem og sagde fast:

"Værsågod også at skrive mig."

10

I den lille sal ved siden af Palækirken var luften trykkende. De dér forsamlede officerers tæt sammentrængte mængde talte livligt om den japanske flådes angreb og den forestående krig. Flertallet af officererne udmalede sig krigen som en munter ekspedition til eksotiske lande. Man håbede på nye sejre, nye erobringer og ny berømmelse. Kunne det være andet? Havde Rusland ikke for kort tid siden taget det herlige land omkring Batum i besiddelse! Erobret det varme Turkestan, Kaukasus, Polen, Besarabien og Krim! Alle disse lande var erobret ved de russiske våbens kraft. Sten for sten var det store russiske riges bygning opstået af de russiske officerers og soldaters blod. Nu kommer turen til Japan, det er klart. Man fortæller så meget smukt om dette henrivende lille land, som er fuldt af kønne, små piger. Og man hørte allerede ordene: "Guvernementet Tokio", "Distrikterne Yokohama og Nagasaki". Gardeofficererne var for øvrigt overbevist om, at garden ikke ville blive sendt så langt bort. Den vil komme til at spille tilskuerens rolle og glæde sig over kammeraternes ærefulde sejre.

Noget anderledes stillede linjeofficererne sig til krigen. Fra nogle regimenter var allerede de første bataljoner sendt til Østen, andre kunne snart følge. Det spredte ærgrelse og misstemning i officerskorpset og pludselig opkastedes spørgsmål, man kun nødigt tænkte nøjere over.

Hvad skal man stille op med familien, når man skal i felten? Hvor finder man midler til dens underhold og til børnenes opdragelse? Og hvis man falder, hvad så? Fjernt fra ser krigen helt anderledes ud, end den er. Officerernes stemning var

derfor ingenlunde begejstret, men trykket og nervøs. Alle tænkte: Hvem vil først blive sendt ud, og hvordan vil begivenhederne udvikle sig videre? Mon tropperne, som står i Østen, vil få bugt med japanerne? Hvilke armékorps kommer først i betragtning som forstærkning?

Ceremonimestrene stødte i gulvet med deres stokke og gennem den for et øjeblik siden åbnede dør lød kirkesang. Man sang bønnen for zaren.

Så lød der en kommando, og alle tilstedeværende forstummede.

Kejseren trådte hen foran officererne. Sablin så ham. Han hørte hans sagte, det forekom ham ophidsede stemme, men kunne intet forstå. Selv var han ved sin pludselige beslutning om at gå med i krigen for ophidset til at opfatte kejserens ord. Kejseren talte kun ganske kort, og næppe var han færdig før en eller anden, som stod i hans nærmeste nærhed, brød ud i et højt hurra. Og dette hurraråb optoges straks af de andre, vældede fra den ene sal til den anden og genlød endnu på trappen, da officererne forlod palæet. Ingen tvivlede om et sejrrigt udfald af krigen.

Da Sablin trådte ud på gaden, vinkede han ad en kusk og satte sig i en slæde for at køre hjem.

Klart skinnede vintersolen, som sølv strålede den rene sne. Avisdrenge løb gennem gaderne og råbte muntert:

"Stor japansk sejr over Rusland! Overfald på Port Arthur! Stor japansk sejr!"

"Hvor vover de lømler at råbe sådan," tænkte Sablin. "Hvor tør de vove at skrige en japansk sejr sådan ud for alle verdenshjørner. Og ikke et menneske protesterer imod det!"

En officer kommer forbi, bliver stående, køber en avis. Betjenten står på gadehjørnet og betragter fuldkommen ligegyldig den råbende dreng. Sørgeligt er det, dybt sørgeligt! Intet spor af patriotisme! Ikke den mindste forståelse af øjeblikkets betydning!

"Stor japansk sejr! Tre slagskibe tabt ...!"

Hvor er jeg da egentlig? I Tokio eller Petersborg. Hvorfor farer jeg ikke selv til og giver den frække lømmel en på siden af hovedet? Dette råb synes ikke at genere nogen, ingen ænser det. En ung dame går roligt sin vej, en student ... Er vi da overhovedet russere endnu, når vi ingen følelse har for sådan noget?

Kusken lod i Lille Morskajagade sin hest trave noget langsommere, vendte sig om til Sablin, viste ham sit røde, skæggede ansigt og sagde:

"Er det sandt, herre, at kejseren har erklæret disseher japanere krig?"

"Ja. Har du da ikke hørt, at de har overfaldet os og på et hængende hår havde boret tre linjeskibe i sænk?"

"Hørt det har jeg nok. Alle taler jo om det. Men er krigen virkelig nødvendig? Man kunne have lavet det anderledes."

"Hvordan mener du?" spurgte Sablin forbavset.

"Jo, på sådan en eller anden fredelig måde – så at det ikke kunne komme til krig."

"Det var umuligt."

"Ja, man skulle nu alligevel have gjort det. Zaren kan jo nu en gang alt. Han har da lige så megen magt som Gud."

Kusken tav nogle øjeblikke, holdt hesten lidt an og henvendte sig igen til Sablin:

"Der bliver altså mobiliseret?"

"Naturligvis."

"Så! Det var netop det, der skulle være undgået. Jeg har kone og to børn, forstår De? For en måned siden har jeg købt hesten og slæden. Og nu kommer mobiliseringen. Hvordan er det muligt? Nej, det kan ikke gå godt. Man skulle på en eller anden måde have drejet det ind på en fredelig vej."

Sablin betalte kusken og så foragteligt på hans godmodige, kønne ansigt.

"Det skal være russere," tænkte han, da han gik op ad trappen. "Japanerne har angrebet os. De har givet os en lussing, og vi – vender den anden side til. Hos os tænker hver kun på sit. Hvad er heltedåd, berømmelse, ære for sådanne folk? Uforståelige ord, ellers intet! De tænker kun på kone, børn og forretning. Skrækkeligt, skrækkeligt! Intet spor af patriotisme!"

11

Den seksårige Kolja i sin blå matrosdragt med bare knæ og den blonde femårige Tanja kendte på ringningen, at det var deres fader, og kom løbende ud i entréen, uden at bryde sig om deres tyske guvernantes forbud.

"Papa er der, papa er der!" råbte Kolja, greb efter sin faders iskolde sabel og legede med portepéen. "Jeg kom først!"

"Nej, jeg kom først," sagde Tanja.

"Nej, børn, gå igen ind i stuen. Jeg kommer udefra. Dér er det ækelt koldt. I kan forkøle jer!"

"Papa, jeg har også været ude i dag," sagde Kolja og fulgte efter sin fader. "Papa, hvad er kamelen for et dyr?"

"Værsågod at tage børnene, frøken," sagde Sablin. "Er Vera Konstantinovna hjemme?"

"Den nådige frue er i den lille dagligstue," svarede den blonde guvernante koket.

"Sig til hende, at jeg gerne ville bede hende komme et øjeblik ind til mig."

Sablin gik ind i sit arbejdsværelse, tog sin paradeuniform af og gik ophidset op og ned i skjorteærmer og ridebukser. Da Vera Konstantinovna kom ind, kyssede han hende.

"Alexander," sagde hun sagte, "er det virkelig sandt, at der er erklæret krig?"

"Ja, kejseren har lige nu selv meddelt os det. Det måtte jo komme. En sådan fornærmelse mod hele det russiske folk!"

"Vort regiment rykker naturligvis ikke i felten," sagde Vera Konstantinovna.

"Nej, men officererne vil det blive stillet frit, om de vil lade sig forflytte til andre regimenter og gøre felttoget med. Jeg går også ..."

"Hvad?" udbrød Vera Konstantinovna og trak sine mørke øjenbryn sammen. "Det vil du ikke gøre."

"Hvorfor?" spurgte Sablin og blev stående ved vinduet, så at hans ansigt var i skygge. Hun stod bag ved en lænestol. Hun bar en elegant morgenkjole, rigt besat med kniplinger. Hendes hår var endnu ikke friseret, men lå i kække lokker over den hvide pande. Sablin fandt hende meget smuk. Jo længere han kendte hende, desto mere elskede han hende.

"Hvem har ellers meldt sig fra regimentet?" spurgte hun sagte, næppe bevægende læberne.

"Fetissov, Ochsenstjerna, Malski, Popov og Turov," svarede Sablin.

"Fetissov – det forstår jeg. En gal fyr, en eventyrer ... Ochsenstjerna, en dum dreng, en vovehals, som man med det første ikke mere vil indbyde i et ordentligt hus på grund af hans drikkeri, og som vil blive vist ud af regimentet. Malski og Popov vil aldrig få tilladelse til det af deres forældre. Turov kan gerne gå – intet menneske vil beklage det. Han er et fugleskræmsel. Men du? Har du nu også tænkt dig rigtigt om, da du meldte dig?"

"Ja, Vera, jeg har tænkt nøje over det! Jeg ved kun ét: Når der er krig, har jeg som officer at gøre min pligt og gå med. Jeg ville skamme mig over at gå omkring på gaderne i officersuniform, når der blev kæmpet derude. Og jeg forstår ikke, Vera, hvordan du kan være imod det ... For du er jo imod det?"

"Ja, jeg er," sagde hun roligt og stolt. Hun løftede hovedet og rettede sine blå øjne på Sablin.

"Vera, dine forfædre var en gang tyske ordensriddere. Du må ikke tale sådan. Skulle jeg tøve, skulle du snarere tilskynde mig og befale mig at drage i felten. Det er din pligt at sige som kvinderne fra Sparta: Enten med skjoldet eller på skjoldet."

"Jeg er mig min pligt bevidst, og det må du også være. Værsågod at sige mig, rykker dit regiment i felten eller ikke? Går din eskadron og dine folk med? … Hvorfor svarer du mig ikke?"

"Nej, de gør ikke."

"Det er din pligt at blive hos dem. Du ved ikke, hvad der yderligere kan ske. Og hvis … hvis garden bliver nødvendig her til beskyttelse af tronen, og alle officererne er løbet bort for at hente sig billige laurbær, som venter dem i Japan – vil det være passende?"

Først fandt Sablin ikke ord til at retfærdiggøre sit standpunkt med.

"Jeg taler ikke om, at du tør lade mig sidde sådan hér. Jeg er ung og elsker dig så højt. Uden dig kan jeg ikke leve. Hav dog medlidenhed med mig."

Hun strakte sine arme ud imod ham. Morgenkjolens brede kniplingsærmer gled tilbage og hendes hvide, herligt formede arme, der var blottede til albuerne, omslyngede hans hals. Blodet steg ham til hovedet og forhindrede ham i at tænke. Hans af kejserens ord, af de i palæet samlede officerers almindelige stemning og tordnende hurraer løftede stemning veg efterhånden for en anden følelse. Hans kones herlige legeme og duften af hendes parfume henrev og bedårede ham.

"Gør hvad du vil," sagde Vera Konstantinovna bedrøvet, og hendes arme sank slapt ned. "Gør hvad du vil. Du er herren, jeg din slavinde. Jeg havde ikke sagt et ord, hvis vort regiment var rykket ud. Da ville det være din pligt at skærme trone og fædreland. Den forestående erobringskrig, ekspeditionen mod Japan, det er et foretagende for eventyrere, for hvem deres personlige berømmelse betyder mere end den strenge opfyldelse af en tung pligt. Men du skulle tænke på kejseren. Han har overøst dig med nåde. Han har gjort dig til sin adjudant, og du vil forlade ham i krigens tunge stund – måske også i revolutionens."

Dybt bedrøvet stod hun foran ham og hendes blå øjne så bebrejdende op til ham under de lange silkeøjenvipper. Hendes mørke øjenbryn trak sig sammen, en rynke lå over hendes pande, og hendes fine læber var fast sammenpresset.

"Nå ja, tag da afsted, når du absolut vil," sagde hun pludselig med hulkende stemme. Tårer stod som brillanter i hendes strålende øjne og strømmede ned ad hendes rosenrøde kinder. Kraftløs sank hun ned i den store læderlænestol. I et nu lå han for hendes fødder, omfattede hendes knæ, kyssede hendes små, duftende hænder, kyssede hendes tårevædede kinder; men hun vendte sig fra ham og skjulte sit hoved ved hans bryst, stødte ham fra sig og omfavnede ham så igen.

Lidenskaben kom til sin ret …

Vera Konstantinovna forlod Sablins arbejdsværelse lykkelig over den tilkæmpede sejr. Han satte sig på sofaen, for sig med hånden gennem sit tætte hår og begyndte at tænke. Var han da bedre end den droskekusk som havde kørt ham hjem og havde snakket med ham om krigen og mobiliseringen? Der var det

den lige grundlagte forretning, hans hest, hans slæde, hans kone og børn, som han alt sammen måtte opgive for at gøre sin pligt. Hér var det komforten i en elegant lejlighed, en ung, henrivende kvindes kærlighed og lykken ved et sorgløst liv, som han nu allerede havde nydt i flere år igennem. Var nogen af dem overhovedet patrioter? Hvad blev der af den uegennyttige, almægtige kærlighed til fædrelandet, som er beredt til at bringe ethvert offer? Og dog var Veras ord trængt dybt og overbevisende ind i hans hjerte. Droskekusken må først gå, når han bliver indkaldt. Måske bliver han slet ikke indkaldt, og så beholder han sin familie, sin hest og hele sin forretning. Han, Sablin, vil imidlertid ikke blive indkaldt. Det vil snarere være hans pligt at holde ud på sin farlige post og holde sig fjernt fra den muntre ekspedition, som lover at blive så rig på interessante eventyr.

12

Krigen fik et alvorligere forløb, end man havde tænkt; helt anderledes havde man forestillet sig det i Petersborg. Da Kuropatkin afrejste til krigsskuepladsen og blev spurgt, hvornår krigen ville være forbi, svarede han: "Tålmodighed! Tålmodighed! Måske kommer vi til at kæmpe i et helt år, måske i to!" Intet menneske havde troet ham. "Sådan taler han med vilje," havde man sagt i Petersborg, "for så til foråret, på kejserens fødselsdag eller på kroningsdagen at overraske hele verden med indtagelsen af Tokio og præsentere mikadoen i et bur." Kunne det da være anderledes? Den vældige, russiske armé drog jo i felten mod dette par japanere. Ved hvilket under Kuropatkin med sin armé skulle komme over på de japanske øer – det gjorde man sig ganske vist ingen tanke om. Hvor den dertil nødvendige flåde var – det spørgsmål var der ingen, som stillede sig, men alle ventede med feberagtig utålmodighed store sejre. Man betragtede alt gennem rosenrøde briller. General Mischtchenko rykkede med et par fuldkommen uuddannede og til et felttog uforberedte kosakregimenter frem til Korea. Mischtchenko selv – en beskeden, tapper og ærlig artillerifficer – regnedes pludselig for den mest fremragende kavalerifører. Hvorfor gik han med sine slet indøvede og slet beredne kosakker over Jalu uden at organisere en fast forstærkningslinje? Han kendte japanerne og satte dem højt, og dog vovede han det på lykke og fromme. Måske kommer vi igennem ét eller andet sted! Den ubetydelige skærmydsel ved Tchondchu blev så blæst op til en glimrende kavalerisejr, uagtet man straks efter måtte tiltræde tilbagetoget. Som altid troede

også denne gang særlig det jævne folk, at krigen var en bagatel. Aviserne var fulde af ros over den russiske armé og dens førere, nøjagtig som i tidligere tider, og sejrsrusen steg allerede alle til hovedet, uden at der virkelig blev sejret.

Men på krigsskuepladsen indtrådte en stilstand i operationerne. "Hvad nøler de efter?" tænkte man i Petersborg. I Port Arthur bragte general Stössel, en typisk infanteriregimentskommandant og eksercitsekspert, fæstningen i forsvarsstand. Først for få år siden havde man begyndt at bygge den. De fremskudte stillinger var ikke en gang begyndt endnu, forterne havde hverken vandledninger eller elektrisk lys endnu, betonarbejderne var mange steder i fuld gang. Man nøjedes derfor med at opkaste jordvolde og trække grave, som på det glatte skyts tid. Alt håb satte man til den russiske soldats tapperhed. "Fire måneder vil jeg kunne holde mig," meldte Stössel. "Hvad der videre vil ske, ved Gud alene. Forrådene slår ikke til." – "Fire måneder," hed det sig i generalstaben, "er fuldkommen tilstrækkeligt. Om fire måneder vil vi være så langt, at vi kan undsætte fæstningen."

Japanerne forhastede sig ikke. Langsomt og systematisk landsatte de deres tropper på Korea og i Bidzyvo, nærved Port Arthur. Ingen hindrede dem i det. Den russiske flåde lå under reparation i Port Arthur, hæren var endnu ved at samle sig ved Ljaojan Sassulitchs brigade, blev som fortrop sendt til broerne over Jalu. Om denne fortrop i en afstand af over trehundrede verst fra hovedstyrken overhovedet var nødvendig, det brød ingen sit hoved med. Alle vidste kun ét: Hvis man trak fortropperne tilbage uden kamp, ville det gøre et dårligt indtryk i Petersborg. Det ville fremkalde misstemning hos kejseren og

almindelig utilfredshed. Petersborg ville så bebrejde general Kuropatkin for at være angst for japanerne, og det var netop det, Kuropatkin mest frygtede. Og atter ville man, efter gammel russisk sædvane, lade det komme an på heldet: Endskønt den militære opstilling af svagere kræfter på Korea og ved Jalu var en hån mod alle strategiens regler, ville man alligevel forsøge, om der ikke kunne komme noget godt ud af det. Måske lykkes det alligevel den russiske soldat at slå sig igennem ét eller andet sted. Men med disse soldaters stemning og nerver, af hvem man forlangte det uudførlige, regnede man ikke.

Mischtchenkos division fuldførte ved det nu nødvendige tilbagetog fra Korea vidundere af udholdenhed og anstrengelse og svømmede over Jalu midt i drivisen. Men så befandt den sig i en tilstand af fuldstændig opløsning og måtte frem mod Jalu. Det var klart, at den ville forcere flodovergangen. Nu tabte den russiske overledelse fuldstændig hovedet. Hele brigaden, fra general Sassulitch til den sidste skytte, var fuldstændig klar over, at de russiske styrker ikke blot tilnærmelsesvis slog til til at forhindre general Kurokis japanske armé i overgangen over floden. Derfor var de russiske troppers forbliven ved Jalu ikke blot fuldstændig hensigtsløs, men direkte skadelig. For derved blev der lejlighed for japanerne til at tilkæmpe sig en let sejr. Dette blev meldt Kuropatkin. Den øverstbefalende indså også, at Sassulitchs detachement var hjemfaldet til tilintetgørelsen, men den offentlige mening råbte om et slag og ville ikke vide noget af et tilbagetog. Man havde jo da kun at gøre med de ynkelige japanere, som da ikke var meget bedre end kineserne, og kineserne havde da så ofte, til trods for deres overtal, fået

prygl af Linsevitch. Uagtet alle fornuftsgrunde, i modstrid med alle troppeledelsens grundsætninger blev der derfor givet general Sassulitch befaling til at opholde fjenden "så længe som muligt" ved Schachedse og Tyrentchen. Hvis Sassulitch havde været en virkelig helt, havde han på eget ansvar trukket sig tilbage fra floden uden at levere fjenden et slag. Men også han frygtede den offentlige mening og besluttede at forsøge kampen og opholde fjenden så længe som muligt. Da han bemærkede de første tegn til japanernes forestående overgang lod han sit infanteri besætte skyttegravene og gav dem derved til pris for japanernes svære skyts, som han ikke havde nogen mulighed for at besvare. Officerers og mandskabs nerver blev nu spændt til det yderste ved den dag- og nattelange liggen i den sværeste ild. Flere officerer tog livet af sig, fordi de ikke kunne udholde det mere. Soldaterne var demoraliserede, udmattede af mange søvnløse nætter – og slet forplejede. Kunne man da ikke bringe dem noget varm mad ud i skyttegravene? Da så japanerne foretog overgangen over Jalu ved Tyrentchen og ikke, som man havde ventet, ved Schachedse og begyndte at omgå detachementets venstre fløj, kunne skytterne ikke udholde det længere, men gik tilbage. Man ville genoprette situationen ved en række modstød, men de mislykkedes, og bjergenes skråninger var næsten dækket med ligene af tapre, sibiriske skytter. Da var alle klar over, at detachementets skæbne var afgjort, og at man ville blive omringet, hvis man yderligere holdt stand. Mellem dem og armens hovedstyrker lå der dog allerede et tre hundrede verst bredt, bjergfuldt af mange dybe bjergfloder gennemskåret gebet. Alle tiltrådte derfor tilbagetoget til Fynchuantchen ad

den eneste brugbare vej. Til trods derfor blev det ellevte infanteriregiment afskåret. Med opplantet bajonet, med musik og flyvende faner gik det over til angreb og banede sig under frygtelige tab vej gennem japanernes rækker, som forbavsedes over vore soldaters tapperhed og dødsforagt. Men slaget var tabt, detachementet befandt sig i fuldstændig opløsning og ville sikkert være blevet aldeles tilintetgjort, hvis man havde haft kavaleri. Man må ikke foragte strategiens love. Den gamle russiske grundsætning: "Måske vil det alligevel gå", havde ikke holdt stik denne gang.

I Petersborg ville man ikke forstå grundene til nederlaget. Man ville ikke forstå, at Kuropatkin havde haft ret, når han frem for alt fordrede tålmodighed, at hans plan om at gå tilbage til Charbin og opgive Port Arthur var forstandig og god. Man søgte efter de skyldige. Som skyldige blev Sassulitch og alle mulige folk betegnet, kun ikke dem, som havde holdt på et slag under alle omstændigheder. I hæren mærkede man snart, at Kuropatkin var lænket på hænder og fødder fra Petersborg, og at kejseren krævede et angreb med Ljaojan som basis.

Kuropatkin havde hele sit liv igennem spillet anden violin. Han forstod talentfuldt at bringe fremmede planer til udførelse. Han stod i skygge af Skobelevs [Note 27)] berømmelse. Før alle afgørelser havde han vænnet sig til først at spørge sine foresatte: "Hvad ønsker De, hvad befaler De?"

Som generalguvernør over Turkestan havde han haft en asiatisk potentats magt, men alligevel havde han lydigt føjet sig under alle de ordrer, kejseren, indenrigsministeren og krigsministeren udstedte. Han så hyppigt de fejl, hans foresatte begik, beviste måske også i lange ciceroniske beretninger, hvad

og hvordan man efter hans mening skulle gøre, men udførte desuagtet nøjagtig det, som var blevet befalet. Deri lå hans styrke, men også hans svaghed. Han var vant til at gøre alt "med tilladelse" og "på befaling". Han gennemførte den samme politik, da han blev krigsminister. Han kunne ikke skride til handling, før han havde fået en personlig underskrevet sanktion af kejseren. Manglede den, kunne han ikke beslutte sig til noget.

Han var søn af en beskeden kaptajn og godsejer fra det Pleskauske guvernement. Han var fra ungdommen vant til at dukke sig og kunne aldrig svinge sig op til dristig flugt. Hans forstand, hans udmærkede uddannelse, rige erfaring, store tapperhed og ærlighed kom aldrig til deres ret, blev altid kuet af hans overordnede. Han kunne ikke beslutte sig til at blive hensynsløs og sætte sin egen vilje igennem. Desuden var han en stræber og klamrede sig krampagtigt til sin stilling. Han elskede sig selv mere end arméen og arméen mere end Rusland. Han fik overbefalingen, men brugte ikke sin magt i dens fulde udstrækning. Han følte det ganske vist pinligt, at ikke hele magten lå i hans hænder, men frygtede general Alexejev, var skinsyg på enhver hærfører, som udmærkede sig og fulgte sin gamle politik at indhente kejserens mening før hver afgørelse.

Da han afrejste til Østen og tog afsked fra kejseren, sagde denne til ham: "Jeg kan ikke kommandere hæren i en afstand af 10.000 verst. De vil bedre end jeg kunne bestemme tid og sted." Dermed var der givet ham uindskrænket magt som feltherre. Men da Kuropatkin kendte kejserens karakter godt, skænkede han ham ingen tiltro. Tilmed havde han jo heller ikke mod til at tage det fulde ansvar på sig og gøre det, som hans samvittighed

og omfattende militære uddannelse foreskrev ham. Krigen med Japan havde han allerede længe forudset og havde udarbejdet en fortrinlig krigsplan. Men kejseren havde forkastet denne plan. Da Kuropatkin nu tilmed blev øverstkommanderende, vovede han ikke at gå imod kejseren og forkastede sin egen krigsplan.

Han kendte kun alt for godt kejserens mistroiske karakter og næsten sygelige ærgerrighed til at lade det komme til et åbent brud. Og hvad skulle der også være opnået ved det? Man havde givet ham hans afsked og havde sat den kun slet uddannede Linovitch i hans sted. Var der derved blevet vundet noget for sagen? Nej, blot at han havde trukket det korteste strå. Da han således havde måttet opgive sin oprindelige krigsplan, at trække krigen i langdrag og ved at forkorte de russiske og forlænge de japanske forbindelser bagud at udhungre den japanske hær, besluttede han at slå ind på en anden vej. I enhver henseende ville han indhente monarkens vilje og kun gøre det, som han syntes om. På rådgivere manglede det ikke. Næsten daglig kom i hans hovedkvarter officerer, krigskorrespondenter og kurerer fra Petersborg, som gav Kuropatkin oplysning om, hvad hovedstaden og hoffet ønskede.

Efter slaget ved Tyrentchen og undergangen af flagskibet "*Petropavlovsk*", som også krævede admiral Makarov som offer, blev den tanke rejst i Petersborg for enhver pris at komme den belejrede fæstning Port Arthur til hjælp og bryde blokaden. Kuropatkin rådede ikke over tilstrækkelige stridskræfter til på den ene side at afværge Kuroki, som trængte ham fra øst, og samtidig marchere mod syd til undsættelse af Port Arthur. Men da han ville efterkomme ønsket i Petersborg, rykkede han frem

til Wafangu. Her kom det til en flot og energisk ført fægtning. I fuldt mål åbenbarede sig her alle den russiske soldats gode egenskaber, men også vore tekniske hjælpemidlers fuldkomne utilstrækkelighed. Vore batterier, som indtog åbne stillinger, blev nedkæmpet af de usynlige japanske. Vore tropper havde ikke khakiuniformer og frembød en god skive for den næsten usynlige fjende. Kun en frygtelig, tropisk regn reddede general Stackelbergs armékorps fra fuldstændig ødelæggelse. Med sang og musik tiltrådte det tilbagetoget til Daschitchev på aldeles opblødte veje.

Efter dette slag begyndte kritikkens og selvbebrejdelsens ånd at rejse sig i hæren. Tilliden til ledelsen, til arméens ydeevne var gået tabt. Over alt troede man at se japanere. Kun i Petersborg tabte man ikke modet. Alt håb satte man nu ind på Ljaojan. Om Ljaojan havde intet menneske nogen klar forestilling, ingen havde nogensinde set byen, men efter petersborgernes opfattelse måtte den blive et vendepunkt i krigens historie. Det undgik ikke Kuropatkins opmærksomhed, at stillingen foran Ljaojan dannede en fremspringende halvkreds, at dens stærke støttepunkter ikke var andet end musefælder, omgivet med pigtråd, at tilbagetoget let kunne afskæres fra nord og syd, at der lige bagved Ljaojan flød en rivende bjergflod, at hovedstillingen endnu slet ikke var færdigudbygget. Men hans frygt for, at Petersborg kunne se sig skuffet i sine forventninger var så stor, at han besluttede at levere et afgørende slag foran Ljaojan. Troen på styrken af stillingerne foran Ljaojan var også så stærk i hæren, at soldaterne ikke tvivlede om en sejr og udviste vidundere af tapperhed i hine frygtelige augustdage. Den japanske hær var allerede ved slutningen af sin ydeevne og

traf allerede forberedelser til tilbagetog, da der i dette kritiske øjeblik blev meldt os fra en af vore balloner, at Kurokis armé faldt os i ryggen. Endskønt situationen nu blev genoprettet ved Første Østsibiriske regiments energiske fremstød, troede Kuropatkin alligevel på ballonens melding. Han lod sig heller ikke belære af en yngre kosakofficer, som lige var vendt tilbage fra en rekognoscering og havde konstateret, at Kuroki ikke kunne få sit artilleri over den højtopsvulmede flod, Taidsy, og at der kun var kommet én, fra enhver forstærkning udelukket infanteribrigade over, kort sagt, at ikke den ringeste fare truede vor flanke. Forvovenhed lå ikke til Kuropatkins karakter og derfor ordnede han tilbagetoget, som også fuldførtes i tålelig orden. Da kinesere meddelte japanerne, at russerne havde forladt Ljaojan, troede ikke et menneske det i det japanske hovedkvarter. Det forekom dem for selvmodsigende, da de selv havde været ved at tiltræde tilbagetoget.

Den stærkt medtagne japanske armé besatte Ljaojan og rykkede ikke videre frem. Den russiske armé trak sig tilbage til Mukden og traf forberedelser til en ny offensiv.

13

Endskønt Sablin ikke havde taget sin melding som frivillig tilbage, blev han ikke med det samme sendt til krigsskuepladsen. Hans stolthed havde ikke tilladt ham det, og Vera Konstantinovna havde heller ikke holdt fast ved sit. Hun havde tværtimod henvendt sig til kejserinden, som tog sig energisk af sagen. Sablins ansøgning om at blive overført til den sibiriske kosakhær blev afslået. Fra regimentet tog kun Fetissov, Ochsenstjerna og Turov afsted. Malski og Popov tog deres ansøgninger tilbage.

I tankerne var Sablin dog bestandig i felten. Begærligt læste han alt, hvad man skrev fra krigsskuepladsen, forsøgte at tale personligt med folk, som kom derfra, spurgte dem ud om alle enkeltheder, og jo mere han befattede sig med krigen, desto mindre forstod han det russiske folk, særligt ikke dets intelligens og anskuelser om krigen.

Rusland interesserede sig ikke mere for, hvad der foregik i det fjerne østen. Efter Tyrentchen var det alle klart, at man ikke havde at gøre med en eksotisk ekspedition, ikke med en munter spadseretur i geishaernes land, men med en alvorlig krig, som nødvendigvis måtte udøve sin indflydelse på hele folkelivet. I det højere Petersborger selskab gjorde man sig derimod stadig lystig over krigen.

Der blev arrangeret et festmåltid til ære for Fetissov, Ochsenstjerna og Turov med musik og taler, men man billigede ikke deres heltemodige beslutning, ja, man tog dem det tilmed noget ilde op, at de forlod regimentet. Der blev lét og spøget meget ved det, og man glemte helt, at folkene drog i krig.

"Tag et par geishaer med til mig," sagde Rotbeck til Fetissov.

"Hvor vil du hen! Du er jo gift," lo Fetissov.

"Det gør ingenting. Hos mig skal geishaerne kun danse og synge og ellers ingenting."

"Din kone vil nok sige noget andet."

"Jeg er ikke bange for hende."

Først da Matznev pegede på Fetissov og sagte sagde:

"Jeg har en forudanelse om, at han ikke kommer hjem," blev alle stille. Gennem officerernes berusede hoveder gik for et øjeblik den frygtelige tanke, at man nu tager afsked med tre mennesker, som måske drager ud, hvor døden venter dem.

I det dannede russiske selskab fremkaldte nederlagene hverken overraskelse eller nedslåethed. Efter "*Petropavlovsk*"s undergang og Makarovs og Wereschtchagins død blev ikke anordnet landesorg. Man hengav sig til en kort betragtning og begyndte igen at lave vittigheder om sig selv: "Nå, der har vi for en gangs skyld stukket næsen i en køn redelighed! Vi er jo storartede krigshelte!"

Om grundene til nederlagene, som lå dybt i folkets natur, spurgte man ikke. Men alle lo ad sig selv. Humoristiske digte cirkulerede. Ét var et brev, som kejserinde Alexandra Feodorovna angaves at have skrevet til kejser Wilhelm, hvori man spottede krigen, et andet en vise, som fremstillede fredsforhandlingerne mellem de to magter. Japan ønskede at få hæderlighed, tapperhed og andre dyder, som Rusland efter forfatterens mening savnede. Rusland tilbød som pris for freden Witte, Podjedonoszev og andre statsmænd, men mikadoen afslog at modtage dem, selv om han blev betalt for det.

For at hæve folkets stemning blev der af regeringen uddelt billedblade, på hvilke man kunne se den russiske flåde sænke japanske skibe, det russiske kavaleri ride japanerne ned ved Wafangu og andet lignende. Billeder af Kuropatkin, Stössel og Linovitch blev i store mængder fordelt blandt folket for at hæve regeringens popularitet og autoritet. Aviskorrespondenter skrev lange beretninger om krigen, men selv i de loyaleste fremstillinger skimtede man den sørgelige sandhed.

Regeringens fjender, som drømte om en omstyrtning af den bestående statsforfatning, hævede hovederne og begyndte deres opløsende arbejde.

Sablin mærkede snart, at der var sprunget en streng, og at en mislyd stadig hørtes tydeligere. Folket vendte sig bort fra zaren. Måske havde zaren og folket også tidligere stået i modsætning til hinanden, men udadtil havde de i det mindste udgjort et hele. Den åbne kamp var ikke udbrudt, men der herskede fuldstændig ligegyldighed imellem dem.

En smuk sommerdag kørte Sablin fra manøvre med postvognen til sin hustrus gods "Weiszenhausen". Kusken var en fornuftig, rolig mand på omtrent tredive år. Samtalen drejede sig naturligvis om krigen.

"Vores får altså stadig prygl, herre?" spurgte kusken.

"Aldeles ikke. Efter svære kampe har vi måttet gå noget tilbage. Men snart må der indtræffe forstærkninger, og så skal vi nok få bugt med japanerne."

"Min broder har skrevet til mig derude fra. Man må gøre en ende på det og antage deres betingelser. Vi får alligevel ikke krammet på dem."

"Hvordan kan vi modtage deres betingelser? Så vil vi snart have mikadoen i stedet for zaren!" udbrød Sablin.

"Ja, os, herre, er det jo ganske ligegyldigt, om Nikolaj eller mikadoen regerer os. Skatter må vi jo i al fald betale. Mikadoen vil måske oven i købet være rimeligere … Det er *jord*, vi har brug for. Kunne man dog blot udstykke godsejernes land."

Postkusken var en jævn, godmodig bondesøn. Revolutionært sindelag kunne der ikke være tale om her.

Hans ord stemte derfor Sablin til eftertanke. Han havde allerede tidligere hørt meget om det russiske folks mangel på civilisation og kultur. I omgangen med rekrutter var han ofte stødt på meget primitive begreber, men ligesom mange af sine standsfæller havde han i disse mangler set Ruslands styrke. Han troede, at den udannede, rå bonde ville tro så meget mere på Gud, ære kejseren og adlyde øvrigheden. Et i mørke levende folk var efter hans mening lettere at regere, fordi det måtte være føjeligere. Men krigen havde åbnet hans øjne. Krigen løftede det slør, som dækkede over den russiske mangel på kultur, og Sablin så til sin rædsel, at der bag dette slør hverken lå patriotisme, eller tro på Gud, eller kærlighed til zaren, men kun et vildt begær efter land, kvæg og andre materielle goder. Han kom til at tænke på droskekusken, som havde kørt ham hjem på krigserklæringsdagen, avisdrengen, som så glad havde råbt japanernes første sejr ud for alle vinde. Også nu råbte avisdrengen, og ingen tog anstød af det.

Det blev nu Sablin klart, at man måtte undervise og uddanne folket, at man måtte give det skoler for at opdrage det til patriotisme. Men hvem skulle undervise i disse skoler? Han tænkte på de unge mænd, han for flere år siden havde truffet i

generalinde Martovs hus. Men disse folk måtte først selv opdrages til patriotisme. De måtte først selv tro på Rusland og lære at elske det … Det er netop dem, som udleverer disse smædeviser, der skadefro gør sig lystige over vore nederlag. Marussja Ljubovin var gennem ham blevet patriot, kun fordi hun var forelsket i ham. Men hvor mange andre Marussjaer giver sig ikke af med helt andre ting.

Zaren, folket, intelligensen! Alle tre er så forskellige og kan så vanskeligt forstå hinanden! Zaren elsker sit Rusland og tror på sit folk. Sit folk tror han at finde i sine livjægere, sine kuske og lakajer. "Et bedre folk end det russiske eksisterer overhovedet ikke," har kejseren så ofte sagt. Han aner ikke, at folket ganske roligt siger: "Os er det jo ganske ligegyldigt om Nikolaj eller mikadoen regerer os, bare vi får jord!"

Folket har sin egen hersker, sin egen frygtelige zar, og det er *sulten*, og folket har sin egen zarina – jorden, som alene er i stand til at redde det fra sulten.

Intelligensen står mellem kejseren og folket. Intelligensen hader zaren og anerkender ham ikke, den gør sig den største anstrengelse med dels bevidst, dels ubevidst at undergrave zarens autoritet. Men intelligensen har også skilt sig fra folket. Den hverken kender eller forstår folket. Den idealiserer folket og tilskriver det egenskaber, som det slet ikke har. Der er sket en mægtig ulykke på den mægtige russiske statsbygning: Kittet er tørret, cementen smuldret, murstenene faldet ned. "Rusland er kolossen på lerfødderne. Fødderne er blevet svage og bløde, kolossen kan falde om hvert øjeblik." Det havde i de alvorlige dage en alvorligt-tænkende officer, fyrst Schachovskoj, en efterkommer af Rurik og slægtning til grev Leo Tolstoj, sagt.

I Sablins hjerte rejste sig tvivlen om hans eget folk. Han gik hyppigere til eskadronen og talte med folkene og sergenten.

Gamle Ivan Karpovitch skældte fuld af ærgrelse:

"Folkene er ikke til at kende igen, Deres Højvelbårenhed. Gale er de blevet. Når man siger til dem: Tag og puds din hjelm blank! – så kommer de med japanerne: Dér har alle feltgrå huer, hvad skal man overhovedet med blankpudsede hjelme mere? – Soldaterne er blevet uhyre dannede og ræsonnerer for meget."

Med Sablin talte folkene sjældent. De var bange for ham. Men af enkelte spørgsmål kunne han slutte, at de vidste noget, men holdt det hemmeligt for ham.

"Deres Højvelbårenhed," spurgte en gang underofficer Pankratov, en flot fyr fra guvernementet Jaroslav, "hvorfor er vi ikke før kommet på den tanke at udfærdige kort? Uden kort kan man da ikke føre krig."

"Deres Højvelbårenhed, man skriver nu, at kavaleriet har overlevet sig selv. Japanerne har intet kavaleri og kæmper alligevel fortrinligt. De dyre heste kunne man da meget bedre anvende i landbruget," sagde soldat Baum, en rig, tysk kolonist.

Soldaterne begyndte at stille spørgsmål, hvilket aldrig tidligere havde været tilfældet. Tidligere havde soldaten ikke betænkt sig længe, men stiltiende adlydt sin officer. Han havde skænket sine foresatte fuld tillid.

"Er det et godt eller dårligt tegn, at soldaten begynder at interessere sig for krigshåndværket?" Dette spørgsmål stillede Sablin hyppigt sig selv. "Ja, hvis det kun er spørgsmål, er det godt, men er det kritik og mistro, kan det medføre stor ulykke."

Soldaterne læste med stor interesse aviserne, spurgte og forskede og søgte bestandig at få en samtale i gang med deres

officerer. Nu var det gunstige øjeblik kommet til at knytte et fast bånd mellem officerer og mandskab, men officererne forstod det ikke. Heller ikke Sablin formåede det. Uvilkårligt faldt de ord ham ind, han havde hørt af Ljubovin og Marussja. Anerne trådte mellem ham og hans folk. Soldaten forsøgte en tilnærmelse, en tvangfri, venskabelig samtale. Sablin gik ind på det, kom ham i møde, men samtalen blev altid til en belæring, som blev ført tjenstligt og under iagttagelse af alle foreskrevne former. Atter trådte den gamle standsforskel frem: Hér herrerne, dér tjenerne.

Det var også vanskeligt at fortælle soldaterne noget tilfredsstillende. Fra krigsskuepladsen blev der skrevet så meget om den feltgrå uniforms betydning, om skyttegrave, om efterretningstjeneste og om det vanvittige i kavaleriangreb. – Men på eksercerpladserne lærte soldaterne nu som før stadig kun at holde retning i deres hvide sommeruniformer. Krigen stillede nye fordringer, men rutinen lod alt foregå efter den gamle recept. Manøvrerne kedede alle. Intet menneske viste interesse for dem. Sablin talte med Dahlgren om dette spørgsmål.

"Denne japanske krig er vanvid," sagde Dahlgren og hans stemme lød utilfreds. "Denne krig har væltet hele vor krigsvidenskab over ende. Men alligevel foretages der kavaleriattakker. Ikke artilleriet, men kavaleriet spiller den afgørende rolle i et slag. Kuropatkins ulykke er, at han ingen dygtige kavalerifører har. Men kavaleriets historie er først og fremmest dets generalers."

Til trods for den ham særegne tilbageholdenhed i at dømme, deltog Dahlgren også i det almindelige felttog mod Kuropatkin

og bebrejdede ham mangel på beslutsomhed. Han udtrykte derved generalstabens almindelige opfattelse. Alle kritiserede, men ingen gjorde noget for at afhjælpe manglerne.

"Krigen har altså rystet den russiske stat i sin grundvold," tænkte Sablin. "Zar, folk og intelligenspartiet står fjendtligt overfor hinanden. Zarens hovedfjende er derfor ikke folket, men intelligensen. Den, som er for zaren, må være imod intelligensen. Zaren må nu sige et magtord, erklære den evigt kritiserende intelligens krig og gå med folket, fordi folket endnu kan vende tilbage til zaren. Men hvilket ord måtte kejseren sige folket? Hvorved kunne han vinde folket for sig og begejstre det til kamp mod intelligensen?" Sablin vidste det ikke.

For at blive klar over alle disse spørgsmål besluttede han, om end kun for kort tid, at tage til fronten, for på selve stedet at studere hærens tilstand og stemning.

14

I midten af september fik Sablin af kejserinde Alexandra ordre til at begive sig til fronten og overbringe et ved Mukden stående regiment kejserindens gaver. Disse gaver var omhyggeligt forberedt, til dels egenhændigt indpakket af kejserinden. Hver gave bestod af et stort smukt lommetørklæde, i hvilket var indpakket linned, tobak, te, sukker, konfekt, en kam, en blyant, en notesbog, brevpapir, konvolutter og et stort fotografi af kejserinden med den nyfødte tronfølger på armen. Kærligt havde kejserinden samlet alle disse sager og sendte nu sin søns faddere [Note 28)] dem.

Det var en farverig, stille høstdag, da Sablin sammen med fire gardesoldater, som eskorterede vognen med gaverne, forlod jernbanestationen i Mukden. Fra to trænbataljoner i nærheden fik han heste og vogne, som straks blev bepakket med gaverne og sat i march mod hovedkvarteret. Han selv besteg med to mand – en underofficer fra hans regiment og en mand fra trænbataljonen – de små mongolske heste, som var stillet til hans disposition, og red gennem Mukden til generalkommandoen.

I byen pulserede livet. På gaderne færdedes russiske soldater i skarevis, dels i feltgrå, dels i grønne eller blå uniformer. Folkene havde langtfra den gode holdning, som Sablin var vant til fra Petersborg. Der blev ikke hilst. Men også den frie, kammeratlige tone, som jo i grunden skulle have udviklet sig af sig selv i krigen, savnede han. Officerer og soldater lod til at være fuldstændig ligegyldige overfor hinanden. Officererne, som så lige så smudsige og uordentlige ud som soldaterne, med

den forskel, at de bar klartblinkende guld- og sølvepauletter, trængtes foran de kinesiske handelsmænds boder eller drev mål- og hensigtsløst gennem de støvede gader. Over alt så man kinesernes blå dragter. Svære vogne fra landet, som blev trukket af et par kraftige mulæsler, banede sig gravitetisk vej gennem mængden. Kinesiske ryttere kom forbi under ledsagelse af en russisk soldat eller fourageopkøber, som bar en kinesisk stråhat og kinesiske tøfler. En tohjulet vogn forspændt med en hest, en ko og et æsel medførte alle en kinesers ejendele: røde kister og sorte sække, på hvilke der sad sminkede, skævøjede kvinder, brogede butiksskilte med grelle, gyldne bogstaver, de kinesiske huse med deres ejendommelige tage, templer, foran hvilke der sad dragelignende figurer. Denne blanding af ægte kinesisk og russisk glædede Sablin. Han betragtede de sorte piske, som hang ned fra de kinesiske embedsmænds runde huer, barbererne, som på gaden barberede halvnøgne arbejdere, bagerne, som på kulbækkener bagte kager af rå dej, knejperne, hvor der sad lange rækker af civile sammen med officerer og kinesere, mørkegrønne militærvogne med friskbagt, duftende soldaterbrød, som kørte gennem gaderne. Sablin mærkede snart den forskel, der herskede mellem de enkelte troppeafdelinger. Han så fortræffeligt udrustede og trænede skytter med kejserens navnetræk på de røde skulderstropper. De hilste flot og så raske ud. Han så også soldater af Petersborger militærområdet, som han kendte fra manøvrerne på deres nummer. De bar mørkegule sommerfrakker og gjorde ligeledes et godt indtryk. Men lige ved siden af så han også pjaltede fyre, som så ud som alt andet end soldater, som delvis allerede bar kinesiske klæder

og teede sig frækt og dristigt. Men de, som bar kejserens navnetræk, holdt alligevel noget på formerne. For at forvisse sig spurgte han den trænsoldat, som ledsagede ham, om fra hvilket regiment den soldat var, som lige havde hilst så godt.

"Fra Hans Majestæt kejserens første østsibiriske skytteregiment," svarede han.

"Og hvordan slås de?"

"Det er vort bedste regiment. Japanerne er dødsens angst for dem."

"Hvorfor er alle ikke som dem?" spurgte Sablin.

"Hvorfor?" Soldaten lod til aldrig at have skænket det spørgsmål en tanke. "Hvem kan vide det. Sådan er det nu en gang. Folkene er forskellige. Mange regimenter løber straks, når japanerne angriber. Men disse går som én mand frem mod en tidobbelt overmagt og sejrer. Hvem kan vide, hvorfor det er sådan?"

Gennem en port i den med mange tårne og tinder befæstede bymur kom de ud i det frie og red nu mellem store hirsemarker. Hyppigt mødte de kinesiske vogne belæsset med hirse, melsække og fuglebure. Man bragte høsten ind fra den frugtbare slette. Den brede kørevej gik gennem markerne. Foran dem og til venstre så de de manchuriske bjerges spidser. En kineser sang en folkevise og en kæmpemæssig sværm ravne fløj foran. Ved vejen lå et lille, kinesisk tempel, ikke meget større end et dueslag, på hvis støvede brædder var malet kinesiske guder. På begge sider af vejen voksede mægtige elme, hvis kroner endnu var helt grønne. De kom forbi en opiumsfabrik, en imponerende bygning med fæstningsagtige mure og tårne, for hvis døre der holdt vogne forspændt med

æsler og muldyr. Længere borte lå kinesiske godsejeres villaer, i hvis haver pæretræerne bar gyldne frugter. Så man gennem havedøren, så man veje, omhyggeligt brolagt med mursten, blomstrende fuchsiaer og geranier.

Over alt rigdom, lykke og tilfredshed. Intet forrådte krigens nærhed.

Sablin kom over en hurtigtflydende bæk, kom forbi en kinesisk kirkegård og nåede så en landsby, i hvis gader mange soldater drev omkring. I et større hus' gård stod tohjulede transportvogne, hvortil kraftige, russiske heste var bundet. En lille bæk med en stærk stenbro skilte landsbyen fra et kinesisk gods' hovedbygning. Foran den patruljerede en Orenburg-kosak i feltgrå sommerbluse. Hér lå generalkommandoen.

15

Den kommanderende general, en gammel herre med et godt udseende, tidligere gardeofficer og fløjadjudant hos kejser Alexander II, modtog Sablin meget venligt. Han beboede den ene halvdel af gården, i den anden boede hans ordonnansofficerer. Det var lutter gardeofficerer, som Sablin allerede kendte fra Petersborg. De hilste med uskrømtet glæde og begyndte straks at spørge ham om Petersborg og den stemning, som herskede dér. Sablin mærkede snart, at alle var lede og kede af krigen, og at de længtes efter komfort, baller og andre adspredelser.

"Krigen er for idiotisk," sagde ordonnansofficeren, ritmester Krischkovski. "Med japanerne får vi ikke bugt. De er fiffigere end vi."

"Hvordan er vore soldater?"

"Det må Fanden vide. Enten er de helte eller krystere. Det værste er, at alt forekommer én så dumt og formålsløst. Ingen har spor af tillid mere. Og i morgen skal offensiven gå løs. Vi skal tage Ljaojan. Men hvis du spørger mig, om vi tager den eller ej, svarer jeg dig ærligt: Vi tager den ikke."

"Men hvortil så den offensiv?" spurgte Sablin.

"Den offentlige mening fordrer det," svarede Bobtchinski, kommandantens anden ordonnansofficer.

Generalen betragtede gaverne.

"Hvor nådigt," sagde han, "at Hendes Majestæt har sendt sit billede med. Det vil før slaget fylde soldaterne med mod og selvtillid, og de vil lettere gå i døden."

Han besluttede selv at fordele gaverne mellem soldaterne af den nærmeste division. Der blev givet telefonisk besked om at samle divisionens regimenter, og klokken fem steg generalen sammen med Sablin op i en elegant ekvipage for at køre til lejrpladsen. Sablin tænkte på, at han nu ville få mennesker at se, som allerede vidste, hvad krig og død betød, mennesker, som i morgen ville gå i døden. Hvordan mon der ser ud i de menneskers hjerter? Bæres de af forudfølelsen af deres heltegerninger og døden for det elskede fædreland eller beskæftiger deres tanker sig med dagligdags bekymringer?

I det fjerne så man lange rækker hvide telte og foran dem bataljonernes grå kolonner med regimentsmusikken på højre fløj.

Soldaterne præsenterede og orkestret spillede en march. Generalen hilste på sine regimenter og lod så kommandere gevær ved fod.

Sablin stod bagved generalen. Ubevægelig så han de lange rækker soldater foran sig med deres grå huer, sammenrullede kapper og lange støvler – alt det var Sablin så velbekendt fra manøvrerne og mindede ham mere om dem end om en krig. Sløvt og mørkt så folkene frem foran sig med udtryksløse øjne.

Generalen begyndte med sin gamle, men tydelige stemme en tale, hvori han sagde til tropperne, at Hendes kejserlige Majestæt havde tænkt på soldaterne og havde skænket hver af dem en gave og sit billede.

"Bevar denne kejserlige nåde i jeres hjerter," sluttede han. "Tænk på kejserinden, jeres lille moder, og gå trøstigt i døden for hende og Rusland."

Den gamle general fik tårer i øjnene. Han var dybt rørt over sine egne ord. Soldaterne svarede:

"Skal gøre os umage, Deres Excellence," og tav så igen.

Geværerne blev stillet sammen, og fordelingen af gaverne begyndte.

Sablin bad om tilladelse til at blive lidt længere i lejren og gik op og ned mellem teltene.

Han følte sig som fremmed her. Når han talte med officererne, talte gamle oberster med ham, den unge ritmester i en yderst respektfuld tone. Soldaterne stirrede på hans epauletter og smilede. Han drak te hos en regimentskommandant og forlod så bivuakken for til fods at vende tilbage til generalkommandoen.

Aftensolen gik ned og på den modsatte del af himlen gik månen op. Naturen viste hele det manchuriske landskabs farvepragt. Luften var stille og varm. I landsbyen gøede hundene, et æsel skrød og kvæget brølede. I bivuakken blev det derimod mere og mere stille.

Sablin satte sig under en elm ved vejen. Træets skygge blev bestandig mørkere og skjulte ham til sidst. I bivuakkens telte tændte soldaterne lys og gik i seng. I nærheden sang tre officerer. Harmonisk klang deres stemmer, en bas, en baryton og en tenor.

De sang med følelse, og sangens melodi klang vemodigt og hjertegribende. Sablin lyttede og forstod sangens ord – en modbydelig, smudsig og kynisk gadevise, som afslørede den grå, russiske hverdags hæslige virkelighed.

"Besynderligt!" tænkte han. "Er virkelig vor intelligens sunket så dybt ned i skarnet? Hvordan kunne det komme så vidt, at en

officer går i kampen med denne gadevise og ikke med en bøn eller slagsang på læberne … I morgen skal slaget jo stå!"

Nedslået gik han endnu en gang tilbage til bivuakken.

16

Som en ubekendt fremmed gik han mellem teltrækkerne og så ind i teltene, hvor der brændte lys og hvor der klang soldaterstemmer.

"Hvem dér?" råbte man undertiden til ham.

"God ven!" svarede Sablin og gik videre. Han følte sig atter bedre tilpas i denne varme nat, med den klartstrålende måne på himlen. Nærheden af krigerne, som i morgen skulle drage i kampen, virkede oplivende på ham.

"Tusind tak vor kære, lille mor, kejserinden," hørte Sablin en kraftig, syngende stemme råbe. "Hun har gjort rigtigt i at udsøge disse smukke gaver til os. Eller er der måske en klog mand, som har rådet hende? Hun har tilmed sendt mig en skjorte. Den vil jeg tage på i morgen, når vi får føling med hinanden. Og skulle jeg falde, vil jeg træde ind i Himlen i denne kejserlige skjorte og træde hen foran vor herre og frelsers strålende øjne."

"Du er et kvaj," afbrød en ondskabsfuld stemme ham.

"Det kan du selv være," sagde den første.

"Sluk lyset, og bred dig ikke så meget. Du er ikke alene i teltet. Det er den sidste stump lys, vi har."

"Nå, hold nu mund."

Sablin sneg sig hen til teltet og kiggede ind. Fire soldater lå på halmknipper. Den femte havde ved teltindgangen udbredt et tørklæde og betragtede de sager, han havde fået af kejserinden. Han tog hendes billede og så længe på det.

"Særlig må man takke hende for det smukke billede. Hvor er hun dog smuk! Hvor henrivende er hun ikke med sine børn!

Mange herskaber har jeg set i mit liv. Men med denne er det en anden sag, hun er alle herskabers herskerinde."

"Slavesjæl!" sagde en af de soldater, som lå ned, en mørk fyr med indfaldne kinder.

"Philip Ivanovitch, har De da ganske mistet Deres ærlige barnesind?" spurgte en anden soldat, hvis godmodige ansigt indrammedes af et sort fuldskæg.

"Jeg har aldrig været bonde. Min far var restauratør på passagerdamperen *Saratov*, og fra lille har jeg sejlet rund med ham. Har set meget på mine rejser. Har været jorden rundt fire gange. Ja, ja … da jeg så blev voksen, begyndte jeg selvfølgelig en selvstændig forretning, men gik fallit. Til alt held blev jeg ansat som kasinovært ved M…'er dragonregimentet. Jeg tjente meget og tabte meget. Det varede en tid. Man tog kredit hos mig, og ofte vidste jeg hverken ud eller ind af mangel på kontanter. Og så tjente jeg igen dynger af penge. Undertiden fik jeg også prygl. Men jeg kunne ikke opgive min forretning, fordi det gik så muntert til i regimentet. Officererne elskede mig, og jeg – det kan jeg virkelig sige – forgudede officererne!"

"Det er, fordi du er en slavesjæl."

"Hold dog op med den skøre skælden ud, Sachar Petrovitch. – For øvrigt er det slet ikke Dem, jeg fortæller det til."

"Jeg væmmes ved dine slavehistorier."

"Nå, så hør ikke efter. Intet menneske tvinger Dem da til det … Nå, ja … Hr. Sakrevski har afbrudt mig – hvor var det, jeg slap? … Ak, ja, man levede gemytligt ved dragonregimentet. Vi havde sådan udmærkede officerer. Regimentskommandant var oberst von Stein. Efter et sold i kasinoet begyndte han pludselig at holde øvelse. Trompeterne gav signaler, og officererne sang

signalerne i kor. Storartet! Pludselig råber von Stein: Dæk! og alle kryber så hurtigt som muligt ind under bordet. Vi havde en tyk oberstløjtnant Ussov dér, han hoster og stønner, men deltager også i det. De sidder alle under bordet, giver hinanden ribbenstød og ler, til obersten atter kommanderer: Ret! og nu sprang alle igen ud, så hurtigt de kunne, for at vise kommandanten deres behændighed. Hvor var det morsomt!"

"De svinehunde! Det er kønne adelsmænd – de slaver!"

Philip Ivanovitch tilkastede den talende et skævt blik, men tav.

"Jeg kan endnu huske, at de pludselig ville begrave oberstløjtnant Serechnikov."

"Var han død?" spurgte den skæggede soldat.

"I, Gud bevare os! Han var frisk som en fisk. Han var blot tilstrækkelig fuld. Af kapper lavede de en katafalk til ham, til ære for ham sang man en koral for ham og bragte ham så hjem til konen. Og tænk jer nu en gang: En måned efter falder han med hesten og sprænger noget inden i sig. Han led to uger til og døde så. Den gode Gud har åbenbart ikke syntes om spøgen."

"Det har manden også ærligt og redeligt fortjent," brummede Sakrevski.

"Men sådan brummer De da ikke altid. Hvad er De nu utilfreds med igen? Hvad har De herrer gjort Dem?"

"Svinehunde var det og ikke andet!" udbrød Sakrevski.

"Har De da lidt noget under det, Sachar Petrovitch? Herrerne var blot gemytlige og intet menneske har taget skade af det. Hvis de skældte én ud eller pryglede én, har de altid betalt flot for det … Ja, ja, så havde vi også en ritmester Krassilnikov. En

god herre! Én gang havde herrerne soldet en hel nat, og om morgenen havde de fået den idé, at tage en rundtur gennem alle bordellerne. De satte sig alle i drosker og kørte afsted. Nu ved jeg ikke, hvordan det gik til, men kort sagt – ritmester Krassilnikov havde ikke fået nogen plads. Han går altså ud med mig, og jeg støtter ham, for han var stærkt beruset.

'Sig mig en gang, kære Philip Petrovitch,' siger han til mig, 'er det standsmæssigt, at jeg, en adelsmand skal gå til fods, når jeg er beruset?' Jeg svarede ham ikke. Så spørger han mig igen: 'Nej, Philip Petrovitch, en adelsmand ville aldrig gå til fods, fordi han derved ville miste sin værdighed. Hvad han kører på er ligegyldigt, men køre må han.' I dette øjeblik kom netop en ligvogn forbi, som kørte til begravelse. 'Holdt!' råber Krassilnikov, 'selv om dette køretøj ikke ligefrem er standsmæssigt, er det i al fald bedre at køre med det end at gå til fods. Hjælp mig op, Philip Petrovitch!' Han satte sig altså på ligvognen og befalede at lade hestene galopere til for at indhente de andre herrer officerer. Ja, Sachar Petrovitch, sådan noget kan De ikke begribe. Fine folk var det, og de forstod at more sig!"

"Jeg vil spytte dem i ansigtet, Philip Ivanovitch, hvis jeg ikke holdt det for under min værdighed. Selv kreaturerne har mere selvagtelse, end de. Jeg er ved at brække mig, når jeg ser på dem."

Philipp Ivanovitch satte et bedrøveligt ansigt op, rystede på hovedet og sagde sagte:

"Dér har jeg altså kastet perler for svin. Nej, sådanne folk som mine herrer officerer vil ikke findes mere!"

Han viklede omhyggeligt kejserindens billede ind i sit tørklæde og lagde det i sit tornyster. Så indrettede han sit leje og spurgte, da han var færdig:

"Kan man slukke lyset?"

Ingen svarede ham. Philipp Ivanovitch blæste lyset ud, og teltet indhylledes i mørke. Sablin gik sagte bort og forlod lejren. Hist og her slukkedes bålene, og bivuakken, som nu kun belystes af månen, fik et hemmelighedsfuldt udseende.

Ved lejrens udkant mødte Sablin to fulde soldater, som skældte ud i de gemeneste udtryk.

"Å, den forbandede skævøje! Kun tre slurke brændevin har han givet for sukkeret og skjorten! Og billedet ville han overhovedet slet ikke have," sagde den ene.

"Hvorfor har hun også sendt sit portræt? Hvad skal man med det?"

"Det er bare vigtighed. Se bare – en kejserinde. Hun bærer så mange brillanter, at man kunne købe en hel landsby for dem. Hun skulle hellere have solgt sine brillanter og have sendt soldaterne brændevin for pengene. Det ville være en gave!"

"For hele historien har en kineser givet tre glas brændevin. Og så taler man om en kejserlig gave!"

De gik forbi Sablin og stolprede skældende til deres telte.

"De vil også gå i døden i morgen," tænkte han. "Lige så vel som Philip, der var sine officerer hengiven. Og lige sådan den dystre Sachar og alle andre. De vil forsøge at tage Ljaojan, men – vil ikke tage den … Hvor er det dog alt sammen mærkværdigt! Hvor er dog russerne forskellige fra hinanden, og hvor må man være forsigtig med at skære dem over én kam og regere dem ens!"

17

Endnu før solopgang begav Sablin sig atter til bivuakken. Teltene var imidlertid allerede taget ned. På enkelte steder brændte den antændte halm endnu. Blikdåser, papirlapper og knogler lå på den hårdtstampede, støvede jord. Bataljonerne var trådt an i sluttede kolonner. Regimentskommandanten holdt på en høj hest foran fronten af sit regiment og ventede på adjudanten, som skulle bringe fanen. Solen steg op over de violette bjerges tinder og kastede sine skrå morgenstråler hen over de forsamlede tropper. Bajonetterne funklede og strålede.

"Mon det vil komme til bajonetkamp?" tænkte Sablin – og tænkte uvilkårligt på, hvor Philip Ivanovitch og de to fulde soldater nu stod, og hvad de nu tænkte.

Fra landsbyen kom en sektion marcherende med fanen. Musikken spillede en march, og soldaterne præsenterede gevær. Bag regimenterne marcherede de dampende feltkøkkener op.

Nu brød regimentet af i marchkolonner. Første kompagni marcherede forud og udsendte flankepatruljer, som strejfede om på stubmarkerne. Bajonetterne klirrede, musikken spillede den moderne march "*Hjemvé*", og regimentet drog som en lang slange afsted ad den støvede landevej.

Sablin havde stor lyst til at følge regimentet, at mærke følelsen af fare og tage del i kampen. Han lod regimentet marchere forbi sig. En del af soldaterne gik i trit i sektionen. Men andre trådte ud af geleddet og marcherede for sig selv. Sangerne fandt hinanden, og hist og hér klang en sang. Den godmodige, velvillige Philip Ivanovitch travede afsted sammen

med den ondskabsfulde Sachar Petrovitch og de to fulde soldater, som havde solgt kejserindens gaver til en kineser. Alle drog deres skæbne i møde. Måske ventede dem svære prøvelser, sår og død.

"*Hjemvé, hjemvé, hvor fylder du os med smerte,*" klang det endnu fra det fjerne, hvor de matblå bjerges takkede konturer tegnede sig mod horisonten. Det begyndte allerede at blive varmt. Ingen luftning rørte sig, og tæt støv lå over marchkolonnen. Til højre og til venstre så man andre ensartede kolonner. Divisionen gik udfoldet frem i retning af floden Schaho.

Sablin måtte vende tilbage til Petersborg for at berette kejserinden alt, hvad han havde set. Men hvad skulle han fortælle hende? Skulle han referere Philip Ivanovitchs loyale tale eller meddele hende, at to berusede soldater havde solgt hendes gaver og drukket beløbet op? Sablin følte, at han måtte lyve for kejserinden, for sandheden var så grå, uinteressant og ubehagelig.

Regimentet forsvandt mere og mere i det fjerne. Han kunne allerede ikke skelne de enkelte folk fra hinanden, kun bajonetterne funklede nu og da ud af støvskyerne, og af og til nåede stumper af sange, trompettoner og trommeslag hans øre.

18

Sablin vendte tilbage til Petersborg.

Undervejs var han kommet til den overbevisning, at det var hans pligt at berette sandheden. Men hvad var sandheden? Kendte han den overhovedet? Han havde set fortræffelige troppeafdelinger, men også meget pjaltet rak. Men hvorfor nogle var godt klædt, andre derimod i pjalter, havde han ikke kunnet konstatere. Lige så lidt havde han kunnet bringe i erfaring, hvem der var de gode, og hvem de slette troppers foresatte. Han havde aflagt besøg hos general Kuropatkin og var bedåret af ham. Alt, hvad Kuropatkin havde fortalt, var klogt og fornuftigt. Det fremgik deraf, at Kuropatkin var fuldstændig uskyldig i krigens uheldige forløb. Han havde jo forudset alt og havde i rette tid indgivet rapport om det. Det kunne han naturligvis ikke sige til kejseren, det ville jo være det samme som at gøre ham ansvarlig for alt. Han kunne allerede ikke gøre det, fordi hans samvittighed sagde ham, at kejseren var fuldkommen uskyldig. Det havde netop været en tilskikkelse af skæbnen, mod hvilken det svage menneske ikke kan kæmpe. Sablin vidste også, at kejserinden ville spørge ham, med hvilke følelser soldaterne havde modtaget hendes gaver. Han besluttede derfor at gengive den kommanderende generals tale, så at karakterisere den godmodige Philip Ivanovitch med nogle lette streger og til slut at skildre infanteridivisionens opbrud til floden Schaho.

Sablin skammede sig for en sandhed af den art, for han elskede kejseren oprigtigt, var ham helt igennem hengiven – og skulle nu lyve for ham. Hvem skal så overhovedet sige ham

sandheden, når tilmed han ikke gør det? Det pinte ham meget. Men alligevel – da audiensdagen kom, og kejseren og kejserinden modtog ham i nærværelse af en hofdame, skildrede han livligt og muntert de billeder, han havde set, arméen var fortrinlig, ordenen mønsterværdig, Kuropatkin en talentfuld feltherre med klart overblik over situationen, soldaterne: lutter helte, som forgudede kejseren og var rede til at dø for ham med begejstring. Kort – alt i den bedste orden.

Kejseren så på Sablin med store, bedrøvede øjne, som om han ville spørge: "Hvorfor har da fjortendages-slaget ved Schaho ikke ført til noget resultat? Hvorfor er de 15.000 faldne ofret, for ikke at regne de tusinder af sårede med? Hvorfor tager krigen ikke ende, og hvorfor har det lille ondskabsfulde Japan endnu ikke fået nogen straf for sit fredsbrud?"

Men kejseren stillede ham ikke de spørgsmål. Han takkede Sablin for rapporten, overrakte ham en krigsorden for hans rejse til fronten og så ham nu, da han skulle tage afsked, særligt dybt ind i øjnene, som om han ville sige: "Hvorfor lyver også du?"

Da Sablin gik hjem, havde han en pinagtig følelse af skam over den gemenhed, han lige havde begået. Men da han endnu en gang overvejede alt, kom han til den overbevisning, at han slet ikke kunne have aflagt en anden rapport. Han havde jo dog ingen foranledning til at anklage andre. Enten måtte han have tiet helt, eller han måtte sige det, han lige havde sagt.

– – –

Der fulgte en bedrøvelig, nervøs vinter. I december kapitulerede fæstningen Port Arthur fuldstændig uventet. Sådan noget var endnu aldrig sket i Ruslands historie.

Skyggerne af de russiske "byforsvarere" rejste sig truende: Skyggen af en Vassili Schujski, som trodsede Polens konge Bathory, skyggerne af heltene fra Sevastopol og Bajazed. Fæstningen havde man ganske vist overladt fjenden, men havde slået sig igennem. Aldrig tidligere havde man kapituleret. Kendsgerningen om Port Arthurs kapitulation var også så frygtelig, fordi den beviste, at den gamle ånd ikke mere levede i hæren. Alle beskyldte Stössel, kaldte ham en forræder, men – beroligede sig alligevel snart igen. Krigsskuepladsen var jo så langt borte, og i Petersborg mærkede man så utroligt lidt til krigen. Man levede muntert løs som før, ja, man morede sig tilmed bedre end sædvanlig, og hvis man ikke af og til på gaden så de i krigen dragende officerers og soldaters mægtige felthuer, havde man næsten glemt krigen.

Den 6. januar fandt efter gammel skik velsignelsen af Nevaen sted. På denne dag blev der første gang skudt på zaren. Ved salutskydningen fra Børsen anbragte en soldat en shrapnelpatron i en kanon og fyrede mod den kejserlige pavillon på Nevakajen. Men Gud lod ikke denne forbrydelse lykkes, kuglerne fløj bort over pavillonen, sønderrev fanerne og slog vinduer ind i Vinterpaladset. Ikke én havde mod til at bringe sandheden frem. Der var blevet for mange kompromitteret ved det. Og desuden var det det samme batteri, i hvilket kejseren selv havde tjent, og som senere var blevet ført af hans onkel, storfyrst Sergius Alexandrovitch. Alt blev tilskrevet en ulykkelig hændelse. Det var nemmere således, og man hvirvlede intet unyttigt støv op.

Sablin, som denne begivenhed havde gjort et sønderknusende indtryk på, var spændt på, hvad batterichefen

ville gøre. "Der findes da kun to udveje," tænkte han: "Selvmord eller kloster." Men batterichefen gjorde ingen af delene, men søgte at forsvare sig. Sagen blev dysset ned, og han blev blot forflyttet til linjen. Straffet blev ingen.

Sablin var oprørt over det, men stødte over alt på modstand. Han så til sin skræk, at det ikke blot var intelligensen, men også adelen, det højere selskab, hidtil tronens sikreste støtte, der var begyndt at forrådne og ødelægges. Først kom de og så kejseren. Uniformens ære, traditionen, de enkelte personligheders vel gik foran. På det tænkte man først og så på kejseren. Og garden tav til det og billigede denne opfattelse. I sin uendelige godhed havde kejseren jo heller ikke sagt et ord, og derfor holdt de, hvis pligt det havde været at beskytte ham, heller ikke på skånselsløs afstraffelse af de skyldige.

Men når Sablin så sig om i sin kreds, mærkede han nok, at der ingen var, som var oprørt over det. Alle var jo da fuldt optaget af deres egne anliggender og tænkte i første række kun på forlystelser.

19

Sablin og Paltov med deres damer, lige så vel som Vorobjev, Matznev og Grizenko havde truffet aftale om at mødes den 9. januar i sigøjnerrestauranten ved Stroganov-bryggen. Det var allerede en gammel beslutning. Den gang, da Port Arthur faldt, var grevinde Paltov nemlig blevet grebet af en ganske særlig lyst til at amusere sig for på denne måde at glemme krigens rædsel og nederlagets forsmædelse. Men 9. januar begyndte alvorlige uroligheder i Petersborg, tropperne skød på mængden, og der var mange døde og sårede. I flere butikker på Nevski Prospekt blev udstillingsvinduerne slået ind og talrige aviskiosker stukket i brand. Sablin var overbevist om, at ekspeditionen ud til sigøjnerne ikke kunne finde sted. Men til den aftalte tid, klokken elleve om aftenen, indfandt oberst Vorobjev sig og straks efter grev og grevinde Paltov i elegant aftentoilette. Snart kom også Rotbeck og hans lille, kvikke kone, Nina Vassiljevna. Der manglede kun Grizenko og Matznev. Mens man ventede på dem, talte herrerne om de sidste begivenheder.

"Jeg tror, mine herrer," sagde Sablin, "at vi må udsætte vor udflugt. Efter min mening er det tilmed ikke ganske ufarligt at køre i dag."

"Det manglede bare, kære ven," svarede grev Paltov. "Ikke alene det samlede politi er alarmeret, men også halvdelen af Petersborgs garnison bivuakerer på gaderne. Dette lejrliv på alle pladser ser henrivende ud. Det er billeder som fra Paris i 1814. Jeg tror, at alt det vil interessere vore damer."

Han var i en meget glad og hævet stemning. Hans kompagni havde jo dog hele dagen igennem skaffet orden på gaden, havde

givet ild, og alt var forløbet godt. Det, som han denne dags morgen havde frygtet meget, var ikke indtrådt. Det hed sig nemlig, at soldaterne ville vægre sig ved at skyde på folket og slå officererne ihjel, hvis de befalede dem det. Officererne havde allerede før daggry måttet indfinde sig i kasernen. Klokken seks havde så Paltov med de ham undergivne officerer måttet betræde sit kompagnis mørke rum. Uhyggeligt havde det været, da han steg op ad den mørke trappe og gik gennem de sparsomt oplyste korridorer. Fra soldaternes sovesale lød et højt virvar af stemmer, ja, det forekom ham oven i købet, at én eller anden pludselig fløjtede højt. Men da han lukkede den svære dør til sovesalen op, så han foran sig det sædvanlige billede af et for tidligt vækket kompagni. En frygtelig luft slog ham i møde, og et par lamper kastede deres matte lys på de lange rækker af senge, gymnastikapparaterne og de brogede stålstik på væggene. Langs den ene væg, foran de endnu mørke vinduer – det var jo endnu mørk vinternat – stod folkene allerede trådt an i kappe og hue med patrontasker og geværerne i hånden. Sergenten kommanderede: "Ret!" Nøjagtig som ved en almindelig vinterøvelse. Paltov hilste på sine folk, og de svarede højt og frisk som sædvanligt. Da han gik ned langs fronten, fulgte sergenten ham og brummede utilfreds til nogle folk, at de skulle bringe deres skulderremme i orden. Paltov overvejede, om det dog alligevel ikke var bedre at sige noget til folkene om, at der denne gang måske ville blive skudt med skarpt og minde dem om deres faneed. Men hvad skulle han i grunden sige dem? Selv var han jo ikke rigtig klar over, hvad der i øjeblikket skete i Petersborg. Man talte om, at fabriksarbejderne havde til hensigt at gå til kejseren og fremstille deres krav. Hvad de

egentlig ville, vidste ingen rigtigt. Nogle mente, at de kun stillede fordringer af økonomisk art, det ville sige, de ville arbejde mindre og tjene mere. Andre igen vidste at fortælle, at det drejede sig om politiske fordringer: Kejseren skulle abdicere, en nationalforsamling indkaldes, og at der straks skulle sluttes fred med Japan. Kejseren var ikke i Petersborg, men alligevel måtte udskejelser ikke tillades, og man havde fået befaling til i givet tilfælde at skyde med skarpt. Hvad skulle han så sige, og ville soldaterne forstå ham? Han besluttede derfor slet ikke at sige noget, spurgte om mandskabet havde fået patroner, og da han fik et bekræftende svar, kommanderede han kort: "Højre om, march!" Med tunge trin gik kompagniet ned ad trappen.

Udenfor var det allerede betydeligt lysere. Lygterne brændte ganske vist endnu, men det begyndte allerede at gry. På de menneskетomme gader fejede tjenerne fortovet og bestrøede det med sand. Det var let frost, og sneen knirkede under fødderne. Paltov følte sig igen helt rolig, kun følte han stor trang til søvn.

Efterhånden begyndte der at blive livligere på gaden: Fodgængere kom imod ham, stuepiger løb forbi med brødkurve på armen, postbude gik fra hus til hus, oldinge og gamle morliller, som man kun træffer dem i de tidligste timer i Petersborg, gik deres vej. På én gang gik alle lygterne ud i alle gader, men derved blev det kun lysere, for dagen brød frem. Fra skorstenene steg hvid røg op mod den grønlige himmel, og kirkeklokkerne ringede til fromesse.

Ved krydsningen af to gader gjorde Paltovs kompagni holdt og afventede, hvad der ville ske. Man kedede sig og vidste ikke,

hvordan man skulle slå tiden ihjel. Da én af officererne omsider opdagede en beværtning i nærheden, overlod grev Paltov sergenten sit kompagni og begav sig med officererne derhen for at drikke te. De tog plads ved et lille bord. Foran dem stod på en ren dug to uhyre, hvide tekander, smør og friske kringler. I sideværelset sad droskekuske og tjenere og drak ligeledes deres te. Folk kom og gik, lagde deres femkopekstykke på disken og bestilte te og franskbrød.

Da officererne efter morgenteen igen kom ud i det frie, var det blevet helt dag. På gaden var der allerede mange mennesker, som gik op og ned, nogle i stormskridt, andre luntende langsomt bagefter. Der var måske mere liv end sædvanligt, men man havde ikke indtryk af nogen truende fare. Soldaterne havde stillet deres geværer i pyramide og trampede, for at holde sig varme, rundt om dem. Forbigående forsøgte at blive stående, men blev splittet af det meget talrige politi.

Henimod middag blev der et eller andet sted i nærheden afgivet en salve og efter en kort pause endnu én. Så blev det stille igen. Nogle mennesker med blege ansigter kom løbende forbi, én af dem uden hue. Paltov befalede: Til gevær! og lod kompagniet træde an. Der gik en halv time. For enden af gaden viste sig et antal folk. Inden kort tid var ikke alene fortovet dækket af mennesker, også på kørebanen kom flere og flere, og snart væltede en tusindhovedet mængde ned ad gaden. Over hovederne dukkede pludselig røde faner op. Der blev sunget noget, men hvad det var, var ikke til at konstatere. Hen til Paltov kom en slæde kørende, hvori der sad en politiofficer. Hans ansigt var ligblegt og på enkelte steder blodunderløbet. Hans sabel var revet fra ham, og han havde tabt sin hue.

Han sprang ud af slæden, løb op til Paltov og meldte med ophidset stemme:

"Hr. kaptajn! Der må gives ild. Folk opfører sig som forrykte. Lige nu er en betjent blevet slået ihjel. Også mig har man handlet ilde med, som De ser."

Paltov stillede sine folk op tværs over hele gaden og så på deres ansigter. Roligt og mørkt så de frem for sig: "Hvad ville mon folkene?" tænkte han. "De dumrianer løber deres eget fordærv i møde. Jøderne hidser dem op, og de adlyder."

I mellemtiden var mængden kommet ganske nær og blev stående. Over deres hoveder vejede røde faner, på hvilke stod skrevet noget med sorte bogstaver. Paltov læste: "Ned med selvherredømmet!" – "Leve socialismen!" – "Leve det social-revolutionære parti". Paltov følte, at han blev bleg. Mørke pletter flimrede for hans øjne, det susede for hans ører, og han hørte næppe mere på, hvad politiofficererne fortalte ham om døde, sårede, væltede telegrafstænger og barrikader. Ledsaget af sine hornblæsere trådte han hen til mængden. Han måtte nogle steder vade gennem temmelig høj sne, men han mærkede intet til det – det forekom ham, at han gik på et parketgulv.

"Mine herrer," sagde han og undrede sig selv over, hvor fast og sikkert hans stemme lød. "Jeg beder Dem roligt gå fra hinanden og ikke forstyrre ordenen."

Mængden var stum. Man hørte den tunge ånde af ophidsede mennesker. Pludselig trådte to mænd ud af hoben. Den ene var en omtrent sekstenårs skoleelev med et blegt ansigt og store øjne, den anden en omtrent tresårig arbejder, hvis ansigt var mørkt og skummelt, dækket af kulslam. Han bar en sort kappe og lange, tarvelige benklæder.

Eleven lagde sin arm om arbejderens hals, trådte tæt hen til Paltov og henvendte sig til soldaterne med høj, af ophidselse skælvende stemme:

"Kammerater! Vi arbejdere og borgere i Petersborg, vore koner og vore børn, vore hjælpeløse gamle forældre – vi går til zaren, vor lille far, for at søge vor ret. Vi er blevet tiggere, vi bliver undertrykt og udsuget, bliver skældt ud og bliver dårligt nok behandlet som mennesker. Vi er ikke andet end slaver. Længe nok har vi stiltiende fundet os i det, men ..."

"Værsågod at tie stille!" sagde Paltov i en bydende tone. "Og gå straks bort!"

"Jeg kan ikke tie!" udbrød eleven og blegnede.

"Gå fra hinanden! Jeg har ordre til at give ild. Og jeg vil gøre min pligt!" sagde Paltov resolut.

"De er rendt for japanerne, men overfor os vil De vise Deres tapperhed," råbte en jævn, men ordentligt klædt kvinde ud af mængden.

"Jeg beder Dem endnu en gang om at gå fra hinanden. I modsat tilfælde må jeg give ild og De – ja, De må bære ansvaret for, hvis uskyldige, af Dem bedragne mennesker omkommer derved," sagde Paltov.

"Mordere, bødler, rakkerknægte, ådselsgribbe!" rasede mængden.

"Som kejseren bærer sig ad overfor os, sådan vil vi bære os ad overfor ham. Han vil, at vi skal dø for ham i Manchuriet. Det kan han vente længe på!" råbte arbejderen, som stod ved siden af skoleeleven.

"Vi har ingen kejser! Der er da ikke nogen kejser!" råbte konen.

"Gå straks fra hinanden, eller jeg lader skyde."

Paltov vendte sig om og trådte hen foran sit kompagni.

"Bare ikke bange, kammerater! Fremad! De afgiver jo kun advarselsskud!" skreg stemmer i mængden.

Paltov kommanderede. Soldaterne ladede lydigt deres geværer. Paltov følte, at hans kompagni arbejdede som en god krigsmaskine, og blev nu fuldkommen rolig.

"Tilbage kan vi ikke gå," råbte en eller anden, "vi må frem eller dø."

Men ingen vovede at gå frem.

Da trådte arbejderen, som havde stået ved siden af skoledrengen, frem som den første og råbte:

"Fremad, kammerater, fremad! Se her, jeg går foran og ofrer mig for folket."

Han gik foran ham, mængden fulgte ham. De bageste rækker trængte på de forreste.

"Kompagni!" kommanderede Paltov.

Der fulgte en uhyggelig stilhed. Én råbte med vemodig stemme: "Skyd i det mindste i luften!"

Menneskemassen styrtede frem.

"Fyr!" kommanderede Paltov halvhøjt … En kort knitren … Fortvivlede råb.

De røde faner forsvandt. Mængden føg fra hinanden. På brostenene lå skoleeleven, den tarveligt-klædte kone og endnu et par mennesker. Over alt så man skrigende mennesker løbe bort.

Politiofficeren kom igen. Han var lykkelig og tilfreds, og hans kinder blev igen røde. Han kaldte nogle tjenere ud fra husene for at skaffe de døde og sårede bort og udbrød ærgerlig:

"Bort med de bæster, de svinehunde, den feje bande."
Paltov triumferede. Hans kompagni havde stået sin prøve.

Klokken seks om aftenen fik han ordre til at vende tilbage til kasernen. Derfra kørte han lige hjem. Spise ville han ikke, det var han for ophidset til. Han lagde sig på sofaen i sit arbejdsværelse og faldt straks i en fast søvn. Klokken ti vækkede hans kone ham.

"Nå, skal vi køre?" spurgte hun ham.

"Ja, naturligvis," svarede han og klædte sig hurtigt på. I hans hjerte herskede feststemning. Han følte sig som sejrherre, som dagens helt. Det forekom ham nu ganske særligt tillokkende at soupere i lystigt selskab og høre på sigøjnerviserne.

20

Omsider kom også Grizenko og Matznev. De var kommet for sent, fordi de havde besluttet at foretage en lille rundfart gennem byen for at overtyde sig om, om kørslen i de fjernere kvarterer virkelig var fuldkommen ufarlig.

"Vi kan ganske roligt køre," sagde Matznev. "Der er ikke et spor mere at se af de pjalte."

"Der spilles i teatrene," sagde Grizenko. "Jeg har selv set, at folk kørte derhen."

"En uhørt gemenhed, de herrer socialister har udtænkt," sagde Matznev. "Hvordan holdt vore soldater sig?" henvendte han sig til Paltov.

"Udmærket. Vi afgav en salve."

"Og hvor mange har de dræbt?"

"Vel cirka tredive."

"Jeg må oprigtig talt tvivle noget om vore folk. I det Semenovske regiment har otte mand ikke skudt. De kommer for en krigsret, Moskva- og garderegimenterne har overhovedet ikke villet skyde," sagde Matznev.

"Denne gemene karl, denne Gapon, har anrettet denne forstyrrelse i deres hoveder," sagde Sablin. "Kirkefaner og helgenbilleder blev båret foran mængden og der blev sunget koraler. Hvad betyder dette vanvid? Hvor kommer denne præst egentlig fra?"

"En køn præst," sagde Vorobjev. "Kender De deres fordringer? Jeg har læst en afskrivning af det andragende, de ville forelægge kejseren: Fordeling af hele landet mellem bønderne, og let

adgang til kredit. De indirekte skatter må afløses af en progressiv indkomstskat."

"Storartet!" sagde Rotbeck.

"Men det bliver endnu bedre: Krigen skal endes."

"Så er der vel japanske penge med i spillet. Og det på en tid, hvor vi igen har udsigt til at sejre," sagde Grizenko.

"Men det bedste er følgende: Et for folket ansvarligt ministerium, adskillelse af kirken fra staten og indkaldelse af en konstituerende forsamling."

"Jeg har selv læst indskriften: Ned med selvherredømmet! på deres faner," sagde Paltov.

"Hvad er det i grunden? En revolution?" spurgte grevinde Paltov naivt.

"Ja, om De vil," mente Vorobjev.

"Og netop i rette tid, under en krig," indskød Rotbeck rasende.

"Dette pak!" hvæsede Sablin. "Jeg er imidlertid fast overbevist om, at det ikke stammer fra arbejderne."

"Selvfølgelig ikke," sagde Matznev. "Det er socialisternes værk. I alt dette er intelligenspartiet skyld, som søger og stræber og ikke selv ved efter hvad."

"Deres franske revolution har fordrejet hovedet på dem," mente Vera Konstantinovna.

"Å, lad De min franske revolution være. Dér var der en Napoleon," svarede Matznev.

"Og her har vi en præst Gapon," sagde Rotbeck leende.

"Tror De, at det hele nu er forbi med dette?" spurgte Vera Konstantinovna.

"Ja, ganske bestemt," sagde Paltov. "Så længe vi har vor herlige garde, så længe soldaten adlyder officeren, og officeren er kejseren hengiven, truer ingen fare Rusland. Da jeg i dag kommanderede mit kompagni: Fyr! følte jeg min kraft. Min vilje var over hundrede menneskers vilje. Og hundrede mennesker var et følgagtigt redskab i mine hænder."

"Nå, så kører vi altså," sagde Rotbeck. "Pavel Ivanovitch, er alt klart?"

"Javel. Programmet, *mes dames*, er følgende: To sangerinder, en lyrisk ..."

"Naturligvis Morgenstern," mente Sablin.

"Rigtigt," sagde Grizenko og sukkede med vilje.

"Å!" udbrød Nina Vassiljevna. "Endelig skal vi da have den lykke at lære Deres sværmeri at kende."

"Den anden er fransk."

"Er hun meget ...?" spurgte Vera Konstantinovna.

"Meget," svarede Grizenko leende. "Men for det første har jeg sagt til hende, at hun skal tage sig lidt i agt ..."

"Hvorfor?" spurgte Nina Vassiljevna naivt.

"Og for det andet, *mes dames*, vil hun synge fransk. På fransk bliver meget tilgivet, som man ikke ville finde sig i på russisk. Vi vil spille dumme og ikke forstå noget. Så souperer vi. Og til slut kommer sigøjnerne med Stescha og Sandro Davydov."

"Å, hvor interessant! Vi vil blot ikke spilde den kostbare tid," sagde grevinden og gik som den første ud i entréen.

Oprindelig havde man bestemt at køre til sigøjnerrestauranten i trojkaer. Men i betragtning af de sidste dages tildragelser opgav man det. De tre ægtepar kørte derfor i

deres egne ekvipager, mens Vorobjev tog en elegant droske. Grizenko kørte forud i sin enspænder.

21

I sigøjnerrestauranten ventede man dem. Portieren åbnede døren for dem og de trådte ind i vestibulen, i hvilken der til deres ære var udbredt et rødt tæppe med sorte frynser på trappen. Det guldindrammede spejl viste det strålende billede af de smukke officerer og damer, som var blevet friske og røde af kulden.

Vera Konstantinovna var først noget skuffet. Hun havde ventet noget andet. I sin fantasi havde hun udmalet sig en trolddomsagtig pragt, men var nu meget skuffet. Rummenes udstyrelse var grov og smagløs. En tyk, tatarisk tjener i kjole og hvid vest førte dem gennem en lang korridor ind i det for dem bestemte kabinet, hvor der lå et blødt tæppe på gulvet, og i hvis midte der stod et dækket bord. Foran de med svære portierer forhængte vinduer stod visnede palmer. Klaveret ved væggen, en bred tyrkisk divan, de mange stole og lænestole – alt gav kabinettet et restaurationsagtigt, lidet hyggeligt udseende. Damerne kastede foragtelige blikke på de enkelte møbler og tænkte alle det samme: "Det er altså det sted, hvor vore mænd i selskab med chansonetter og danserinder søger at glemme os. Det var altså det berømte *chambre séparée*." De kunne ikke skjule deres væmmelse, da de satte sig på divanen og lagde deres hatte på spejlkonsollerne. "Gud ved hvor mange, der allerede har lagt deres hat dér?" tænkte de.

"Se bare, Vera," sagde grevinde Paltov, "spejlet er helt fuldt af indskrifter."

"Ja, sandelig. Et hjerte, som gennembores af en pil. Og nedenunder bogstaverne: A. S. Det er vel ikke dig, Alexander?"

"Og hér har én skrevet: I dette lille hus – sad en sød lille mus! – og en anden har så føjet til: Og et stort æsel! – Hvor henrivende!"

"Og hér! ... Næ, det er dog for stærkt."

"*Mes dames,*" sagde Grizenko, "det er ikke passende at læse indskrifter på plankeværker og spejle højt. Man bør ikke udforske andres hemmeligheder. – Hvad ønsker De at spise, en mayonnaise eller svampesauce?"

Souperen var allerede bestilt, men for at varme sig lidt i forvejen, lod Grizenko straks bringe te og champagne.

Samtalen ville imidlertid ikke rigtig tage flugt, for officererne generede sig overfor deres damer og kunne ikke finde den rigtige tone. Damerne lo nervøst. Alle ventede de optrædende. Først kom sangerinden Morgenstern. Alle vidste, at hun var Grizenkos "veninde", hans sene, men varige kærlighed, og alle ventede en ganske særlig overraskelse, da Pavel Ivanovitch gjaldt for at være en stor kvindekender. Ind i kabinettet trådte en middelhøj ung dame i en enkel, hvid kjole. Hendes ansigt var ret udtryksløst og forskønnedes kun af et par store, blå, ængstelige øjne. Grizenko og Rotbeck styrtede hen imod hende.

"Alexander Nikolajevitch," hviskede grevinde Paltov temmelig højt, "sig mig, skal man give hende hånden?"

Sablin trak på skuldrene. Men Matznev hjalp dem ud over forlegenheden, trådte hen til sangerinden og forestillende hende for damerne.

"Maria Feodorovna Onegin – grevinde Natalie Borissovna Paltov, Vera Konstantinovna Sablin, Nina Vassiljevna von Rotbeck."

Damerne trykkede køligt hendes hånd. Uden at gæsterne mærkede det, smuttede en ung, men allerede skaldet mand ind i værelset og tog plads ved klaveret. Damerne satte sig på sofaen, officererne tog i en halvkreds plads på stole. Der indtrådte en kort pause. Sangerinden generede sig åbenbart for de tilstedeværende damer, som stirrede på hende og hviskede bemærkninger om hende.

"Mennesker holder altid af modsætninger," hviskede grevinde Paltov Vera Konstantinovna i øret, "den sorte Grizenko og den blonde Onegin, en køn frisk pige."

"Jeg finder hende slet ikke køn," bemærkede Vera Konstantinovna.

Sangerinden gjorde tegn til klaverspilleren. Han anslog flere kraftige akkorder.

"Vinter rundt om. Morgenstund,"

begyndte hun med en fuldtonende, blød altstemme. En stråle af den dybeste vemod kom i hendes vidtåbne øjne, som stirrede ud i det fjerne:

"Sneen dækker skov og dal.
Udfra sjælens dybe grund
stiger længslens bitre kval."

Hun sang udmærket og lagde megen følelse i hvert ord. Men hendes sang stemte til alvor, og det passede ikke gæsterne.

Vera Konstantinovna skyllede sin te i sig.

"Forsøg en gang," hviskede Vorobjev til hende, "en slurk te og en slurk champagne, det smager som den sødeste konfekt."

"Jeg har allerede forsøgt det," erklærede Nina Vassiljevna, "men jeg vil ikke ligefrem påstå, at det smager godt."

Frøken Onegin endte sin sang og så mønstrende på gæsterne og begyndte en anden, som var fuld af lidenskabelig fortvivlelse. Vera Konstantinovna var den eneste, den gjorde indtryk på, de andre begyndte at blive utålmodige. Grizenko mærkede, at Onegin ikke gjorde lykke og førte hende ud. Akkompagnatøren forsvandt lydløst bag dem.

Der indtraf en pinlig tavshed.

"Disse sange, som slutter med tårer, er meget smukke, man må blot være i den rigtige stemning."

"Pavel Ivanovitch, du har ikke serveret os denne sangerinde på det rigtige tidspunkt," sagde Matznev. "Hun ville være på sin plads, når vi havde drukket meget vin, når vemoden overmandede os og begyndte at nage vore drukne hjerter. Da kunne intet være os mere velkomment end din venindes feøjne og hendes bebrejdende, elegiske stemme. Efter lidenskabens tummel må vi have afkøling. Men nu har vi brug for ild, for vi er selv kolde."

Rotbeck satte sig igen hen til klaveret og begyndte at synge, da døren pludselig blev revet op og en "sorterød djævel", som Nina Vassiljevna sagde, styrtede ind i kabinettet. Det var disøsen Ivette. Hendes sorte hårs kæmpehøje frisure var besat med brillanter og to sorte, spidse hejrefjer stod ud fra hendes hoved som to horn. Hun var så nedringet, at hun næsten var nøgen til midjen, et sort korset dækkede kun hofterne, kort sagt, man havde det indtryk, at hun så godt som intet havde på. Heller ikke hendes korte, med røde roser draperede robe nåede længere end til knæene. Hendes ben stak i tynde, sorte silkestrømper, som over alt lod hendes hud se. Uden at bekymre sig om noget dansede "Mam'selle Ivette" ind i værelset, løb ud og

ind mellem damerne og herrerne, lod som om hun ville sætte sig ned på skødet af dem og kvidrede halvt syngende, halvt talende nogle ord til hilsen. Hele værelset var på én gang fyldt af en gennemtrængende moskuslugt og en duft af lidenskab. Vera Konstantinovna lagde mærke til, at herrernes næsebor begyndte at vibrere, fra hun kom, og at man stirrede på kunstnerinden med stive, dumme øjne.

Mademoiselle fortalte nu en morsom historie, om hvordan man bliver modtaget og beværtet i et hus og bagefter skælder ud over det. Intet øjeblik blev hun stående rolig: snart kastede hun sig ned i en lænestol, snart sprang hun op igen, snart hævede hun teatralsk et champagneglas og drak et par dråber. Historien var fuldstændig harmløs, og damerne var meget skuffede.

"Hvornår kommer det *rigtige*?" spurgte Natalie Borissovna.

"Det kommer straks," sagde Grizenko. "Mademoiselle Ivette: *C'est ici! – Je vous en prie*."

"Oh!" udbrød Ivette forskrækket og begyndte med vidt opspærrede øjne en anden fortælling.

Nu holdt damerne servietter og lommetørklæder for ansigtet, fordi de skammede sig for deres mænd.

Efter denne historie klappede Ivette i hænderne, hvorefter den unge musiker, som også havde akkompagneret Onegin, kom og satte sig ved klaveret. Nu sang hun den kåde vise: *Les noisettes*.

"Skrækkeligt!" sagde Vera Konstantinovna.

"Hvor mændene dog er fordærvede," sukkede grevinde Paltov.

22

Ved souperen var stemningen høj. Den ene anekdote fulgte efter den anden.

"For Himlens skyld," udbrød damerne, "udtryk Dem blot ikke tydeligere. Vi forstår Dem allerede godt nok."

Nina Vassiljevna spillede naiv og stillede de umuligste spørgsmål. Nu holdt endog Rotbeck, som i mellemtiden havde anskaffet sig en ordentlig rus, det for sin pligt at lægge sig imellem og kom med bebrejdelser:

"Skam dig dog, Nina!"

Vorobjev sprudlede af vid, og Sablin brillerede ved sine fint pointerede franske og russiske sange. Damerne sad med røde kinder og forekom deres mænd nye og interessante i disse omgivelser. Man havde allerede spist en vidunderlig frugtis, tjenerne havde allerede stillet stole op i en halvkreds, men sigøjnerkoret kom alligevel ikke. Værten kom to gange ind i kabinettet og hviskede Grizenko noget i øret. Han gik ud og kom tilbage i ophidset og ærgerlig stemning.

"Hvad er der i vejen?" spurgte Vorobjev.

"Ikke noget særligt. Stescha vil ikke synge. Hun siger, at der er så mange folk omkommet i dag."

"Å, hvor fjollet. Hvor kan det falde hende ind? Hører hun nu også til *venstremændene*?" spurgte Nina Borissovna.

"Hun er bare en dum gås! Hun skal nok komme! Det gør hun blot for at tjene flere penge!"

Og faktisk trådte koret i dette øjeblik ind i kabinettet. Først de otte sigøjnersker, alle brune, sorthårede, grimme med store uudgrundelige øjne. Deres brogede kostume var en blanding af

balkjole og steppedragt. Bag dem kom mændene: nogle i almindelig selskabsdragt, andre i nationaldragt. Sandro Davydov trådte frem med sin guitar.

Sigøjnernes komme gav straks kabinettet med sit med blomster og frugt dekorerede bord et andet præg. Den smagløse, plumpe udstyrelse fik på én gang en vis berettigelse. Sammen med sigøjnerne meldte sig også mindet om evige drikkelag, udsvævelser og fri bohêmekærlighed. Sigøjnerindernes hjorteøjne, deres fine næser og spidse hager antydede en anden verden og en anden lidenskab. Med dem begyndte først den rigtige fest og den kyniske stemning, som kunne takke mademoiselle for sit udspring, forsvandt. Sigøjnerkærligheden havde altid en bismag af blod, sjælekamp, lidelse og kval.

Damerne mønstrede sigøjnerskerne og omvendt. Sigøjnerskerne lo og hviskede sammen. Mændene stod alvorlige og stolte bagved sangerinderne. Tykke Sandro så egentlig slet ikke ud som en sigøjner. Han var skaldet, glatbarberet og lignede mere en skuespiller.

Sandro istemte en gammel, velkendt sigøjnerromance. Hans smukke baryton klang fuld og blød. Koret akkompagnerede ham med dumpe, sagte akkorder. Derefter fulgte en vild dansesang, som stadig blev vildere. Sigøjnerskerne skreg til sangens rytmer.

Sang fulgte på sang, snart på russisk, snart i sigøjnerdialekt. Luften var blevet varm. Ingen tænkte på, hvad klokken var. Vorobjev foreslog at åbne vinduet et øjeblik.

Da Matznev trak portiererne til side, var det allerede lyst udenfor.

De lave træhuse på den lige overfor liggende side af gaden, haverne med blomsterbedene og de nøgne træer – alt lå i dyb, hvid sne. Tre finske slæder med mælkekoner, dybt formummet i tykke sjaler, kørte forbi vinduet.

Matznev åbnede en trækrude, og et pust frisk morgenluft strømmede ind i værelset.

"Vær forsigtig, mine damer, De kan forkøle Dem," sagde oberst Vorobjev bekymret.

Pludselig hørte alle en sørgesang. Sigøjnerskerne styrtede til vinduerne. Damerne fo'r sammen, og en følelse af angst malede sig på deres ansigter. Nina Vassiljevna gemte hovedet i divanens puder, og Vera Konstantinovna ilede hen til sin mand. Alle så ud af vinduet.

Langsomt bevægede en stor, sort menneskemængde sig ned ad gaden. Over dens hoveder bar de fire tarvelige trækister, dækket med røde faner og bånd.

"Vi bærer jer, brødre, til graven hen,
alt, hvad I ejed, I skænked.
Mod ét kun var rettet hele jert sind:
At løse det folk, som var lænket."

Det var unge mænd og kvinder, som sang.

"Det er revolutionens ofre, som bliver båret til graven," råbte sigøjnersken Stescha og vred sine hænder.

"Det er jeres ofre!" råbte hun vildt og styrtede ud af værelset.

De andre sigøjnere fulgte hende.

"Hvad er der i vejen?" spurgte Vorobjev ængsteligt.

"Bring De damerne hjem," sagde Grizenko. "Jeg skal nok afgøre regningen."

"Sådan en gemenhed!" skældte Matznev.

"De vil imponere os med det," sagde Sablin og hjalp sin kone pelsen på.

Rotbeck og Paltov hjalp ligeledes deres hustruer. Grevinde Paltov lo nervøst.

"De bøller!" sagde hun. "De er faldet fra Gud og religionen og bilder sig så, Gud ved hvad, ind. Ofre! Kamp for friheden! Min Gud! Man tager ikke hårdt nok fat på dem."

Mængden drog videre. Ingen tænkte på at lukke trækruden, og derfor trængte sangens ord igen ind i værelset:

> "Ej fjern er den dag, hvor folket er vakt
> og klart til at møde sin fjende.
> I, brødre, har jeres værk fuldbragt.
> Vi glemmer jer ingensinde."

"De pjalte!" hvæsede Matznev endnu en gang rasende.

23

Den 16. oktober 1905 kom Sablin ridende ind i en forstadsfabriks gård i spidsen for en patrulje på tyve mand. En fin, kold regn rislede ned fra den grå himmel. De kosakker, som skulle afløse Sablin, var netop ved at træde an i gården. De lavstammede fyre førte deres små steppeheste ud af stalden og formerede sig i to geledder. En ung kosakløjtnant stod under et halvtag foran indgangen og ventede på Sablin.

"Har De fundet vores helvede, hr. ritmester?" spurgte han og forestillede sig for Sablin. "Et skrækkeligt hul! Hér er alt fuldkommen roligt, og ikke et menneske tænker på strejke. Fabrikken beskæftiger fortrinsvis arbejdersker. For øvrigt kan hr. ritmesteren tilbringe tiden meget hyggeligt hér. Der vil blive reserveret et bord til Dem i kontoret, og dér er der en kontordame – jeg siger bare – et pragtfruentimmer og samtidig udpræget monarkist. Middag spises hos inspektøren. Det er ganske vist noget pinligt, men han er en brav svensker, som selv kan lide at spise godt og at fodre andre. Samtidig en dannet og interessant mand."

Kosakkorporalen viste Sablins underofficerer, hvor man skulle anbringe hestene.

"Peva Gensza! Det træffer sig nemlig sådan, at jeg netop i morgen atter må afløse hr. ritmesteren. Hele vort regiment er afgivet til patruljetjeneste. Forrige uge måtte jeg tre dage i træk opholde mig på Putilovværket. Det var mindre behageligt. Arbejderne strejkede, men gjorde os ikke noget. Det er så dumt alt sammen!"

Kosakofficeren svang sig let i sadlen og red med sine folk ud ad porten. Sablin så efter rytterne, til de var forsvundet, overtydede sig om, at folkene havde fået deres heste godt anbragt og gik så op ad den smalle trappe til fabrikskontoret.

Kontoret var et stort trefags værelse, hvis vægge var oliemalede, og hvori der stod fem borde. Ved tre af bordene sad nogle unge folk, som så temmelig usle ud og bar tarvelige arbejdsjakker. Alle stak næserne dybt i kontorbøgerne. Men ved fjerde bord arbejdede en køn blondine, hvis letpurrede hår faldt i lokker på pande og kinder. Det femte bord var reserveret Sablin.

Da han trådte ind, hilste han på kontorpersonalet.

"God morgen, hr. officer!" udbrød blondinen fornøjet. "Vi er så glade over, at De er kommet, for vi var så forfærdelig bange for at være uden militær beskyttelse. Boris Nikolajevitch, kosakofficeren, forskrækkede os hele tiden og sagde, at han ville tage bort, og at der ingen afløsning ville komme. Hvad er Deres ærede navn?"

"Alexander Nikolajevitch," sagde Sablin.

"Det er altså Deres bord, Alexander Nikolajevitch. Hvis De vil læse en bog, kan jeg give Dem én hér. *Fyrst Serebrjany* af Alexei Tolstoj. Jeg ved ikke, om De vil synes om den. Hvor har De dog et smukt navn, Alexander Nikolajevitch. Og jeg hedder Anna Jakovlevna, men jeg holder mere af, at man simpelthen kalder mig Nelly. Holder De meget af at gå i teatret?"

"Ja," svarede Sablin.

"Jeg også. Jeg sværmer for teatret, for operaen, for balletten, fremfor alt for skuespil. Jeg har set *De tre Søstre* på Moskva-teatret – å, hvor det var henrivende! På Suvorin-teatret *Zar*

Fedor Joannovitch. Jeg ved ikke, hvilket af de to dramaer, der er bedst. Tjekhov er min yndlingsforfatter. Og hvem synes De bedst om: Tjekhov eller Gorki?"

Sablin blev hende svar skyldig.

"Nu er livet blevet skrækkeligt besværligt. Hvorfor bliver der overhovedet strejket? Hvem har fordel af det? Tænk Dem blot, vor fabrik har ikke strejket et øjeblik. Der kom studenter til os og skældte os ud, men vi kastede dem ud uden fremmed hjælp. Derfor er også alle så rasende på os. Så kom kosakkerne senere. Å, hvor flink Boris Nikolajevitch er. Han er så overordentlig galant."

En tjener bragte te og smørrebrød, og Sablin fik også et glas. Han ville ganske vist afslå det, men Anna Jakovlevna holdt på, at han skulle spise frokost.

"Lad Dem det smage. Det sender fabriksejeren. Middag skal De spise hos inspektøren. Han hedder Oskar Oskarovitch og er et henrivende og meget klogt menneske."

Sablin hørte på hendes pludren, så ud af vinduet og ud over den lille fabriksgård. Lige overfor vinduet var et lavt skur, hvis brune jerntag skinnede i regnen. Bagved denne bygning strakte sig en lang køkkenhave, længere borte endnu var enge, og horisonten kransedes af en tæt skov. Tåge lå over jorden. Et jernbanetog gennemskar markerne og hvid røg steg i tykke kugler op fra lokomotivet. Alt rundt om var gråt, tåget og trist.

En mand i en af regnen skinnende filthat og en sort, våd regnkappe kom forbi fabriksporten. Han blev stående ubeslutsom, så sig om i gården og gik så henimod skuret. Soldaten Kuschinnikov kom ham i møde. Sablin så hans kønne, runde ansigt med den sorte knebelsbart. Han havde ingen

kappe på, havde knappet sin uniformsfrakke op og blev stående, rygende på en cigaret. "En køn fyr," tænkte Sablin. Den fremmede mand i den sorte kappe trådte hen til ham og tiltalte ham. Den fremmede tog et papir frem af sin lomme og begge begyndte at læse. Kuschinnikov lo. Så tog han bladet og gik ind i skuret. Den fremmede mand fjernede sig hurtigt.

"Han har vel stukket en proklamation til ham," tænkte Sablin og løb rask ned i gården.

I gården var ikke mere nogen at se. Han gik ind i stalden. Dér stod de opsadlede heste og spiste deres hø. Sablin gav ordre til at sende bud efter korporalen og Kuschinnikov. Korporalen så meget forsovet ud, da han kom, og kom åbenbart meget nødigt, da han lige havde fået en lur. Kuschinnikov kom også straks og så Sablin ind i ansigtet med friske, klare øjne.

"Kuschinnikov, hér har lige været en civilperson, som har givet dig et papir. Hvor er dette papir? Kom straks med det."

"Jeg har ikke set noget papir, Deres Højvelbårenhed," sagde Kuschinnikov og blegnede. "Hér har ikke været nogen."

"Hvorfor lyver du? Hvorfor? Jeg har jo da selv set det. Du kom ud af skuret og begyndte at ryge en cigaret. En civil i en sort kappe kom hen til dig og gav dig et blad papir. I læste det begge. Du lo og gik så bort."

"Det kender jeg ikke noget til."

"Hvem lyver så af os, jeg eller du?"

"Jeg ved det ikke, Deres Højvelbårenhed, men hér har jeg ingen civil set. Jeg kan aflægge ed på det."

"Å, din skurk! Du lyver! Jeg vil stille dig for en krigsret."

"Som Deres Højvelbårenhed befaler," sagde Kuschinnikov underdanigt.

"Undersøg den halunk!" befalede Sablin.

Korporalen undersøgte Kuschinnikovs lommer, vendte dem, befølte dem, men fandt intet.

"Intet mistænkeligt at finde," meldte han.

"Gennemsøg hele rummet. Men skaf straks den slubbert til kasernen under bevogtning. Han bliver på vagten, til jeg kommer. Han modtager en proklamation og lyver oven i købet!"

"Jeg har ikke gjort det. Det kan jeg besværge Deres Højvelbårenhed. De kan jo stille mig for en krigsret, De er jo officer ..." sagde Kuschinnikov og blev bleg som et lagen.

"Hold mund!" råbte Sablin.

I mellemtiden havde talrige arbejdere og arbejdersker samlet sig i gården. Sablin beherskede sig og gik atter op på kontoret. Hans blod kogte. Han kunne jo da ikke have taget fejl. "Var det nu også virkelig Kuschinnikov," tænkte han. "Naturligvis var det det, den kønne fyr. For øvrigt har jeg jo vidner. To skrivere og Anna Jakovlevna sad jo også ved vinduet. De må jo da også have set den fremmede mand med proklamationen."

Han så op. Hele kontorpersonalet stod ved vinduerne og betragtede, hvad der gik for sig i gården.

"Mine damer og herrer," sagde han, da han trådte ind på kontoret. "For et par minutter siden kom en civilperson ind i gården og talte med en af mine soldater. Har De set det?"

"Vi har slet ikke set noget," erklærede en af kontoristerne, en femtenårs dreng, og satte sig igen ved sit skrivebord.

"Vi har slet ikke set ud af vinduet," bekræftede en af hans kolleger.

"Har De heller ikke set noget, Anna Jakovlevna?"

Hun blev forlegen. Hendes skønne ansigt rødmede.

"Jeg har heller ikke set ud af vinduet, Alexander Nikolajevitch, jeg talte netop med Dem. Der er så uinteressant dernede. Måske har der været nogen, men jeg har ikke lagt mærke til det."

Sablin kunne se på alle disse menneskers øjne, at de alle havde lagt mærke til den fremmede mand. Men alle tog parti for soldaten og den fremmede mand, fordi de frygtede ham og ikke Sablin. Sablin følte væmmelse overfor disse folk. Han lagde sin sabel og sin kappe, bar dem hen til en knage og satte sig på en stol. Han havde taget en fransk roman med. Den tog han nu frem af lommen og lod, som om han læste. Kontoristerne regnede og skrev i deres bøger. Anna Jakovlevna sukkede et par gange dybt. Endelig tog hun mod til sig og spurgte:

"Hvad læser De, Alexander Nikolajevitch?"

"En bog", var svaret.

"Å, jeg holder så meget af at læse. Men jeg synes ikke så godt om den moderne litteratur som om den gamle. Min yndlingsroman er *Afgrunden* af Gontscharov. Hvem holder De mest af, Turgenjev eller Leonid Andrejev?"

Sablin svarede ikke. Kontoristerne mumlede og stak hovederne dybere i deres bøger. Anna Jakovlevna rødmede og fik ligeledes travlt med en mægtig hovedbog.

"Kender De italiensk bogholderi?" spurgte hun ham.

Sablin svarede igen intet. Kontoristerne mumlede videre, og Anna Jakovlevna spillede nu fornærmet.

"Hvad kommer hun mig ved?" tænkte Sablin. "Gid Fanden tage hende!"

24

Klokken tre gik alle hjem. Kontoristerne tog ikke afsked. Anna Jakovlevna rakte Sablin sin lille hånd og sagde koket: "*Au revoir*, til i morgen!"

Kontorbuddet stillede en lampe på Sablins skrivebord og begyndte at feje stuen. Udenfor blev det mørkt. Fabrikkens maskiner arbejdede videre og drønede i takt, så at hele bygningen sitrede.

Klokken seks kom kontorbuddet igen.

"Hr. inspektøren beder Dem komme over at spise. Jeg skal følge Dem."

Sablin ville tage sin kappe og sin sabel. Men buddet sagde:

"De kan roligt lade Deres sager hænge hér. Jeg skal selv tage mig af dem."

Gennem talrige korridorer førte han Sablin til inspektørens lejlighed. Først kom de ind i en stor, lys forstue og derefter i arbejdsværelset. Hér trådte inspektøren, en lille, tyk herre, med et glatbarberet, opdunstet ansigt og små svømmende øjne ham i møde.

"Jeg glæder mig meget over at se Dem hos mig," sagde han og trykkede med sin varme, tykke, bløde hånd Sablins. "Værsågod, kom dog straks ind i spisestuen. Alt er allerede færdigt. Snapsen står også klar."

Han talte fortræffeligt russisk med en næppe hørlig accent.

I spisestuen var der varmt og hyggeligt. Muntert brændte brændet i en kamin, en hængelampe kastede sit venlige lys over et rigt dækket bord, den snehvide dug og de to kuverter. En mægtig, fed, røget stør, rosenrød laks skåret i tynde skiver,

svampe i pikant sauce, wienerpølser, skinke og endnu mange andre lækkerbiskener stod serveret.

"Jeg drikker mig gerne en dram, hr. ritmester", sagde inspektøren og fyldte to snapseglas med en gullig-hvid likør, "og tager mig altid en god bid til. Hos os i Sverige hersker nemlig den samme skik, som i Rusland: Før maden tager man en snaps som appetitvækker. Støren kan jeg ganske særlig anbefale Dem. Jeg har selv bestilt den og ladet den ryge. Fisken smager som den fedeste fløde."

Oskar Oskarovitch lagde et stort stykke stør på Sablins tallerken. Den var virkelig ganske fortrinlig.

"Og laksen kan jeg også anbefale Dem. Jeg er en stor ven af vore nordiske fisk," føjede inspektøren til og skænkede den anden snaps for sin gæst.

Den gemytlige, ham i grunden ganske fremmede herres gæstevenskab, den kolde snaps, den velsmagende mad, de store brændestykkers knitren i kaminen, spisestuens hyggelige udstyr – alt det fordrev Sablins mørke tanker, og han gav sig med glæde i lag med det fortræffeligt tilberedte måltid.

Efter bordet tændte inspektøren sin gæst en cigar. Sablin ville egentlig helst rejse sig nu, men Oskar Oskarovitch holdt ham tilbage og rykkede hans stol nærmere til kaminen.

"Bliv siddende en stund endnu, hr. ritmester. På min fabrik er alt roligt. Ja, der ligger i grunden overhovedet intet alvorligt bagved disse strejker, disse arbejderuroligheder. Det kommer alt sammen af, at regeringen følger en ganske forkert politik. Alt dette går ud på, at man vil afskaffe den ortodokse kirke og monarkiet i Rusland og derved gøre det russiske folk til slaver."

"Hvad mener De, Oskar Oskarovitch? Står der først og fremmest ikke ordet: *Frihed!* på revolutionens faner?" spurgte Sablin.

Oskar Oskarovitch lagde sin varme og bløde hånd på Sablins knæ, bakkede på sin cigar og sagde:

"Ved De, hvad *Internationale* er?"

"Jeg har nok hørt tale om det, men hvad det egentlig er, det har jeg ingen mening om."

"Aha! Tak De Deres Gud for, at De ikke ved det. Der findes forskellige meninger om det. Nogle ser noget meget højt og fuldkomment i det, noget som står endnu højere end kristendommen, noget overmenneskeligt. Man forsøger at skabe noget andet i stedet for stat og nation, noget, som skal stå over alle nationer – nå, kort sagt, noget lignende som Babelstårnet. Ja, ja … Men jeg betragter sagen fra en anden side. Jeg ved ikke om De, hr. ritmester er kristen af overbevisning eller ikke, men jeg tror, at *Internationale* er Antikristens lære. Det er begyndelsen til verdens undergang og kulturens opløsning. Men vor regering forstår i sin kortsynethed ikke denne læres bæreevne. Arbejderne forlanger otte timers arbejdsdag, de vil deltage i forvaltningen af industrien, i regeringen af staten. Godt. Det er jo alt sammen ikke så slemt. Men hvorfor skal arbejderne alene have alle disse rettigheder og for eksempel ikke også bønderne?"

"Undskyld, men så vidt jeg ved vil de alle deltage i disse rettigheder," indvendte Sablin.

"Nej, hr. ritmester. Hvis de ønskede dem for alle, kunne vi kæmpe åbent med dem. Men de vil alle sammen kun have rettighederne *for sig selv*. Den almindelige, direkte, lige og

hemmelige valgret er kun for dem. Man må kende deres førere for at forstå hele faren ved en sådan afstemning. Døm dog selv. En lige, direkte, almindelig og hemmelig valgret! … Ville De gå til valg? – Nej, fordi det er Deres natur imod. Vil købmanden gå? – Nej, fordi han ikke har tid til det. Vil bonden gå? – Nej, fordi han er for doven til det, og desuden fordi han har for langt til valglokalet. Og så den hemmelige valgret! Den *hemmelige!*

Det lyder så frygtelig mystisk. Men hvem vil gå til valg? Dagdriveren, proletaren, den arbejdsløse osv.? Hvem vil han give sin stemme? De, som er opstillet som kandidater af partiet, og partiførerne vil han vælge efter valglisterne. Men partiets ledere sidder i udlandet. Frem for alt må de have almindeligt amnesti, for at alle deres forkæmpere, disse Mefistoer, kan komme tilbage fra udlandet og begynde deres værk her. De nævnede før ordet: *Frihed!*, eller De gentog det snarere? Hvad er da egentlig frihed? Forstår De betydningen af dette ord? Frihed til hvad?"

"Frihed i ord og skrift, til forsamlinger og strejker, personens og boligens integritet. Sådan siger de da," sagde Sablin.

"Sikkert … Men har vi da slet ingen frihed nu? Er det måske forbudt at forsamle sig … i kirken, i teatret, i klubben eller simpelthen hjemme hos sig selv til baller og selskaber. Man forbyder dem kun at forsamles, når de har noget ondt, ødelæggelse eller mord til hensigt. Er det måske ufornuftigt? Har De måske nu ret til at røre eller fornærme selv det allerfattigste menneske? De måtte straks stå øvrigheden til ansvar. Nej, hr. ritmester, det er en helt anden frihed, de folk har brug for."

"Har De da nogensinde truffet sammen med deres førere?"

"Jeg har haft det held at lære dem at kende. For to måneder siden var jeg på vort firmas vegne i Schweiz. Dér traf jeg en vis Korshikov. Et frygteligt menneske!"

Sablin fo'r sammen og lyttede.

"Hvad var det, De sagde, han hed?"

"Korshikov. Har De også hørt om ham?"

"Nej," svarede Sablin sagte. "Hvem er da denne Korshikov?"

"Jeg taler ikke om ham selv. Selv spiller han ingen særlig rolle, han tilhører ikke, om jeg så må sige de store indviede. Men han har en dreng på ni år, som han opdrager. Forestil Dem et barn med et englehoved! Hos de italienske mestre findes sådanne hoveder. Måske har De på Eremitagen set Reuters *Abrahams offer*? Nøjagtig det samme ansigt har englen dér. Når man én gang har set det barn, glemmer man det aldrig i sit liv."

"Hvor har han det barn fra?" spurgte Sablin. Han holdt hovedet dybt sænket og stirrede ind i kaminilden.

"Det er hans søn."

"Hans søn? Er Korshikov gift?"

"Han er enkemand. Hans kone skal have været en stor skønhed. Hun døde straks efter sønnens fødsel. Og dette barn skal heller ikke være Korshikovs søn, men frugten af en ulykkelig kærlighed ..."

Oskar Oskarovitch tav. Sablin bakkede på sin cigar, som var ved at gå ud.

"Deres cigar er gået ud. Værsågod, tag dog en anden. En ægte havanna!"

"Hvem er det barn da en søn af? Hvad hed hans moder?"

"Det ved jeg ikke. Det kommer det heller ikke an på. Men tænk Dem nu, hvordan barnet bliver opdraget: Om Gud ved

drengen intet. Når han ser en kirke eller et helgenbillede, forklarer Korshikov ham det, sådan som man forklarer os den græske mytologi. Drengen har absolut ingen illusioner, han ved allerede ganske nøje, hvordan han er kommet til verden. Korshikov har yderligere bibragt ham den mening, at der ikke findes nogen sjæl, at *Jeget* ophører at eksistere med døden, og at alt derfor er tilladt, da der jo ikke findes noget liv efter døden, altså heller ikke hverken straf eller belønning. Drengen er ni år gammel, fordærvet i bund og grund, er fræk og uopdragen til det utroligste. Han er fremtidens djævel, Antikristen."

"Har De selv set ham?"

"Ja. Jeg overværede, at han bagfra sårede en lille, rig englænderindes fod med en sten. Med en lommekniv skærer han poterne af kattekillinger og stikker øjnene ud på dem. Jeg gjorde hans fader opmærksom på det. Men han legede blot med sit afskyelige gedeskæg og lo: 'Det er godt, at drengen vænner sig til blodsudgydelse. Kun de vil kyse, som er frække. Og derfor må drengen blive fræk.' Det er de folk, hr. ritmester, som vil lyksaliggøre Rusland med en revolution. Tror De, at Gapon havde affattet opråbene og brevene til kejseren? Nej, det er alt sammen fabrikeret dér, hvor man vil udrydde hele den civiliserede verden ved sult, bringe den til fortvivlelsens rand og binde den med slavelænker. På dette grundlag vil de så opbygge deres rige, Satans rige. Korshikov var fuldstændig oprigtig overfor mig: 'Der er tre ting, hvorpå en kristelig verdensorden er grundet,' sagde han til mig, 'det er: tro, håb og kærlighed. Vi må tilintetgøre troen og bevise, at der ingen Gud findes. Vi må fratage mennesket håbet og bringe det til fortvivlelse. Og endelig må vi i stedet for kærligheden sætte først klassehadet

og så det almindelige had.' Jeg svarede ham, at menneskene så ville blive til dyr, bo i huler og flygte for hinanden. 'Det stemmer, det stemmer,' sagde han, 'det er netop det, vi behøver. *Vi* skal nok blive … Og arbejderne, å, arbejderne er slaver. Vi benytter dem kun som slaver, som en mørk, viljeløs kraft, som kanonføde.' Nå og det vil vore socialister ikke indse og arbejder derfor sammen med dem. 'De russiske socialister,' sagde Korshikov til mig, 'er ikke andet end lydige idioter og er rede til at ofre sig selv, når vi bare vinker med en rød klud. Ryssakov, Scheljubov, Koljnev og alle de andre – de er alle sammen vore slaver.' Regeringen har det svært, hr. ritmester. Den kommer altid fem minutter for sent. Forfatningen skulle man have indført ved kejser Nikolaus II's regeringstiltrædelse. Den gang havde et parlament, et ansvarligt ministerium, ja, selve ordet: *Forfatning* været nok til at ødelægge disse rakkerkarles arbejde. I stedet for bliver forfatningen først givet i morgen, det vil sige, når regeringen ved strejker og uroligheder er tvunget til det. Tro mig, hr. ritmester, de folk er stærkere end vi. De er i forbund med det onde, og det onde er altid stærkere end det gode."

Inspektøren tav. Nu og da lyste hans cigar op. Så rømmede han sig:

"Hvad vil De spise til aften, hr. ritmester? Kogt stør i champignonsauce eller agerhøne med tyttebærkompot? Jeg kan anbefale Dem begge dele."

"Jeg må bede Dem have mig undskyldt," sagde Sablin og rejste sig, "men jeg er desværre ikke i stand til at modtage Deres venlige indbydelse. Jeg befinder mig ikke rigtig vel. Værsågod at føre mig til mit værelse, da jeg må lægge mig tidligt."

"De er vel blevet helt gennemblødt, da De red herhen. Eller keder min snak Dem? Ved De hvad, jeg sender alligevel både støren og agerhønen op på Deres værelse og en flaske godt tempereret bourgogne til. Spis det. Det vil sikkert smage Dem. Jeg har selv stået for indkøbet, og det vil være mig en stor glæde, hvis det også vil smage Dem."

25

Underligt så det store værelse ud, man anviste ham, med sine fem skriveborde og de tre store vinduer, som hverken havde gardiner eller skodder. I et hjørne var opstillet en seng og en servante til ham. Han slukkede lampen, som stod på bordet, men sove kunne han ikke. På himlen funklede utallige stjerner, og måneskinnet faldt ind i stuen. Til venstre så han Jomfru-klostret og de hvide mure om kirkegården. Over gravene lyste helgenbilledernes evigt-brændende lamper. Lige ud faldt hans blik på de udstrakte marker og enge. Uophørligt hørte han over sig maskinernes drønen og hamren, for natholdet arbejdede. Denne ensformige larm og fabrikkens regelmæssige rystelser var ubehageligere, end om der havde været dødsstille. Tallerkener og mad, vin og te blev stående urørt på bordet. Sengen indbød det trætte legeme til hvile, men Sablin tænkte ikke på at lægge sig. Han gik op og ned i værelset og så månen kaste hans eget skyggebillede på væggen. Undertiden blev han stående ved vinduet med hænderne på ryggen og stirrede længe ud i den måneklare nat.

"Min prins! Min prins!" hørte han hendes sagte stemme, som forekom at lyde op til ham fra de dødes rige. Og så så han hendes vidunderligt smukke ansigt med de store, strålende øjne – og ved siden af, i lænestolen, den lille, røde orm. Hans søn! Hvorfor havde han den gang ikke tænkt på, at dette lille hæslige væsen var hans søn? Hvorfor havde han ikke taget ham til sig den gang? Herlig som en engel og grusom som en djævel! Det er hans og den sorte Marussjas søn! Men havde han kunnet tage ham med den gang? Hvad skulle han have stillet op med

ham hjemme? Hvor skulle han have gemt ham? Hans forhold til Marussja og de fornærmelser, Ljubovin havde tilføjet ham ville da sikkert være kommet for dagen.

Sablin fo'r sig gennem håret. Nej … den gang havde det været helt umuligt, for heller ikke Korshikov havde tilladt det. Men han kunne hverken duellere med ham eller påkalde rettens afgørelse. Så ville det have været umuligt at bevare hemmeligheden ved dette barns fødsel … Altså et eller andet sted i udlandet, i Schweiz, vokser hans søn op! Oskar Oskarovitch omtalte, at sønnen ikke var døbt, men at han blev kaldt Viktor, fordi han en gang skulle besejre verden. Hans søn Viktor. Nu vil han snart være ti år gammel. Er det ikke hans pligt at tage til Schweiz og hente ham hjem for at få et andet menneske ud af ham? Men hvad ville Vera Konstantinovna sige til det? Det ville være at ødelægge al familielykke. Nikolai, Tatjana – og Viktor. Den i vantro opdragne, i bund og grund fordærvede dreng er broder til hans smukke Nikolai og hans henrivende, blide datter.

Og atter stod Korshikov ham i vejen. Hvordan kan han nu tage drengen fra ham? Hvordan skal han bevise sin paternitet? Men selv om det lykkedes ham for dyre penge at røve drengen og bringe ham hjem – hvad så?

"Vera," ville han sige til sin kone, "det er min søn. Min uægte søn." Så ville jo hele historien med Marussja, med Ljubovins fornærmelser, som det så møjsommeligt var lykkedes ham at skjule, alligevel komme frem.

Han har altså en søn på ti år, som sandsynligvis hader ham af sin sjæls dyb, og har ikke en gang fundet det nødvendigt at tænke alvorligt over det. Ja, det er sandt: For længst havde han

glemt den lille søde orm, som den gang vred sig i lænestolen ved siden af den døende moder.

Han lod sit blik svæve ud i det mørke, kolde fjerne og søgte tilflugt hos noget større. I det uendelige, iskolde verdensrum tumler jordkuglen rundt belyst af det blege måneskin. Det vrimler på den af levende væsener, af mennesker, som bilder sig ind at bære et stykke guddom i sig. "Men findes der overhovedet en Gud?" tænkte han, mens han udfordrende så ud i nattens mørke. "Hvis der virkelig findes en Gud, hvordan kan han da tillade dette vanvid, denne uhyre uretfærdighed? Min søn, i hvis årer mit blod flyder, vokser op og bliver opdraget til revolutionær og anarkist!"

Dumpt drønede og stampede fabrikkens maskiner, og bygningen rystede. Lamperne glødede på gravstenene, og lygten i gården lignede en stor gul plet på den mørke baggrund. Millionbyen vrimlede omkring ham som en hob orme i en blikdåse. I hvert hus, bag hvert klart eller mørkt vindue foregik noget mystisk. Dér boede mennesker, der tænkte de, dér led de. Og pludselig så Sablin i sin ophidsede fantasi hele det frygtelige tog af alle selvmordere i den kolde nats mørke. Hver time fordrer nye ofre. Vi læser om dem i politiefterretningerne, men vi får dem aldrig at se, for de flygter for os, for at dø i det skjulte. Det forekom Sablin, som kunne han se ind i det mørke skur i anden gård, som var fuldt af ubrugelige møbler, af vindskæve sofaer og trebenede stole – og mellem alt dette ragelse troede han at se en gammel mand, som kaster en strikke om en bjælke … Så så han atter ulykkelige piger ved bredden af mørke, smudsige kanaler, at de sprang i vandet og sænkede deres magre arme i den frygtelige flod. Hvad tænker

de mon i disse skrækkelige minutter mellem liv og død? Han ser et lille uordentligt værelse i et snavset herberg i byens ende og i det en ung mand med en revolver i hånden. Og så stod atter for ham de knortede grene på træerne i en gammel park, og på en af grenene hang legemet af en ung pige eller ung mand. Ud af nattens mørke dukkede en bænk og på bænken sad et forelsket par, som havde gjort ende på deres liv ved gift. Alle disse selvmorderes skygger svævede forbi ham og vinkede til ham, som om de ville sige: "Kom, følg os!"

"Hvad er dit liv?" spurgte de. "Ikke andet end forsmædelse og kval! Hvordan kan du glæde dig over din familielykke, når din egen søn Viktor vokser op som anarkist? Er denne lykke ikke et selvbedrag? Er ikke dit hele liv også et selvbedrag? Du ved det blot ikke, men vi har for længst indset, hvor lidt livet er værd og har derfor med glæde vendt det ryggen."

Spotsk flimrede de små lamper på kirkegården, mens de døde indbød Sablin til deres kolde hjem. – "Ha, ha, vi har allerede for længst indset, at der ikke findes ting som Gud og fædreland mere. Der findes ingen Gud, for fandtes der en Gud, ville der også findes undere. Forsøg en gang! Bed rigtig hedt og indstændigt. Ret dit blik i retning af sydøst, til Schweiz, hvor din søn vokser op hos Korshikov. Så bed dog: 'Å, herre, vis mig ham! Fra min troende sjæls dybde råber jeg til dig. Herre, hør mig og lad mig se ham, som skylder mig livet!'" Sablin ventede. Det var ham, som om der virkelig måtte ske et under. Midt i nattens mørke vil han som på en *laterna magica*s lærred se sin søn, for sikkert består der endnu usynlige tråde mellem dem. Hvis der virkelig findes en Gud, må han nu give ham et tegn.

Men tegnet udeblev. Gennem den kolde, klare oktobernat strålede nu som før stjernerne med deres milde lys, månen spejlede sig i skurets isbelagte tag, og lygten i gården lyste nøjagtigt så blegt som før.

"Nej, der findes ingen Gud! Og når der ingen Gud findes, hvad skal man så overhovedet tro på? – Måske på fædrelandet, som frembringer sådanne folk som Korshikov, der skriver proklamationer og ophidser folket? De strejkende arbejdere, præsten Gapon – er det mit fædreland? Denne bande af løgnere skal jeg tro på, denne Kuschinnikov." For smagløst og dumt var det.

Tilbage blev zaren. Han viste sig for Sablin i hele sin majestætiske herlighed, som familiefader med sin herlige gemalinde og sine henrivende børn … For hans skyld lønnede det sig alligevel at leve. Og så så han sin egen familielykke, Vera Konstantinovnas rene kærlighed, hans børn Kolja og Tanja. Smilende trådte de pludselig hen foran ham og forjog nattens spøgelser. Han så sine børns soveværelse med Guds moders store helgenbillede og den lille lampe foran. Også for deres skyld lønner det sig at leve …

På væggen hang hans revolver og sabel. Lygtens lys belyste netop det sted, hvor revolveren hang. Hvorfor faldt hans blik netop i det øjeblik på revolveren. Var det måske det tegn, han ventede? Er det måske Guds svar på hans frække udfordring? Tag den, vov det, og du vil opleve underet!

Sablin tænkte på baron Korff, da han den gang lå med gennemskudt bryst i kisten. Hvor koldt og foragteligt var dog udtrykket i hans blege ansigt. Som om han allerede havde oplevet den store hemmelighed, oplevet det hinsides. Her bliver

jo alt ved det gamle. Altid de samme samvittighedskvaler, sønnen Viktor, i hvis årer Sablins blod flyder, og som bliver opdraget til anarkist og vagabond, fornærmelsen, Ljubovin tilføjede ham, strejkerne og mængdens hylen!

Han kom til at tænke på en historie, grev Paltov en gang havde fortalt. En ung infanteriofficer førte vagten, som trak op. Da sprang pludselig en arbejder ind på ham, gav ham en lussing og løb bort. Soldaterne rørte sig ikke, og officeren var så overrasket, at han ikke vidste, hvad han skulle gøre. Senere meldte han sig hos regimentskommandanten, fortalte ham imidlertid intet om det passerede, men gik hjem og skød sig samme nat. Så fortalte soldaterne, at en ubekendt arbejder havde givet officeren et slag i ansigtet. Man spurgte dem, hvorfor de ikke havde holdt fast på mennesket? Så sagde nogle: "Det turde de ikke gøre uden befaling". Andre: "Vi troede ikke, vi måtte træde ud af geleddet". Andre igen erklærede simpelt hen, at det var en sag, som angik Hans Højvelbårenhed og ikke dem. Men de fleste tav. Grev og grevinde Paltov, ligesom de andre hos dem forsamlede gæster mente, at officeren ikke havde kunnet handle anderledes.

Men han, han lever endnu til trods for, at Ljubovin har fornærmet ham så dybt.

"Hævnen er min, siger Herren."

Og denne hævn nærmer sig snart; fra det mørke fjerne stråler drengens frække øjne. Så smuk som en engel er han. Derfra kommer hævnen.

En kold gysen løb ham ned ad ryggen.

"Er du måske bange?"

Med faste skridt gik han hen til det sted, hvor hans revolver hang og tog den ud af futteralet.

"Jeg er ikke bange for noget," sagde han til sig selv.

"Nej, du er alligevel en kujon!" svarede den samme stemme. "Forsøg blot, og du vil se, at der hverken gives en Gud eller et evigt liv. Et *Intet* vil det være, og dit *Jeg* vil også blive til intet!"

Men Sablin følte dette *Jeg* i alle sit legemes fibre. Nej, det kan ikke være sandt, at dette *Jeg* går tabt. Han så over på kirkegården, hvor man næsten ikke mere kunne se lamperne brænde, og bagved kirkegården klostrets hvide mure. Natten var ved at svinde.

Altså hurtigt inden det bliver lyst, før det er for sent. –

"Men hvorfor skal jeg egentlig gøre det?" spurgte han sig selv.

Hvorfor? For ikke mere at pines over tanken om sønnen, for ikke at græmme sig over fædrelandets ulykke, for at glemme alle disse Ljubovin'er, disse Kuschinnikov'er, hele denne verdens smuds.

Sablin så på sin revolver. Det blanktpolerede våben strålede, som om det ville sige: "Prøv mine kræfter!"

"Ja, hvorfor pokker greb jeg i grunden til revolveren? Føj, hvor slapt! Hvordan kan man bære sig sådan ad? Man må beholde herredømmet over sine nerver. En anden med svagere nerver ville måske have forsøgt det. Vi balancerer så at sige på en line. Et fejltrin, og alt er forbi." –

Sablin stak igen revolveren i futteralet og gik hen til vinduet.

Det begyndte at dæmre. Lygten gav allerede ikke lys mere, men lignede en gul plet. Pytterne i gården var tilfrosset. Vidt og bredt var ingen at se.

"Der er alligevel en Gud!" hviskede Sablin. "Han vil genopstå, og hans fjender vil vige for ham! Herre min Gud! Bevar mig for mørkets rædsel!"

Et skrækkeligt hyl skingrede gennem luften. Pludselig hørtes tusind menneskestemmer, tusind fødder trampede over ham og løb ned ad trappen. Sablin greb sig til hjertet. Fabrikkens sirene skreg øredøvende og ville ikke høre op. Nattjenesten var endt, og arbejderne og arbejderskerne ilede leende og spøgende ned i gården.

Dagen krævede sin ret.

26

Sablin fik telefonisk ordre til at vende tilbage til kasernen. Ved et manifest fra zaren var der blevet givet folket statsforfatning, trosfrihed og forsamlingsret. Folket havde altså opnået det, det fordrede.

Solen skinnede mat fra den blege efterårshimmel. Pytterne tøede atter, og dybt smuds lå på gaderne. Folkemængden drog festklædt forbi og dannede på enkelte steder hobe, som stod stille. Der flagedes fra husene, over mængdens hoveder vajede røde bånd og på enkelte steder hørte man Marseillaisen falsk spillet. Politiet stod rådvildt. Da Sablin i spidsen for sine ryttere kom gennem den oprømte mængde, forekom han sig fuldkommen unyttig og overflødig.

"Leve hæren!" råbte en drukken håndværker.

"Rakkerknægte!" skreg en anden.

En tyk købmand kom kørende i en droske og indhentede Sablins folk.

"Hvad skal der nu blive af os, I kære folk? Forlad os ikke, tag jer af os!" råbte han til Sablin og svingede samtidig sin bæverskindshue. –

Manifestet var kommet Sablin alt for uventet. Endnu for tre dage siden havde han set zaren. Den gang havde han ikke villet gå ind på noget kompromis, men havde hele tiden sagt, at han af hensyn til sin søn ikke havde ret til at give afkald på selvherredømmet. For sig selv fordrede han intet, men han ville ikke formindske sin søns, tronfølgerens, rettigheder. Storfyrst Nikolaj Nikolajevitch havde derimod fuldstændig tabt hovedet og påstået, at han ikke mere kunne svare for sine tropper.

Sablin havde så kort efter truffet general Pestretzov i palæet.

"Tænk på mig, Sascha," havde han sagt. "Du skal få at se, at det kommer til at gå, som Sergej Julijevitch [Note 29)] vil have det. Rusland er allerede i kløerne på frimurerne. Historien gentager sig altid igen. En gang var der en god, klog og from zar, det var Fedor Joannovitch [Note 30)]. Han havde en rådgiver, Boris Godunov. Også nu har vi vor Godunov. Han har ikke alene skaffet os den forsmædelige fred i Portsmouth, men meget andet, som var endnu værre."

Men Sablin huskede nøje, at kejseren havde været imod forfatningen.

Da han var kommet hjem, klædte han sig hurtigt om og slugte avisen. Rigtigt! ... Dér var manifestet! Forkyndelsen af friheden. Men der stod endnu deri som før de gyldne ord: "Af Guds nåde, vi ... selvhersker over alle russere". Men så længe kejseren er af Guds nåde, er alle disse friheder ikke farlige. Han læste videre om pressefriheden, forsamlings- og trosfriheden, om personens ukrænkelighed, om indkaldelsen af rigsdumaen.

Han rødmede. "Men det er jo det rene bedrageri!" tænkte han. "Et bedrageri, som bærer kejserens underskrift. Hvordan kunne zaren dog underskrive sådan noget?"

Meget simpelt! Man forelagde ham det færdige manuskript og sagde til ham, at han måtte underskrive det for folkets velfærds skyld.

"For folkets velfærds skyld?" Således har kejseren vel spurgt endnu en gang og rettet sine herlige øjne på sin rådgiver. Hvor tydeligt så Sablin alt, hvor tydeligt så han den smukke hånd, hvor langsomt og roligt den satte det karakteristiske navnetræk på pergamentet. Den overbevisning, at kejseren var blevet

bedraget, fremkaldte en følelse af tomhed og skuffelse i hans hjerte. Zar Fedor Joannovitch! Hyppigt havde han hørt, at man sammenlignede kejseren med ham … Den sidste zar … Og derefter: Regenten Godunov, bojaroligarkiet, den falske Dimitri, Sarutzki og polakkerne [Note 31)], blod og smertensskrig, et slavebundet Moskva-kongedømme, interregnummets lange år og så Michael Fedorovitch [Note 32)] … og Peter den store … Historien gentager sig altid. Men ville han leve længe nok til at opleve den kommende Peter? –

Til trods for den søvnløse nat følte Sablin ingen træthed, men kun følelsen af en overanspændelse af nerverne. Hans hjerte bankede, hans tindinger vibrerede, hans øjne skinnede. Det kolde vand havde gjort ham rød i hovedet. Han spurgte den lakaj, som betjente ham, om Vera Konstantinovna.

"Den nådige frue er i spisestuen og venter den nådige herre til frokost. Hr. Oblenissimov er også kommet til frokost," svarede lakajen.

"Og hvor er børnene?"

"Børnene er ude at spadsere med frøkenen. Vejret er så smukt, det rene forår …"

"Godt," sagde Sablin og så samtidig strengt på lakajen. Ordet: *Forår* havde han allerede læst i aviserne i dag. Han troede ikke på det. Om efteråret findes der nu en gang intet forår. –

Jegor Ivanovitch Oblenissimov, svoger til Sablins moder, var en stor taler og agrarpolitiker, som mente alle det godt. Snart sværmede han for folket og prædikede liberale idéer ude på landet, snart kaldte han bønderne stude og udsugede dem for at betale sin gæld i Nizza og Monte Carlo. En "gentleman" i ordets sande betydning, høj, med gråsprængt hår og velplejet

skæg i sit smukke, velplejede ansigt, en helt ud fornem og elegant fremtoning. Sjældent ville man træffe en mand, der forstod at klæde sig så elegant, at binde sit slips så kunstnerisk, med "politisk takt", og ved passende lejlighed stikke sig en blomst i knaphullet. I den sidste tid beskæftigede han sig fortrinsvis med politik, og der taltes meget om de mange breve og petitioner, han rettede til kejseren og ministrene. Sablin kunne ikke lide ham, fordi han vidste, at der ikke lå noget sandt i hans ord, og at han kun gjorde det alt sammen for at gøre sig populær, skønt han i bunden af sin sjæl foragtede folket og udnyttede det af alle kræfter. Men i dette øjeblik glædede han sig over at se ham, da han gerne ville høre hans mening om manifestet.

Hurtigt gik han derfor ind i spisestuen.

27

"Nå, endelig!" udbrød Oblenissimov, rejste sig og omfavnede Sablin med patos. En rød nellike lyste i hans knaphul. – "Vi havde nær begyndt uden dig. Nå, Sascha, jeg gratulerer! Endelig har vi foråret! Der begynder et nyt afsnit af vort liv, ikke sandt? Zaren har fundet vej til folket, og folket har fået magten. Hvor herligt er dog dette forår, Sascha!"

"I grunden ved jeg ikke, hvad De glæder Dem sådan over, onkel," sagde Sablin efter at han havde befriet sig for Oblenissimovs favntag.

"Det sagde jeg også til onkel," tilføjede Vera Konstantinovna, "jeg synes, at det endnu er lidt for tidligt at glæde sig!"

"Friheden!" udbrød Oblenissimov begejstret. "Jeg kan ikke få vejret af glæde. Endelig er vi blevet en del af Europa. Ingen piske mere, intet tugthus, men i stedet for den gyldne frihed! Folket vil vælge sine repræsentanter, og de vil træde ind i parlamentet."

"Hvem vil vort folk vælge? Hvad forstår vort folk? Først og fremmest jord, overgivelsen af hele landområdet til bønderne, det vil sige det, som folket allerede fordrede af Pugatchev, og hvad han gav det i zarens navn. Kære onkel! De vil atter få en bondeopstands rædsler, afbrænding af godserne og kulturens undergang!"

"Kan være. Uden rivninger og misforståelser kan dette mægtige værk naturligvis ikke gennemføres. Men folket er ikke så dumt og ukultiveret, som du tror, Sascha, og så har det jo også sine førere."

"Hvem er disse førere? Folkeskolelærere og socialister. Har De læst Deres parole: *Proletarer i alle lande, foren jer!* – Ved De, hvem den moderne proletar i grunden er? Maxim Gorki har jo tegnet os glimrende karakteriserede eksemplarer: Tænk Dem en Makar Tchudra i spidsen for regeringen. Proletarer i alle lande, som ikke har forstået at ordne deres egen tilværelse og derfor ikke er til nogen nytte bliver indkaldt for at opbygge Ruslands lykke. Mennesker, som ødelægger alt, fornægter alt, bliver opfordret til at arbejde på en stats magt. Min Gud! Når sagen gribes sådan an, imødeser jeg en skøn slutning!"

"Hvem har sagt dig, Sascha, at der kun skal sidde pjalte og vagabonder i vort parlament?"

"Proletarer vil det dog i alle tilfælde blive."

"Nej, ingen proletarer, men partier. Liv vil der være i vort parlament! Partikamp! I går overværede jeg en forsamling af vort nye konstitutionelle demokratiske parti. Roditchev og Muromzev [Note 33)] holdt store taler. Det er mænd med hoveder, hvor klart og smukt udmalede de ikke Ruslands fremtid. Zaren har overgivet sit Rusland til det store russiske folk, og folket vil forstå at bevare Romanovernes arv."

"Proletarer i alle lande, det vil sige jøder, armeniere, grusiere og vore egne ungdommelige døgenigte, som man har smidt ud af skolerne – det er de mennesker, som Deres folk vil vælge som repræsentanter."

"Men Sascha, Sascha, hvor kan du påstå sådan noget! Skam dig dog! Professorer vil det blive! Politikere og jurister! Glimrende navne! Vor sølvhårede patriark Muromzev! Forfattere af epokegørende skrifter! Lysets og kundskabens mænd!"

"Jeg har ikke læst deres bøger."

"Så skulle du skamme dig. Du er stivnet i middelalderens begreber, Sascha: Ridder, borger, bonde. Ridderen går på jagt og drikker, borgeren arbejder for ham, og bonden dyrker landet for ham. En ganske vanvittig opfattelse."

"Men der ligger megen skønhed i den," bemærkede Sablin.

"Nej, skønheden ligger i det almindelige arbejde."

"Ridderen skal altså dyrke jorden, og imens vil bonden med sin kniv skære van Dycks og Teniers malerier i stykker. Ikke sandt, sådan vil det jo gå?"

"Du skulle en gang høre Muromzev."

"Godt. I elleve år har jeg levet sammen med dette folk og kender det. Dets personlige fornødenheder er minimale, dets kultur primitiv. Hvis man overlader vore bønder til sig selv, vil de kun arbejde for dem selv og deres familie, og byerne vil dø af sult. Der vil heller ikke kunne udføres noget til udlandet, og godsejernes besiddelse vil sygne hen."

"Nej, hvor du dog er langt tilbage i dine anskuelser! Hvor glimrende talte ikke Roditchev i går. Disse mennesker kender fængsel og landsforvisning. Nu er de kaldt til regeringen."

"De forbrydere!"

"Nej, de kæmpere for folkets ret!"

Sablin indlod sig ikke på nogen yderligere diskussion, for tjeneren meldte grev Paltov med gemalinde. Næppe havde Natalie Borissovna hilst på Vera Konstantinovna, før hun overdængede Sablin og Oblenissimov med spørgsmål.

"Jegor Ivanovitch, hvad har det alt sammen at betyde? Vær så venlig at forklare mig det, Alexander Nikolajevitch! Jeg forstår slet ikke noget af det. Skal det måske være *égalité, liberté* og

fraternité? Man vil tage vort gods fra os? Er jeg nu ikke grevinde mere?"

"Borgerinde Natalie Borissovna!" indskød Oblenissimov med sin dybe bas. "Er borgerinden måske dårligere end grevinden? Den franske revolutions store idéer ..."

"Forplantet til det russiske folk," afbrød grevinden ham.

"Kongens henrettelse. Terroren. En Robespierre, en Marat, en Danton ..." sagde Vera Konstantinovna.

"Jeg har allerede set én. Han sad på en lygtepæl og opfordrede mængden til at storme Peter-Paul-fæstningen og befri forbryderne. Med nød og næppe lykkedes det politiet at holde fast på ham. Frihed, brølede fyren af alle livsens kræfter. Nå, politiet viste ham med knutten, hvad frihed vil sige," sagde Paltov.

"Men, hr. greve, hvor kan det falde Dem ind! En sådan råhed! Nej, mine herskaber, jeg ser, at De endnu ikke forstår den kejserlige nådes store akt. De er kejseren dårlige tjenere."

"Men hvad skal man gøre? Måske se til, hvordan de slår hinanden ihjel? Befri forbryderne?" udbrød Sablin ophidset. "Kejseren har mod sin vilje underskrevet dette manuskript. Han er blevet tvunget til det!"

"Hvad man skal gøre?" prædikede Oblenissimov. "Man må gå ud blandt folket og forkynde zarens vilje. Man må hjemsende arméen, smede våbnene om til agerbrugsredskaber, give bønderne jorden! Man må arm i arm med arbejderen og bonden gå til kejseren og så føre ham ud i det store hellige, russiske folk. Man må opsøge det sande Rusland, det kernefulde, stille, rettroende! Frihed; forår! Milde vinde lufter! Jeg kan ikke længere blive siddende her! Jeg må ud på gaderne

og høre, hvad man siger. Jeg må gå til mine partifæller og fryde mit hjerte ved tanken om, at også vi russere har kunnet frembringe en Platon, en Newton! Det er en stor dag, i dag! En sand påskefest! Kristus er opstanden!"

Oblenissimov sprang op, tog afsked og løb bort.

"Sig mig en gang, er din ærede onkel i grunden ikke halvtosset?"

"Han kan sagtens," sagde Vera Konstantinovna. "For to måneder siden har han solgt alle sine jorder meget fordelagtigt og deponeret pengene i en bank i Schweiz. Derfor er han også så kæk nu."

"En original!" sagde Natalie Borissovna. "En rød nellike i knaphullet og råber så som en håndværker."

"Frygtelige ting venter os. Jeg har fået et brev fra min fader," sagde Vera Konstantinovna. "Der er ikke mere at stille op med estlænderne. For nogen tid siden har de stukket en landsbyskole i brand. En skade på fem tusind rubler. Og allerede i år vil mange ikke mere betale forpagtningsafgift."

"På vort gods har man myrdet en landgendarm," sagde Paltov. "Min fader måtte sende bud efter kosakker. Et held er det, at han er en god bekendt af guvernøren. Men hos vor nabo har de brændt hele godset ned og tilmed er ikke en eneste blevet arresteret, som man kunne straffe. De erklærede, at hele landsbyen havde været enige om det."

"Og hvem er så i grunden alle disse folk, som nu Muromzev eller Roditchev? Har du tidligere hørt noget om dem?" spurgte Sablin.

"Aldrig i mit liv, Sascha. Det skal være lærde, forfattere …"

"Forfattere!" sagde Sablin eftertænksomt. "Nå ja, hvis det endda var Leo Tolstoj eller Mendelejev – det ville jeg da forstå, det er da verdensberømte mænd, men disse ..."

"De har imidlertid én ganske særlig fortjeneste," sagde grevinde Paltov bidsk.

"Hvilken?" spurgte Sablin.

"At de har siddet i fængsel."

Sablin trak på skuldrene og tav. Enhver betragtede begivenheden på sin måde, men alle var bedrøvede og nedslåede.

28

Årene gik. –

"Alt bliver alligevel ved det gamle," tænkte Sablin. "Kejseren kaldte sig nu som før: *Selvhersker* og betonede det tilmed ved alle lejligheder. Den første rigsduma, som havde ført et for frit sprog, blev opløst, men forsamlede sig igen i Viborg, hvor dens medlemmer så blev arresteret. Folket reagerede med blodige revolter, men tropperne slog oprøret ned. Henrettelser, som man i lang tid ikke havde hørt noget til, hørte nu til dagens orden. Mordere, indbrudstyve og propagandister blev skudt og hængt. Sablin havde den opfattelse, at disse mennesker selv var skyld i det, fordi de havde udøvet lovstridige handlinger. Men folket beskyldte regeringen og … kejseren og skabte ordet: *Den forhadte regering*."

Nogle hævede rigsdumaen til himlen og profeterede den en stor fremtid, andre lavede vittigheder om den og kaldte den en "sludremølle". Lejlighedsvis talte Sablin med Pestretzov om det.

"Kejseren gør en stor fejl ved at følge denne politik," sagde han. "Enten må rigsdumaen være et virkeligt parlament, som de ansvarlige ministre skælver for, et *zarens øje*, eller også er den slet ikke nødvendig, og kejseren regerer alene af *Guds nåde*."

"Jeg tror, at det sidste er tilfældet hos os," sagde Sablin. "Så vidt jeg kender zaren, havde han ikke i ringeste måde til hensigt at give afkald på selvherredømmet."

"Men så behøver vi jo slet ingen duma, Sascha!"

"Hvorfor ikke? Lad dem dog bare tale. Det morer folket. Jeg har overværet forhandlingerne, læst referaterne. Min Gud, hvilket vanvid! Partigængere og ikke andet end partigængere.

Det er stridighederne mellem Ivan Ivanovitch og Ivan Nikiforovitch overført på storrussisk målestok. Klovnstreger af herrerne Purischkevitch [Note 34)] og Gegetchori [Note 35)], og et par kloge taler af Miljukov [Note 36)]. I øvrigt ser det ud som om der bliver skabt noget i dumaen, men i virkeligheden ligger der slet ikke noget bag det. Ministrene bryder sig derfor fanden om den. Kejseren tager naturligvis så meget mere hensyn til den."

"Du tager fejl, Sascha. Således som dumaen er nu, anretter den uhyre skade. Gennem sine repræsentanter udøver folket kun kritik uden at skabe noget positivt. At kritisere er naturligvis let. Derfor opdrager rigsdumaen mennesker, som kun kan tale og kritisere, men landet vil meget snart få brug for skabende kræfter. Urolighederne vil ikke høre op, Sascha. Tropperne er blevet upålidelige, og deres disciplin er slappet. Det er dumaen, som undergraver staten, som fordærver folket. Gennem deres kritik, berettiget eller ej, vækker den mistro i folket og foragt overfor ministrene. Den viser folket alle zarens og regeringens svagheder og stiller sig på den måde mellem zaren og folket. Den fortier alt det gode, zaren har gjort, og understreger kun det slette. Sascha, du kommer jo ofte sammen med zaren, du taler åbenhjertigt med ham – sig dog en gang til ham, at det ikke går mere på denne måde. Man må overdrage dumaen en del af ansvaret, man må ikke blot kritisere den, men også lade den regere, man må udvide dens myndighed og ikke formindske den. Zaren må lægge alt over på dumaen og selv kun vedblive at være zar … Eller han må påtage sig selv alt, bryde med adelen og med egne hænder give folket land." – – –

Sablin havde allerede i længere tid iagttaget sin kejser. Der foregik åbenbart forandringer i ham, for han var blevet eftertænksom og irritabel. Til frokost og middag drak han undertiden to eller tre snapse, som om han ville forjage sørgmodige tanker. Han var ikke beruset, hans øjne lyste heller ikke, men så udeltagende ud i det fjerne og der lå et sorgfuldt udtryk i dem, som kunne knuse ens hjerte, hvis man mødte dem.

Nu som før forgudede Sablin kejseren. Han ville træde ham nærmere og udgrunde årsagerne til hans hjertekval. Men hvordan skulle han gribe det an? Zaren havde det så vanskeligt. Alt ubehageligt væltede ministrene over på ham: Henrettelserne, dødsstraffene, krigstilstand – alle disse skrækkelige ting skete i kejserens navn. Og dumaen – den viste kun folket nåde og velgørenheder. Den stillede sine anmodninger til zaren, ofte i et uforskammet sprog, og når der så kom en lov ud af det, indtog den altid en holdning, af hvilken man fik det indtryk, at zaren havde villet indskrænke folkets ret. Dumaen havde jo forlangt mere, end zaren havde indrømmet. Dette falske spil kunne kejseren ikke imødegå. Han blev jo dog forrådt af dem, som han havde udset sig til hjælpere, som han havde overvældet med gunstbevisninger.

Heller ikke i den kejserlige familie gik alt mere så harmonisk som før. Stadig hyppigere havde kejserinden røde pletter på kinderne, når hun forlod sine gemakker. Hun var syg, og nye yndlinge nærmede sig hende, og for dem måtte Sablin vige. Kejserinden glemte sine ærgerrige drømme og helligede sig helt sin familie og særlig sin søns opdragelse. Men samtidig kom hendes sjæl mere og mere i mystiske tænkeres og fikse

idéers vold. Anna Vyrobova, en unormal ægtemands unormale kone, blev hendes intimeste veninde. De bad sammen, og undertiden steg deres bønner til ekstase. Sammen søgte de Guds åbenbaring, et tegn fra ham, synet af en helgen. Timevis lå kejserinden på sine knæ, der var dækket af sår. Lykkelige mennesker beder anderledes. Kejserinden var dybt ulykkelig.

Sablins hjerte sønderreves ved synet af denne familieulykke. Når han havde tjeneste i palæet, iagttog han kejseren og ministrene. Formanden for rigsdumaen, den høje, statelige Rodsjanko kom også tit. Alle disse mennesker foragtede kejseren. De meddelte ham deres anliggender, de søgte at overbevise ham, men de gjorde det uden antydning af kærlighed og medlidenhed. Deres eget *Jeg* var for dem hovedsagen – kejseren bisagen. Og det mærkede kejseren godt.

Sablin så kejserens bedrøvede ansigt efter sådanne underhandlinger og ville hjælpe.

"Hvad er der blevet af alle de zarens tro tjenere, som ville give alt for hans navn og ry?" tænkte han.

Og kejseren udmattedes efterhånden i disse kampe. Han lyttede gerne til de ministre, som glædede ham ved behagelige meddelelser. Derfor elskede han Suchomlinov [Note 37)], fordi denne kloge, gamle herre fremsatte sine anmodninger smukt og roligt og alligevel jævnt og sagligt. Derimod kunne han ikke lide præsidenten for dumaen, Rodsjanko, fordi han bestandig sagde imod og holdt stejlt på sin opfattelse.

Den gamle, glade stemning herskede ikke mere ved hoffet. Efter den japanske krig blev de *store* og *små* hofballer afskaffet. Heller ikke de smukke majparader på Marsmarken syntes længere at være på deres plads efter den forsmædelige fred i

Portsmouth og nederlagene i Østasien. Folket var tilmed så ophidset mod arméen, at det nær kunne være kommet til tumulter. Zaren holdt derfor revy over sine garderegimenter enkeltvis og lod så officererne komme til regimentsfester på Zarskoje Selo. Der spiste han sammen med dem, ville glemme den triste virkelighed og foregøgle sig selv det falske billede, at hæren endnu var tronen urokkeligt tro. Han søgte at læge det hårde sår, som hans livregiment, det Preobraschenskiske, havde slået ham, da det gjorde oprør i 1905.

Sablin forstod, at dumaen førte staten til forfald. I dumaen var det ikke russere, men partier, som herskede. Arméen følte sig skilt fra folket, og folket hadede på den anden side arméen. Duma og regering bekæmpede hinanden, og begge gik derfor deres egne vegne, uden at tage hensyn til kejseren. Og midt i denne ville strid og partikamp stod kejseren muttersene, henvist til sig selv.

Det ene stykke tro efter det andet smuldrede bort i Sablins sjæl. Først svandt troen på folket – for hvordan kunne han tro på et folk, hvis repræsentanter optrådte imod fædreland og kejser. Så tabte han troen på hæren, og til sidst blev der kun troen på zaren tilbage. Men alligevel var det kun en dyb medlidenhed, han følte med zaren. Men kan man føle medlidenhed med en halvgud? Og derfor tabte zaren også til sidst den tidligere nimbus, han havde haft i hans øjne. Det var det frygteligste!

I denne tid gik Sablin fuldstændig op i sin familie. Hans børn voksede til. Vera Konstantinovna var endnu blomstrende smuk og elskede ham inderligt. Nu som før stod hun kejserinden meget nær og søgte at lindre hendes lidelser. Sablin elskede sin

kone endnu mere for dette. "Zaren og min familie har jeg da beholdt," tænkte han, "så har man da i det mindste et livsmål. Lad så blot den vanvittige Viktor vokse op! Hvis han hæver sig mod kejseren, vil jeg så kunne være hård imod min egen søn? Ja, er det overhovedet min søn? Jeg har ikke opdraget ham. Det er ikke den sæd, af hvilken legemet fremstår, der er det væsentligste, men den ånd, som former sjælen."

29

En stille forårsaften sad Sablin alene hjemme. Hans søn var på Kadetakademiet, hans datter i skole. Om morgenen var Vera Konstantinovna kørt til Zarskoje Selo og var åbenbart blevet opholdt længere tid dér. Nede fra gaden hørte man hestenes trampen og vognenes rullen på stenbroen, som lige var blevet renset for sne og is. Hans onkel Oblenissimov kom på besøg. Nu var han medlem af den fjerde duma, hvilket han var meget stolt af. Dér holdt han ofte højtflyvende, formfuldendte, liberale og ... meget indholdsløse taler. Han besøgte ofte sin nevø for at udveksle anskuelser med ham og for at prale med sine parlamentariske evner. Også nu begyndte han, efter at have gjort sig det mageligt i en stor lænestol, at fortælle, hvordan de i sidste dumaforsamling havde taget fat på agerbruget og indenrigsministeren.

"Vi er kommet med en interpellation, Sascha! Vi har opdaget hårrejsende forhold. Hvis de er anstændige mennesker, må de straks tage deres afsked. Vi har dygtige folk under os, som på rette tid og sted vil bringe det for dagen. Du kan slet ikke forestille dig, hvad det er for en sump. I Dscharkent har drukne kosakker på Romanovernes trehundrede års regeringsjubilæum gennempryglet befolkningen med knutten. Hvad siger du til det? Og det kalder man den russiske kulturs velsignelse!"

"Er det nu også sandt, onkel? Jeg kender guvernøren over Semiretchensk-distriktet [Note 38)] og kender også det der stående regiments kommandant. Det ville ligne dem så lidt."

"Man har meddelt os det hemmeligt," hviskede Oblenissimov med en meget sigende håndbevægelse. "Der er hemmeligt

indtruffet bude."

"Kan det her ikke dreje sig om en ondskabsfuld denunciation? Kan en angiver overhovedet være et ordentligt menneske?"

"Å, Sascha, en spion, som holder sine foresatte for nar, må man naturligvis afsky, men et menneske, som giver os, folkets repræsentanter, meddelelse om skændselsgerninger af embedsmænd, opfylder kun sin borgerpligt med det."

"Det er en farlig vej, De er inde på, kære onkel. De giver folket ret på to måder. Ret for dem og ret for os. Efter Deres opfattelse er et politisk mord anstiftet fra venstre ingen forbrydelse. Men en henrettelse fra højrepartiet er en voldsakt."

"Du ved da, at vort parti er imod dødsstraffen?"

"Onkel, jeg kan forsikre Dem om, at den bitreste modstander af dødsstraffen er kejseren selv. Han hader dødsstraffen af hele sin sjæl."

"Og klynger alligevel stadig folk op i al gemytlighed?"

"Hvad kan han gøre for, at der endnu findes mennesker, som prædiker mord og brandstiftelse, som tragter efter at ødelægge Rusland? Mod dem må kampen føres, og i denne kamp har de, som er imod kejseren, måttet udgyde meget blod. Saml blodet af alle de uskyldigt myrdede betjente, officerer, generaler, soldater og tilfældigt forbigående, som har mistet livet ved bomber, og tro mig, i dette hav af blod kunne alle de forbrydere drukne, som blev henrettet for det."

"Vort parti fordømmer jo politiske mord."

"Men myrderiet hører ikke op af den grund. Godserne brænder. Godsejerne er bange for at vedblive at leve i de huse, deres forfædre har bygget, og det forråede folk sulter og tigger.

Rigsdumaen har nu arbejdet i otte år, og hvad har den hidtil skænket folket? Ord og atter ord og ikke en eneste gerning. Er livet måske blevet lettere nu om stunder? Hvor er den så højt roste frihed blevet af? Østersøprovinserne er hærget, marineofficererne frygter for deres matroser og søger at smigre sig ind hos dem. Før var der noget fast og stærkt, I har ødelagt det ved jeres evindelige kritik."

"Å, Sascha, du skulle ikke tale sådan! Mindes dog Makarovs ord: *Tænk på krigen!* En ond skæbne forfølger Rusland – Makarov og Kondratenko er faldet – Stössel har man stillet for en krigsret ... Og Tsushima? ... Og Roshdestvenski? ... Og Mukden? Nej, Sascha, Rusland står to hundrede år tilbage for det øvrige Europa, og uden en duma vil Rusland aldrig være i stand til at indhente det."

"Men hvad har dumaen i grunden præsteret?"

"Ser du da ikke, at dumaen igen har bragt hæren på fode? Krigsministeren skal bruge penge, men Gutchkov giver mere end han forlanger. Tag, hvad I har brug for, men tænk på, at hæren ikke er til for parader og soldaterleges skyld, men for at beskytte fædrelandet. Suchomsky tænker stadig kun på kendingsmærker og uniformer. Os var det som forhøjede officerernes indtægt; os var det som først talte om officerernes rettigheder! Det har kejseren ikke tænkt på og heller ikke hans ministre har gjort ham opmærksom på det. Det var os – rigsdumaen!"

"I har givet os en skilling og taget en daler for det. I har bragt politi ind i arméen. Også vi har nu vore ungtyrkere. Undertiden kender jeg ikke mere den tone, som vor "Russki Invalid", vor "Rasvjedtchik" og "Vojenny Golos" [Note 39)] fører."

"Du er en uforbederlig reaktionær. Vi vil vække Rusland til nyt liv. Lad dumaen blot arbejde, lad være med at forhindre den i det, og vi skal nok skabe jer et stort Rusland. Regeringen må være ansvarlig overfor dumaen, og dumaen må danne kabinettet."

"Altså en fuldendt forfatning?"

"Naturligvis."

"Det samme siger general Pestretzov."

"Det siger alle, som elsker Rusland."

"Nå, så sæt det tilfælde, at det virkelig er sådan. Men disponerer I også over sådanne mænd, som kan tage hele ansvaret på sig og styre statsskibet den rigtige kurs?"

"Det har vi ganske vist ikke tænkt over endnu … Men Polivanov eller Gutchkov kan jo overtage krigsministeriet."

"Hvad, en civilist i spidsen for krigsministeriet!"

"Ved du, Sascha, det vil tilmed næsten blive bedre. Det vil rense luften."

"Uden militær erfaring vil han ødelægge og ruinere hæren. Nå, lad gå! Altså Gutchkov, men hvem mere?"

"Ja, det er svært at sige, hvem der ellers kan være tale om. Hvert parti vil give sin mand. Vi har Roditchev og Miljukov, to lyse hoveder. De social-revolutionære vil stille Kerenski. Nå, og de andre finder vi nok også."

"Mellem partierne vil der udbryde en vild kamp om magten. Ved besættelsen af embederne vil det for fremtiden komme an på partiet, men ikke på vedkommendes dygtighed og fagmæssige uddannelse. Nej, onkel, det er ikke det, Rusland behøver, og det Rusland venter af dumaen. Rusland har brug for mænd, sådanne skabende genier, som kun Peter den Store

og Katharina den Anden kunne finde. Vi har brug for en Menchnikov, en Scheremetev, en Briss, en Potemkin, en Lomonossov, en Betzki, vi har brug for mænd, som kan føre os til fremskridt og ry, og som kan løfte os ud over den bureaukratiske papirøkonomi. Hvor finder vi sådanne folk? Nævn mig dem, og jeg lover dig, at jeg vil gå til kejseren og bede ham om at indkalde dem, om at lade dem indtræde i regeringen og give dem magten i hænderne. Den geniale mand føler ansvarsglæde, det samme gør en kommission ikke. Udvalg og kommissioner kan kun vælte ansvaret over på hinanden, men aldrig skabe noget stort, levedygtigt. Rafaels *Madonna* er skabt af én kunstner og ikke af en kunstnerkomité. Derfor beundrer vi også dette mesterværk. Nævn mig dog navne, onkel! Nævn mig disse genier, talentfulde, mænd, til døden deres fædreland hengivne mænd! Der fandtes en sådan mand – Stolypin, hed han. Men ham myrdede de … Og Witte … Nej, han har vist sig som en forræder og frimurer. Nå, så nævn mig da nogle, onkel!"

"Mænd skal jeg nævne dig? Talenter, genier? Ja, de findes kun én gang i hvert århundrede!"

"Du tier, onkel … du tier … fordi der netop nu til dags ikke findes flere."

30

Det faldt ikke Sablin let at sige disse ord. Med et udtryk af vemodig smerte kom de over hans læber. Men denne erkendelse var hos ham resultatet af årelang grublen. Han elskede Rusland over alt. For ham stod Rusland over partierne, over hans eget *Jeg*, det Rusland, som var personificeret i zaren. Hvis man for at redde Rusland havde måttet ofre hele folket, havde han ikke tøvet et øjeblik med at gøre det. Men hvis Ruslands vel havde fordret fjernelse af zaren, havde han også hjulpet med til det.

Oblenissimov var allerede for længe siden taget hjem. I huset er der dødsstille, kun i øverste etage spiller, velsagtens også en ensom, en nocturne. Tonerne bruser og nager i hans sjæl. Om søvnløse nætter, om sjælekvaler taler de og søger fred i melodi og bøn.

Bede! Men om hvad skal han bede? Det er ikke nok, at han som en morlille beder: "Herre hjælp! Å, Herre forbarm dig!" Han må vide, hvad Rusland trænger til.

I ånden lod Sablin hele hjemmet drage forbi sig. Han så for sig de fattige hytter, markernes brogede striber, snavset og ukulturen, sulten og armoden. Han så de af solen afsvedne Volgastepper og hørte bønnerne om regn. Han så de propre lerhytter i Ukraine og hørte over alt kun ét skrig: "Giv os jord!"

Sablin vidste meget vel, at den russiske bonde foruden jord manglede meget andet. Han manglede kunstig overrisling, trækultur, bedre uddannelse – men først og fremmest mangler han jord. Han søger sin ret, men kan ikke forstå, hvorfor en godsejer, som ikke en gang bor på landet, skal eje et gebet så stort som fire landkredse, og han kun en hektar. Bønderne

havde allerede længselsfuldt ventet et lovforslag om jordfordelingen. Allerede før der var tale om *friheden*, talte man om det. Men Folket må ikke erhverve jorden gennem dumaen, ikke ved revolution og strejke, ikke ved at brænde godserne af og myrde guvernørerne, men ved et magtsprog af kejseren. Kejseren må skille sig fra intelligenspartiet og gå med folket.

Men alle disse godser er dog alligevel gaver, som de tidligere krigere havde skænket deres tjenere, deres adelsmænd, for deres tro tjeneste og det blod, de har udgydt for dem. Tør kejseren, efterkommeren af disse herskere, bryde deres kejserlige ord og atter fratage deres nuværende besiddere disse godser? Vil kejseren gøre det?

Aldrig nogensinde!

Ovenpå klinger nocturnens toner, sagte, næppe hørlige. Men pludselig drøner og stønner hele klaviaturet. Det råber til kamp, til dåd.

Adelen må elske kejseren og være til støtte for hans trone. Således har det altid været, og således må det også være i fremtiden. Kapitalisterne, millionærerne, de store godsejere og stamhusbesidderne må nu alle komme til kejseren og sige til ham: "Dig overgiver vi nu vore landejendomme, gør med dem, hvad du anser for rigtigst!" Ved et kejserligt manifest vil den nye jord så blive overgivet bønderne til evigt eje og godsernes hovedbygninger vil blive forvandlet til landbrugsskoler eller mønstergårde. Den adelige ungdom vil så gå ud imellem folket, men ikke for at prædike socialisme for bønderne, for at forlede dem til mord og rov, ophidse dem mod kejseren og lære dem at hade Rusland, men for at opdrage dem til fædrelandskærlige, dygtige landmænd. Gid Sablinernes våben – den forgyldte sabel

i blåt felt – må blive over slottets portal, og gid der så nedenunder må stå inskriptionen: "Den kejserlige Landbrugsskole, grundlagt af familien Sablin." Gid Kolja og Tonja må leve dér, midt mellem en skare borgerbørn, og lære dem, hvordan man skal gøre Rusland stort og rigt! …

Når nu kejseren vil henvende sig til adelen med opfordringen om at afgive dens arveret til landet til fordel for bønderne – kan de da sige *Nej*?

Med en kraftig akkord afbrødes nocturnen, og igen klang melodien mild og rolig.

Det var den første akt af Ruslands redning.

Zaren, adelen, købmandsstanden, gejstligheden, håndværkerne, bønderne og embedsstanden – det var det gamle Rusland.

Nu er det blevet anderledes: "Bourgeoisi og proletarer". Bønder, fabriksarbejdere og desuden monarkister, oktobrister, nationalister, konstitutionelle, socialdemokrater, socialrevolutionære, anarkister, internationalister, kommunister – og muligvis endnu flere partier.

Adel, købmandsstand, gejstlighed, bønder og embedsmænd holdt fast ved statsidéen og støttede en gang alle tronen. De stredes ganske vist indbyrdes, skadede hinanden, procederede – men i det store spørgsmål om Ruslands væren eller ikkeværen var alle enige. På den tid var Rusland stærkt og uovervindeligt. Men nu? – Adelen var i forfald. Adelen havde hjulpet til at skabe alle disse nye partier og tog aktiv del i deres arbejde. Efterhånden havde den forvandlet sig til den skrækkelige, upatriotiske, udannede "intelligens", som spaltede sig i partier og som nu førte Rusland til fortvivlelsens rand. Med denne

adel, med denne intelligens har Rusland intet mere at gøre. Lad denne adel gå under, lad den afgive sine godser til folket!

Gejstligheden var forarmet. I den smålige kamp for tilværelsen, for det daglige brød, havde den mistet sin tro og ånd. Den var rå og udannet, hengav sig til drik og havde ingen myndighed mere mellem menigheden. En reformation tiltrængtes grundigt. En sjælehyrde må enten være således pekuniært stillet, at han, som den katolske eller protestantiske, ikke alene selv intet tager af sin menighed, men endog kan give dem noget, eller han må være munk eller eremit, som intet kræver for sig selv. Men den russiske præst er en kræmmer, som først bander i timevis, før han beslutter sig til at foretage en embedshandling. Ja – heller ikke gejstligheden er mere den gamle. Hvor finder man nu om stunder en Hermogenes, en Sylvester eller en Seraphim von Sarow? Nu om stunder har gejstligheden hverken anseelse eller magt. Kirkeskikke har fortrængt religionen, og overtroen bærer yppige blomster. Ja, også gejstligheden er i forfald!

Sablin sænkede hovedet. Hvem kan kejseren da endnu støtte sig til, når begge hans trones grundpiller er i forrådnelse og truer med at styrte sammen? … I stedet for den djærve håndværker er der nu trådt fabrikanter og arbejdere, og derfor har der i staten dannet sig en stor hær sultne, vrede og utilfredse mennesker. Måske havde det været fordelagtigere for Rusland at sprede denne armé ud over det flade land og indforskrive alle industriartikler fra udlandet.

Tilbage er kun bønderne og embedsmændene. Det er klart, at bønderne vil holde sig til og arbejde for dem, som giver dem

jord. Zaren er de vant til fra små. De priste ham i deres sange og legender.

På bondestanden kan zaren endnu stole.

Embedsmændene …

Et dybt suk trængte frem fra Sablins bryst.

"*Mea culpa*," hviskede han, "*mea maxima culpa*." Embedsjageri og brødnid havde stadig været udbredt i embedsstanden, men endnu aldrig havde det taget et omfang, som nu. Embedsstanden var fordærvet i bund og grund. Stolypin havde raget et hoved op over dem alle sammen og måtte dø – man ved ikke, for hvis hånd. Til alle tider har vi haft spioner og hemmeligt politi, vi havde den berygtede "Tredje Afdeling", megen uret var sket fra embedsmændenes side. Men de gamle embedsmænd holdt altid kejserens navn i ære. Men hvordan ser det ud nu til dags? Tænker "Ochranaen" og hele den skare embedsmænd, som klæber ved tronen, på zarens vel? Nej, de koketterer med rigsdumaen, de bedrager kejseren og tænker kun på den dag, hvor de får udbetalt deres gage. Det gamle Rusland er hjemfaldet til en opløsningsproces! Der må skabes denne herlige bygning et nyt fundament. Store, vidtgående reformer må ufortøvet gennemføres. Men dumaen må ikke bringe landet dem, for i dumaen sidder kun partimænd og ingen russiske patrioter. Dumaen har heller ingen autoritet hos folket. Kejseren må selv optræde som reformator. Ved manifest og ukas' må han indføre den nye retsorden, må ompløje den russiske jord, må finde nye mænd og give dem de nødvendige magtmidler i hænderne! Det må være zaren selv! Alt må komme fra ham, alt må ske i hans navn!

Sablin rejste sig og så på uret. Klokken var allerede fire om morgenen. "Til kejseren må jeg gå," tænkte han. "Til kejseren må jeg gå og sige ham alt. Det er min pligt. Han vil høre på mig. Han vil forstå mig. For ingen anden end jeg elsker ham så grænseløst."

31

Først klokken seks om aftenen havde kejseren endt sine forretninger og begav sig til sine privatgemakker.

"Vent et øjeblik, Deres Højvelbårenhed," sagde den tykke, ærværdige kammertjener, "jeg skal straks melde Dem."

Undertiden sendte kejseren på denne tid af dagen bud efter Sablin for at snakke med ham. Så kunne det også hænde, at hans døtre, prinsesserne, kom, og så læste han højt for dem af en engelsk bog. Så blev der stille og roligt i palæet Zarskoje Selos gemakker. Hverdagens sorger og uro forsvandt, kejserens øjne så mindre sørgmodige ud, og han selv blev mere åbenhjertig end ellers i en fortrolig samtale.

Sablin blev alene tilbage i biblioteket. Ved væggene stod store bogskabe med glasdøre, og på et stort, rundt bord midt i salen lå aviser og tidsskrifter. "*Novoje Vremja*" og "*Russki Invalid*", som var trykt på særligt papir til kejseren, var lagt til side. Han havde åbenbart læst i dem om morgenen.

Bagved mahognidøren med bronzehåndtaget lå kejserens lille arbejdsværelse. Alt var endnu stille dér. Sablin havde allerede ventet over en halv time.

Da gik døren til modtagelsesværelset op, og en generaladjudant trådte ind. Ham fulgte en besynderlig skikkelse. En høj, mager mand med tykt, sort hår, med mørkt overskæg og langt, bølgende, sort hageskæg. Hans ansigt var påfaldende blegt. Han bar en lang, hvid silkeskjorte, mørke fløjlsbenklæder og bløde bondesko. Men det mærkeligste ved dette menneske var hans store, næsten hvide øjne, som beskyggedes af mørke øjenvipper og tætte bryn, og ud af hvilke

en indre ild lyste. Uvilkårligt sænkede Sablin hovedet, da dette menneske kastede et stikkende blik på ham, et blik, der ligesom trængte ind i sjælens dybeste bund og læste alle tanker dér.

Hvis dette menneske var dukket op her uden tjeneren og generaladjudanten, havde Sablin grebet ham og hentet vagten, så sælsom blev han til mode ved denne uvante skikkelse i zarpaladsets hellige rum.

Generaladjudanten blev forlegen, da han så Sablin i biblioteket. Han stod ret for ham og hilste militært. Men den mærkelige mand blev stående ved siden af Sablin og gennemborede ham med sine øjne.

"Se ikke på ham, min kære, men på mig. Det vil du have større nytte af. Stir hellere sådan på mig!"

Uvilkårligt vendte Sablin sit hoved mod den talende. Den påfaldende lange næse delte ansigtet i to dele. Hans hoved- og skæghår skinnede og uhyggeligt lyste hans store øjne under de buskede øjenbryn. Disse øjne så det, som andre ikke kunde forstå, men forrådte samtidig mandens tanker. Der lå noget dæmonisk i dette sanselige, men alligevel faste blik.

"Et stort værk vil jeg fuldende. Vi vil omskabe alt efter vor vilje. Anstreng dig for at vinde min gunst. Jeg skal selv lære dig det … Men skaf mig først og fremmest sammen med din unge hustru … Å, hvor er hun smuk … Hende synes jeg om … Sådan et hvidt legeme! …"

Han vendte Sablin ryggen, snød næsen på bondemaner, grinede kynisk med sine tykke, røde læber og gik foran generaladjudanten ind i kejserens arbejdsværelse. Kammertjeneren åbnede respektfuld døren for ham.

Generaladjudanten trykkede tavs Sablins hånd og forlod modtagelsesværelset. Også kammertjeneren fulgte ham.

Snart kom den sidste tilbage. På en sølvtebakke bar han en karaffel med madeira, to filigranglas og to sølvskåle med fineste Kiever-marmelade.

"Kejseren plejer jo ellers aldrig at nyde noget i sit arbejdsværelse," tænkte Sablin.

Kammertjeneren kom tilbage igen.

"Hvem er den mand?"

Over kammertjenerens ansigt gled et øjeblik et foragteligt smil, men så så han igen rolig og ligegyldig ud.

"Grigori Jephimitch," sagde han, "kejserlig lampadnik [Note 40)]. Nu vil kejseren ingen modtage mere. Hans Majestæt er optaget. Deres Højvelbårenhed venter forgæves og kan roligt gå. Når majestæten skulle have lyst til at se Dem, skal jeg meddele Dem det!"

Den lange, forberedte tale svandt Sablin af minde. Det blege ansigt med det lange, sorte skæg stod igen for ham, de hvide øjne gennemborede ham, og han hørte hans uforståelige og sanselige ord.

Sablin trak på skuldrene og forlod biblioteket. Den onde forudanelse om en forestående ulykke greb hans hjerte og for første gang i hans liv begyndte hans kærlighed til kejseren at vakle.

32

En gang om året plejede zaren at indbyde sine garderegimentofficerer til Zarskoje Selo og beværte dem ved sit kejserlige taffel. Et af de kejseren nærmest stående regimenter kom da en dag på den dristige tanke, at de, for at gøre gengæld, ville invitere kejseren til kasinoet, anrette et pompøst måltid for ham og byde ham det, som han på grund af hofetiketten, ikke kunne have hjemme hos sig selv, sigøjnerkor, hr. Guloskus rumænske orkester, chansonetter og danserinder fra et bekendt forlystelsesetablissement.

Man ville en gang have kejseren ud af de trolddomsagtige scenerier i paladset, hofjagterne, paraderne og lade ham deltage i et gemytligt lag. "I øvrigt vil jo også kun folk af vor slags være til stede, regimentsofficerer som alle kender kejseren personligt, og som han sætter pris på," hed det. En mærkelig idé …

Men denne idé fremkom, da kejseren var træt af at regere, da hof- og familielivets sorger bestandig hvilede sværere på ham, og han sagde Ja.

Dette regiments eksempel fulgte et andet. Sige nej kunne kejseren ikke mere, og efterhånden vandt skikken hævd i garden. Disse festmåltider slugte uhyre summer. De lavere officerers årsindtægt gik med på én dag. For officerer af beskednere regimenter betød det ofte et husligt drama, afkald på de vigtigste ting til kone og barn. Men man turde ikke beklage sig, ikke protestere imod det – så stor var kejserens nåde, så stor den lykke at kunne modtage kejseren hos sig. Men uden at man mærkede det steg samtidig guden ned fra himlen,

og mennesket så ikke længere guden i kejseren, men en almindelig dødelig. Ingen kunne imidlertid beklage sig over det eller protestere imod det og bebrejde ham det. Gerne tog han del i den muntre glæde, glemte sine sorger mellem ungdommen. Men guden hørte op at være en gud og megen sladder og bagvaskelse, som før ikke en gang havde trængt ind i palæet, nåede nu oven i købet til kasernen. –

Sablins regiment ventede zaren. Præcis klokken syv skulle han indfinde sig til diner i kasinoet.

Trappen var pyntet med blomster og belagt med et rødt tæppe. Soldater i paradeuniform dannede spalier. Hemmeligt politi stod ude på gaden.

Alt, hvad der fandtes i kasinoet af lysekroner, væglampetter og bordkandelabre, brændte med hundrede lys. "Sakuszkabordet [Note 41)]" var overdådigt besat med skinker, fiskeretter af enhver art og frisk kaviar i vidunderlige krystalskåle. I den store sal havde officererne taget opstilling efter deres rang og ved siden af i billardværelset stod trompeterne. Den tjenstgørende officer ventede kejseren i vestibulen.

Præcis klokken syv kom kejserens store automobil og holdt foran kasinoet. Publikum blottede hovedet, nogle råbte Hurra. Kejseren begav sig hurtigt ovenpå og rakte under regimentsmarchens toner alle officererne hånden. Derefter trådte han hen til vinduet og tændte en cigaret. Trompeterne trængte sig nysgerrigt ved den dør, som førte ind til salen. Der herskede stilhed derinde. Officererne vovede ikke at tale. De generede sig. Men lige så genert var kejseren, som så over hele kredsen med sine strålende, venlige øjne. Det var Sablin, som

overvandt dette pinlige øjeblik, idet han gik hen til kejseren og begyndte at tale utvungent med ham. Kejseren smilede taknemmeligt og sagde:

"Ryg dog, Sablin … Ryg dog, mine herrer!"

Kejseren så på ham og smilede. Men straks efter forsvandt smilet, og hans ansigt antog igen sit sædvanlige udtryk. Regimentskommandanten trådte hen til dem og bad dem gå til bords. Han tog plads på kejserens højre side, fyrst Repnin på hans venstre. Vorobjev, Grizenko og Sablin sad lige overfor ham. Kejseren var eftertænksom. Adspredt drak han et stort glas ældgammel madeira og hørte mindre på regimentskommandantens konversation end på den almindelige larm og på musikken. Trompeterne spillede den mexicanske sang "*La Paloma*", og alle så forventningsfuldt på kejseren. Det hed sig nemlig, at det var hans yndlingsmelodi. Der blev serveret hurtigt og opmærksomt. Kasinoordonnanserne blev nemlig hjulpet af nogle til dette formål bestilte opvartere fra en af Petersborgs bedste restauranter. En glatbarberet, tyk "forretningsfører" gav lydløst og vigtigt sine ordrer. Vin blev drukket med mådehold. Kun de yngste officerer var under Rotbecks ledelse allerede kommet i stemning under bordtalerne og blev efterhånden noget højrøstede. Talerne var officielle og korte.

"På vor allerhøjeste krigsherres vel!" så et tordnende hurra og den tre gange gentagne nationalhymne fulgte.

Efter dineren begav alle sig ind i den lille hyggelige salon for at drikke mokka. Kejseren gav stående *cour* og vinkede Sablin hen til sig.

"Hvordan går det Deres hustru. Det er længe siden, at jeg har set hende, men jeg ved, at hun hyppigt besøger kejserinden."

Hans ansigt blev helt bedrøvet, og efter en kort pause fortsatte han:

"Alt er så kedeligt, Sablin. Og under måltidet blev spillet "*La Paloma*". For tyve år siden har jeg begået den letsindighed at ytre i mit husarregiment, at jeg synes om den sang. Og siden trakterer man mig med den, hvor jeg går og står … undertiden kommer jeg til at tænke på Hamlets ord om skyerne. Mindes De dem?"

Han satte sin kaffekop på bordet og henvendte sig til regimentskommandanten:

"Er De allerede færdig med formeringen af Deres maskingeværafdeling?"

"Fuldkommen. I lejren vil vi afholde fægtningsskydning."

"Jeg har allerede længe tænkt på at udruste kavaleriet med maskingeværer. Men det drejede sig om et pengespørgsmål. Jeg indser jo til fulde, at det ikke volder nogen særlig glæde at give penge ud til krigsformål."

Da trådte Grizenko hen til kejseren: "Tør jeg bede Deres Majestæt begive sig ind i salen og høre noget af det nye repertoire der?"

"En mand, som holder sig evig ung," sagde kejseren venligt og tog Grizenko under armen. "Vi er vel lige gamle?"

"Jeg er to år ældre, Deres Majestæt."

"Og samtidig alligevel en ren yndling."

"Ikke ganske, Deres Majestæt. Jeg har for længst tabt alt mit hår. Jeg bærer tonsur som en pater."

Hele selskabet begav sig ind i salen, hvor der var rejst et podium. Foran stod i malerisk uorden lænestole og sofaer. Kejseren tog plads i en lænestol.

Først trådte en russisk chansonette ind i silkehalvsko på de nøgne fødder og en kort balletteuse-dragt, som var dybt nedringet. Hun sang et par let frivole moderne viser.

Kejseren hørte smilende efter. De unge officerer fnisede og Rotbeck nikkede til sangerinden.

Orkestret og regimentssangerne trængtes i døren.

Sablin rejste sig og gik ud. Han blev tung til mode. Det var ham, som om den kejserlige majestæt blev krænket her ved hans regiment.

33

I billardværelset sad orkestret og røg og drak øl. På bordet stod flasker og tallerkener med smørrebrød. De sad alle med ryggen mod døren, og ingen troede, at en officer kunne komme derind, og ingen vendte sig om, da Sablin kom forbi døren.

"Har I set, hvordan kejseren tænder sig en cigaret, kammerater?" spurgte en høj, brunhåret trompeter. "Akkurat som et almindeligt menneske. Regimentskommandanten fortæller ham noget, og så ler han! Jeg havde aldrig tænkt mig, at zaren så så dagligdags ud. Hvis jeg fortæller det hjemme i landsbyen, tror ikke et menneske mig!"

"Har I også set, hvor han stirrede på chansonetten. Og hun havde tilmed bare ben, ganske uden trikot. Er det ikke en skandale?" mente en valdhornist.

Sablin stod bagved portieren og lyttede. Hans hjerte bankede og tårer trådte ham i øjnene.

Nu begyndte en kornettist, som havde gået på konservatoriet og tjente frivilligt i orkestret, en sygelig og nervøs ung mand, at føre det store ord mellem musikerne.

"Når kejserinden turer sådan løs med Grigori [Note 42)], må kejseren da også trøste sig et eller andet sted. Så søger han sig netop den første, den bedste."

"Men det er da ikke rigtigt, at officererne forleder kejseren til det," sagde en anden.

"Dit kvaj!"

"Det kan du selv være. Hvad bilder I jer ind. Er I underofficerer?"

"Jeg er kunstner, og I er – fy for fanden … bum, bum, bum … og forresten ingenting."

Kornettisten henvendte sig igen til stabstrompeteren og sagde dæmpet:

"Jeg kender hende meget godt, denne Mary Cate. Hun er en ganske almindelig estlænderinde, en fræk tøs og ikke andet."

"Hans Majestæt kejseren synes om hende," sagde en af trompeterne.

"Nå, det har Rasputin fået ham med på."

"Hvorfra råder det menneske over en sådan magt?" spurgte en trompeter. "Han skal jo være en ganske almindelig bondekarl."

"Han kan kunsten," mente kornettisten, og alle brød ud i en rå, gemen latter.

Sablin var helst faret derind og havde slået løs på dem med alt, hvad han havde kunnet finde. Gerne havde han set deres blodige hoveder og deres af skræk stirrende øjne. Men han havde lært at beherske sig. Var det disse folks skyld, at man havde vist dem, de uindviede, guddommen? Havde ikke disse officerer selv bidraget til det, de officerer, hvis første pligt det er at beskytte kejseren. I dag er han hos os, i går var han hos gardeskytterne, i forrige uge hos Preobraschenski-regimentet, og hos husarerne.

Alle ser ham, trompetere, kasinoordonnanser, regimentssangerne. Og hvilket begreb får disse mennesker om ham? De ser barbenede fruentimmer, de ser de uanstændige, moderne danse, hører det rumænske orkesters frivole musik, den rå sang og ser midt i det hele zaren!

Zaren og Gud er ét! Er det da tilladt at danse foran altret eller synge letsindige couplets?

Sablin mindes, at en bande unge lømler i året 1905 med tildækket hoved var trængt ind i Kasan-katedralen, og at en af knægtene havde tændt en cigaret ved lampens hellige ild, til stor fryd for sine kammerater og veninder.

Er det ikke akkurat det samme? Men det var socialister, fjender af Gud og zaren. Men hér er det os – os!

Han blev overfaldet af en pludselig skræk. Med hænderne greb han sig om hovedet og vaklede ud af kasinoet. Da han i forstuen lagde sin kappe om sig, hørte han den høje, drønende latter, med hvilken en meget stærk couplet blev modtaget af de tilstedeværende.

Udenfor lyste en hvid forårsnat. Foran kasinoet holdt endnu kejserens automobil. En tyk officer sad på chaufførsædet og så sørgmodig ud i det fjerne. Sablin gik hen til ham og trykkede hans hånd. Officeren så på ham og lagde mærke til, at Sablin græd. Da rejste han sig, sluttede, som om han fulgte en pludselig indskydelse, Sablin i sine arme og kyssede ham. De to forstod hinanden. De led begge usigeligt.

34

Om foråret overtog fyrst Repnin kommandoen over regimentet, Sablin blev med oberstrang forflyttet øst på, Vorobjev fik et linjeregiment, Rotbeck anden eskadron. Matznev blev afskediget.

Sablin skulle bearbejde regimentets økonomiske anliggender. "Jeg må skabe noget nyt og overveje, hvad der er det nødvendigste," tænkte han. Sommeren igennem tog han uafbrudt frem og tilbage mellem lejren og sin bolig i byen. Vera Konstantinovna skulle rejse på landet med sine børn, men udsatte sin afrejse fra dag til dag. Hun kørte stadig til Zarskoje Selo og var stadig i huset hos hofdame Vyrobova. Sablins dreng, som var kadet, var for tiden i lejren, hans datter endnu i en pension. Denne form for familieliv huede ham ikke, men han var så meget optaget af sin tjeneste, at han dårligt nok kunne bekymre sig om sit eget hus. I forskellige anliggender måtte han føre en hård kamp med regimentskommandanten.

I begyndelsen af sommeren fik han et brev fra kosakoberst Paul Nikolajevitch Karpov, som ledede et regiment ved den østrigske grænse. Karpov havde han i sin tid lært at kende i guvernement N. under de daværende uroligheder. Senere havde de aldrig mere set hinanden. Karpov hørte jo ikke til Sablins kreds. Skønt af god, gammel familie – han førte et våben med to kanoner – havde han aldrig slået i garden. Men den fælles kærlighed til fædrelandet og kejseren havde lagt grunden til deres venskab. Derfor korresponderede de, og Karpov skrev regelmæssigt til Sablin, til påske, til det nye år og til deres navnedage. Tidligere var disse breve stedse korte og

indholdsløse. Men dette brev var det første lange og udførlige, som Karpov sendte Sablin fra Z...

"... Tænk også De på krigen," skrev han. "Jeg går med liv og sjæl op i det. Skoler mit regiment til den svære kamp. Vi kan da endnu ikke én gang til opleve forsmædelsen ved den japanske krig. Den gang anede vi intet. Men denne gang kan vi ikke skjule os bag disse undskyldninger. Kun en blind kan det undgå, at det vil komme til krig mellem England og Tyskland. Hvis England nu ikke knuser Tyskland, er det selv fortabt. Hér føler jeg krigens pulsslag. Tyskland ønsker ikke krigen. Det har jo dog spildt de gunstige øjeblikke, da vi i 1911 hverken havde maskingeværer eller svært artilleri, da Frankrig endnu ikke havde gennemført sit rustningsprogram og endnu ikke havde forstærket sit kavaleri. Den gang havde Tyskland kunnet få bugt med os. Nu er det for sent. Vi vil sejre. De vil spørge mig, hvad angår det Rusland, at England og Tyskland slås? Men det er nu en gang det troløse Albions gamle politik: At lade de andre rage kastanjerne ud af ilden. Jeg sætter hele mit håb til zaren og hans fredskærlighed, for selvom jeg egentlig ønsker krigen, er jeg alligevel bange for den. Den kendsgerning, at de herboende rige jøder ubetinget vil have krigen, foruroliger mig. Den må altså bringe dem fordele. Men når krigen er fordelagtig for jøderne, er den sikkert ufordelagtig for Rusland. Forbered også Dem til krig, Alexander Nikolajevitch, for siden 1905 er da alle mennesker enige om, at også garden må drage i felten.

Måske bliver der ikke krig. Mine to leverandører Mandeltort og Rebinovitch var hos mig for at afslutte en kontrakt. De påstod, at den jødiske *kahal* ikke endnu vil tillade krigen. Gud se i nåde til os! Vi tror nu en gang her på jødedommens almagt.

– I år har jeg sendt min søn på krigsskolen. Han er en flot fyr, tre år ældre end Deres, har let ved at lære, en fiks karl og en god kosak. Skulle De se ham i krigsskolen, så sig ham nogle venlige ord … Det vil være en stor ære for ham …"

Efter dette brev blev Sablin eftertænksom. Der syntes faktisk at trække et uvejr op, men han ville endnu ikke tro på muligheden af en verdenskrig. For alle tilfælde inspicerede han endnu en gang regimentets kamre. Varme huer og varme kapper fandtes ikke, hesteskoene passede ikke, fægtningstrosset befandt sig i en tilstand af den største uorden. Sanitetsvognene var gammeldags og uhåndterlige. Repnin holdt på nyanskaffelse af kyrasser og hjelme. Sablin forlangte nye sygevogne, halvpelse, nye trænkøretøjer, paksadler til officersbagager. Han rådede indtrængende til nøje at gennemse mobiliseringskalenderen.

Derved kom det hyppigt til heftige meningsudvekslinger. Sablin søgte råd hos sine leverandører, tog til Finland for at bestille trænvogne, lod trænheste opkøbe gennem Kisslov, kort sagt, han blev grebet af en sand skabertrang. De mørke tanker om folket, zaren, rigsdumaen og hans søn Viktor beskæftigede ham ikke mere. Han satte sig ikke noget vidtflyvende mål nu, men besluttede at gøre sin bedste pligt indenfor sit begrænsede virkeområde.

I de sidste tre dage havde han igen været i sin lejlighed i byen. Vera Konstantinovna kørte dagligt ud og forekom ham mærkelig. Hendes øjne strålede, hun lo nervøst, viklede sig ind i sit uldtørklæde og så ud som om hun havde feber.

"Er du syg, Vera?" spurgte han.

"Nej. Kan du måske se noget?" sagde hun ophidset.

"Det lader til, at du ganske har mistet dine nerver."

"Jeg er i en dæmons magt, Alexander," sagde hun, kastede sin kappe om sig og gik. Først sent om natten kom hun tilbage. Sablin sad endnu i arbejdsværelset og havde endnu tjenstlige affærer med en embedsmand fra intendanturen. Hun så ind til ham.

"Er du optaget?" sagde hun med glødende ansigt.

Han gik ind i hendes værelse.

"Red mig," sagde hun. "Bed for mig, for jeg kan ikke mere bede."

"Vera, hvad er der i vejen?"

"Å, intet ... slet intet ... Måske vil Herren forbarme sig over mig."

"Vera, det er ikke godt, at du så ofte kommer i denne kreds. Troen er noget smukt, men mysticisme er ingen tro."

"Tilgiv mig, Alexander! Og hvis du skulle høre noget, så tilgiv mig ... Jeg er så træt. Er du snart færdig? Jeg går ind og sover."

Hun slog kors over ham og gik.

Sablin endte hurtigt samtalen og gik ind i sin hustrus soveværelse. Vera Konstantinovna sov. Hendes ansigt var blegt. Skygger lå under hendes øjne, mens hun uroligt kastede sig frem og tilbage i søvne. Undertiden trak hun sine øjenbryn fast sammen, og et svært suk kom fra hendes bryst.

35

Syrenerne blomstrede. Petersborg blev bestandig mere tom, fordi alle ilede ud til deres villaer på landet. Sablin kom en aften fra lejren til byen, fordi han havde aftalt en samtale med sine leverandører. Da han så henimod klokken elleve kom hjem, var Vera Konstantinovna der endnu ikke. Hun var igen kørt til Zarskoje Selo. Han satte sig derfor til at arbejde. Tiden gik, men hun kom ikke. Endelig, klokken tre om natten, kørte et automobil frem, og hun skyndte sig, uden at hilse på ham, direkte ind i soveværelset. Dér lukkede hun sig inde. Sablin indså, at han en gang måtte tale alvorligt med hende. Den tanke, at hans hustru måske elskede en anden og var blevet ham utro, faldt ham ikke ind, men hendes opførsel var for mærkelig. Han bankede på døren til hendes soveværelse.

"Straks," sagde hun sløvt.

Han trådte ind.

Hun sad allerede halvt afklædt med håret i uorden foran spejlet. Nu rejste hun sig. Ud af hendes herlige blå øjne talte en ubeskrivelig kval.

Sablin satte sig i en lænestol og ville tage hende på sit skød. Men hun snoede sig ud af hans arme, tog en mørk friserkåbe på og begyndte at kæmme sit hår henne i et hjørne.

"Kære Vera," begyndte Sablin kærligt, "jeg har allerede i længere tid bemærket, at der foregår noget i dig. Sig mig det … Elsker du en anden, så tilstå det roligt for mig. Det kan jo hænde alle. Lad os sammen overveje, hvad der er at gøre."

"Jeg har aldrig elsket nogen anden end dig og elsker også kun dig endnu," svarede hun alvorligt.

"Men hvordan er det da fat med dig? Hvilken dæmon holder dig fanget?"

Vera Konstantinovna fo'r sammen og så ængsteligt på sin mand.

"Alexander," sagde hun bedrøvet, "hvis du vil gøre mig en tjeneste, så lad mig være alene ... Jeg lider frygteligt ... Måske vil jeg i morgen fortælle dig alt ..."

"Godt. Gud velsigne dig. På gensyn! Hvad det end kan være, så fortæl mig det roligt. Jeg skal bære alt, når du blot bliver lykkelig igen."

Men næste dag fortalte hun ham intet, spillede glad og mente, at det hele var vanvid. Hvis det skulle være nødvendigt, ville hun meddele ham alt. Nu ville hun først og fremmest have sine børn hos sig. Tanja blev derfor i nogen tid fri fra skole, og Kolja kom hver dag på besøg fra lejren. Ofte gjorde hun indtryk af atter at være den gamle. Men snart vekslede hendes stemning igen. Hun fik igen sine stive, mod ét punkt rettede øjne, hun hørte ikke efter, når hendes mand talte til hende. Hun havde sine egne lidelser, sine grå tanker og anså det ikke for nødvendigt at betro andre dem.

Men en juliaften, da Sablin lige var vendt tilbage fra lejren, kom hun ind til ham i hans arbejdsværelse og sagde:

"Alexander, jeg ser, hvordan du lider. Vær beredt på noget slemt. Bed, min elskede, og skærm børnene ... I morgen vil du erfare alt."

Hun gjorde flere gange korsets tegn over ham og så med tåretunge øjne på ham. Som åndsfraværende var hendes øjne, som tidligere havde strålet i ren, inderlig kærlighed. Han ville

omfavne hende, men hun rev sig løs fra ham. "I morgen," sagde hun og gik ind til børnene.

Sablin vågede hele natten. Nogle gange gik han på tåspidserne hen til sin hustrus soveværelse og lyttede. Men alt var ganske stille. "Hun sover allerede," tænkte han. "Sov sødt, min engel, og tro mig – hvad det end kan være, vil jeg altid tilgive dig." Så faldt pludselig den tanke ham ind, at det måske ikke var ham, som skulle tilgive hende, men hende, som skulle tilgive ham. Måske har hun fået historien om Ljubovin og Marussja at vide? Måske har Ljubovin for at hævne sig skrevet et brev til hende, sendt hende hans breve til Marussja, og nu ved hun alt, også at Viktor lever! Han søgte efter ord til at retfærdiggøre sig med, men fandt ingen. Som i feber tilbragte han natten. Mærkeligt nok kom Vera Konstantinovna ikke til morgenteen. Det gjorde børnene urolige.

"Fader, gå dog ind til moder. Hun var så underlig. Måske er hun syg. I går velsignede hun os, som om hun ville tage afsked fra os for evigt. Gå dog ind til moder. Hun må have noget på hjerte."

Sablin gik. Han bankede på døren – intet svar. Han lyttede – i værelset herskede dødsstilhed. Han trykkede på håndtaget – døren var lukket. Børnenes ophidselse tiltog.

"Bare der ikke er sket noget, far!" gentog Tanja. "I går var moder helt ude af sig selv."

Sablin sendte bud efter en smed, som dirkede døren op. I sin smukkeste kjole lå Vera Konstantinovna på sengen. Hendes hår var friseret, hendes ansigt ligblegt. På natbordet stod en lille flaske og nedenunder en seddel med den banale påskrift: "Jeg beder om ikke at beskylde nogen for min død." Ved siden af

fandt man en stor forseglet konvolut, på hvilken stod: "At åbne af min mand, Alexander, efter min begravelse."

Denne henrivende, livsglade, lykkelige kvinde havde allerede for længe siden forberedt sig på døden. Hvor forfærdeligt måtte hendes hjerte ikke have lidt, indtil hun besluttede sig til dette fortvivlede skridt!

Længe stod Sablin og børnene ved hendes dødsseng og så tavse på hendes stivnede træk. Først Koljas og Tanjas hulken bragte atter Sablin tilbage til virkeligheden. Han rettede sig, kyssede så hendes blege ansigt og forlod værelset sammen med børnene.

36

Man havde båret Vera Konstantinovna til graven. Bedstemoderen havde taget børnene ud til sig på landet. Henimod klokken syv om aftenen kom Sablin fra kirkegården til sin tomme lejlighed, hvor der endnu lugtede af grangrene, friske blomster, røgelse og desinfektionsmidler. Spejlene var tildækket med hvide duge og lignede blege spøgelser. Over møblerne havde man trukket sommerbetræk. Sørgeligt lød hans skridt gennem værelserne.

Han gik ind i sit arbejdsværelse og tænkte snarest muligt på at flytte ud i lejren. Alle billeder, også det store portræt af Vera Konstantinovna i brudedragt, var tilhyllet. For at tage afsked endnu en sidste gang, fjernede han forhænget på billedet og så længe opmærksomt på det. Hendes uskyldige, blå øjne så ned på ham under de mørke øjenvipper. Hendes læber syntes at ville sige ham noget.

Han trak gardinerne for, tændte en lampe og satte sig sådan, at han tydeligt kunne se billedet. Hvis hun nu pludselig var kommet, ville han ikke være blevet bange, men kun glædet sig over det. Og da han nu åbnede hendes sidste brev, følte han rigtigt, hvordan hans hjerte med alle fibre hang ved hende. Sytten år havde de levet sammen – ét hjerte og én sjæl, ikke én eneste gang havde han brudt sit ægteskab, ikke én eneste gang fornærmet hende, og også hun havde bevaret sin troskab over for ham.

"Har du vel, Vera?" sagde han og så på Vera.

Det så ud, som om det unge ansigt smilede, men lampens lys beviste ham tydeligt, at det ikke var et levende væsen, men et

billede, han havde for sig. Derfor blændede han lampen. Hemmelighedsfuldt trådte nu hendes hvide skikkelse frem fra den mørke ramme.

Han rev konvolutten op. Flere fintbeskrevne blade papir faldt ud på bordet. Han ordnede dem efter dato og begyndte så at læse.

"Kan du tilgive mig? Jeg ved, at du ikke kan! Og dog håber jeg det. Hvor herligt er dog livet! Jeg elsker dig og børnene så højt, og det er så svært at forlade livet. Skal jeg holde alt hemmeligt, glemme alt og lyve for dig og børnene, så at du intet får at vide? Jeg har forsøgt det, men føler nu, at jeg ikke kan lyve. Jeg ville fortælle dig alt, jeg håbede, at du ville forstå det og tilgive mig. Nej, du vil alligevel aldrig forstå det, og du vil ikke kunne tilgive mig. Og selv om du også tilgiver, så vil du alligevel altid bære det med dig i dit hjerte. Du vil aldrig sige mig et bebrejdende ord, vil aldrig tale om det, du vil måske tilmed vise mig, at du har tilgivet mig, men tænke vil du alligevel altid på det.

Hvad er der da sket? Jeg er bange for, at jeg heller ikke nu kan sige alt, at jeg vil fortie det vigtigste. Det er for sælsomt – og for smudsigt.

Tror du på dæmoner? Jeg har tidligere ikke troet på dem. Men nu gør jeg det. Det var en dæmons kraft, jeg bukkede under for.

Jeg vil forsøge at fortælle alt i rækkefølge, men jeg ved ikke, om det vil lykkes mig.

Den … maj.

I går sagde A. F. [Note 43)] til mig, at han gerne ville lære mig at kende. Jeg erklærede, at jeg ikke havde den ringeste lyst til at se

ham, da jeg havde hørt så meget ufordelagtigt om ham, og fordi en sammenkomst med ham desuden ikke skulle være ufarlig.

A. F. var oprørt.

'Det var ikke sandt,' sagde hun. 'Han er en hellig mand. Han er den kalk, hvori Gud skænker os frelse. Det er en stor lykke for Dem, at han har lagt mærke til Dem.'

Jeg tav og talte om noget andet.

Om aftenen var vi hos A. V. [Note 44)] Vi spillede poker, og A. V. lo ad mig. Da sagde hun alvorligt: 'Frelsen ligger i selvopgivelsen. De ved, at der bor en hovmodets djævel i Dem. Uddriv den ved en fornedrelsens akt. Prinsesse L. har gået med ham i badstuen, har vasket hans fødder og følte en overjordisk salighed. Med G. var det det samme. Nu har han udvalgt Dem, og det betyder, at frelsen vil komme over Dem.'

Jeg kaldte ham en smudsig og fordærvet bondekarl. A. F. syntes at føle sig noget ubehageligt berørt ved det. Hun tav, men jeg kunne mærke, at hun var meget utilfreds med mig. V. sagde: 'Hun gentager gadens mening. For at bedømme noget, må man selv have oplevet det.'

For at udslette det ubehagelige indtryk, bad jeg A. F. undskylde og indvilgede i at træffe ham, men kun i nærværelse af et større selskab.

'Ja,' naturligvis," sagde A. F. og kyssede mig.

Den ... juni.

Om morgenen kom du fra lejren, mens jeg endnu lå i sengen. Kan du huske, hvor du gjorde mig lykkelig den gang? Vi spiste frokost sammen. Jeg skælvede af kærlighed til dig. Efter frokost kørte du så bort igen. Jeg blev alene, var endnu helt opfyldt af dig og tænkte kun på dig. Da kom en lakaj fra V. med en billet.

Hun skrev til mig, at hun ville hente mig klokken seks og køre med mig ud til ham …

Skal jeg skrive mere? Det bliver mig for svært … Jeg ville have sagt dig det, men det ville have været endnu sværere. Men du må vide det. Du må vide det, at jeg er uskyldig. Jeg elskede dig så højt som aldrig i livet og troede ikke, at der kunne tilstøde mig noget.

Min Gud. Hvor skrækkeligt!

V. afhentede mig i sin vogn. Der lugtede over alt af blomstrende syrener. På gaderne solgte konerne og børnene hvide og blå syrenbuketter. Vi kom til hans bolig. Fra forværelset hørte jeg mange kvindestemmer og det gav mig rygrad. Rolig gik jeg bagved V. Man ventede os allerede. Der var reserveret os pladser. Jeg sad ved siden af ham, V. ved den anden ende af bordet.

Hans anden naboerske var den tykke, gamle O. Ved siden af hende sad en mig ubekendt, ung, blegsottig pige med blå skygger under de sværmeriske øjne. Hun tilkastede mig et hadefuldt blik. Endvidere så jeg L., fyrstinde P. med datter, som netop var kommet ud af skolen, N. og Sh. Alle var i baltoilette og dybt nedringede. I det hele var der med os tolv damer. Vi sad omkring et stort bord, på hvilket stod frugt, bagværk, konfekt, vindruer og en temaskine. L. skænkede te for alle. Han sad ved den ene ende af bordet og rejste sig ikke, da vi kom ind. Mærkeligt var han klædt, violet skjorte, sorte benklæder og tøfler på sine nøgne fødder. Hans tykke, sorte hår var skilt i midten, hans skæg skinnede. Men først og fremmest lagde jeg mærke til hans øjne, hans store, hvide, trætte og dog brændende øjne, der ligesom så en ind i sjælens inderste.

Han rakte mig sin store, behårede hånd og sagde: 'Kom hér, kom hér, min due! Du ved det. Jeg elsker dig.'

Alle damerne rettede nu deres opmærksomhed på mig og hviskede til hinanden:

'Han har udmærket hende. Den lykkelige! Vor fader har fundet hende værdig … Guds nåde hviler over hende.'

Jeg blev forlegen og tog plads ved siden af ham. Han skænkede vin for mig og bød mig kager og konfekt. Jeg kunne hverken spise eller drikke.

'Du tror måske, jeg har kommet noget i dit glas?' sagde han. 'Tro ikke sådan noget. Nå, for min skyld gerne, når du ikke vil spise, behøver du det ikke. Du foragter mig vel sagtens? Så se en gang på de andre.'

Med disse ord tog han et stykke kage fra min tallerken og holdt det hen foran den blege, unge piges ansigt. Hun åbnede lydigt munden og han stak kagen ind i den.

'Ser du,' fortsatte han, 'Maria elsker mig. Maria, vil du atter gå i bad med mig? Hvad? … Men du er stolt – elsker vel din mand. Du har vel også været hos ham i dag. Nå, det gør ikke noget. Det tager jeg dig ikke ilde op. Jeg synes om dig, fordi du ligner Alexandra så forbandet.'

Damerne kastede misundelige blikke til mig, og O. sagde:

'Vera Konstantinovna, De lykkelige. Det er første gang, faderen udmærker nogen straks, sådan som Dem. De er en udvalgt. Guds nåde udgyder sig over Dem.'

Det forekom mig, som var jeg i et selskab af vanvittige. Jeg forstod slet ikke og vidste ikke, hvad jeg skulle gøre. Pludselig følte jeg, at han holdt sine store, hvide øjne rettede på mig.

Man kalder det sædvanlig hypnose. Nej, når det blot havde været hypnose, havde han ikke kunnet få bugt med mig. Jeg befandt mig på ingen måde i en drømmetilstand. Jeg følte tværtimod alt det, som foregik i mig, og deri lå netop det skrækkelige.

En dæmon betvang mig. Jeg mærkede, at min vilje lidt efter lidt forlod mig. Det brusede i mit hoved, jeg så kun de andre utydeligt og hørte næppe, hvad de sagde. Han slap mig ikke med sine øjne, hvori der brændte en frygtelig ild. Han var mig modbydelig, men i det øjeblik kunne jeg have gjort alt, hvad han havde befalet mig.

Råt greb han min hånd og sagde: 'Nå, kom så!' Jeg rejste mig lydigt og fulgte ham. Alle så på mig med begejstrede, misundelige øjne og V. hviskede til mig:

'Lykkelige kvinde.'

Vi trådte ind i det lille sideværelse. En ikke særlig proper sofa stod derinde. Døren til spisestuen blev stående åben. Dér sad alle ganske sagte og lyttede åbenbart spændt efter, hvad der ville ske. Jeg forstod ikke noget af det hele …

Alexander! Kalder man det forræderi? Nej, det er voldtægt, et mord, en afskyelighed, en lavhed! Han førte mig tilbage til spisestuen. Jeg var fortumlet og halvdød af skræk. Men hér fik jeg en begejstret modtagelse. Fyrstinde O. kyssede min hånd. V. gjorde det samme. Den blege unge pige var en afmagt nær.

'Du hellige!' råbte damerne i kor, 'du rene, du lykkelige!'

Men han tømte venligt smilende et glas vin.

Jeg må tie. A. F. tror, at så længe han lever og er rask, vil også A. N. [Note 45)] leve og være sund. Jeg ved, at du vil dræbe ham.

Men derved dræber du også A. N. og hele slægten. Det tror A. F. og nu tror jeg også på det, fordi han er en skrækkelig dæmon.

Den … juli.

Jeg havde besluttet at berøve mig livet. Så længe jeg lever, kan du ikke tilgive mig. Måske vil du gøre det, når jeg ikke lever mere.

Den … juli.

Nej … leve! Kun leve! Være din slavinde, din tøs, men kun leve!

Gerne ville jeg gå i kloster, hvis jeg blot vidste, at du ville tilgive mig!

Solen skinner så vidunderligt. Der ligger så megen glæde i naturen. Jeg kommer fra en tur på øerne. Hvor herlig er Nevaen, lindene og deres duft, hvor frisk blæser vinden. Hvor vidunderlig stor er himlen! Nej leve, kun leve!

Den … juli.

Han kalder mig igen. Jeg kan ikke adlyde ham. Vil ikke gå til ham. Lad Gud dømme os …

Tilgiv mig … Min Gud, hvor jeg elsker dig, Alexander! Hvor elsker jeg vore børn og livet!

Jeg ved, du vil ikke tilgive mig, så længe jeg lever. Tilgiv i det mindste den døde.

Kristus være med dig! Vær lykkelig.

Tilgiv!!!"

37

Det var det sidste blad med hendes nervøse, ofte afbrudte skrift.

Sablin så op til Vera Konstantinovnas billede. Det syntes også at spørge: "Har du tilgivet mig?"

"Jeg har tilgivet dig alt," sagde han, "du stakkels, kære ulykkelige! – Alt er tilgivet!"

Ja, fordi hun var død.

Men havde han kunnet tilgive hende, hvis hun havde levet?

Længe kunne han ikke gøre sig regnskab for sine egne tanker. En sådan skændsel kunne kun sones med blod. Ja, kan den overhovedet sones? Skal han gå hen og dræbe ham? Skal han fordre sin ret? Hos kejseren og kejserinden?

Han vidste, at dette skrækkelige uhyre havde sneget sig ind i den kejserlige familie. Rådede fyren alligevel over en mægtig, magisk magt, og kunne man ikke dræbe ham? Mange havde allerede forsøgt det, men alle forsøg var hidtil strandede. Man havde stødt ham en kniv i maven, men han var meget hurtigt blevet rask igen. Man havde skudt på ham, men såret var overraskende hurtigt blevet lægt igen. Man havde fjernet ham fra hoffet, men tronfølgeren blev straks syg – han vendte tilbage, og tronfølgeren blev straks rask. Prinsesserne, ja, selv kejseren frygtede og hadede ham. Men hvorfra stammede denne, hans frygtelige kraft? Han påstår, at den er skænket ham af Gud.

Men så må Gud også være skyld i Vera Konstantinovnas lidelser? Kunne Gud tillade det? Nej. Vera Konstantinovna har ret! Det er en skrækkelig dæmon, som er kommet ned på jorden

og driver sit uvæsen her. Verdenshistorien ved da også at fortælle om mange andre uforklarlige, hemmelighedsfulde tilfælde. Tidligere troede vi ikke på det. Men nu sker det direkte for vore øjne, og vi ser det tavse og skælvende.

"Nej, denne gang vil jeg alligevel ikke tie," tænkte han. "Skal disse krænkelser da følge mig uhævnet hele mit liv? Den sporløst forsvundne Ljubovin, denne Korshikov, der har røvet min søn, og nu denne mystiske mand, som har forført min kone! – Min Gud! Hvilke svære prøvelser sender du mig!"

Og atter drog de mørke spøgelser forbi ham. Den gang i fabrikskontoret havde de været langt borte. Men nu kom de derimod frem af hvert hjørne i hans hjem, hvor alt endnu mindede om den døde, hvor der endnu over alt lugtede af grangrene og friske blomster.

"Herre, din vilje ske! Du vil, at jeg skal overtræde dine bud og frivilligt forlade dette liv. Skal jeg da også tie nu?"

Enhver har sit kors at bære; også den af så mange misundte oberst Sablin må bære sit. Endnu er hans ansigt stadig ungt og smukt, den velplejede knebelsbart smykker hans røde læber. Ikke ét gråt hår er at finde i hans tætte hår. Som Dorian Grey i Oscar Wildes roman vedbliver han selv at være ung og smuk, hans billede derimod bliver gammelt og gråt. Og gammel og grå bliver også hans sjæl. Alt det, som tidligere havde været genstand og tro, forsvinder jo lidt efter lidt.

Han havde ophørt at elske det russiske folk, var fortvivlet over det, efter at han havde overbevist sig om, at Rusland ingen stærke og skabende mænd frembragte. Et Rusland, uden genius, uden fører var ham som en øde, kold ørken …

Og nu var med ét slag også zaren og hans egen familie revet ud af hans hjerte.

Ja, men er det da alt sammen virkelighed? Kan Gud da virkelig tillade det?

Og mens han udfordrende rettede sine øjne på helgenbilledet i hjørnet, kom han pludselig på den tanke: "Der er ingen Gud." Men er der ingen Gud, er der heller ikke noget evigt liv og ingen gengældelse, altså heller ingen forbrydelse. Kristendommens fjender, den hemmelige Internationales tjenere, folk af Korshikovs slags, som opdrager hans dreng til forbryder, har altså alligevel ret. Der findes altså ingen kløft, som adskiller livet fra døden. Glæden fra sorgen, lykken fra ulykken, det gode fra det onde. Det er tværtimod alt sammen forfængelige illusioner, og dermed styrter også læren om Gud og kristendommen sammen. Men når der hverken findes en Gud eller kristendom, så træder i stedet for det åndelige, det rent legemlige *Jeg*. *Godt* betyder så kun det, som gavner legemet. Så er det vanvid at tænke over sine nærmestes død. Vera Konstantinovna er død, hans stille familielykke er borte – hvorfor skal han ikke tage en anden, en maitresse, for at legemet også i fremtiden kan komme til sin ret. Kærligheden er en fordom, samvittighedsnag – idioti.

Koldt risler det ham nedad ryggen. Der er ingen Gud, der er intet evigt liv. Så bliver der tilbage kun døden, den mægtige, den altødelæggende. Men hvorfor er han da opstået til live? Hvorfra udspringer skaberglædens kraft? Hvem har ret? Professoren i haven ved Batum eller denne Korshikov i Schweiz?

Gud eller Djævel?

Men hvis der nu findes en Djævel, må der ganske logisk også findes en Gud. Thi hvor der er skygge, er der også lys. Og når mørket vil forlede mennesket til selvmord, stiller lyset sig i vejen for ham.

På mørke dage i hans liv fulgte stadig lyse. Efter den triste afslutning af romanen med Kitty kom den glade manøvretid, efter bruddet med Marussja og scenen med Ljubovin – den herlige sørejse med Vera Konstantinovna. Marussjas død havde han hurtigt glemt på Weiszenhausen, hvor han tilbragte efteråret som brudgom. Ja, hver gang døden var ved at lokke ham i sin mørke favn, havde hans liv atter formet sig særligt herligt og frydefuldt, netop da havde han rigtig følt lykken ved tilværelsen. Hvem havde indrettet det sådan?

Hans hjerte havde altid sagt ham, at det var Gud. Gud havde bestandig reddet ham og vil også i fremtiden frelse ham.

Men den kolde fornuft mente: "Det var et tilfælde." Nej, i den skæbne, han selv og hans fædreland dreves imod, var der intet tilfælde mere. Alt er tabt, alt fordærvet. Siden rigsdumaen arbejder med sin kritik og sine interpellationer, er Rusland besudlet. Kun smuds har den hvirvlet op, intet blivende skabt. Strejker, demonstrationer, henrettelser, overfald følger slag i slag. Dyret i folket er vakt. Alt begynder at styrte sammen og knuses som kulisserne på et forstadsteater ved slutningsapoteosen. Og tilbage bliver kun støv, grå bjælker og flænget lærred.

Han havde haft tillid til zaren. Men mellem ham og zaren var Rasputin trådt. Hvem er dette menneske? Ingenting, og dog er uendelig megen ulykke anstiftet ved ham. Ved ham har kejseren ophørt at være kejser, ved ham er han blevet til spot for sine

egne soldater. Slaven har hævet sig over sin herre, og forbi er nu eventyret om den store zar, som han havde troet på hele sit liv …

Tilbage havde han endnu sin familie. Længe havde han troet, at den var beskyttet mod alt slet og hæsligt. Hans kølige, stolte Vera Konstantinovna med sin strenge opdragelse, sine børns kærlige moder, den retlinede, ærlige og rene, som stedse enhver flirt havde været fjern fra! Nu havde Djævelen også forført hende, og hendes ære og renhed var styrtet sammen som et korthus.

Og atter så han på billedet. Natten var svundet. Morgendæmringens første stråler faldt på det, og det sagde til ham: "Det er ikke sandt. Med døden har hun sonet sin synd, hun, der så stærkt hang ved livet. Var det ikke en heltindes gerning?"

Uagtet Sablin således havde våget hele natten igennem, lagde han sig alligevel ikke til at sove, for han følte intet spor af træthed. Tværtimod rasede den svære, oprivende kamp i hans indre videre. Allerede nu var han klar over, hvad denne kamp måtte føre til. Han hang ikke mere ved livet og følte, at han også kunne give afkald på det. Disse tre sidste dage efter Vera Konstantinovnas død havde han jo allerede levet udenfor livet, havde ikke læst aviser, var ikke gået ud af døren, havde ikke talt med nogen, havde hverken tænkt på Rusland, på sit regiment eller sine børn. Hvad der skete, var ham ligegyldigt. Alt var jo dog redningsløst brudt sammen.

Han huskede, hvordan han som barn havde bygget korthuse. Han satte etage ovenpå etage, til pragtbygningen var færdig. Således var også hans liv blevet bygget op. Havde han måske den gang tænkt på, at dette korthus havde været symbolet på

hans liv? Der faldt pludselig de øverste kort – det var troen på Rusland. Så vaklede de midterste – det var troen på zaren. Kun de underste stod endnu nogle øjeblikke – men så styrtede også de – også hans familielykke var borte. –

Tjeneren bragte ham morgenkaffen og undrede sig ikke over at finde sin herre på samme plads som aftenen i forvejen, da han var vendt hjem. Han havde jo fundet hans seng fuldstændig urørt i soveværelset. Nu var det allerede klar dag. På gaderne herskede allerede muntert liv, og de lyse solstråler faldt gennem gardinerne.

Sablin havde allerede udtalt sin egen dødsdom. Men billedet holdt ham endnu tilbage. Det lykkelige smil på det unge ansigt, brudekransen – det passede kun dårligt til en blodpøl og en selvmorders knuste hoved. Som dén gang i fabrikskontoret råbte han nu til Gud og bønfaldt om et under. Endskønt han stadig sagde til sig selv, at der ikke er nogen Gud, holdt hans sjæl dog krampagtigt fast ved ham. Han bad og ventede ham, mens han samtidig allerede overvejede, i hvilken stilling han bedst kunne dø for at hans hånd ikke skulle skælve ved det dødbringende skud.

"Hvis der findes en Gud, vil han give mig et tegn og vende min hånd bort. Han vil vise mig, om der endnu er noget tilbage for mig at gøre i denne verden, mig, hvis liv er sønderbrudt, mig, som intet, slet intet er blevet tilbage.

For sidste gang vil jeg gå hen til vinduet, vil åbne det, vil se den blå himmel og den smilende sol. Måske læser jeg svaret i dens stråler."

Han måtte selv le ad sit indfald. "Hvad vil jeg få at se dér? De små engle, Madonnas ansigt, Guds øje i en trekant, en due, Vera

Konstantinovnas ånd. Et barn er jeg blevet, et uforbederligt barn! Eller hænger jeg endnu ved livet? Vil måske gerne have en lille udsættelse endnu?

Nej, ikke for nogen pris. Jeg vil endnu for sidste gang se solen. Jeg skal jo dog aldrig se den igen!"

Han rejste sig. Gik med faste skridt hen til vinduet, trak gardinerne fra, rev vinduet vidt op og så ud.

Hvad var det?

Stivnet af overraskelse lyttede han, så til højre og venstre og korsede sig.

Der er alligevel en Gud!

Underet var sket!

38

Den klare julisol strålede over gadens huse og spejlede sig i vinduesruderne. På den matblå himmel var fine lammeskyer. En mægtig menneskemængde stod på Nevski-prospektet. Kirkefaner vajede i luften, og i gyldne rammer bar man højtideligt zarens billede bagefter. Pludselig klang den russiske nationalhymnes mægtige, herlige, hjertegribende akkorder. Mængden satte sig i bevægelse under hurraråb og sang, da hymnen var til ende, i et vældigt kor bønnens ord: "Bevar os Herre".

Gud, zar og folk er opstået! De har atter fundet hinanden. Dér beder folket under kirkefaner og helgenbilleder om ry og sejr for zaren. Rusland er opstået!

Hvad var sket? Han anede det ganske vist. Men hvordan det var kommet, det vidste han ikke.

Han greb efter avisen. På første side læste han manifestet. Tyskland har erklæret Rusland krig.

Hvad Europas nationer med rædsel havde ventet, var sket. Efter seksogtredive års fred var krigen atter brudt ud. Og i denne alvorlige stund havde kejseren tilgivet sit folk alle dets synder, men folket tænkte ikke mere på zarens svaghed, hans ubeslutsomhed, hans uheld. Chodynka-ulykken, den japanske krig, den ulyksalige rigsduma, det jammerfulde retsmaskineri – alt var glemt og tilgivet. Endnu i dag vil man jage Rasputin pokker i vold, og i morgen vil der ikke være noget, som hedder partier. Alt vil samles i en tanke: Rusland, mit elskede fædreland!

Gud bevare zaren!

Hans eget *Jeg* forekom ham nu så ubetydeligt og ligegyldigt. Men Rusland stod for ham så herligt, så mægtigt, så uovervindeligt!

"Forlen, Gud, vor rettroende kejser Nikolaj Alexandrovitch sejren over sine fjender og frels ved dit kors din menighed!" sang mængden. Men for Sablin fik de ord en ganske særlig betydning, som før aldrig var kommet til hans bevidsthed.

Han satte huen på og gik ned på gaden.

Knap viste han sig mellem mængden, før én råbte:

"Hurra! Leve arméen!"

Kraftige arbejderhænder løftede ham op og bar ham af sted under jubelråb. På arbejdernes brune ansigter lyste begejstring.

"Leve arméen!"

Så rev mængden ham bort med sig, arm i arm med en fabriksarbejder og en student, og mængden sang: "Beskærm, Herre, dit folk."

Folket var med ham, folket var beredt til ethvert offer for ham. Rusland var atter vågnet til liv.

Fra Isaak-katedralen tonede højtidelig klokkeklang. På de høje trin stod gejstligheden i gyldne ornater og ventede folket. Den klare klang af kirkesangerne inde fra kirken blandede sig med mængdens dybe brusen.

"Red, herre, dine stridsmænd!" råbte folk begejstret til Sablin. "Herre, skærm vore tapre, kære officerer og vær dem nådig!" råbte arbejderstemmer.

Nu fandtes der ikke mere hverken herre eller tjener. Der fandtes kun ét folk med sin armé, sine officerer og sin zar. Borte var alle bødler og gendarmer og mægtig faldt mængdens kor ind:

"Gud bevare zaren!"

Tyskland havde erklæret krig. En frygtelig fare var opstået for staten. Og med denne fare for øje var Rusland vågnet. Ødelæggelsens mørke magter havde spredt sig, og folket var, befriet for deres rænker, atter stærkt, mægtigt og ét med sin af Gud salvede zar.

"Mægtig og vis herske han til vor berømmelse! Stedse frygtelig for fjenden! Stærk ved troen! Gud være kejserens værn!" Således klang det højtideligt under klokkeklemten op mod himlen.

For Sablin fik alt dette på én gang mening og betydning, og for hans åndelige øje drog endnu en gang hele hans liv forbi. Igen så han festen hos Grizenko, mishandlingen af oppasseren, igen så han Kitty og den henrivende Marussja. Igen hørte han den umodne ungdom hos generalinde Martov tale om arméens formålsløshed, igen tænkte han på manøvrerne, øvelserne – alt det fik nu en kærlig, aldrig anet betydning.

"Leve arméen!" brølede mængden og derimellem tonede præsternes stemmer:

"Beskærm, Herre, den gudfrygtige, sejrrige hær i mange år!"

"Hurra! Hurra! Leve arméen!"

Afregningens stund var kommet for Sablin.

Skal han nu i dette øjeblik forlade livet, skal han nu hævne sin hustrus skændsel, som Rasputin og kejserinden har påført hende? Er ikke langt snarere øjeblikket kommet, hvor han kan afbetale sin skyld for Kittys kærlighed, for Marussjas død, for sit eget, årelange vellevned i sus og dus, for den ære, hans berømmelige regiments uniform bærer, for alt det, som kejseren og folket har givet ham? Tør han i dette øjeblik forlade

sin post, hvor kejserens billede bliver båret over mængdens hoveder, og hvorfra tusinder af struber toner sangen:

"Gud bevare zaren!"

Regningen ligger for ham, og hvor dybe hans egne lidelser kan være – han vil udligne den.

Har ikke det store Rusland rejst sig af støvet og i farens stund fundet vej til zaren!

Derfor tilgav Sablin af dybeste hjerte kejseren og kejserinden alt det onde, de havde tilføjet ham i de sidste dage. Det elskede fædreland gik ham nu frem for alt andet, og i fast tro på dets størrelse istemte han mængdens sang:

"Gud bevare zaren!"

Om forfatteren

Pjotr Nikolajevitch Krasnov

(22. september (10. september efter gl.russisk tid) 1869 i Skt. Petersborg – 17. januar 1947 i Lefortovo-fængslet, Moskva) var en russisk officer og forfatter. Familien havde gennem flere generationer været soldater og officerer, og efter at have gennemgået gymnasiet slog også han ind på en militær karriere.

Han var tidligt blevet interesseret i litteratur og militærhistorie, og allerede som 22-årig udgav han artikler og bøger både af militærhistorisk indhold og romaner (der som regel også indeholdt et større eller mindre militært islæt). Under Bokseropstanden i Kina var han korrespondent for militærbladet "*Russki Invalid*" og i 1904-05 rapporterede han fra den russisk-japanske krig i Manchuriet. Samtidig med den litterære virksomhed (det siges, at der er registreret over 600 kortere og længere værker af Krasnov før revolutionen!) steg han stadig i graderne, og da revolutionen brød ud i lys lue i 1917, udnævnte lederen af den provisoriske regering, Alexander Kerenski, general Krasnov til leder af de styrker, der skulle bekæmpe den bolsjevikiske bevægelse. Krasnov blev fanget af bolsjevikkerne, men atter løsladt mod løfte om at indstille sin antibolsjevikiske virksomhed – et løfte, som han ikke holdt. I stedet flygtede han til Don-gebetet, slog sig op til ataman over

Don-kosakkerne, erklærede Don-gebetet for selvstændigt. og med støtte fra Tyskland dannede han derpå en hær på 40.000 mand, som efter planen skulle have erobret Moskva. Heller ikke dette lykkedes, og da Krasnov i 1919 ikke havde held til at blive genvalgt som ataman, flygtede han til Tyskland, og i 1923 videre til Frankrig, hvor han blev leder af en antikommunistisk organisation.

Samtidig fortsatte han sin litterære virksomhed, og udgav et hav af romaner, militærhistoriske værker og en selvbiografi. Mange af hans værker blev oversat til alverdens sprog, på dansk foreligger dog kun det, der må regnes som hans hovedværk, "*Fra zarørnen til den røde fane*", en serie skitser i pragtværket "*Verdenskrigen i Tekst og Billeder*" (1919-25), en artikel "*I Skyttelinien*" i "*Vort Forsvar*" fra 1905, hvor han rapporterer fra den russisk-japansk krig, samt en roman "*Amasonen*" i en fælles dansk-norsk udgave (H. Aschehoug & Co., Oslo 1926). Der findes sandsynligvis også mindre fortællinger og militærhistoriske artikler uden forfatterangivelse rundt om i aviser og blade.

Under 2. verdenskrig begik Krasnov sammen med en del andre kosakledere i eksil den fejl at tilslutte sig Nazityskland med en naiv forestilling om, at man derved kunne bekæmpe kommunismen og Sovjetregeringen – der var ligefrem oprettet en særlig kosak-afdeling under ledelse af en general Helmuth von Pannwitz i Berlin. Men som med så mange andre grupper af den karakter viste det sig snart, at de hurtigt blev reduceret til instrumenter, som blev underordnet nazisternes formål. Krasnovs sidste militære opgave blev at bistå Mussolini i Italien. I den forbindelse var han en kort periode i februarmarts 1945 leder af "Kosakenland", en slags kosakstat, som efter

tysk løfte var oprettet i et område i Norditalien. Missionen endte med, at Krasnov overgav sig til de britiske styrker i Wien, under løfte om at han som hviderussisk emigrant ikke ville blive udleveret til Sovjet. I maj 1945 blev han alligevel udleveret sammen med omkring 2500 andre som et led i en byttehandel for fanger, som russerne havde befriet fra de tyske koncentrationslejre.

Den 17. januar 1947 blev han sammen med bl.a. von Pannwitz og to andre kosakledere hængt i Lefortovo-fængslet i Moskva. Ifølge en meddelelse i Moskva Radio, som nåede de danske aviser gennem et pressebureau i London, havde "alle de anklagede tilstået at have taget mod ordrer fra den tyske hemmelige tjeneste og at have udrustet sabotage- og terrorgrupper mod Sovjetunionen under den sidste verdenskrig, samt at have spioneret mod Sovjetunionen."

Efter det kommunistiske styres fald i 1989 har der et par gange været røster fremme i Rusland om at "rehabilitere" Pjotr Krasnov, men det er ikke sket – hans alliance med Nazityskland vejer trods alt stærkere end de bedrifter, han måtte have udført for zarens førrevolutionære Rusland. Det samme gælder for forsøg på at rejse en statue af ham, og opsætning af forskellige mindeplader (herunder forbløffende nok én til erindring om de fire mænd, der blev henrettet i Lefortovo i 1947. Den blev dog ret hurtigt vandaliseret, og præsten i den kirke, hvor den var opsat, fralagde sig enhver forbindelse med den).

Men hans bøger er udgivet igen i nyere tid i Rusland – "*Fra zarørnen til den røde fane*" findes i flere udgaver, som er udgivet efter Sovjetunionens kollaps. Værket skulle efter sigende være yndlingslekture for så kontroversielle og meget forskellige

personager som nazi-martyren Horst Wessel og den russiske præsident Vladimir Putin. Men bøger bliver jo altså hverken dårligere eller bedre af, at nogle visse mennesker læser dem …

Ovenstående er og kan naturligvis kun være en kort og ufuldstændig version af historien om Pjotr Nikolajevitch Krasnov. For dem, der vil vide mere om denne tilsyneladende dybt nationalistiske, men også romantiske og naive forfatter, findes et hav af kilder både som bøger og rundt om på internettet. Man skal dog have i baghovedet, at han stadig den dag i dag er en kontroversiel person, som for nogle er en helt og for andre en ekstremist og landsforræder, og den enkelte biografs overbevisning i den ene eller den anden retning kan ikke undgå at farve fremstillingerne.

Ølstykke, august 2026.

Kim N. Jensen

Om ebogsudgaven

Kai Holbergs oversættelse af Peter Krasnovs gigantroman *Fra zarørnen til den røde fane* udkom første gang på forlaget Danmark i 1926, anden gang på forlaget Aschehoug og Co. Dansk Forlag i efteråret 1927, og tredje gang på Alfred G. Hassings Forlag i 1937. Til forlæg for nærværende ebogsudgave er benyttet sidstnævnte. (Reelt er der formodentlig tale om det samme tryk med forskellige titelblade.) Det oplyses ikke i bogen, hvilken udgave, oversætteren har benyttet som udgangspunkt – *bibliotek.dk* angiver den tyske udgaves titel, og den tysk-inspirerede transskription af egennavne mm. tyder ligeledes i den retning. Efter et stikprøvevis eftersyn følger oversættelsen den russisksprogede førsteudgave (Berlin 1921-22), omend der er foretaget visse forkortelser og udeladelser, især i 8. bog. Om det er oversætteren eller forlagsredaktøren, der har været ude med saksen, skal være usagt – der er fx. udeladt to hele kapitler i 8. bog, som man nok har skønnet var for meget af det gode – jeg har genetableret et af dem, kapitel 3 i 8. bog, så man kan se, hvad man er gået glip af. Det er en meget voldsom episode, og har måske været det i endnu højere grad i 1926, da den danske udgave kom første gang. Retfærdigvis skal det dog bemærkes, at den danske udgave langt fra er så mishandlet som fx. den samtidige engelske.

Derudover er de sidste kapitler af værket, som beskriver en af hovedpersonernes drøm om, hvordan den russiske folkesjæl kommer til sig selv og styrter Lenin, meget forkortet. Og det er vel fair nok, da verdenshistorien allerede dengang, den danske

udgave udkom, havde vist, at det ikke var dét, der kom til at ske …

I øvrigt bemærkes vedrørende nærværende udgave, at jeg, foruden den sædvanlige lette opdatering af sprog og retskrivning, har ændret den oprindelige tysk-inspirerede transskription af de russiske navne med dens rigelige anvendelse af dobbelt-s'er, sch-lyde og w til en mindre tungebrækkende version.

Bogens noter stammer, hvor intet andet er nævnt, så vidt vides fra oversætterens hånd. Jeg har tilføjet enkelte noter om historiske personer og begreber, som sikkert var læserne velbekendte ved bogens fremkomst, men som i dag er glemte, eller i hvert fald ikke kan forventes at ligge forrest i læserens bevidsthed.

Ølstykke, august 2026

Kim N. Jensen.

Om "Fra zarørnen til den røde fane 1"

Forfatter: Pjotr Nikolajevitch Krasnov (1869-1947).
Org.udg.: П. Н. Краснов: *От двуглавого орла к красному знамени*, E. A. Gutnov, Berlin 1921-22.
Denne udgave efter: P. Krasnov: *Fra Czarørnen til den røde Fane 1894-1921*. Historisk Roman. Autoriseret oversættelse af Kai Holberg. Alfred G. Hassings Forlag, København u.å. (ca. 1927).
Oversætter: Kai Holberg (1877-1932).
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter maleri af Boris Michailovitch Kustodiev (1878-1927): *Zar Nikolai II* (1915).

ISBN 978-87-7628-490-9
3. udgave, første udgave ISBN 978-87-7979-655-3 (Ølstykke 2019).

© 2026 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

Note 1

Burshuj er spottebetegnelsen for de "borgerlige".

Note 2

Vægbræt: I de russiske jernbanevogne findes ofte til væggen fastgjorte sove-vægbrikse til at klappe ned.

Note 3

Fontankas kaj: Fontanka er en sidearm til Neva.

Note 4

Gavrila: Diminutiv af Gabriel.

Note 5

Ochranaen: Et hemmeligt politisk politi, som beskyttelsen af zaren og de højststillede var betroet.

Note 6

Storfyrsten: Storfyrst Vladimir Alexandrovitch, kejser Alexander den Tredjes broder, var den gang kommandant for garden.

Note 7

Storfyrstinde Maria Pavlovna: Storfyrst Vladimir Alexandrovitch's gemalinde, født prinsesse af Mecklenburg-Strelitz.

Note 8

Taras Bulba: En sagnagtig helt fra kosakkernes historie. Nikolaj Gogol har skrevet en roman om ham og hans to sønner. *Red*.

Note 9

Dschigitovka er en slags voltigeren til hest. Medens dyret er i stærkt trav springer dschigiten pludselig ud af sadlen, bliver hængende under hestens bug, stiller sig i sadlen og udfører andre kunststykker. Kosakkerne har lært kunsten fra kaukasierne.

Note 10

Skaschevka hedder den rem, som på kosaksadlen forbinder begge stigbøjlerne under hestens bug og tillader kosakken at bøje sig til jorden, mens hesten løber.

Note 11

Den lyseblå ærkeengel: Tilnavn for gendarmerne.

Note 12

Preobraschenskis: Den russiske gardes ældste regiment.

Note 13

Overrakt deres monark "salt og brød": I Rusland fandtes den skik at overrække kejseren en guldtallerken med et stort brød og et saltkar, når han besøgte en by, en landsby eller et gods.

Note 14

Strelitzere: Skytter, som udgjorde Moskva-zarernes livgarde. Da de modsatte sig Peters reformer, opløste han korpset med magt.

Note 15

Staraja Derevnja: "Den gamle landsby", en forstad til St. Petersborg.

Note 16

Rasin, Bulavin, Pugatchev: Bekendte oprørere og bondeførere i det 17. og 18. århundrede.

Note 17

Strelna og Ligovo: Villabyer i St. Petersborgs omegn.

Note 18

Semenovske livgarderegiment: Det næstældste regiment i Rusland.

Note 19

Bronzerytteren: Et monument over Peter den Store.

Note 20

Sabliner: Navnet Sablin kommer af det russisk ord sablja, dvs. sabel.

Note 21

Pulkovo og Kolovo: To finske landsbyer

Note 22

Lærekommandoen: I lærekommandoen blev de russiske soldater uddannet i oplysnings- og pionertjeneste o.lign.

Note 23

Kuropatkin: Den daværende russiske krigsminister.

Note 24

Freedericks: General baron (senere greve) Freedericks var en tid lang hovmester.

Note 25

Meyendorfer: General baron Meyendorf var chef for den kejserlige konvoj.

Note 26

Den lille prinsesse von Anhalt-Zerbst: Den senere Katharine den Anden

Note 27

Skobelev: General Skobelev havde vundet stort ry i 1877-78.

Note 28

Sin søns faddere: Tronfølger Alexei blev født 30. juli 1904. Hans faddere var kejser Wilhelm, kong Edward 7. og samtlige officerer og soldater i den mod Japan kæmpende hær.

Note 29

Sergej Julijevitch: Den daværende ministerpræsident, grev Witte.

Note 30

Fedor Joannovitch: Zar Fedor Ivanovitch, Ivan den Grusommes søn og den sidste zar af Rurik-dynastiet.

Note 31

Regenten Godunov, bojaroligarkiet, den falske Dimitri, Sarutzki og polakkerne: Efter at huset Rurik var uddød i 1598, gjorde polakkerne sig til herskere i Rusland og besatte Moskva. Sarutzki var en af de mange insurgentførere, som snart på det ene, snart på det andet parti drog røvende og plyndrende gennem landet.

Note 32

Michael Fedorovitch: Den første zar af huset Romanov, blev i 1613 af folket i Moskva udråbt til zar.

Note 33

Muromzev var en fremragende jurist i Moskva – præsident for den første rigsduma – indkaldt 27. april 1905 i Petersborg.

Note 34

Purischkevitch: Medlem af det konservative parti

Note 35

Gegetchori: En kaukasier, medlem af det socialt-revolutionære parti.

Note 36

Paul Miljukov: Professor, efter Februarrevolutionen udenrigsminister, leder af det konstitutionelt-demokratiske parti. En betydelig historiker.

Note 37

Suchomlinov: Krigsminister før 1. verdenskrig.

Note 38

Semiretchensk-distriktet: Den østlige del af Turkestan.

Note 39

Russki Invalid, Rasvjedtchik og Vojenny Golos: Militære fagtidsskrifter.

Note 40

Lampadnik: Hofcharge – tidligere sædvanligvis en gejstlig, som tænder lampaderne, dvs. olielamperne foran helgenbillederne i palæet.

Note 41

Sakuszkabordet: Svarer til det svenske smørgåsbord.

Note 42

Grigori: Rasputins fornavn

Note 43

A. F.: Kejserinde Feodorovna.

Note 44

A. V.: Anna Vyrobova, hofdame hos kejserinden, en af Rasputins største beundrere.

Note 45

A. N.: Tronfølgeren Alexei Nikolajevitch.